

Τάκη Λαζαρίδη

Ευτυχώς ηττηθήκαμε σύντροφοι...

Εκδόσεις Πελασγός

Τέταρτη έκδοση

Ο νεαρός Τάκης Λαζαρίδης υπηρετούσε κανονικά τη στρατιωτική θητεία του όταν, τον Νοέμβριο του 1951, ξέσπασε στην Αθήνα η υπόθεση των ασυρμάτων του ΚΚΕ, με εξέχοντα κατηγορούμενο τον Νίκο Μπελογιάννη. Η δίκη, με την κατηγορία της κατασκοπείας (Α.Ν. 375/1936), έγινε το Φεβρουάριο του 1952. Οκτώ από τους 29 κατηγορουμένους καταδικάστηκαν σε θάνατο: Νίκος Μπελογιάννης, Δημήτρης Μπάτσης, Ηλίας Αργυριάδης, Νικόλαος Καλούμενος, Έλλη Ιωαννίδου, στρατιώτης Φιλάρετος (Ταγκής) Λαζαρίδης, Χαράλαμπος Τουλιάτος και Μιλτιάδης Μπισμπιάνος.

Οι καταδικασμένοι σε θάνατο της δίκης Μπελογιάννη κρατήθηκαν στις φυλακές Καλλιθέας ολόκληρο τον Μάρτιο του '52. Ο Λαζαρίδης ήταν στο ίδιο κελί με τον Μπελογιάννη και τον Μπάτση. Δεν τον έβαλαν χωρίς λόγο σε κείνο το κελί. Στη δίκη ο Τάκης "υπερασπίστηκε με επαναστατική συνέπεια και αδιαλλαξία την τιμή και την υπόληψη του κόμματος", όπως έγραψαν τα κομματικά έντυπα.

Το βράδυ της 31ης Μαρτίου 1952 πήραν από τη φυλακή τους Μπελογιάννη, Μπάτση, Αργυριάδη και Καλούμενο και τους εκτέλεσαν στο Γουδί αφού φώτισαν το χώρο με τους προβολείς των καμιονιών. Σκόρπισαν τους επιζήσαντες σε διάφορες φυλακές. Ο Τάκης, που πήγε στις φυλακές της Κεφαλονιάς, επέζησε χάρις στο νεαρό της ηλικίας του, αλλά και χάρις στο γεγονός ότι ο πατέρας του εκτελέστηκε από τους Γερμανούς και η μητέρα του για την αντιστασιακή της δράση καταδικάστηκε σε ισόβια δεσμά από βουλγαρικό στρατοδικείο...

Α' έκδοση (Πελασγός): 2003, 1000 αντίτυπα

<http://www.hellasbooks.gr>

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΗ ΕΚΔΟΣΗ

Γιατί η επανέκδοση; Τι ενδιαφέρον μπορούν να παρουσιάζουν για τον σημερινό αναγνώστη πράγματα που γράφτηκαν πριν από 14 χρόνια, για κρίσιμα, έστω, ιστορικά συμβάντα, από τα οποία όμως μας χωρίζει μισός και πλέον αιώνας; Τι σημασία έχει τώρα πια ποιος έφταιξε για τον Λίβανο και την Καζέρτα, τον Δεκέμβρη και τον Εμφύλιο;

Μία πρώτη απάντηση μπορεί να είναι ότι το «ΕΥΤΥΧΩΣ ΗΤΤΗΘΗΚΑΜΕ ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ» έχει από καιρό εξαντληθεί και όσοι ενδιαφέρονται -αδιάφορο αν πολλοί ή λίγοι- έχουν δικαίωμα να το διαβάσουν.

Υπάρχει όμως και μια δεύτερη, πιο σημαντική απάντηση. Η ιστορική αλήθεια για όσα συνέβησαν στην πατρίδα μας τα τελευταία 60 χρόνια, δεν μπόρεσε ακόμα να δείξει το καθαρό και φωτεινό της πρόσωπο. Εκούσιοι και ακούσιοι διαστρεβλωτές, φρόντισαν να σκεπάσουν και να συσκοτίσουν την αλήθεια. Και για μεν τους επαγγελματίες της διαστρέβλωσης περιττεύουν τα σχόλια. Είναι όμως αποκαρδιωτικό το θέαμα αξιόλογων ιστορικών και ερευνητών που πασχίζουν και κοπιάζουν «να βρουν τον ντορό» της αλήθειας όταν η αλήθεια ορθώνεται αστραποβόλα μπροστά τους και τους καρφώνει με το καθαρό και αυστηρό της βλέμμα.

Το αποτέλεσμα ήταν αναμενόμενο. Η άγνοια και η αδυναμία να ερμηνεύσουμε σωστά την ιστορία, δεν μας επέτρεψε «να αντλήσουμε καθοριστικά για την εθνική, πολιτική και ηθική μας συμπεριφορά διδάγματα από το παρελθόν».

Για αυτό και σε έναν κόσμο γεμάτο προκλήσεις αλλά και παγίδες, η πατρίδα μας πορεύεται με αβέβαιο και ταλαντευόμενο βήμα, όταν οι καιροί επιτάσσουν τολμηρούς και σαρωτικούς ρυθμούς.

Ανάγκη λοιπόν πάσα να ξαναγυρίσουμε σε αυτά που συνέβησαν τότε. Όχι μόνο από χρέος προς την ιστορική αλήθεια. Αλλά και γιατί αυτά δεν ανήκουν μόνο στο παρελθόν. Όπως είχα την ευκαιρία να τονίσω και στα «ΑΠΛΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ», «ζουν και σφραγίζουν τον παρόν. Δεν μας επιτρέπουν να προχωρήσουμε στην εθνική μας αυτογνωσία, δεν μας επιτρέπουν να δούμε με καθαρή ματιά τη σύγχρονη πραγματικότητα. Αργήσαμε πάρα πολύ να γνωρίσουμε την ιστορική

αλήθεια και είναι βαρύ το τίμημα για την πατρίδα μας».

Καιρός λοιπόν να τελειώνουμε με τους μύθους και να κοιτάξουμε κατάματα την ιστορική αλήθεια όσο πικρή και οδυνηρή και αν είναι. Και προς την κατεύθυνση αυτή, μικρή συμβολή αποτελεί νομίζω και το «ΕΥΤΥΧΩΣ ΗΤΤΗΘΗΚΑΜΕ ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ». Όχι μόνο γιατί λέει τα πράγματα με το όνομά τους. Αλλά και γιατί άντεξε στη δοκιμασία του χρόνου. Ο χρόνος που κύλησε έκτοτε δεν διέψευσε καμία από τις προβλέψεις μου.

Προέβλεπα την κατάρρευση του «υπαρκτού σοσιαλισμού». Και όταν σε Ανατολή και Δύση οι πάντες επαινούσαν και εκθείαζαν τον Γκορμπατσόφ και την «περεστρόικα» θεωρώντας ότι επρόκειτο για τολμηρές μεταρρυθμίσεις που θα οδηγούσαν στον εκδημοκρατισμό του σοβιετικού καθεστώτος και τον εκσυγχρονισμό της σοβιετικής κοινωνίας, τόνιζα ότι ο Γκορμπατσόφ ήταν γνήσιος εκπρόσωπος της νομενκλατούρας και η «περεστρόικα» ύστατη και απεγνωσμένη προσπάθεια να περισώσει ότι ήταν δυνατό να περισωθεί.

Προέβλεπα επίσης την αποτυχία και την αναπόφευκτη χρεοκοπία του ΠΑΣΟΚ.

Σήμερα γενική είναι η εκτίμηση ότι το ΠΑΣΟΚ οδεύει προς την πλήρη και οριστική χρεοκοπία με επιταχυνόμενο ρυθμό και με την αναγκαιότητα φυσικού φαινομένου. Η νομενκλατούρα του ΠΑΣΟΚ είναι καταδικασμένη να καταρρεύσει όπως κατέρρευσε και η σοβιετική νομενκλατούρα. Δύσκολες μέρες περιμένουν την πατρίδα μας. Μέσα στην απαισιόδοξη όμως προοπτική υπάρχει και μία αχτίδα αισιοδοξίας. Έχει αστείρευτες δημιουργικές δυνάμεις αυτός ο ζωντανός και προικισμένος λαός.

Αρκεί να αφουγκραστεί και την «οιμωγή, τον επώδυνο βόγγο της ιστορίας».

Να «ιχνεύσει τα πάθη και τα λάθη και να διαλεχτεί αντικειμενικά με την ιστορία».

Θα πετάξει τότε τις παρωπίδες που του έχουν φορέσει χρόνια τώρα αδίστακτοι και ανεύθυνοι καιροσκόποι και δημαγωγοί. Θα αντιληφθεί τη ζέουσα και παφλάζουσα πραγματικότητα της εποχής μας. Θα συλλάβει τα μηνύματα των καιρών. Και θα συνταιριάξει επιτέλους το βηματισμό του με τον βηματισμό της ιστορίας.

Τ. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

«ΛΕΓΟΜΑΙ ΤΑΚΗΣ ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ...»

Εισαγωγικό σημείωμα του
ΓΙΑΝΝΗ ΒΟΥΛΤΕΨΗ

Ήρθε ξαφνικά ένα βράδυ στα γραφεία μου και μου είπε:

-Λέγομαι Τάκης Λαζαρίδης.

Κάτι πολύ μακρινό και ακαθόριστο μου έφερε στο νου το όνομά του.

-Σ' έχω ξαναδεί ποτέ; τον ρώτησα.

-Όχι, απάντησε.

Τον έστειλε σε μένα ένας κοινός φίλος που τον είχα γνωρίσει στη Ρώμη στα χρόνια της δικτατορίας και ήταν πριν από πολλά χρόνια συγκροτούμενός του σε κάποια φυλακή.

-Σ' αυτόν πρέπει να πας, με αυτά που γράφεις, του είπε.

Και ήρθε σε μένα. Και μου είπε ότι είναι ο στρατιώτης Τάκης Λαζαρίδης που το 1952 καταδικάστηκε σε θάνατο από το Διαρκές Στρατοδικείο Αθηνών μαζί με τον Νίκο Μπελογιάννη και άλλους έξι. Ο ίδιος και άλλοι τρεις δεν εκτελέστηκαν.

Θυμήθηκα αμέσως το νεαρό στρατιώτη Λαζαρίδη ανάμεσα στους κατηγορουμένους εκείνης της πολύκροτης δίκης, όπως τους είδα τότε στις φωτογραφίες που δημοσιεύθηκαν στις εφημερίδες.

-Και τώρα τι γράφεις; τον ρώτησα.

Μου έδωσε ένα φάκελο με δακτυλόγραφα και άρχισα να φυλλομετρώ.

-Ήρθα για να μου πεις τη γνώμη σου, είπε.

Δεν άργησα να καταλάβω ότι κρατούσα στα χέρια μου το καταστάλαγμα της σκληρής ζωής του και την ίδια την ψυχή του. Αλλά και ότι αυτός κι εγώ, που ξεκινήσαμε σε διαφορετικές εποχές και από εντελώς διαφορετικές αφετηρίες, βρισκόμαστε τώρα στο ίδιο μήκος κύματος. Κάτι περισσότερο: Όπου οι απόψεις μας δεν ταυτίζονται, ο πιο

κατηγορηματικός στην καταδίκη της «σοφής ηγεσίας» είναι αυτός, χωρίς να κρατάει την παραμικρή επιφύλαξη, χωρίς να διατηρεί την παραμικρή αμφιβολία.

Του ζήτησα να μου μιλήσει για τη ζωή του. Και είδα αμέσως πως είχα να κάνω με έναν από εκείνους τους ανθρώπους που δεν τους συναντάς κάθε μέρα στο δρόμο. Δεν θα είναι υπερβολή αν προσθέσω πως μπροστά σ' αυτόν τον άνθρωπο με τα σταράτα λόγια, τα γεμάτα θάρρος, αξιοπρέπεια και τετράγωνο πατριωτισμό, ένιωσα το δέος που νιώθει όποιος σε κάποια στιγμή αναρωτιέται αν ο ίδιος κάτω από τις ίδιες ακριβώς συνθήκες θα εύρισκε τη δύναμη να εκπληρώσει με τον ίδιο τρόπο αυτό το ίδιο χρέος. Βέβαια, δίστασε ο Λαζαρίδης. Δίσταζε πολύ, καθώς μου είπε. Δίστασε χρόνια. Νάτος, όμως, τώρα, εδώ μπροστά μου, στο γραφείο μου, αφού δρασκελίσε, αποφασιστικά και τελεσίδικα, το κατώφλι της Νέας Δημοκρατίας. Έτοιμος και ήρεμος, μου είπε για τη ζωή του όσο μπορούσε λιγότερα. Δεν ήθελε «ρεκλάμα». Πιστεύει πως δεν έχει σημασία ποιος λέει ένα πράγμα, αλλά αν αυτό που λέει κάποιος είναι σωστό. Είδα κι έπαθα να τον πείσω για το ότι, στην προκειμένη περίπτωση τουλάχιστον, ισχύει το εντελώς αντίθετο. Αυτά που λέει ο Λαζαρίδης δεν είναι πρωτάκουστα, τα έχουν πει κι άλλοι επί δεκάδες χρόνια. Αλλά τα έχουν πει αντίπαλοι του κομμουνιστικού κόμματος. Σήμερα αξία έχει κατά πρώτο λόγο το ότι τα λέει -και δεν τα λέει απλώς, αλλά και τα υποστηρίζει με επιχειρήματα και με βάση τα υπάρχοντα ντοκουμέντα-ένα γέννημα και θρέμμα του προπολεμικού κομμουνιστικού κινήματος. Ένας άνθρωπος που πέρασε σχεδόν όλα τα χρόνια του, ως το 1974, τότε στην παρανομία και τότε στη φυλακή. Που ο πατέρας του, παλιός συνδικαλιστής, εκτελέστηκε από τους Γερμανούς (ευτυχώς, λέει ο ίδιος, ο πατέρας του «πήγε» από γερμανικό και όχι από ελληνικό βόλι). Που η μητέρα του έζησε για χρόνια στη Μακρόνησο και στους άλλους τόπους εξορίας. Και που η αδελφή του καταδικάστηκε κι αυτή σε θάνατο σαν ασυρματίστρια του ΚΚΕ.

Ο Τάκης Λαζαρίδης γεννήθηκε το 1928 στην Κομοτηνή. Ο πατέρας του, Κώστας Λαζαρίδης, αρτεργάτης, ήταν ένας επαναστάτης γεμάτος ρομαντισμό. Συνεπαρμένος από τη γοητεία της νεαρής τότε «Μεγάλης Οκτωβριανής Επανάστασης», πούλησε ένα χωράφι που είχε και αγόρασε... μουσικά όργανα για τη φιλαρμονική του Δήμου. Και για να αφοσιωθεί «ψυχή τε και σώματι» στην «υπόθεση της εργατικής τάξης» άφησε τη δουλειά του κι έγινε «επαγγελματικό στέλεχος» του ΚΚΕ. Λέει ο Τάκης:

-Στα πρώτα παιδικά μου χρόνια σπάνια τον έβλεπα. Μπαινόβγαине στις φυλακές και πηγαινοερχόταν στις εξορίες. Θυμάμαι όμως πολύ ζωντανά τους επιδέσμους στο σπασμένο κεφάλι του από τις διαδηλώσεις και τις συγκρούσεις με την αστυνομία. Μου έχει μείνει η εντύπωση πως όποτε δεν ήταν φυλακή ή εξορία, ήταν με δεμένο κεφάλι.

Σαν επαγγελματικό στέλεχος, ο Κώστας Λαζαρίδης «μετατέθηκε» στον Πειραιά, στον παράνομο μηχανισμό. Εκεί βρήκε την οικογένεια η δικτατορία της 4ης Αυγούστου 1936.

-Εγώ πήγαίνα στο σχολείο με ψευδώνυμο, συνεχίζει ο Τάκης. Ο πατέρας πλαστογράφησε το ενδεικτικό μου. Και συχνά κουβαλούσα στο στήθος μου παράνομες προκηρύξεις, αφού ήταν πολύ δύσκολο να με υποπτευθεί η αστυνομία.

Το 1937, όταν ο Τάκης ήταν εννιά χρονών, ο πατέρας του πιάστηκε σε ένα ραντεβού στο δρόμο και τον έκλεισαν στην Ακροναυπλία. Ήταν τότε που ο Μανιαδάκης είχε ξηλώσει τα πάντα στο ΚΚΕ και είχε περίπου αναλάβει ο ίδιος την... ηγεσία του. Φυσικά, ο Κώστας Λαζαρίδης δεν είπτε στην αστυνομία που έμενε η οικογένειά του και έτσι η γυναίκα του, ο Τάκης και η κατά ένα χρόνο μεγαλύτερη από αυτόν αδελφή του συνέχισαν τη ζωή της παρανομίας. Η μάνα, Σουλτάνα Λαζαρίδου, καταγόταν από μικροαστική οικογένεια. Έστω και με βαριά καρδιά, ακολούθησε τα βήματα του φυλακισμένου άντρα της: Δούλεψε στον παράνομο μηχανισμό του ΚΚΕ ως την άνοιξη του 1939. Τότε:

-Μας συνέλαβαν και για πρώτη φορά έκανα για μερικές μέρες κρατούμενος στη Γενική Ασφάλεια. Δεν έστειλαν εξορία τη μητέρα του γιατί δεν ήξεραν τι να κάνουν με μένα και την αδελφή μου. Τελικά μας εξαπέστειλαν στην πατρίδα μας. Εκεί μας βρήκε ο πόλεμος και η κατοχή από τα βουλγαρικά στρατεύματα.

Τον Ιούλιο του 1941 μια βουλγαρική πολιτικο-στρατιωτική αποστολή, που από την αρχή της Κατοχής είχε εγκατασταθεί στη βουλγαρική πρεσβεία στην Αθήνα, ζήτησε από τους Γερμανούς και πέτυχε να απολυθούν από την Ακροναυπλία 27 βορειοελλαδίτες κομμουνιστές. Ανάμεσα σ' αυτούς που επωφελήθηκαν από το ενδιαφέρον της βουλγαρικής προπαγάνδας ήταν ο Κώστας Λαζαρίδης, ο πατέρας του Τάκη. Ο οποίος, όμως, μολονότι η γυναίκα του και τα παιδιά του βρίσκονταν στη

Θράκη, έμεινε στην πρωτεύουσα και «έπεσε με τα μούτρα» στην αναδιοργάνωση του διαλυμένου ΚΚΕ ως μέλος της Κεντρικής Επιτροπής του. Αργότερα έγινε γραμματέας του Εργατικού ΕΑΜ (ΕΕΑΜ). Τον έπιασαν οι Γερμανοί και τον καταδίκασαν σε θάνατο. Εκτελέστηκε τον Μάιο του 1943 και κατέλαβε διακεκριμένη θέση στο Πάνθεον των Ηρώων του ΚΚΕ.

Στην Κομοτηνή, η Σουλτάνα Λαζαρίδου είχε καλύτερη μοίρα από τον άντρα της. Αρχές του 1943 την έπιασαν οι Βούλγαροι και μαζί με πολλούς άλλους Έλληνες την δίκασαν στο στρατοδικείο με την κατηγορία ότι ανέπτυσσε αντιστασιακή δράση. Καταδικάστηκε σε ισόβια δεσμά και έμεινε στη φυλακή ως την αποχώρηση των Βουλγάρων από τη Θράκη (Σεπτέμβριος 1944). Τότε γύρισε στα παιδιά της, που όσο έλειπε τα φρόντιζε μια θεία τους.

Το καλοκαίρι του 1946 ένα μεγάλο κύμα συλλήψεων που σάρωσε την Ελλάδα έριξε και τη Σουλτάνα Λαζαρίδου στην εξορία. Τότε, με τη φροντίδα του Στέργιου Αναστασιάδη, ανώτατου στελέχους του ΚΚΕ και στενού φίλου του Κώστα Λαζαρίδη, τα δύο παιδιά, η Σταυρούλα και ο Τάκης, ήλθαν στην Αθήνα και εντάχθηκαν αμέσως στον άκρως απόρρητο μηχανισμό των ασυρμάτων του ΚΚΕ. Εγκαταστάθηκαν στη Γλυφάδα, στο σπίτι του Ηλία Αργυριάδη. Σ' εκείνο το σπίτι όλοι ζούσαν στο φως της νομιμότητας. Ο Τάκης πήγαινε και στο σχολείο (με το όνομά του, όχι με ψευδώνυμο). Και ο μόνος παράνομος ήταν... ο ασύρματος, σε μια πολύ καλά προφυλαγμένη κρύπτη.

Η Σταυρούλα έγινε μια άριστη ασυρματίστρια. Έμαθε και ο Τάκης ασύρματο, αλλά δουλειά του ήταν κυρίως η φύλαξη του ασυρμάτου. Ώσπου ήρθε η ώρα να πάει στρατιώτης. Έτσι γύρισε πάλι στη Βόρειο Ελλάδα.

Ο νεαρός Τάκης Λαζαρίδης υπηρετούσε κανονικά τη στρατιωτική θητεία του όταν, τον Νοέμβριο του 1951, ξέσπασε στην Αθήνα η υπόθεση των ασυρμάτων του ΚΚΕ, με εξέχοντα κατηγορούμενο τον Νίκο Μπελογιάννη. Η δίκη, με την κατηγορία της κατασκοπείας (Α.Ν. 375/1936), έγινε το Φεβρουάριο του 1952. Οκτώ από τους 29 κατηγορουμένους καταδικάστηκαν σε θάνατο: Νίκος Μπελογιάννης, Δημήτρης Μπάτσης, Ηλίας Αργυριάδης, Νικόλαος Καλούμενος, Έλλη Ιωαννίδου, στρατιώτης Φιλάρετος (Τάκης) Λαζαρίδης, Χαράλαμπος Τουλιάτος και Μιλτιάδης Μπισμπιάνος. Η

αδελφή του Τάκη δεν είχε συλληφθεί. Καταδικάστηκε ερήμην σε θάνατο σε επόμενη δίκη, αλλά είχε φυγαδευτεί στις ανατολικές χώρες, όπου έζησε τριάντα χρόνια.

Οι καταδικασμένοι σε θάνατο της δίκης Μπελογιάννη κρατήθηκαν στις φυλακές Καλλιθέας ολόκληρο τον Μάρτιο του 52. Ο Λαζαρίδης ήταν στο ίδιο κελί με τον Μπελογιάννη και τον Μπάτση. Δεν τον έβαλαν χωρίς λόγο σε κείνο το κελί. Στη δίκη ο Τάκης «υπερασπίστηκε με επαναστατική συνέπεια και αδιαλλαξία την τιμή και την υπόληψη του κόμματος», όπως έγραψαν τα κομματικά έντυπα. Έτσι είχε όλο τον καιρό να γνωρίσει και από πιο κοντά τον «άνθρωπο με το γαρίφαλο», για να μου επιβεβαιώσει τώρα την εντύπωση που μου είχε αφήσει ο Μπελογιάννης το 1945 όταν επισκέφθηκε την Κεφαλονιά* και με όσα είπε στο στρατοδικείο και τα διάβασα στις εφημερίδες. Ύστερα από πολλά χρόνια, στην Ιταλία, όπου έζησα στη διάρκεια της δικτατορίας, εκείνη η παλιά εντύπωση μου έφερε μια μέρα στο νου τη σκέψη ότι από όλους τους διακεκριμένους Έλληνες κομμουνιστές μόνο ο Μπελογιάννης θα μπορούσε να σταθεί πραγματικά, από άποψη νοοτροπίας και καλλιέργειας, πλάι στα πρώτα ονόματα του Ιταλικού Κομμουνιστικού Κόμματος. Αυτό, άσχετα από το γεγονός ότι και οι Ιταλοί Ευρωκομμουνιστές αδυνατούν να ομολογήσουν απερίφραστα ότι το λάθος δεν βρίσκεται μόνο στον Λένιν και τους άλλους επιγόνους του Μαρξ, αλλά ανάγεται στο απλούστατο γεγονός ότι ο ίδιος ο Μαρξ τω καιρώ εκείνω εσφαλμένα αποφάνθηκε ότι αυτό που ονομάστηκε καπιταλισμός έφαγε τα ψωμιά του και βρίσκεται κοντά στο τέλος του. Όταν το πουν και αυτό, θα πρέπει την ίδια στιγμή να

---

* Γράφω στο βιβλίο «ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ», σελ. 186-187 (Εκδόσεις «Ισοκράτης»): «Οι ομάδες των τρομοκρατών που δρούσαν μέσα στην πόλη έσπασαν δύο φορές εκείνο το τυπογραφείο. Τη δεύτερη φορά αυτό έγινε την ημέρα που είχε συνέλθει μυστικά σ' ένα σπίτι μια παγκεφαλληνιακή συνδιάσκεψη στελεχών, παρόντος του Νίκου Μπελογιάννη που είχε έλθει γι' αυτόν το σκοπό από την Πάτρα. Μιλούσα, μάλιστα, εκείνη την ώρα κι έλεγα ότι τα τυπογραφικά στοιχεία είναι παλιά, άχρηστα, δεν διαβάζονται, χρειαζόμαστε καινούργια. Ζήτησα και διάφορα άλλα πράγματα που αφορούσαν την ύλη και κατέληξα: "Αν αυτά γίνουν η εφημερίδα θα βελτιωθεί". Εκείνη ακριβώς τη στιγμή, πριν καθίσω κάτω, ανοίγει η πόρτα και η γυναίκα του οικοδεσπότη λέει: "Έσπασαν το τυπογραφείο της εφημερίδας". "Βελτιώθηκε", είπα. Καθώς έβγαينا για να τρέξω επί τόπου, πρόφθασα να δω ότι ο μόνος που γέλασε ήταν ο Μπελογιάννης».

ξηλώσουν την κομμουνιστική ταμπέλα από το μέγαρο της Βία Ντέλλε Μποππένγκε Οσκούρε της Ρώμης. Οπότε θα γίνουν οπαδοί... του Λεωνίδα Κύρκου!

Το βράδυ της 31ης Μαρτίου 1952 πήραν από τη φυλακή τους Μπελογιάννη, Μπάτση, Αργυριάδη και Καλούμενο και τους εκτέλεσαν στο Γουδί αφού φώτισαν το χώρο με τους προβολείς των καμιονιών. Σκόρπισαν τους επιζήσαντες σε διάφορες φυλακές. Ο Τάκης, που επέζησε χάρις στο νεαρό της ηλικίας του, αλλά και χάρις στο γεγονός ότι ο πατέρας του εκτελέστηκε από τους Γερμανούς, πήγε στις φυλακές της Κεφαλονιάς. Εκεί τον βρήκαν οι σεισμοί του 1953, που ισοπέδωσαν τα πάντα. Τον έστειλαν στο Καλάμι της Κρήτης, από όπου πήγε διαδοχικά στην Κέρκυρα, πίσω στην Κρήτη (αυτή τη φορά στην Αλικαρνασσό), και κατόπιν στην Αίγινα.

Πέρασαν έτσι για τον Τάκη Λαζαρίδη άλλα δεκαπέντε χρόνια. Δεκαπέντε χρόνια βαριάς φυλακής. Και ήταν πια 38 χρονών όταν, το καλοκαίρι του 1966, με ένα νόμο που προτάθηκε από τον τότε υπουργό της Δικαιοσύνης Κώστα Στεφανάκη και ψηφίστηκε από όλες τις πτέρυγες της Βουλής, όλοι όσοι είχαν καταδικαστεί με τον Α.Ν. 375 αποφυλακίστηκαν. Τότε βγήκαν από τη φυλακή ο Χαρίλαος Φλωράκης, ο Κώστας Λουές, ο Λευτέρης Βουτσάς και πολλά άλλα σημαντικά στελέχη του εκτός νόμου Κομμουνιστικού Κόμματος. Ο Τάκης Λαζαρίδης τοποθετήθηκε αμέσως «από το κόμμα», όπως λέει (δηλαδή από το Κομμουνιστικό Κόμμα), στον συνδικαλιστικό τομέα της ΕΔΑ σαν επαγγελματικό στέλεχος.

Έτσι, το καλοκαίρι του 1966, ο Τάκης ξανάσμιξε με τη μάνα του, την πολυβασανισμένη Σουλτάνα. Μόνο για δέκα μήνες. Την αυγή της 21ης Απριλίου 1967 χώρισαν πάλι. Ο Τάκης πρόλαβε να ξεφύγει, αλλά η μάνα του ξαναπήρε το δρόμο της εξορίας. Για άλλα δύο χρόνια. Συνολικά αυτή η γυναίκα είχε ζήσει ως τότε στις φυλακές και στις εξορίες δεκατρία χρόνια, τώρα όμως έπρεπε να πληρώσει και την ανάγκη των επίορκων συνωμοτών της χούντας να «δικαιολογήσουν» εκ των υστέρων το πραξικόπημά τους με την επίκληση του κομμουνιστικού κινδύνου.

Στη διάρκεια της δικτατορίας ο Τάκης έζησε καταζητούμενος και κάνοντας διάφορες δουλειές του ποδαριού. Τώρα, σε ηλικία 60 ετών, βρίσκεται στον 15ο χρόνο της πραγματικά ελεύθερης ζωής του. Και λέει:

-Το πραξικόπημα ήταν για μένα πραγματικό σοκ. Δεν θέλησα να συνδεθώ με τις

παράνομες κομματικές οργανώσεις. Θεωρούσα αστείο ότι μπορούσαμε να ρίξουμε τη χούντα πετώντας προκηρύξεις ή έστω τρακατρούκες... Διαμόρφωσα βαθμιαία την πεποίθηση ότι μόνο με μία βαθιά κριτική εξέταση της όλης πορείας του κινήματος μπορούσαμε να ελπίζουμε σε μία πραγματική αναγέννηση. Με την ελπίδα αυτή προσχώρησα στη μεταδικτατορική ΕΔΑ. Αλλά με βαθύτατη έκπληξη και λύπη διαπίστωσα ότι κανείς από τους φίλους της ΕΔΑ δεν υποστήριζε την επίμονη πρότασή μου για «κριτική εξέταση». Γι' αυτό και αποχώρησα. Αποφάσισα να προχωρήσω μόνος μου σ' αυτήν την «κριτική εξέταση». Αποτέλεσμα, το «ανά χείρας πόνημα». Δεν φταίω αν τα τελικά συμπεράσματα είναι διαφορετικά από ό,τι περίμενα...

«Απολογείται» ο Τάκης για τα «τελικά συμπεράσματα» της μελέτης του. «Απολογείται» στους παλιούς συντρόφους του, ίσως και στη μάνα του, ίσως και στον νεκρό πατέρα του, ίσως και στον ίδιο τον εαυτό του. Δεν φταίει αυτός, λέει. Φταίνε τα δεδομένα που τον οδήγησαν σε αυτά τα συμπεράσματα. Νιώθει πως δεν έχει το δικαίωμα να τα κρύψει. Και νιώθει πως έχει χρέος να τα πει, να τα δημοσιεύσει, για έναν πολύ απλό όσο και πολύ σπουδαίο λόγο:

-Πιστεύω πως μας περιμένουν δύσκολες μέρες. Η πόλωση και ο διχασμός ουσιαστικά έχουν επέλθει. Η μόνη και πραγματική υπηρεσία που εμείς οι «παλιοί αγωνιστές» μπορούμε να προσφέρουμε στον ελληνικό λαό, είναι να του πούμε, επιτέλους, την αλήθεια.

Οι «παλιοί αγωνιστές» πρέπει «να πούμε στο λαό την αλήθεια» ... Αλίμονο, όμως! Ο Τάκης Λαζαρίδης ξέρει πολύ καλά πως ο πληθυντικός που χρησιμοποιεί είναι κάπως ... ρομαντικός. Πόσοι «παλιοί αγωνιστές» βλέπουν την αλήθεια που βλέπει ο Λαζαρίδης; Και από αυτούς που ίσως τη βλέπουν -όπως και όσο τη βλέπουν- πόσοι τολμούν να την πουν; Και πόσοι τολμούν να φτάσουν με την αμείλικτη συνέπεια του Λαζαρίδη στο λογικό συμπέρασμα ότι για τη σημερινή Ελλάδα η μόνη λύση βρίσκεται πίσω από το διαχωριστικό τείχος; Ότι η μόνη λύση είναι η Νέα Δημοκρατία; Και ασφαλώς δεν αρκεί να φτάσουν σε αυτό το συμπέρασμα. Χρειάζεται και να το διακηρύξουν, όπως κάνει στο τέλος αυτού του βιβλίου ο Τάκης Λαζαρίδης. Χωρίς μισόλογα και χωρίς τον παραμικρό δισταγμό.

Στο σημείο αυτό πρέπει να επισύρω την προσοχή του αναγνώστη σε μία σημαντική

«λεπτομέρεια»: Με τον όρο «παλιοί αγωνιστές» ο Τάκης Λαζαρίδης εννοεί αυτούς που ξεκίνησαν, όπως αυτός ο ίδιος, μέσα από τα αυθεντικά σπλάγχνα του ΚΚΕ, του προπολεμικού ΚΚΕ, όταν όλα ήταν εκατό τα εκατό ταξικά, κατακόκκινα, τριτοδιεθνιστικά, πριν έρθει η τριπλή Κατοχή και τα μπασταρδέψει με το εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα, με την αυτοδιάλυση της Κομιντέρν και με τη μαζική στρατολογία νέων μελών που «έμπασε» στο ΚΚΕ παιδιά από κάθε κοινωνικό στρώμα και οικογενειακή προέλευση. Στην ψυχή της μεγάλης πλειονότητας των νεοφώτιστων «κομμουνιστών» της Κατοχής κυριαρχούσε όχι ο «προλεταριακός διεθνισμός», αλλά ο άδολος, ο αταξικός, ο παραδοσιακός ελληνικός πατριωτισμός, ο οποίος, άλλωστε, οδήγησε τα παιδιά του ελληνικού λαού να ενταχθούν σε όποια οργάνωση φρόντισε εγκαίρως να τους προσφέρει αυτό που λαχταρούσαν: Τη δυνατότητα να πολεμήσουν για την πατρίδα τους. Λοιπόν, τους παλιούς κομμουνιστές καλεί ο Τάκης Λαζαρίδης «να πουν την αλήθεια στο λαό» - όχι εκείνους που ξεκίνησαν ... από το Σώμα Ελλήνων Προσκόπων!

Είναι μια προσωπική τραγωδία. Πόσοι από εκείνους στους οποίους απευθύνεται ο Λαζαρίδης είναι έτοιμοι να τον ακολουθήσουν; Ίσως κανείς. Αντίθετα, οι περισσότεροι είναι έτοιμοι να τον λιθοβολήσουν. Και ο άνθρωπος αυτός, ο Τάκης Λαζαρίδης, γέννημα και θρέμμα του Κομμουνιστικού Κόμματος, έμπιστος και αδιάλλακτος ερυθροφρουρός του παράνομου μηχανισμού καταδικασμένος σε θάνατο μαζί με τον Νίκο Μπελογιάννη, με χαμένα τα νιάτα του και δεκάδες χρόνια της ζωής του, ξέρει ότι από τη στιγμή που αποφάσισε να μιλήσει δημόσια μετέβαλε τον εαυτό του σε μαύρο πρόβατο και αυτοκαταδικάστηκε σε πλήρη απομάκρυνση και αποξένωση από το περιβάλλον μέσα στο οποίο γεννήθηκε, μεγάλωσε και έζησε. Για τα ελληνικά δεδομένα, μια τέτοια απόφαση, όταν παίρνεται από ανθρώπους σαν τον Τάκη Λαζαρίδη, μόνο ηρωική μπορεί να χαρακτηριστεί. Στην πραγματικότητα σήμερα, προκειμένου να εκπληρώσει αυτό που αισθάνεται ως χρέος του προς τον ελληνικό λαό, ο Λαζαρίδης προκαλεί, σε ηλικία 60 ετών, την «ιερή οργή» των πάσης φύσεως υποκριτών που είναι έτοιμοι να τον αποκαλέσουν «αποστάτη», «προδότη», «πουλημένο»... Και ο Τάκης Λαζαρίδης δεν είναι βέβαια... Υβ Μοντάν, που βγαίνει ξαφνικά και καταγγέλλει τον κομμουνισμό και τη Σοβιετική Ένωση (αρχίζοντας από την εισβολή στην Τσεχοσλοβακία) χωρίς αυτό να του κοστίζει απολύτως τίποτα (αντίθετα, πολλοί θα τον ήθελαν υποψήφιο Πρόεδρο της Γαλλικής Δημοκρατίας). Ο

Τάκης δεν είναι καν ένας πρώην Ελασίτης που πήρε στο χέρι του το ντουφέκι και έμεινε για πάντα ένας αντάρτης. Αυτός ανδρώθηκε μετά τον πόλεμο μέσα στον παράνομο μηχανισμό του ΚΚΕ και από το στρατό πήγε στη φυλακή, όπου έζησε και πάλι με τους ανθρώπους «του κόμματος». Αυτές ήταν όλες κι όλες οι «κοινωνικές σχέσεις» του. Αυτό ήταν το προσωπικό περιβάλλον του, στο οποίο τώρα γυρίζει τις πλάτες. Για να κερδίσει τι; Για να μείνει μόνος. Μόνος με τη συνείδησή του. Τώρα πια μόνο στη συνείδησή του λογοδοτεί. Και λέει αυτά που έχει να πει. Καθαρά και τίμια. Χωρίς να διστάζει μπροστά σε τίποτα. Χωρίς να διστάζει να καταρρίψει και τον νεογέννητο μύθο της «περεστρόικα» του Μιχαήλ Γκορμπατσόφ, τον οποίο καλεί να εξηγήσει κάτι πολύ απλό: Από που αντλεί -και αυτός- το δικαίωμα να ορίζει, αυθαίρετα και ανεξέλεγκτα, τη μοίρα του σοβιετικού λαού; Ποιον ρώτησε; Ποιος τον έταξε στη θέση την οποία κατέχει; Η κομματική νομενκλατούρα είναι καταδικασμένη και ο Γκορμπατσόφ δεν μπορεί να τη σώσει...

Για την Ελλάδα, το συμπέρασμα του Τάκη Λαζαρίδη συμπυκνώνεται σε δύο μόνο λέξεις: ΕΥΤΥΧΩΣ, ΗΤΤΗΘΗΚΑΜΕ! Δηλαδή, ευτυχώς ηττήθηκε το ΚΚΕ τον Δεκέμβριο του 1944 στην Αθήνα και το καλοκαίρι του 1949 στο Γράμμο και στο Βίτσι. Ευτυχώς για την Ελλάδα, αλλά και για μας τους ίδιους...

Δεν θα σχολιάσω αυτά που γράφει ο Τάκης Λαζαρίδης για το ΠΑΣΟΚ, αν και αυτό είναι το πιο επίκαιρο και ίσως το πιο ΧΡΗΣΙΜΟ τμήμα του βιβλίου του. Νομίζω, όμως, πως σε ένα θέμα που αφορά την τρέχουσα πολιτική επικαιρότητα καλύτερα είναι να μην παρεμβάλλεται κανείς ανάμεσα στο συγγραφέα και στον αναγνώστη.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΟΥΛΤΕΨΗΣ

ΟΙ ΒΛΑΒΕΡΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

Ευρύτατα γνωστός για το θεατρικό του έργο, ο Μπέρτολντ Μπρεχτ είναι σχεδόν άγνωστος ως ποιητής. Έχει αφήσει, ωστόσο, μερικά θαυμάσια ποιήματα. Σ' ένα απ' αυτά μπορεί να διαβάσει κανείς:

«Έλεγχε το λογαριασμό
που είναι δικό σου χρέος να πληρώσεις.
Σε κάθε του κοντύλι
βάζε το δάχτυλο και ρώτα:
Αυτό από που πηγάζει;
Την αρχηγία στα χέρια σου πρέπει να πάρεις...»

Ανήκω στη γενιά των κομμουνιστών που πλήρωσαν το λογαριασμό χωρίς ποτέ να τον ελέγξουν. Τετάρτη Αυγούστου, Κατοχή, Δεκέμβρης, Εμφύλιος, τα χρόνια που ακολούθησαν τον Εμφύλιο. Κοντύλια, όλα, από τον ίδιο παραφουσκωμένο λογαριασμό... Έχουμε βέβαια ένα ελαφρυντικό: Εκείνη την εποχή δεν είχαμε ιδέα από Μπρεχτ. Είχαμε, όμως, διαβάσει Λένιν και ξέραμε ποια ήταν, κατά τον Λένιν, τα κριτήρια για τη σοβαρότητα ενός κόμματος. Έγραφε:

«Η στάση ενός πολιτικού κόμματος απέναντι στα λάθη του είναι ένα από τα σπουδαιότερα και ασφαλέστερα κριτήρια για τη σοβαρότητα του κόμματος και για την εκπλήρωση στην πράξη από μέρους του των υποχρεώσεών του απέναντι στην τάξη του και στις εργαζόμενες μάζες. Να αναγνωρίζει ανοιχτά το λάθος του, να βρίσκει τις αιτίες του, να αναλύει την κατάσταση που το γέννησε, να εξετάζει προσεχτικά τα μέσα για τη διόρθωσή του - αυτό είναι το γνώρισμα ενός σοβαρού κόμματος, αυτό θα πει εκπλήρωση των υποχρεώσεών του, αυτό θα πει διαπαιδαγώγηση της τάξης του και, έπειτα, και της μάζας». («Αριστερισμός, Παιδική Αρρώστια του Κομμουνισμού», Σελ. 76-77).

Ποτέ δεν καταλάβαμε σε βάθος αυτές τις υποδείξεις και, το χειρότερο, ποτέ η

«λενινιστική» ηγεσία μας δεν θέλησε, ως είχε υποχρέωση, να τις εφαρμόσει. Με συνέπεια κρίσιμα ερωτήματα να παραμένουν αναπάντητα πάνω από σαράντα χρόνια τώρα. Γιατί χάσαμε την εξουσία στο τέλος της κατοχής, αφού με το τεράστιο Εαμικό κίνημα ουσιαστικά όλη η Ελλάδα ήταν στα χέρια μας; Γιατί υπογράψαμε στο Λίβανο και στην Καζέρτα; Γιατί φτάσαμε στο Δεκέμβρη; Γιατί έγινε ο εμφύλιος; Για μας που πληρώσαμε το λογαριασμό, ίσως να μην έχει πια νόημα να τον ελέγξουμε τώρα, «κατόπιν εορτής». Έχει όμως για την Ιστορία. Για την πατρίδα μας, αφού είναι γενικά αποδεκτό ότι «χωρίς σωστή κατανόηση του παρελθόντος είναι αδύνατο να βαδίσουμε σωστά στο μέλλον». Και έχει κυρίως για τους νέους, που ίσως κληθούν κι αυτοί κάποτε να πληρώσουν έναν παραφουσκωμένο λογαριασμό.

Υπάρχει, όμως, κι ένα άλλο πρόβλημα. Η ηγεσία όχι μόνο του δικού μας αλλά και του παγκόσμιου κομμουνιστικού κινήματος, δεν έπαψε ποτέ να τονίζει ότι «ο μαρξισμός δεν είναι δόγμα, αλλά καθοδήγηση για δράση». Κι ότι «μαρξισμός είναι η συγκεκριμένη ανάλυση της συγκεκριμένης κατάστασης». Ωστόσο, ποτέ δεν μπόρεσε ή δεν θέλησε να προχωρήσει σε μια «συγκεκριμένη ανάλυση της συγκεκριμένης κατάστασης». Αρκέστηκε στις προ εκατονταετίας αναλύσεις, θεωρώντας αυτονόητο ότι εδώ και εκατό χρόνια η ζωή δεν κάνει τίποτα άλλο παρά να επιβεβαιώνει την ορθότητα της μαρξιστικής-λενινιστικής θεωρίας. Κι αν κάπου η πραγματικότητα, η ζωή, συγκρούεται με τη θεωρία, τόσο το χειρότερο για τη ζωή...

Όμως τα πράγματα δεν είναι τόσο απλά. Δραματικά ερωτήματα και τραγικά διλήμματα μας ζώνουν. Ποιος είναι ο κόσμος όπου ζούμε; Που βαδίζει η ανθρωπότητα; Ποιο είναι το χρέος του ανθρώπου που αγάπα την ελευθερία, τη δημοκρατία και την κοινωνική πρόοδο;

Στα ερωτήματα αυτά απάντηση μπορεί να δώσει μόνο η «συγκεκριμένη ανάλυση της συγκεκριμένης κατάστασης». Είναι φανερό ότι η «λενινιστική» ηγεσία μας δεν έχει καμιά διάθεση να ρίξει «πετρίες στα βαλτονέρια». Ούτε σκοπεύει να δώσει ποτέ απάντηση στα αμείλικτα «Γιατί» της Κατοχής και του Εμφυλίου. Το χρέος πέφτει σε όλους μας και στον καθένα χωριστά. Οι γραμμές που ακολουθούν, προσπαθούν να ανταποκριθούν σ' αυτό το χρέος.

ΤΑ «ΛΑΘΗ» ΚΑΙ Ο ΝΟΜΟΣ

Ο αμύητος, αλλά συχνά και ο μυημένος, είναι αδύνατον να «βρει άκρη», να εξηγήσει λογικά τις «ακατανόητες» μερικές φορές θέσεις και αποφάσεις της εκάστοτε ηγεσίας του ΚΚΕ.

Ο σύγχρονος ερευνητής, έστω και βιαστικός, μένει εμβρόντητος μπροστά στις αλλοπρόσαλλες, ανεδαφικές και συχνά ανεξήγητες, με την κοινή λογική, αποφάσεις των ηγετών του ΚΚΕ σε κρίσιμες στιγμές, σε κρίσιμα προβλήματα. Αναρωτιέται αν οι άνθρωποι αυτοί είχαν κοινό νου, αν διέθεταν στοιχειώδη λογική ή ήταν διανοητικά καθυστερημένοι. Βγαίνουν αίφνης το 1924 στο 3ο έκτακτο συνέδριο του κόμματος και υιοθετούν το σύνθημα «ενιαία και ανεξάρτητη Μακεδονία και Θράκη», προσβάλλοντας βάνουσα το εθνικό αίσθημα των Ελλήνων. Γιατί; Για ποιο λόγο; Δεν είχαν συναίσθηση της πράξης τους, δεν είχαν ίχνος πατριωτισμού;

Το 1930 το ΚΚΕ είναι μικρό κι αδύναμο, η επιρροή του ασήμαντη, τα μέλη του μετά βίας φτάνουν τα 1.500 σ' όλη την Ελλάδα. Κι όμως, αυτήν ακριβώς την εποχή, οι ηγέτες του ρίχνουν το βαρύγδουπο όσο και κωμικό σύνθημα *«γενική κινητοποίηση του προλεταριάτου και των φτωχών εργαζομένων στρωμάτων της αγροτιάς... Οργάνωση και προπαρασκευή της γενικής πολιτικής απεργίας, των ενόπλων διαδηλώσεων και των καθόδων στις πόλεις των φτωχών στρωμάτων της αγροτιάς»*. («ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ» 30-3-1930).

Γενική πολιτική απεργία, λοιπόν, και ένοπλες διαδηλώσεις για την «εγκαθίδρυση της εργατοαγροτικής κυβέρνησης» και την ίδρυση της «Βαλκανικής Σοβιετικής Ομοσπονδίας» το 1930! ... Στα σύννεφα ζούσαν; Τους έλειπε εντελώς η αίσθηση του γελοίου;

Αργότερα, στην κατοχή, το 1944, το ΚΚΕ είναι πανίσχυρο. Ελέγχει και καθοδηγεί την Εθνική Αντίσταση, κυριαρχεί σ' ολόκληρη τη χώρα, ουσιαστικά έχει στα χέρια του την εξουσία. Κι όμως οι ηγέτες του, εντελώς ανεξήγητα, υπογράφουν τις συμφωνίες του Λιβάνου και της Καζέρτας με τις οποίες ουσιαστικά υπογράφουν την καταδίκη τους, παραχωρούν την εξουσία στους αντιπάλους. Γιατί; Τόσο ανίκανοι και ηλίθιοι ήσαν;

Και ξαφνικά, το Δεκέμβρη, κάνουν στροφή 180 μοιρών. Σε μια κρίσιμη φάση του Β' παγκοσμίου πολέμου κι ενώ η γερμανική αντεπίθεση στις Αρδέννες απειλούσε ολόκληρο το συμμαχικό μέτωπο, οι ηγέτες του Κ.Κ. κάνουν το μεγάλο βήμα: Αποφασίζουν την ένοπλη σύγκρουση, αποφασίζουν να αναμετρηθούν με την Βρετανική Αυτοκρατορία. Και πάλι ένα πελώριο «Γιατί» αιωρείται αναπάντητο.

Και ακολουθούν η Βάρκιζα, ο Εμφύλιος, και τα «Γιατί» συνεχίζουν την ατέλειωτη παρέλαση, χωρίς ποτέ να δίνεται μία λογική, μία πειστική εξήγηση.

Κατά κανόνα, όσοι αναφέρονται στα αλληπάλληλα και τραγικά λάθη της δεκαετίας '40-'50 τα αποδίδουν στον δογματισμό, στην πολιτική ανωριμότητα και στην ανικανότητα των ηγετών του ΚΚΕ.

Κάπου-κάπου ακούγονται και μερικές θαρραλέες φωνές, όμως κι αυτές κόβονται στη μέση. Κάπου ανοίγουν ρωγμές και η αλήθεια γλιστράει και χάνεται σαν το νερό στην άμμο. Όμως είναι ανάγκη επιτακτική να ειπωθεί ολόκληρη η αλήθεια, καθαρή και αφτιασίδωτη. Και η αλήθεια είναι πως παρά το μικρό πολιτικό και πνευματικό τους ανάστημα, δεν ήταν ούτε τόσο ανίκανοι ούτε τόσο ηλίθιοι. Απλώς, δεν ξεχνούσαν ποτέ πως ήταν διορισμένοι από την Κομμουνιστική Διεθνή, πως το ΚΚΕ ήταν οργανικό τμήμα της ΚΔ και είχαν συνεπώς την υποχρέωση να εφαρμόζουν πιστά τις αποφάσεις και τις εντολές της. Τις αποφάσεις και τις εντολές, σε τελευταία ανάλυση, των σοβιετικών ηγετών.

Είχαν ενστερνισθεί βαθύτατα την αρχή του «προλεταριακού διεθνισμού», που σαν πολιτικό άστρο οδηγούσε τα βήματά τους στο «ανώμαλο και απέραντο πεδίο της ταξικής πάλης».

Και ο προλεταριακός διεθνισμός, όπως διδάσκει ο Λένιν, απαιτεί, μεταξύ των άλλων, «την υποταγή των συμφερόντων της προλεταριακής πάλης σε μια χώρα, στα συμφέροντα της πάλης αυτής σ' όλο τον κόσμο».

Και όπως μας πληροφορεί ο Μπαρτζώτας: *«Ο Δημητρώφ επανειλημμένα έλεγε ότι η Λυδία λίθος του προλεταριακού διεθνισμού είναι η θέση που παίρνει ο κάθε επαναστάτης, ο κάθε κομμουνιστής, απέναντι στη Σοβιετική Ένωση. Το ΚΚΕ πάντα έμεινε και μένει πιστό στη Μεγάλη Οχτωβριανή Σοσιαλιστική Επανάσταση και στη*

Σοβιετική Ένωση».

Για την απόλυτη εξάρτηση και υποταγή των εκάστοτε ηγετών του ΚΚΕ στις εντολές και τις οδηγίες της Μόσχας μιλούν κατ' αρχήν οι ίδιοι οι πρωταγωνιστές. Ιδιαίτερα οι Ιωαννίδης, Γούσιας, Βλαντάς είναι σαφείς και αποκαλυπτικοί. Αρκεί να ξεφυλλίσει κανείς τα κείμενά τους, έστω και επιπροχάδην, για να καταλάβει ολόκληρη την αλήθεια.

Μιλούν επίσης με σαφήνεια τα κομματικά ντοκουμέντα και οι αποφάσεις που κατά καιρούς δημοσιεύτηκαν στον κομματικό τύπο και σε άλλα έντυπα της Αριστεράς. Οι εκάστοτε ηγέτες του ΚΚΕ όχι μόνο δεν έκρυβαν αλλά, τουναντίον, υπογράμμιζαν με κάθε ευκαιρία την άμεση εξάρτησή τους από τη Μόσχα.

Στο «Ριζοσπάστη» της 28-1-31 δημοσιεύεται π.χ. μία ανακοίνωση του Π.Γ. κατά της ομάδας Χαϊτά-Ευτυχιάδη. Μεταξύ των άλλων αναφέρει:

«7) Το Πολιτικό Γραφείο του Κόμματος δηλώνει ότι το Κόμμα μας διευθύνεται από την Κ.Δ. όχι μέσω της Νεολαίας, όπως θέλουν να παραστήσουν οι δεξιοί, ούτε με άγνωστα στο Κόμμα ντοκουμέντα (γιατί μέχρι στιγμής δεν δόθηκε το γράμμα της Κ.Δ. Νέων στο Κόμμα), αλλά διευθύνεται απ' ευθείας. Η Κ.Δ. τις ντιρεκτίβες της τις στέλνει απ' ευθείας στο Κόμμα. Και η Κ.Δ. αν και διατηρεί στενώτατη επαφή με το κόμμα μας δεν μας έδωσε ως τα τώρα την εντολή να δέσουμε τα χέρια του Κόμματος μπροστά στην επίθεση της δεξιάς και να αφήσει το Πολιτικό Γραφείο ανυπεράσπιστη τη γραμμή του στις επιθέσεις του μπλοκ της δεξιάς...».

Συγκινητική, πράγματι, η προσπάθεια του Πολιτικού Γραφείου να πείσει τα μέλη του κόμματος ότι κατευθύνεται από την Κ.Δ. όχι έμμεσα (προς θεού, όχι έμμεσα!) αλλά «απ' ευθείας»...

Στο «Ριζοσπάστη» πάλι της 27-9-27 δημοσιεύεται απόφαση του Π.Γ. η οποία, αντικρούοντας τις κατηγορίες των «λικβινταριστών», τονίζει μεταξύ των άλλων:

«Και το έργο της μπολσεβικοποίησης του κόμματός μας χαράχθηκε σαφώς - για την συγκεκριμένη περίοδο και τις συγκεκριμένες συνθήκες - με τις αποφάσεις του 3ου τακτικού Συνεδρίου του Κόμματος υπό την άμεσο καθοδήγηση της Κομμουνιστικής Διεθνούς...».

Ο κομματικός τύπος είναι γεμάτος από παρόμοια κείμενα. Οι ηγέτες του ΚΚΕ δεν κάνουν καμιά προσπάθεια να κρύψουν την εξάρτησή τους από τη Μόσχα. Το θεωρούν άλλωστε, και δικαιολογημένα, εντελώς περιττό. Στο Γ' Έκτακτο Συνέδριο, το Δεκέμβρη του 1924, το ΚΚΕ αποφάσισε να γίνει οργανικό τμήμα της Κ.Δ., με την προσθήκη στον τίτλο του των γραμμάτων Ε.Τ.Κ.Δ. (Ελληνικό Τμήμα της Κομμουνιστικής Διεθνούς).

Απαραίτητη προϋπόθεση για την εισδοχή στην Κ.Δ. ήταν η παραδοχή των 21 όρων που επεξεργάστηκε η Κ.Δ. στο Β' Συνέδριό της στη Μόσχα τον Μάρτη του 1919. Και μεταξύ των όρων αυτών είναι ο 16ος που ορίζει:

«Όλες οι αποφάσεις των Συνεδρίων της Κ.Δ. καθώς και της Εκτελεστικής Επιτροπής, είναι υποχρεωτικές για όλα τα κόμματα που ανήκουν στην Κ.Δ.»...

Πέρα όμως από τα πρόσωπα και τα κείμενα, για την εξάρτηση του ΚΚΕ μιλούν τα γεγονότα. Μιλούν, κυρίως, τα «λάθη», που, όσο κι αν εμφανίζονται δυσεξήγητα, στην πραγματικότητα δεν κρύβουν κανένα μυστήριο.

Αναφερόμενος στο θέμα αυτό ο Μ. Θεοδωράκης στο «Χρέος» του, σελ. 179, σημειώνει:

«Να ποιο υπήρξε το "Σχολειό" μας, εμάς των Ελλήνων Επαναστατών. Καθημερινή μας τροφή η πίκρα. Όμως απ' όλα τα συναισθήματα νομίζω ότι δεν υπάρχει χειρότερο από εκείνο που γεννάει μέσα μας το λάθος. Χάσαμε την εξουσία γιατί κάναμε λάθος. Όμως τα λάθη δεν σταματούν. Το κίνημα της Ελληνικής Αριστεράς, θα βαδίζει επί 25 χρόνια ακόμη (1945-1967) έχοντας σαν κύριο γνώρισμά του αυτό τον καταπληκτικό συνδυασμό ζωτικότητας και δύναμης από την μία πλευρά και των λαθών από την άλλη. Είναι όμως ποτέ δυνατόν να συμβεί κάτι τέτοιο; Στο κάτω-κάτω οι κινήσεις αυτών των μαζών και στελεχών δεν ήταν αυθόρμητες. Υπάκουγαν σε κάποια δύναμη που διαρκώς σχεδίαζε και καθοδηγούσε, δηλαδή στην ηγεσία. Επομένως θα ήταν πιο σωστό αν λέγαμε ότι οι ίδιοι άνθρωποι -οι ηγέτες- γνώριζαν και μπορούσαν να οδηγούν σωστά το λαϊκό μας κίνημα, μέχρι που σε μία ορισμένη ιστορική στιγμή έπεφταν "λάθος", όχι στο μικρό, στο αναπόφευκτο και που ξεπερνιέται εύκολα αλλά στο μεγάλο, το απροσδιόριστο, με τις βαρύτατες συνέπειες.

Τι συμβαίνει άραγε; Μοιραίες υποκειμενικές αδυναμίες; Ή κάτι βαθύτερο; Νομίζω ότι όταν το ίδιο φαινόμενο επαναλαμβάνεται με ακρίβεια επί τόσες δεκαετίες, αυτό σημαίνει ότι βρισκόμαστε μπροστά σε κάποιον ιδιαίτερο νόμο, που κρυμμένος κάπου εκεί κάτω από την πολιτική του κόμματος, προκαλεί κάθε τόσο αυτές τις τραγικές για το κίνημα και το λαό μας κρίσεις...».

Υπάρχει πραγματικά αυτός ο νόμος; Ναι, υπάρχει, και δεν είναι καθόλου «κρυμμένος». Τον προσδιορίζει με σαφήνεια ο ίδιος ο Ζαχαριάδης. Στην 7η Ολομέλεια, το 1950, δηλώνει απερίφραστα: *«Για μας, οι αποφάσεις και υποδείξεις του Μπολσεβίκικου Κομμουνιστικού Κόμματος είναι νόμος».*

Αυτός ακριβώς ο νόμος είναι που βρίσκεται κρυμμένος πίσω από τα μεγάλα «λάθη». Πίσω από το Λίβανο και την Καζέρτα, πίσω από το Δεκέμβρη, τη Βάρκιζα και τον Εμφύλιο.

Ας προσπαθήσουμε να τον ανιχνεύσουμε.

ΛΙΒΑΝΟΣ - ΚΑΖΕΡΤΑ

Το καλοκαίρι του 1944 το ΚΚΕ είναι παντοδύναμο. Με εξαίρεση την Ήπειρο, όπου δεσπάζει ο ΕΔΕΣ, σ' όλη την υπόλοιπη Ελλάδα κυριαρχεί ο ΕΛΑΣ, ο «ατσάλινος βραχίονας» του ΚΚΕ. Κι όμως, αυτήν ακριβώς την περίοδο, σπεύδει και υπογράφει τις συμφωνίες του Λιβάνου και της Καζέρτας, υπογράφει δηλαδή μόνο του την καταδίκη του.

Με τη συμφωνία του Λιβάνου, τον Μάη του '44, αποδέχεται το σχηματισμό κυβέρνησης «Εθνικής Ενότητας» υπό τον Γεώργιο Παπανδρέου· παραχωρεί ουσιαστικά την εξουσία στην κυβέρνηση του Καΐρου. Ακριβέστερα στους Άγγλους, δεδομένου ότι η κυβέρνηση του Καΐρου ήταν διορισμένη από τους Άγγλους. Και με τη συμφωνία της Καζέρτας, τον Σεπτέμβρη του ίδιου χρόνου, δέχεται να μπει ο ΕΛΑΣ υπό τις διαταγές του Άγγλου «Στρατηγού Διοικούντος τας εν Ελλάδι Δυνάμεις», ρίχνει δηλαδή τον Ελληνικό Λαϊκό Απελευθερωτικό Στρατό στα χέρια των Άγγλων...

Γιατί υπέγραψαν οι Σιάντος - Ιωαννίδης τις συμφωνίες αυτές; Τι τους υποχρέωνε;

Πολλοί μίλησαν για ανικανότητα και έλλειψη πολιτικής πείρας των ηγετών του ΚΚΕ. Άλλοι, αργότερα, μίλησαν ακόμα και για προδοσία. Όπως αποδεικνύεται, η αλήθεια είναι εντελώς διαφορετική. Οι Σιάντος - Ιωαννίδης έφτασαν στο Λίβανο και στην Καζέρτα γιατί εκεί οδηγούσαν λογικά οι αποφάσεις του 7ου Συνεδρίου της Κ.Δ. και γιατί αυτές ήταν οι σαφείς εντολές των σοβιετικών.

Όπως προκύπτει από διάφορα στοιχεία, με την έναρξη της κατοχής (ίσως και νωρίτερα) και για ένα αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα, η επαφή με την ΚΔ είχε χαθεί. Το θέμα προβλημάτιζε σοβαρά τους ηγέτες του ΚΚΕ που, μέσ' στην ευθυνοφοβία τους, ένιωθαν έντονη την ανάγκη συγκεκριμένων οδηγιών και κατευθύνσεων από το κέντρο.

Ο Γιάννης Ιωαννίδης, στο σημείο αυτό τουλάχιστον, είναι απολύτως σαφής. Στην πρώτη συνάντησή του με τον Σιάντο μετά την απόδρασή του από το νοσοκομείο της Πέτρας τον Ιούλιο του 1942, αυτό ακριβώς το ζήτημα θέτει. Λέει στις «Αναμνήσεις» του (σελ. 126):

«Μόλις έφτασα στην Αθήνα ρώτησα τον Σιάντο αν έχουμε επαφή με την ΚΔ. Μου είπε ότι δεν έχουμε. Κάναμε τίποτα, ρωτάω, για ν' αποκτήσουμε επαφή; Δεν κάναμε τίποτα, μου λέει. Χωρίς επαφή με την Κ.Δ., δουλειά σωστή δεν θα κάνουμε...».

Η τελευταία αυτή φράση τα λέει όλα. «Χωρίς επαφή με την ΚΔ δουλειά σωστή δεν θα κάνουμε». Μ' άλλα λόγια: «Μόνοι μας δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτα. Μόνο εκτελώντας τις σοβιετικές οδηγίες και εντολές μπορούμε να είμαστε βέβαιοι για την πορεία μας»...

Αποκαλυπτικότερη ομολογία ανικανότητας και εξάρτησης δεν θα μπορούσε να υπάρξει. Ας μη τους αδικούμε όμως. Εκείνη την εποχή δεν ήταν οι μόνοι. Όλοι μας τότε πιστεύαμε ακράδαντα στο αλάθητο των σοβιετικών ηγετών. Ήταν για μας αδιανόητο ότι μπορούσε ποτέ να κάνουν λάθος αυτοί, που, εξοπλισμένοι με την «αθάνατη μαρξιστική - λενινιστική διδασκαλία», καθοδηγούσαν νικηφόρα το παγκόσμιο προλεταριάτο.

Δεν προκαλεί συνεπώς έκπληξη το γεγονός ότι επίμονες και αγωνιώδεις ήταν οι προσπάθειες των ηγετών του ΚΚΕ να αποκαταστήσουν επαφή με την Κ.Δ., δηλαδή με την σοβιετική ηγεσία.

Στα πλαίσια των προσπαθειών αυτών εντάσσεται και η αποστολή του Τζήμα στο στρατηγείο του Τίτο. Αν δεν μπορούσαν να έχουν άμεση επαφή με τη Μόσχα, ας είχαν τουλάχιστον έμμεση. Φαίνεται όμως πως και η προσπάθεια αυτή άργησε να ευοδωθεί. Ο Τέμπο μας πληροφορεί πως το καλοκαίρι του '43 ο Σιάντος του ζήτησε να τους φέρει σ' επαφή με την Κόμιντερν στη Μόσχα. Το πράγμα, είπε, ήταν τεχνικά δύσκολο. Μέσω του Τίτο έγινε ενέργεια αλλά η πρώτη επαφή της ελληνικής ηγεσίας με τη σοβιετική ηγεσία πραγματοποιήθηκε τον Φεβρουάριο του 1944. (Β. Μαθιόπουλου: Η Ελληνική Αντίσταση και οι «Σύμμαχοι». Πρόλογος).

Αν η πρώτη έμμεση επαφή με τη Μόσχα πραγματοποιείται τον Φεβρουάριο του 1944, άμεση και συνεχής επαφή αποκαθίσταται τον Ιούλιο του 1944 με την άφιξη στα βουνά της Ελεύθερης Ελλάδας της σοβιετικής στρατιωτικής αποστολής. Αυτό δεν σημαίνει βέβαια πως ως τότε οι ηγέτες του ΚΚΕ ήταν μόνοι και αβοήθητοι στη δράση τους και πως έπαιρναν «στα τυφλά» τις αποφάσεις τους. Υπήρχαν, κατ' αρχήν, οι καθημερινές εκπομπές του ραδιοφωνικού σταθμού της Μόσχας. Και, ως σταθερός

«οδηγός δράσης», υπήρχαν οι αποφάσεις του 7ου Συνεδρίου της Κ.Δ. που συνήλθε στη Μόσχα τον Ιούλιο του 1935.

Με τις αποφάσεις του Συνεδρίου αυτού, ο Στάλιν έκανε μίαν απότομη στροφή. Ο επερχόμενος κίνδυνος από τον φασιστικό Άξονα τον υποχρέωνε να εγκαταλείψει την «επαναστατική» φρασεολογία και την τυχοδιωκτική πολιτική του, πολιτική που θεωρούσε τα σοσιαλιστικά και σοσιαλδημοκρατικά κόμματα «κυματοθραύστη» του εργατικού κινήματος και «υπηρέτες» του ιμπεριαλισμού. Η σκληρή πραγματικότητα τον υποχρέωνε να διαπιστώσει ότι ακριβώς αυτά τα κόμματα, που μέχρι χθες κατηγορούσε, ήταν οι «φυσικοί» του σύμμαχοι για την αντιμετώπιση της χιτλερικής απειλής. Τα ΚΚ σ' όλο σχεδόν τον κόσμο παρέμεναν ασημαντες μειοψηφίες, ανίκανες ν' αποτελέσουν σοβαρό ανάχωμα στη ναζιστική πλημμυρίδα. Με τις αποφάσεις του 7ου Συνεδρίου της Κ.Δ., ο Στάλιν έβαζε στα ΚΚ αυτό ακριβώς το καθήκον: Να αγωνιστούν για την «ενότητα όλων των αντιφασιστικών δυνάμεων» και την πολιτική έκφρασή της, το «Λαϊκό Μέτωπο».

Με την έναρξη της γερμανικής εισβολής και σ' όλη τη διάρκεια της κατοχής, στο καθήκον αυτό προσπάθησε επιμελώς να ανταποκριθεί το ΚΚΕ. Αποτέλεσμα η ίδρυση του ΕΑΜ, της ΕΠΟΝ και των άλλων «ενιαιομετωπικών» οργανώσεων. Ταυτόχρονα, όμως, το ΚΚΕ είχε και ένα άλλο θεμελιώδες καθήκον: Να προετοιμάσει τους όρους για την, σε εύθετο χρόνο, κατάληψη της εξουσίας. Η κατάληψη της εξουσίας ήταν όρος απαράβατος για τον «θρίαμβο του σοσιαλισμού» και στην πατρίδα μας, που αποτελεί άλλωστε και τον λόγο ύπαρξης του ΚΚΕ.

Τα δύο καθήκοντα αλληλοσυγκρούονταν. Από τη μία έπρεπε να επιτευχθεί η ευρύτερη δυνατή ενότητα όλων των αντιφασιστικών και δημοκρατικών δυνάμεων, ολόκληρου του Λαού. Και από την άλλη να εξουδετερωθούν και να συντριβούν όλες εκείνες οι δυνάμεις που θα μπορούσαν ν' αποτελέσουν εμπόδιο στην πορεία του ΚΚΕ προς την εξουσία.

Η αντιφατικότητα των καθηκόντων εξηγεί και την αντιφατικότητα της πολιτικής: Επίμονες προσπάθειες για συνεργασία και ενότητα και ταυτόχρονα πόλεμος κατά του ΕΔΕΣ, εξόντωση του Ψαρρού και της ομάδος του, διαβολή και συντριβή όλων των εθνικιστικών αντιστασιακών οργανώσεων, μονοπώληση με κάθε τρόπο της Εθνικής

Αντίστασης.

Παραβιάζει «ανοικτάς θύρας» όποιος προσπαθεί σήμερα να αποδείξει ότι ο Λίβανος και η Καζέρτα υπήρξαν αποτέλεσμα σοβιετικών εντολών και υποδείξεων. Τα υπάρχοντα ιστορικά στοιχεία και οι προσωπικές μαρτυρίες των πρωταγωνιστών δεν επιτρέπουν καμιά αμφιβολία. Διακεκριμένοι ιστορικοί της Αριστεράς, αγωνιστές οι ίδιοι της Εθνικής Αντίστασης, αναγνωρίζουν «ευθαρσώς» την ιστορική αλήθεια.

Ο Α. Κέδρος, στο δίτομο έργο του «Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ 40-44», επικαλούμενος πλήθος αδιάψευστα στοιχεία, μεταξύ των οποίων και τη μυστική αλληλογραφία Στάλιν - Τσόρτσιλ, συμπεραίνει:

«Μ' όλο που τα ντοκουμέντα τα σχετικά μ' αυτή την κεφαλαιώδη στιγμή της Ιστορίας της Σύγχρονης Ελλάδας δεν είναι ακόμη γνωστά, ο ιστορικός διαθέτει σήμερα επαρκή στοιχεία για να βεβαιώσει ότι η συνθηκολόγηση της Αντίστασης μπροστά στην Ελληνική Κυβέρνηση του Καΐρου (μπροστά στη Βρετανική αδιαλλαξία) δεν αποφασίστηκε στο ελληνικό αντάρτικο, αλλά αλλού, στη Μόσχα!...».

(Τ. Β' σελ. 167-168)

Στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγει και ο Παύλος Νεφελούδης. Στο βιβλίο του «ΣΤΙΣ ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΚΑΚΟΔΑΙΜΟΝΙΑΣ», σελ. 243-244, γράφει:

«Εν πάση περιπτώσει, απ' όλα τα μέχρι σήμερα γνωστά δεδομένα, το συμπέρασμα που βγαίνει, όσο κι αν αυτό προκαλεί "ηλεκτροσόκ" σ' ορισμένους επαναστάτες, είναι ότι η Σοβιετική Ένωση θυσίασε τον Ελληνικό Λαό, το έπος της αντίστασής του ενάντια στους κατακτητές και το ελληνικό κομμουνιστικό κίνημα, στο βωμό της εξυπηρέτησης των γενικώτερων συμφερόντων της (ανταλλαγή με τη συνοριακή Πολωνία), και στο όνομα «της υποταγής του μερικού στο γενικό συμφέρον της επανάστασης»...

Και ο Τ. Βουρνάς υπογραμμίζει:

«Και η συμφωνία του Λιβάνου και η Καζέρτα είναι προϊόντα σοβιετικών πιέσεων επί της ελληνικής ηγεσίας της Αριστεράς και είναι ματαιοπονία να αναζητούνται αλλού οι ευθύνες, όταν μάλιστα επισημαίνεται στο ιστορικό υλικό η διαμετρική αντίθεση

μεταξύ αρχικών αποφάσεων της ηγεσίας και τελικών πραγματώσεων, που κατέληξαν στο Λίβανο, την Καζέρτα και τη Βάρκιζα, την αιματηρή αυτή αυλαία των Δεκεμβριανών και αφετηρία του Εμφυλίου...».

(Τ. Βουρνά, «Ο ΕΜΦΥΛΙΟΣ», σελ. 6)

Πράγματι, όπως εύστοχα παρατηρεί ο Βουρνάς, υπάρχει μια «διαμετρική αντίθεση μεταξύ αρχικών αποφάσεων της ηγεσίας και τελικών πραγματώσεων». Οι ηγέτες του ΚΚΕ πήγαν στο Λίβανο για να υπογράψουν μία ισότιμη συμφωνία κι όχι να παραδοθούν αμαχητί. Θυελλώδεις υπήρξαν οι αντιδράσεις και μέσα στους κόλπους της ηγεσίας του ΚΚΕ όταν έγιναν γνωστοί οι όροι της συμφωνίας. Το Μακεδονικό Γραφείο, με επικεφαλής τον Μάρκο, κατήγγειλε ανοικτά ως προδοτική τη συμφωνία του Λιβάνου.

Κάτω από τη γενική κατακραυγή, ο Ιωαννίδης καλεί έκτακτη ολομέλεια της ΚΕ. Πολλά έχουν γραφεί για τη «δραματική» αυτή Ολομέλεια που συνήλθε στα Πετρίλια στις 28-29 Ιουλίου 1944. Ο Μπαρτζώτας αφηγείται πως ο Σιάντος στην Ολομέλεια αυτή:

«... έφτασε στη συμφωνία του Λιβάνου, έκανε κριτική για τον τρόπο που χειρίστηκε το ζήτημα η αντιπροσωπεία μας και εξαπέλυσε μία προσωπική επίθεση ενάντια στον Π. Ρούσο (ήταν κατακόκκινος εκείνη τη στιγμή ο Σιάντος από το θυμό του), λέγοντας ότι για την υπογραφή του συμφώνου του Λιβάνου (και την παραβίαση των εντολών που πήρε από το ΠΓ της ΚΕ), έπρεπε να περάσει από στρατοδικείο και να εκτελεστεί! Τότε πετάχτηκε έξαλλος από τη θέση του ο Γιάννης Ζεύγος και με σηκωμένες τις τρίχες του κεφαλιού του φώναξε: Αυτή τη στιγμή πρέπει κιόλας να τουφεκιστεί! Μείναμε όλοι έκπληκτοι από τη στάση αυτή του συχνά Ολύμπιου και μειλίχιου Ζεύγου.

... Ποιος μπορούσε να φανταστεί τότε, ότι ύστερα από δύο μήνες ο Γ. Ζεύγος θα υπέγραφε τη συμφωνία της Καζέρτας!».

Αλήθεια, ποιος μπορούσε να το φανταστεί; Όλοι καταδίκασαν κατά τον πιο έντονο τρόπο τη συμφωνία. Με μόνη εξαίρεση τον Ιωαννίδη, που, κατά τον Μπαρτζώτα:

«Κατέκρινε το χειρισμό της αντιπροσωπείας (Ρούσος - Πορφυρογέννης). Δεν έβαλε ζήτημα καταγγελίας της συμφωνίας. Επέκρινε τους συντρόφους της Μακεδονίας που

κατέκριναν δημόσια τη συμφωνία του Λιβάνου...».

Παρά ταύτα, όχι μόνο δεν καταγγέλθηκε η συμφωνία του Λιβάνου, αλλά σε δύο μήνες υπογράφεται και η συμφωνία της Καζέρτας, την οποία, κατά τον Μπαρτζώτα πάντοτε, πρώτος ανακοίνωσε περιχαρής στους δημοσιογράφους ο κατοχικός πρωθυπουργός Ιω. Ράλλης! Και την οποία το κλιμάκιο του ΠΓ στην Αθήνα (ο ίδιος ο Μπαρτζώτας δηλαδή...) κατήγγειλε με προκήρυξη σαν προδοκάτσια! Τι μεσολάβησε; Ποιος φταίει για όλ' αυτά; Ποιος είναι ο μεγάλος ένοχος; Το δραματικό αυτό ερώτημα θέτει σε ανύποπτο χρόνο ο Βλαντάς, όταν ήταν ακόμα κορυφαίο ηγετικό στέλεχος του ΚΚΕ, πιστός και αφοσιωμένος συνεργάτης του Ζαχαριάδη, καθαρόαιμος λενινιστής - σταλινιστής. Στην Πέμπτη ευρεία Ολομέλεια της ΚΕ, τον Δεκέμβρη του 1955, είπε μεταξύ των άλλων:

«... Τον Απρίλη - Μάη 1944 συνήλθε στο χωριό Κορυσχάδες Ευρυτανίας το Εθνικό Συμβούλιο (Εθνικοαπελευθερωτική Βουλή). Κατά την διάρκεια των εργασιών του, μάθαμε πως η αντιπροσωπεία μας στο Λίβανο έκλεισε προδοτική συμφωνία. Το ΠΓ του κόμματός μας οργάνωσε συνεδρίαση των μελών της ΚΕ που παραβρίσκονταν σαν βουλευτές στο Εθνικό Συμβούλιο. Εκεί ο Σιάντος χαρακτήρισε προδοσία τη συμφωνία του Λιβάνου και πρότεινε ν' αποφασιστεί η αποκήρυξή της και να μπει το ζήτημα στο Εθνικό Συμβούλιο. Και ο Παρτσαλίδης πρότεινε μόλις γυρίσει η αντιπροσωπεία μας από το Λίβανο, να περάσει από το Στρατοδικείο για προδοσία. Και οι δύο προτάσεις ψηφίστηκαν ομόφωνα. Το τι έγινε μετά είναι γνωστό. Δεν πέρασε πάνω από μήνας και η συμφωνία του Λιβάνου έγινε επίσημη γραμμή μας. Ρωτάω: Ποιος άλλαξε την απόφαση της ΚΕ μας και του Εθνικού Συμβουλίου; Ούτε η ΚΕ ούτε το Εθνικό Συμβούλιο ξανασυζήτησε αυτό το ζήτημα. Ο Ιωαννίδης πρέπει να πει στο Κόμμα ποιος άλλαξε αυτή την απόφαση της ΚΕ μας και του Εθνικού Συμβουλίου. Είναι φανερό πως την άλλαξαν οι Σιάντος - Ιωαννίδης. Μήπως αυτό δεν είναι προδοσία και τσαλαπάτημα των καθοδηγητικών οργάνων του Κόμματος, μα και του Εθνικού Συμβουλίου;»

Την απάντηση δίνουν οι ίδιοι οι πρωταγωνιστές. Οι Π. Ρούσος και Γ. Ιωαννίδης. Ο πρώτος, μετά τη Διάσκεψη του Λιβάνου ήρθε σε επαφή με τη σοβιετική πρεσβεία στα Κάιρο. Στην έκθεσή του προς το ΠΓ γράφει:

«Σε προσωπική επαφή με τον πρεσβευτή της ΕΣΣΔ δεν κατορθώσαμε να 'ρθούμε. Ζητήσαμε αν είναι δυνατό να έχουμε την άποψη της Σοβιετικής Κυβέρνησης πάνω στα ελληνικά ζητήματα από τον πρώτο σύμβουλο της πρεσβείας. Μετά 10 περίπου μέρες, δηλαδή ένα μήνα μετά τη λήξη της Διάσκεψης του Λιβάνου και μια βδομάδα μετά την αναχώρηση του Μιλτιάδη, ο σύμβουλος με κάλεσε και μου έκανε την ακόλουθη ανακοίνωση:

Η Σοβιετική Κυβέρνηση δεν απάντησε επί του θέματος. Ο πρεσβευτής όμως σας διαβιβάζει την ακόλουθη προσωπική του γνώμη. α) Η συμφωνία του Λιβάνου ανταποκρίνεται προς τη σημερινή κατάσταση των πραγμάτων. β) Η στάση της αντιπροσωπείας σας είναι η σωστή. γ) Πρέπει να μπειτε στην Κυβέρνηση και δ) Να φροντίσετε να γίνει γνωστή η γνώμη αυτή στα βουνά...».

Αύτη ήταν η θέση της Σοβιετικής Κυβέρνησης, έστω κι αν διαβιβάζεται ως «προσωπική γνώμη» του πρεσβευτή. Ως εάν είναι δυνατόν να υπάρχει προσωπική γνώμη σε τέτοια κρίσιμα θέματα... Και αυτή ήταν η πρώτη ψυχρολουσία για τους ηγέτες του ΚΚΕ. Όμως το καίριο πλήγμα ήρθε απ' αλλού: Από τη σοβιετική στρατιωτική αποστολή που έφθασε στα βουνά της Ελεύθερης Ελλάδας στα τέλη Ιουλίου 1944. Και η οποία ήταν οτιδήποτε άλλο εκτός από στρατιωτική. Ήταν, όπως αποδεικνύεται, καθαρά κομματική αποστολή, επιφορτισμένη από τον Στάλιν να «καθοδηγεί» το ΚΚΕ και να ελέγχει «επί τόπου» την εφαρμογή των εντολών και των οδηγιών του.

Αναφερόμενος στην άφιξη της αποστολής αυτής ο Ιωαννίδης, στις «Αναμνήσεις»του, σελ. 248, λέει:

«Όσπου αποφάσισαν να μας στείλουν τη Στρατιωτική Αποστολή. Η στροφή των πραγμάτων ήταν πια καθαρή. Μας τη στείλαν στα τέλη του Ιούλη 1944. Τότε έφτασαν και ήταν κουμπωμένοι μέχρι εκεί που δεν παίρνει. Κατάλαβες; Μαζί τους είχαν και τον Βαβούδη που εγώ τον καθοδηγούσα στον Πειραιά και τον γνώριζα πολύ καλά από το 1929 ακόμα...».

Όπως προκύπτει από τα λεγόμενα του ίδιου του Ιωαννίδη, καμιά συζήτηση για θέματα στρατιωτικού ενδιαφέροντος δεν έγινε με την υποτιθέμενη αυτή στρατιωτική αποστολή. Οι συζητήσεις αφορούσαν καθαρώς πολιτικά θέματα. Ο Ιωαννίδης στο

σημείο αυτό είναι αποκαλυπτικός και ειλικρινής. Η συμφωνία του Λιβάνου, όπως ήταν επόμενο, αποτέλεσε το κύριο θέμα των συζητήσεων. Λέει ο Ιωαννίδης:

...Πριν ακόμα βάλω εγώ το ζήτημα για τον Ζαχαριάδη, μας θέσαν αυτοί το ζήτημα γιατί ανακαλέσαμε τους αντιπροσώπους μας από τον Λίβανο.

... Τότε ο Τσερνίτσεφ, όχι ο Ποπόφ που ήταν στρατιωτικός αλλά ο Τσερνίτσεφ, που είχε το ψευδώνυμο Νικολάου και παλιότερα δούλευε στη Σοβιετική πρεσβεία της Αθήνας, μου λέει: «Και τι έχετε υπόψη σας, να πολεμήσετε ενάντια στους Εγγλέζους;»

Του λέω ότι αν παρουσιαστεί ανάγκη φυσικά θα πολεμήσουμε και με τους Εγγλέζους.

Μου κάνει ένα μορφασμό πολύ χαρακτηριστικό. Τι εσήμαινε αυτό; Αποδοκιμασία της απάντησής μου. Εγώ εκείνη τη στιγμή τα έχασα. Είδα ότι αποδοκιμάζομαι. Ο Τσερνίτσεφ δεν μπορεί να σου πει κάνε αυτό ή εκείνο. Σε καμιά περίπτωση. Αλλά ο μορφασμός του έλεγε καθαρά: Τι μου λες τώρα εσύ; Στραπάτσο. Και ήταν παραμονές της συνεδρίασης της Κεντρικής Επιτροπής. Άντε τώρα να βρεις άκρη...

... Αυτός ο μορφασμός εμένα με έκανε άνω-κάτω. Και αυτό κατά κύριο λόγο μας εξανάγκασε να αποφασίσουμε να δεχτούμε τη συμφωνία του Λιβάνου και να στείλουμε τους υπουργούς μας στην Κυβέρνηση... (Σελ. 250-251).

Ένας μορφασμός, λοιπόν, στάθηκε ικανός να οδηγήσει το μεγαλειώδες κίνημα της Εθνικής Αντίστασης στη συνθηκολόγηση και στην ήττα!

Δεν μπορώ να κατακρίνω τον Ιωαννίδη γιατί «συνεμορφώθη προς τας υποδείξεις». Είναι βέβαιο ότι και 'γώ και όλοι μας το ίδιο θα κάναμε. Ήταν τόσο απόλυτη και τυφλή η εμπιστοσύνη μας στο αλάθητο της σοβιετικής ηγεσίας! Το θέαμα ωστόσο ενός ηγέτη που, κατά την ίδια του έκφραση, γίνεται άνω - κάτω και τα χάνει μπροστά στο μορφασμό ενός κάποιου Τσερνίτσεφ, είναι εξόχως αποκαρδιωτικό, εξοργιστικό, και αποκαλυπτικό συνάμα. Αποκαλύπτει πόσο χαμηλό ήταν το πολιτικό και ψυχικό ανάστημα των ανθρώπων που παρίσταναν τους ηγέτες του λαϊκού κινήματος, τα μεγάλα εκείνα χρόνια. Πόσο κομπλεξικοί και ασπόνδυλοι ήσαν. Και το χειρότερο σ' όλη αυτή την ιστορία είναι ότι οι «ηγέτες» μας είχαν μεσάνυχτα για τα τεκταινόμενα. Όλα είχαν γίνει και είχαν αποφασιστεί πίσω από την πλάτη τους. Οι σοβιετικοί δεν

θεώρησαν σκόπιμο να τους πουν έστω και μία λέξη.

Στις «Αναμνήσεις» του ο Ιωαννίδης (σελ. 248), μιλώντας για τις συζητήσεις που είχε με τη σοβιετική αποστολή, λέει:

«... Τους κατατοπίσαμε για όλα από την πρώτη στιγμή. Μ' αυτό μπορούσαν να δουν και έβλεπαν την ειλικρίνειά μας. Παρ' όλα αυτά αυτοί δεν ήθελαν να αναλάβουν καμιά υποχρέωση. Δεν ήταν πια ότι δεν μας είχαν εμπιστοσύνη. Αλλά ήταν ότι ήξεραν πως την Ελλάδα την είχαν αναλάβει υπό την επιρροή τους οι Άγγλοι. Το ξέραν αυτό και τι να μας πουν. Δεν μπορούσαν να μας το πουν. Δεν μπορούσαν να μας το πουν...».

Ποιον προσπαθεί να πείσει με τη διπλή αυτή κραυγή ο Ιωαννίδης; Τους άλλους ή τον εαυτό του; Τι ακριβώς εννοεί με το «δεν μπορούσαν να μας το πουν»; Γιατί «δεν μπορούσαν να μας το πουν;»

Δύο είναι οι πιθανές εκδοχές: Μας ξεπούλησαν τόσο αδιάντροπα στους Εγγλέζους, εμπορεύτηκαν τόσο αισχρά τους αγώνες, τις θυσίες και τα οράματα ενός ολόκληρου λαού που, φυσικά, δεν τολμούσαν να το ομολογήσουν.

Η ερμηνεία αυτή δεν φαίνεται και τόσο πιθανή. Ως «γνήσιος» μαρξιστής - λενινιστής και πραγματικός «μπολσεβίκος» ο Ιωαννίδης δεν θα μπορούσε ποτέ να διατυπώσει, έστω και εμμέσως, τόσο βαριές κατηγορίες κατά των ηγετών του «τιμημένου» Κ.Κ.Σ.Ε. Πιθανότερη είναι μια άλλη ερμηνεία: Η μοίρα ενός λαού, η μοιρασιά σε σφαίρες επιρροής, είναι θέματα «υψηλής πολιτικής» και μας δεν μας πέφτει λόγος. Δεν μπορούσαν να κάτσουν οι Σοβιετικοί να μας δώσουν αναφορά τι συζήτησαν και τι αποφάσισαν με τους Άγγλους.

Αν αυτή είναι η σωστή ερμηνεία, τότε έχουμε μπροστά μας την κυνικότερη ομολογία εθελοδοουλίας και υποτέλειας.

Ο Δεκέμβρης

Γιατί έγινε ο Δεκέμβρης; Γιατί μετά το Λίβανο και την Καζέρτα, και ενώ όλα έδειχναν πως βαδίζαμε προς ομαλές και ειρηνικές εξελίξεις, αυτή η άγρια σύγκρουση, σε μία κρίσιμη στιγμή του Β' Παγκόσμιου Πολέμου;

Γιατί αυτή η φοβερή αιματοχυσία, που μπορούσε συνάμα να κλονίσει την ίδια τη συνοχή της αντιχιτλερικής συμμαχίας, με απρόβλεπτες και απροσδιόριστες συνέπειες;

Υπάρχουν δυο επίσημες εκδοχές. Η μία της Δεξιάς, που υποστηρίζει ότι ο Δεκέμβρης ήταν ένας ακόμη αιματηρός γύρος. Μία αποτυχημένη απόπειρα του ΚΚΕ να καταλάβει την εξουσία με τη δύναμη των όπλων, κατά παράβαση των συμφωνιών του Λιβάνου και της Καζέρτας. Και η άλλη της Αριστεράς, που υποστηρίζει ότι ο Δεκέμβρης ήταν η «κορωνίδα», το «διαμάντι» της Αντίστασης. Η περήφανη απάντηση του λαού στην ωμή Βρετανική επέμβαση, στην προσπάθεια του βρετανικού ιμπεριαλισμού να αλυσοδέσει τη χώρα μας. Και οι δύο εκδοχές «απέχουν παρασάγγες» από την πραγματικότητα. Αυτό τουλάχιστον λένε τα υπάρχοντα ιστορικά στοιχεία και η κοινή λογική. Ας δούμε, όμως, τα γεγονότα.

Το κρίσιμο, το σταυρικό σημείο όπου συνέκλιναν και συναιρούνταν οι εκρηκτικές αντιθέσεις της στιγμής, ήταν ο αφοπλισμός των ανταρτικών δυνάμεων. Ο αφοπλισμός, ουσιαστικά, του ΕΛΑΣ και η δημιουργία τακτικού Εθνικού Στρατού, όπως όριζε και η συμφωνία του Λιβάνου.

Η Αριστερά αντιδρούσε. Και ήταν φυσικό να αντιδρά. Ήξερε πολύ καλά πόσο πιο αποτελεσματική είναι η «κριτική των όπλων» από «το όπλο της κριτικής»... Καταλάβαινε πως με την παράδοση των όπλων έχανε κάθε δυνατότητα να βάζει τη σφραγίδα της στις μελλοντικές εξελίξεις. Η εξουσία γινόταν πια όραμα μακρινό και απλησίαστο ή, μάλλον, χανότανε οριστικά «στα βάθη του ορίζοντα». Ωστόσο δεν υπήρχαν πια περιθώρια. Οι μεγάλες αποφάσεις έπρεπε να παρθούν. Ο Γ. Παπανδρέου επέμενε στον αφοπλισμό του ΕΛΑΣ και του ΕΔΕΣ, δεν δεχότανε όμως την ταυτόχρονη διάλυση του Ιερού Λόχου και της Ορεινής Ταξιαρχίας, που επίμονα ζητούσε η Αριστερά.

Έπειτα από πολύμοχθες διαπραγματεύσεις, οι Εαμικοί υπουργοί πρότειναν με τον Ζεύγο ένα συμβιβαστικό σχέδιο: Να διατηρηθούν η Ορεινή Ταξιαρχία, ο Ιερός Λόχος και ένα τμήμα του ΕΔΕΣ και μία μονάδα του ΕΛΑΣ ίση σε αριθμό και δύναμη πυρός με το άθροισμα και των τριών αυτών σωμάτων. Στα «ΕΠΙΣΗΜΑ ΚΕΙΜΕΝΑ του ΚΚΕ», τόμ. Ε', σελ. 476, αναγράφεται συγκεκριμένα: Σε μία φάση των συνεχιζόμενων πάντοτε διαπραγματεύσεων, η Εαμική παράταξη με τους Υπουργούς Ζεύγο, Σβώλο και Πορφυρογέννη, υπέβαλε ένα σχέδιο που στην παράγραφο 2 λέγει:

«Θα καταρτισθῇ τμήμα Εθνικού Στρατού ἵνα συνεχίσῃ συμβολικῶς τὴν συμμετοχὴν εἰς τὸν κοινόν συμμαχικὸν ἀγῶνα καὶ λάβῃ ἐπίσης μέρος, ἀν ἀπαιτηθεῖ, εἰς τὰς περιοχὰς Κρήτης καὶ Δωδεκανήσου. Εἰς τὸ τμήμα τοῦτο τοῦ Εθνικοῦ Στρατοῦ τὸ ὁποῖον θὰ συμβολίζῃ ἐπίσης τὴν ἐθνικὴν ἐνότητα, θὰ μετὰσχουν ἡ υφισταμένη Ορεινὴ Ταξιαρχία, ὁ Ἱερός Λόχος καὶ τμήμα τοῦ ΕΔΕΣ, καθὼς καὶ μία Ταξιαρχία τοῦ ΕΛΑΣ ἔχουσα δύναμιν ἴσην πρὸς τὸ ἀθροισμα τῶν ὡς ἄνω δυνάμεων καὶ με ἴσον ἐξοπλισμόν».

Ο Παπανδρέου συμφώνησε αμέσως και κάλεσε μάλιστα για την επομένη το υπουργικό συμβούλιο προκειμένου να υπογραφεί η συμφωνία.

Και ενώ όλα έδειχναν πως η κρίση εκτονώνεται, σημειώνεται δραματική υποτροπή. Ο Ζεύγος, αφού πρώτα παρεκάλεσε να ματαιωθεί η σύγκληση του υπουργικού συμβουλίου, παρουσιάζεται στον Γ. Παπανδρέου και ανακαλώντας την πρόταση που ο ίδιος είχε κάνει, θέτει νέους όρους, αξιώνοντας ειδικότερα τον ταυτόχρονο αφοπλισμό όλων ανεξαιρέτως των ενόπλων σωμάτων.

Πλήρης υπαναχώρηση, δηλαδή. Και το ότι επρόκειτο για πλήρη υπαναχώρηση δεν είναι δική μου αυθαίρετη διαπίστωση. Το πιστοποιούν διάφορες και από διαφορετικές πλευρές μαρτυρίες.

Ας δούμε τι λένε σχετικά δύο μεγάλα ονόματα της Δημοκρατίας. Δύο ονόματα που όχι μόνο άντεξαν τη δοκιμασία του χρόνου αλλά βγήκαν πιο λαμπερά. Οι Γ. Παπανδρέου και Π. Κανελλόπουλος.

Αναφερόμενος στην επίσκεψη του Γιάννη Ζεύγου στο σπίτι του το απόγευμα της Τρίτης 28 Νοεμβρίου 1944, ο Γ. Παπανδρέου γράφει:

« Ο Ζεύγος ετέλει υπό το κράτος μεγάλης νευρικότητος. Μου εδήλωσεν ότι το Κομμουνιστικόν Κόμμα δεν αποδέχεται πλέον την συμφωνίαν την οποίαν αυτός ο ίδιος είχε εγχειρίσει την προηγουμένην, και ότι θέτει νέους όρους προς αποδοχήν, μεταξύ των οποίων την ταυτόχρονον διάλυσιν της Ορεινής Ταξιαρχίας και του Ιερού Λόχου, την άμεσον καθιέρωσιν συνοπτικής διαδικασίας δια τους δοσιλόγους, την υποχρεωτικήν έκδοσιν των δικαστικών αποφάσεων προ της 10ης Δεκεμβρίου κ.λπ. Κατάπληκτος του εδήλωσα ότι πρόκειται περί πλήρους υπαναχωρήσεως και ότι η Κυβέρνησις δεν δύναται να αποδεχθή τους νέους όρους αλλά εμμένει εις την γενομένην συμφωνίαν. Ο Ζεύγος τότε εις κατάστασιν εξάψεως έσπευσε να φύγη, χωρίς καν να με αποχαιρετήση. Απεκόμισα την εντύπωσιν, καθώς ανεκοίνωσα έπειτα εις το Υπουργικόν Συμβούλιον, ότι ο Ζεύγος είχεν αποστολή με την εντολήν να επιφέρη οπωσδήποτε την ρήξιν». (Από το βιβλίο «Η ζωή του Γ. Παπανδρέου», σελ. 257).

Ο Π. Κανελλόπουλος, απαντώντας σε σχετική ερώτηση, λέει μεταξύ των άλλων:

«Στις 27 Νοεμβρίου, πρότειναν οι υπουργοί του ΚΚΕ και του ΕΑΜ, αντί να αποστρατευθούν και να παραδώσουν τα όπλα στις 10 Δεκεμβρίου ο ΕΛΑΣ και ο Ζέρβας, να διατηρηθεί μια μεγάλη μονάδα του ΕΛΑΣ ισοδύναμη με το άθροισμα της Γ' Ορεινής Ταξιαρχίας, του Ιερού Λόχου και ενός τμήματος του Ζέρβα. Ο Γ. Παπανδρέου το δέχθηκε αμέσως και ύστερα το δεχθήκαμε ανεπιφύλακτα και όλοι οι άλλοι υπουργοί. Δεν πέρασαν εικοσιτέσσερις ώρες και το ΚΚΕ υπαναχώρησε. Στις 28 Νοεμβρίου, στις 6 το απόγευμα, ο Ζεύγος, αφού είχε παρακαλέσει τηλεφωνικώς να αναβληθεί το υπουργικό συμβούλιο που είχε ορισθεί για την υπογραφή της βαρυσήμαντης αυτής συμφωνίας, έφτασε στο σπίτι του Γ. Παπανδρέου και αξίωσε, ήμουν παρών στη συνάντηση αυτή, να διαλυθούν, έκτος από τον ΕΛΑΣ και τις δυνάμεις του Ζέρβα, η Γ' Ορεινή Ταξιαρχία και ο Ιερός Λόχος.

Ο Γ. Παπανδρέου απέκρουσε αμέσως τη νέα αυτή αξίωση. Συμφώνησα κι εγώ ενώπιον του Ζεύγου μαζί του. Είχαμε δεχθεί να τιμηθεί ο ΕΛΑΣ σε βαθμό ισοδύναμο προς τον βαθμό της τιμής που θα απονεμόταν σε όλες τις άλλες ένοπλες δυνάμεις του Έθνους μαζί. Τι περισσότερο μπορούσαμε να κάνουμε;»

Και προσθέτει ο Π. Κανελλόπουλος:

«Μπορεί να ήθελε ο Τσόρτσιλ, ιδιαίτερα μετά την διάσκεψη της Μόσχας, 10-20 Οκτώβρη 1944, να ξεκαθαρίσει η κατάσταση στην Ελλάδα με δυναμική αναμέτρηση προς το ΚΚΕ και τον ΕΛΑΣ. Αλλά μπορώ να βεβαιώσω ότι δεν το θέλαμε αυτό ο Γ. Παπανδρέου και οι τότε στενοί συνεργάτες του, και ότι επιθυμούσαμε τη συμφιλίωση και όχι τον εμφύλιο πόλεμο. Δεν ξέρω αν ο σκληρός πυρήνας του ΚΚΕ επιθυμούσε το ίδιο. Αν το επιθυμούσε, δεν θα μας έφερνε μπροστά στα διλήμματα που οι διάφορες υπαναχωρήσεις του εδημιούργησαν στο τελευταίο δεκαήμερο του Νοεμβρίου». (Β. Μαθιόπουλου, «Η Ελληνική Αντίσταση και οι Σύμμαχοι», σελ. 40-41).

Αλλά ότι επρόκειτο για πλήρη υπαναχώρηση το δέχεται και η «άλλη πλευρά του λόφου». Τόσο ο Αλ. Σβώλος σε άρθρο του στην εφημερίδα «ΜΑΧΗ» στις 5.12.45 όσο και ο δημοσιογράφος και πρώην βουλευτής της Αριστεράς Π. Παρασκευόπουλος σε μια διεξοδική ανάλυση του θέματος (ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 9, 16 και 23 Γενάρη 1985), ενώ επιρρίπτουν μέρος της ευθύνης και στον Γ. Παπανδρέου γιατί απέρριψε την πρόταση η νέα υπό συγκρότηση μονάδα να είναι ενιαία και με ενιαία διοίκηση, δέχονται τελικά ότι η ευθύνη για την υπαναχώρηση βαρύνει την ηγεσία του ΚΚΕ.

Γράφει ο Π. Παρασκευόπουλος:

«Ανεξάρτητα από τις υπαναχωρήσεις της μίας ή της άλλης πλευράς, το βέβαιο είναι ότι ο Γιάννης Ζεύγος στις 28 Νοεμβρίου το απόγευμα που επισκέφθηκε τον Γεώργιο Παπανδρέου στο σπίτι του, του edήλωσε ότι η μοναδική λύση είναι να διαλυθούν ταυτόχρονα ο ΕΛΑΣ, ο ΕΔΕΣ, η Ορεινή Ταξιαρχία και ο Ιερός Λόχος.

Περιθώρια για νέες συζητήσεις και εξεύρεση άλλης λύσης δεν άφησε ο Ζεύγος στον Παπανδρέου εκείνο το απόγευμα...».

Και παρακάτω:

«Η ηγεσία του ΚΚΕ γνωρίζει πια ότι οι νέοι όροι που έθεσε ο Γιάννης Ζεύγος στον Γεώργιο Παπανδρέου σήμαιναν και αναπόφευκτη ένοπλη σύγκρουση. Ουσιαστικά η κομμουνιστική ηγεσία στις 28 Νοεμβρίου απεφάσισε να μην αποφύγει πλέον την σύγκρουση με τις κυβερνητικές και βρετανικές ένοπλες δυνάμεις...».

Αυτή, λοιπόν, είναι η αλήθεια, όπως αναδύεται από τα κείμενα. Κείμενα που δεν αμφισβήτησε κι ούτε μπορεί άλλωστε να αμφισβητήσει κανείς.

Πέρα, όμως, από τα κείμενα υπάρχει και η κοινή λογική. Υποτίθεται ότι αυτός ο ανυποχώρητος όρος του ΚΚΕ για ταυτόχρονη διάλυση του Ιερού Λόχου και της Ορεινής Ταξιαρχίας, όρος που κατέστησε αναπόφευκτη τη σύγκρουση, απέβλεπε σε ένα και μόνο σκοπό: Να μην απομείνουν μετά τον αφοπλισμό του ΕΛΑΣ ένοπλες δυνάμεις πιστές στον Γ. Παπανδρέου, πράγμα που θα του επέτρεπε, υποτίθεται, να επιβάλει τις θελήσεις του.

Και εδώ είναι που εξηγείται και επαναστατεί η κοινή λογική. Γιατί, απλούστατα, μετά την διάλυση όλων ανεξαιρέτως των ενόπλων σωμάτων, όπως επέμενε το ΚΚΕ, έμεναν μόνοι και πάνοπλοι οι Βρετανοί, που θα μπορούσαν άνετα πια να επιβάλλουν με τη δύναμη των όπλων την οποιαδήποτε θέλησή τους. Που θα ήταν, βέβαια, και θέληση του Γ. Παπανδρέου...

Δεν το έβλεπαν, δεν το καταλάβαιναν αυτό οι Σιάντος - Ιωαννίδης; Η μήπως είχαν αυταπάτες ως προς τις προθέσεις των Άγγλων; Ο Γιάννης Ιωαννίδης και στο σημείο αυτό είναι σαφής. Στις «Αναμνήσεις» του, σελ. 329, λέει:

«Το πρόβλημα είναι ότι εμείς πήραμε απόφαση στις 17 του Νοέμβρη, στις 16 ή 18, δεν ξέρω πότε ήταν. Εκεί στο νοσοκομείο όπου βρισκόμουν εγώ, ήρθαν όλα τα μέλη του Πολιτικού Γραφείου και εκεί πήραμε απόφαση ότι εμείς θα χτυπηθούμε με τους Εγγλέζους. Τα άλλα είναι... Υπάρχει αυτή η απόφαση. Εκεί ήταν ο Παρτσαλίδης, ο Ρούσσος, ο Φάνης... Αυτοί θυμούνται την συνεδρίαση εκείνη. Εγώ ιδιαίτερα την θυμάμαι και από το ότι ήρθε ιδιαιτέρως εκεί ο Ποπώφ ύστερα από μία ή δύο ημέρες και του είπα... Με ρώτησε πως πάμε κ.λπ. και του λέω: "Δεν γίνεται με τους Εγγλέζους, θα χτυπηθούμε". Το ότι αυτό είπα στον Ποπώφ υπάρχει μάρτυρας και ένας Έλληνας που έκανε τον μεταφραστή...».

Όχι μόνο λοιπόν αυταπάτες δεν είχε την περίοδο εκείνη η ηγεσία του ΚΚΕ αλλά, όπως η ίδια ομολογεί, θεωρούσε αναπόφευκτη τη σύγκρουση με τους Άγγλους. Και την κατέστησε αναπόφευκτη με την εσκεμμένη υπαναχώρηση του Ζεύγου το απόγευμα της 28ης Νοεμβρίου 1944.

Υποστηρίζεται επίσης από την Αριστερά ότι στο Δεκέμβρη οδήγησε το αδικοχυμένο αίμα των διαδηλωτών από τις σφαίρες των αστυνομικών στο συλλαλητήριο της Κυριακής, 3 του Δεκέμβρη. Από όσα όμως εκτέθηκαν παραπάνω προκύπτει σαφώς ότι

το αίμα που χύθηκε στις 3 Δεκεμβρίου μπορεί να ήταν η αφορμή, δεν ήταν όμως η αιτία που ξέσπασαν τα Δεκεμβριανά. Η απόφαση για τον Δεκέμβρη είχε παρθεί πριν από την ματωμένη Κυριακή. Αυτό το ομολογεί κι ο ίδιος ο Ιωαννίδης. Στις «Αναμνήσεις» του και στη σελ. 343 λέει επί λέξει:

«Μέχρι τότε έμενα με την εντύπωση ότι όλο αυτό το πράγμα έγινε με το χτύπημα που μας δώσαν αυτοί στις 3 του Δεκέμβρη. Όταν έμαθα ότι η Κ.Ε. του ΕΛΑΣ έγινε από την 1η του Δεκέμβρη, αυτό σημαίνει ότι και μεις προμελετημένα πηγαίναμε να δώσουμε αφορμή για να αρχίσει ο πόλεμος. Δεν έχει άλλο... Παίρνεις απόφαση για γενική πολιτική απεργία...».

Εκτός όμως από την συνταρακτική ομολογία του Ιωαννίδη υπάρχει ένα ακόμα αδιάψευστο στοιχείο. Το πρωί της Κυριακής, 3 του Δεκέμβρη, πριν φυσικά από την αιματοχυσία, ο «Ριζοσπάστης» κυκλοφορεί με κύριο άρθρο του Ζεύγου, με τον ολοσέλιδο τίτλο: «Και τώρα τον λόγον έχουν οι μπαρουτοκαπνισμένοι μαχητές του ΕΛΑΣ»...

Και εκ των υστέρων υπάρχει μία ακόμη ομολογία. Περιέχεται σ' ένα υπόμνημα που υπέβαλαν στον αντιβασιλέα οι Σιάντος, Ζεύγος, Σβώλος κ.λπ. και δημοσιεύεται στο «Ριζοσπάστη» της 5ης Απριλίου 1945. Στο υπόμνημα αυτό αναγράφονται μεταξύ άλλων τα εξής:

«Έγινε ένα κίνημα, που όλοι αναγνωρίζουν ότι δεν έπρεπε να γίνει και έπρεπε να είχε αποφευχθεί».

Και παρακάτω:

«Δυστυχώς κατά το κίνημα αυτό έγιναν όσα έγιναν εναντίον αμάχων και αθώων...».

Ένα κίνημα, λοιπόν, κατά τον ίδιο τον Σιάντο, ήταν ο Δεκέμβρης, που «δεν έπρεπε να γίνει». Κι όπου «και μεις προμελετημένα πηγαίναμε να δώσουμε αφορμή για να αρχίσει ο πόλεμος», κατά τον Ιωαννίδη...

Ποιος όμως συγκεκριμένα και πότε πήρε απόφαση για το «κίνημα»;

Όποιος προσπαθεί να βρει απάντηση στο ερώτημα αυτό μένει εμβρόντητος. Το ΚΚΕ προχώρησε στο Δεκέμβρη και στη σύγκρουση με τους Άγγλους, σε μία κρίσιμη

δηλαδή πράξη για τη μοίρα της πατρίδας μας, αλλά ίσως και για την ίδια τη συμμαχική ενότητα, χωρίς να υπάρχει καμιά σχετική απόφαση είτε από το Πολιτικό Γραφείο είτε από την Κεντρική Επιτροπή!

Ο Σάββας Αργυρόπουλος, μέλος της Επιτροπής Πόλης της Αθήνας εκείνη την περίοδο, γράφει σχετικά:

«Τα Δεκεμβριανά δεν άρχισαν με απόφαση κανενός οργάνου, τέτοια απόφαση τουλάχιστον δεν ανακοινώθηκε, ούτε δημοσιεύθηκε. Κανένα σώμα του κόμματος δεν πήρε τέτοια απόφαση. Ούτε και αυτή ακόμα η Επιτροπή Πόλης της Αθήνας, της οποίας ήμουνα μέλος, δεν συζήτησε ούτε μελέτησε την περίπτωση της ένοπλης σύγκρουσης μα ούτε και είχε κανένα τέτοιο σχέδιο. Η οργάνωση της Αθήνας από καιρό δούλευε με εντολές. Δεν γινόταν πια συζήτηση. Όπως πολύ χαρακτηριστικά μας το είχε πει ο Φάνης σε μία σύσκεψη των γραμματέων της Αθήνας, "Σύντροφοι, πρέπει να ξέρετε, το κόμμα από τώρα και πέρα θα δουλεύει με εντολές»... (Σ. Αργυρόπουλος: «Προσφυγιά – Αντάρτικο - Εξορία», σελ. 157-158).

Ο Βασίλης Μπαρτζώτας, Γραμματέας της ΚΟ Αθήνας εκείνη την εποχή, στο βιβλίο του «Εθνική Αντίσταση και Δεκέμβρης 44», σελ. 355, γράφει:

«Το απόγευμα προς το βράδυ της 3ης Δεκεμβρίου 1944 ήταν η πιο κατάλληλη στιγμή και έμπαινε σε μας το δίλημμα: Ή τώρα ή ποτέ. Μπορούσαμε και μόνο με τις δυνάμεις του Α' Σώματος Στρατού του ΕΛΑΣ Αθήνας να κάνουμε γενική έφοδο και να νικήσουμε.

Αποφασίσαμε να πάμε εγώ με τη Χρύσα Χατζηβασιλείου στο συνοικισμό Φιλαδέλφειας όπου βρισκόταν η ΚΕ του ΕΛΑΣ κι εκεί να βάλουμε και να υπερασπίσουμε την πρότασή μας. Ο Γ. Σιάντος μας άκουσε σαν να μην είμαστε μέλη του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ αλλά τίποτα περαστικοί. Είπε ότι θα συνεννοηθεί με τους στρατηγούς Μάντακα και Χατζημιχάλη και εκεί που περιμέναμε την απάντηση, τον βλέπουμε να φεύγει στο αυτοκίνητο μαζί με τους δύο στρατηγούς προς την Αττική, λέγοντας σε μας να περιμένουμε διαταγή της ΚΕ του ΕΛΑΣ... Αλληλοκοιταχτήκαμε με την Χρύσα Χατζηβασιλείου και δεν ξέραμε πως να χαρακτηρίσουμε τη στάση αυτή του Γ. Σιάντου...».

Από την παραπάνω αποκαλυπτική περικοπή του Μπαρτζώτα, που εξακολουθεί σήμερα να είναι ο επίσημος και έγκυρος ιστορικός του ΚΚΕ, προκύπτουν ένα συμπέρασμα και ένα ερώτημα. Το συμπέρασμα είναι ότι ο Δεκέμβρης αποφασίστηκε και διεξήχθη ερήμην του ΠΓ που υποτίθεται ότι είναι το ανώτατο ηγετικό όργανο του ΚΚΕ. Αφού δύο επίλεκτα μέλη του -το ένα μάλιστα απ' τα οποία, ο Μπαρτζώτας, ήταν γραμματέας της ΚΟΑ, επικεφαλής δηλαδή των κομματικών δυνάμεων της Αθήνας, της πόλης που επρόκειτο να σηκώσει όλο το βάρος του Δεκέμβρη- όχι μόνο δεν μπορούν να διατυπώσουν τις απόψεις τους, αλλ' αντιμετωπίζονται από τον Σιάντο σαν περαστικοί...

Και το ερώτημα: Που στηριζόταν ο Σιάντος; Ποιος του έδινε το δικαίωμα να αγνοεί τόσο επιδεικτικά τα μέλη του ΠΓ;

Κύριο γνώρισμα, βέβαια, των εκάστοτε ηγετών του ΚΚΕ είναι η αυθαιρεσία και η αυταρχικότητα. Όμως σε κρίσιμες στιγμές, όταν πρόκειται να ληφθούν κρίσιμες αποφάσεις, συγκαλείται, έστω και για τους τύπους, η ΚΕ η έστω, το ΠΓ. Αυτό έγινε π.χ. προκειμένου να εγκριθούν οι συμφωνίες του Λιβάνου, τον Ιούλιο του 1944. Στη συνεδρίαση της ΚΕ κλήθηκαν να πάρουν μέρος όχι μόνο τα μέλη της ΚΕ που ήταν στο βουνό αλλά και στην Αθήνα καθώς και στο Μακεδονικό Γραφείο. Αντίθετα, το Δεκέμβρη στην Αθήνα όπου το ΚΚΕ είναι σχεδόν εξουσία και όπου είναι ευκολότατο να μαζευτούν όλα τα μέλη του ΠΓ και της ΚΕ, δεν γίνεται τίποτα. Ο Σιάντος εμφανίζεται ν' αποφασίζει και να διατάζει μόνος του...

Ο Γ. Ιωαννίδης, στις «Αναμνήσεις» του, αναφέρεται σε μία συνεδρίαση του ΠΓ στις 17 Νοέμβρη όπου, υποτίθεται, πάρθηκε κατ' αρχήν η απόφαση για τη σύγκρουση με τους Άγγλους. Λέει:

«Το πρόβλημα είναι ότι εμείς πήραμε απόφαση στις 17, έκτος από τα άλλα τα πρώτα που έχω πει, στις 17 του Νοέμβρη στις 16 ή στις 18, δεν ξέρω πότε ήταν... Εκείνο που θυμάμαι είναι ότι πήραμε μία απόφαση. Ήτανε όλα τα μέλη του Πολιτικού Γραφείου. Η συνεδρίαση έγινε στο νοσοκομείο που βρισκόμουν εγώ. Δεν καθίσαμε και πολύ γιατί ήμουν άρρωστος. Μισή ώρα η τρία τέταρτα, σύμφωνοι σ' όλα. Είπαμε ότι στην ανάγκη, εάν δεν κατορθώσουμε να βρούμε άλλες πολιτικές λύσεις, στο ζήτημα, θα συγκρουσθούμε». (Γ. Ιωαννίδη «Αναμνήσεις», σελ. 325 και 332).

Είναι φυσικό ότι σ' αυτήν την διαρκείας μισής ώρας ή τριών τετάρτων συνεδρίαση του ΠΓ δεν έγινε καμιά ουσιαστική συζήτηση ούτε και πάρθηκε καμιά οριστική απόφαση για σύγκρουση με τους Άγγλους. Απλώς κάτι είπε ο Ιωαννίδης σχετικά, οι άλλοι κούνησαν το κεφάλι -γιατί βέβαια μέσα σε μισή ώρα δεν προλάβαιναν να κάνουν τίποτ' άλλο- και το θέμα έληξε εκεί. Όλοι ήξεραν, κι αν δεν ήξεραν καταλάβαιναν, ότι ένοπλη σύγκρουση με τους Άγγλους ήταν πολύ σοβαρή υπόθεση για να συζητηθεί και ν' αποφασισθεί από τους ίδιους. Κάποιοι άλλοι και κάπου αλλού μπορούσαν να πάρουν την απόφαση. Κι αυτό ακριβώς έγινε. Η απόφαση για τον Δεκέμβρη πάρθηκε ερήμην και εν αγνοία του ΠΓ και της ΚΕ του ΚΚΕ.

Ο ίδιος ο Ιωαννίδης στις αναμνήσεις του στη σελ. 326 το ομολογεί με περισσή ειλικρίνεια:

«Έτσι, δεν έγινε αυτό που θα 'πρεπε να γίνει. Αυτό που θα έκανε κάθε μαρξιστικό κόμμα. Εμφύλιο πόλεμο, χωρίς απόφαση του Πολιτικού Γραφείου, έστω του Πολιτικού Γραφείου που να 'ναι όλοι μαζί. Εμφύλιο πόλεμο, χωρίς να ξέρει η Κεντρική Επιτροπή ότι γίνεται Εμφύλιος Πόλεμος...»

Βέβαια στο σημείο αυτό ο Ιωαννίδης κάνει μιαν αδέξια όσο και κωμική προσπάθεια να αποσείσει τις ευθύνες του και να τις φορτώσει σε άλλους, κατά την αγαπημένη συνήθεια όλων των κατά καιρούς ηγετών του ΚΚΕ. Γιατί αυτός ήταν εκείνη την εποχή ο ουσιαστικός ηγέτης του ΚΚΕ. Κι αν κάποιος ευθύνεται που ξέσπασε εμφύλιος πόλεμος «χωρίς να ξέρει η Κεντρική Επιτροπή ότι γίνεται εμφύλιος πόλεμος», ευθύνεται αυτός ο ίδιος. Πέρα όμως απ' αυτό, τα γεγονότα παραμένουν γεγονότα. Και γεγονός αναμφισβήτητο και ομολογημένο από τα πιο αρμόδια χείλη είναι ότι ο Δεκέμβρης έγινε χωρίς να υπάρχει απόφαση του ΠΓ, χωρίς να ξέρει τίποτα η ΚΕ...

Αφού όμως το ΠΓ και η ΚΕ δεν ήξεραν τίποτα για τον Δεκέμβρη, ποιος πήρε τη μεγάλη απόφαση; Μήπως οι Σιάντος - Ιωαννίδης; Τα γεγονότα και η λογική απορρίπτουν κατηγορηματικά αυτή την εκδοχή. Οι ώμοι των Σιάντου - Ιωαννίδη ήταν πολύ αδύναμοι για να σηκώσουν το βάρος παρόμοιας απόφασης. Όταν ο Ιωαννίδης, κατά την ίδια του ομολογία, τα χάνει και καταρρέει σε ένα μορφασμό του Τσερνίτσεφ, είναι αστείο να υποθέσουμε ότι ο ίδιος ο Σιάντος ή και οι δύο μαζί, μπορούσαν να πάρουν την ιστορική απόφαση για τον Δεκέμβρη. Την απόφαση αυτή

μπορούσαν να την πάρουν μόνο τα μεγάλα αφεντικά. Και τα μεγάλα αφεντικά ήταν παρόντα, καλυμμένα με τον μανδύα της Σοβιετικής Στρατιωτικής Αποστολής. Οφείλουμε, παραμερίζοντας οποιαδήποτε σκοπιμότητα, ν' αναγνωρίσουμε την αυταπόδεικτη αλήθεια ότι την απόφαση για τον Δεκέμβρη την πήραν και την επέβαλαν οι Σοβιετικοί. Εκείνο που μένει άγνωστο και δεν θα μάθουμε ποτέ, είναι πως συγκεκριμένα την επέβαλαν. Μ' ένα μορφασμό, με μια χειρονομία ή, απλώς, κλείνοντας πονηρά το μάτι...

Ο Ιωαννίδης, που σε αρκετές περιπτώσεις είναι λαλίστατος, στο σημείο αυτό «σιωπά αιδημόνως». Στις αναμνήσεις του (σελ. 316) σημειώνει:

«Οπότε ο Ποπώφ, ο Ρώσος, έρχεται στο νοσοκομείο, γιατί εγώ είχα επαφή μ' αυτόν.

ΠΑΠ.: Στην Αθήνα;

ΙΩΑΝ.: Ναι στην Αθήνα... Έρχεται στο νοσοκομείο και μου λέει: "Τι θα γίνει;"

Του λέω: "Εμείς θα πιαστούμε, θα πιαστούμε οπωσδήποτε..."

Τι είδους μορφασμό έκανε ο Ποπώφ, δεν μας λέει ο Ιωαννίδης. Αφήνει να το φανταστούμε μόνοι μας. Ή, μάλλον, αφήνει να μιλήσουν τα γεγονότα: Ο ματωμένος Δεκέμβρης με τους τάφους και τα ερείπια.

Το ερώτημα που τίθεται πραγματικά δεν είναι ποιος έσπρωξε στον Δεκέμβρη, αλλά γιατί. Γιατί στην κρίσιμη εκείνη φάση του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, όταν επίμονες και συστηματικές προσπάθειες κατέβαλλαν οι Γερμανοί να διασπάσουν τη συμμαχική ενότητα -ύστατη ελπίδα τους ν' αποφύγουν την ολοκληρωτική συντριβή- ώθησαν οι Σοβιετικοί στο Δεκέμβρη; Γιατί αυτή η τρικλοποδιά, ή μάλλον η μαχαιριά στα πλευρά των Βρετανών; Γιατί αυτή η ωμή παραβίαση της μοιρασιάς που πριν δύο μόλις μήνες είχαν κάνει οι Τσόρτσιλ - Στάλιν στη Μόσχα και βάσει της οποίας η Ελλάδα «ώσπερ αγροτεμάχιον» παρεχωρείτο στους Βρετανούς; Από που αντλούσαν αυτό το θάρρος ή μάλλον αυτό το θράσος; Και γιατί οι Άγγλοι ανέχθηκαν αδιαμαρτύρητα αυτή την παρασπονδία;

Το κλειδί για την απάντηση το δίνει, κατά πάσα πιθανότητα, ο Άλμπερτ Σπέερ, υπουργός πολεμικής παραγωγής του Χίτλερ. Σε συνέντευξή του στον Β. Μαθιόπουλο

που δημοσιεύτηκε στο «ΒΗΜΑ» της 16ης Σεπτεμβρίου 1976 και περιλαμβάνεται στο βιβλίο του Μαθιόπουλου «Η Ελληνική Αντίσταση και οι Σύμμαχοι», σελ. 51-52, ο Σπέερ λέει μεταξύ των άλλων:

«Είμαι αυτήκοος μάρτυς ενός γεγονότος που μας είχε προκαλέσει μεγάλη εντύπωση το φθινόπωρο του 1944. Θυμάμαι συγκεκριμένα ότι ο στρατηγός Γιόντλ, ο αρχηγός του Γερμανικού Επιτελείου, ήλθε μία μέρα και με βρήκε και μου ανέφερε ότι επήλθε μία συμφωνία σε υψηλό επίπεδο μεταξύ Αγγλίας και Γερμανίας που αφορούσε την Ελλάδα. Η συμφωνία - πρωτοφανής μέχρι τότε και, όπως γνωρίζω, μοναδική σε όλο τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο- αφορούσε, όπως τουλάχιστον μου είπε ο Γιόντλ, την εκκένωση απ' τα γερμανικά στρατεύματα της Ελλάδας χωρίς Βρετανική ενόχληση...

Ο Φον Όβεν, διευθυντής τότε του Υπουργείου Προπαγάνδας, αναφέρει σε βιβλίο του που έγραψε μετά τον πόλεμο, ότι ο Γκαίμπελς είχε μετάσχει ο ίδιος στις διαπραγματεύσεις για τη σύναψη της συμφωνίας αυτής...

Νομίζω ότι η συμφωνία πρέπει να έκλεισε στη Λισαβόνα και το ποιος είχε την πρωτοβουλία πρώτος δεν ξέρω, αλλά πιστεύω ότι δεν έγινε σε διπλωματικό επίπεδο, αλλά πολύ ψηλότερα, ακριβώς για να μην υπάρξουν ακριτομύθιες.

Οι Άγγλοι, βέβαια, δεν το δημοσιεύουν τώρα και αντιλαμβάνομαι το λόγο. Η συμφωνία αυτή που έκαναν με τον Χίτλερ, ήταν βέβαια αντίθετη με τα συμφέροντα των τότε συμμάχων τους, και ως προς το σημείο αυτό διατηρούν τα αρχεία τους απόρρητα...».

Με τα όσα συνταρακτικά αποκαλύπτει ο Σπέερ, επιβεβαιώνει κατά τον πιο έγκυρο τρόπο μία πασίγνωστη αλλ' ανεξήγητη για τους πολλούς αλήθεια. Τον Οκτώβρη του 1944, οι Άγγλοι άφησαν τους Γερμανούς να φύγουν εντελώς ανενόχλητοι απ' την Ελλάδα. Κι είναι έγκυρη η μαρτυρία αυτή γιατί απλούστατα δεν είχε κανένα λόγο ο Σπέερ να επινοήσει όλη αυτή την ιστορία.

Σε μία κρίσιμη, λοιπόν, φάση του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και ενώ το συμμαχικό αίμα έτρεχε ποτάμι σ' όλα τα μέτωπα, Ανατολικό και Δυτικό, οι Βρετανοί, πίσω από τις πλάτες των συμμάχων τους, παραβιάζοντας κάθε γραφτό και άγραφο νόμο,

προήλθαν σε μυστική συμφωνία με τους Γερμανούς. Δείγμα κραυγαλέο της ανενδοίαστης ηθικής των μεγάλων δυνάμεων στην επίτευξη των σκοπών τους.

Ήταν μία πρώτη γραμμή παρασπονδία που μπορεί κάλλιστα να θεωρηθεί το «σιωπηλό προανάκρουσμα», η «μυστική εισαγωγή» στον ψυχρό πόλεμο που έμελλε να ακολουθήσει αμέσως μετά τον τερματισμό του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Με αυτή την «επί υψηλού επιπέδου» μυστική συμφωνία, οι Άγγλοι σκόπευαν προφανώς σε δύο στόχους. Πρώτος και κυριότερος: Οι γερμανικές μεραρχίες που στάθμευαν στην Ελλάδα να κινηθούν όσο γινόταν πιο σύντομα βορειότερα. Πάνοπλες και αξιόμαχες να προστεθούν στις γερμανικές δυνάμεις που μάχονταν απεγνωσμένα για να επιβραδύνουν την ακάθεκτη προέλαση του σοβιετικού στρατού στα Βαλκάνια και στην Κεντρική Ευρώπη. Ο πόλεμος πλησίαζε στο τέλος του, η ώρα της μοιρασιάς έφτανε και Άγγλοι και Ρώσοι ήξεραν πολύ καλά το «μακάριοι οι κατέχοντες»...

Δεύτερος στόχος, εξ ίσου σημαντικός για τους Βρετανούς, να μην εγκλωβιστούν και να μην αιχμαλωτιστούν αξιόλογες γερμανικές δυνάμεις στον ελληνικό χώρο, πράγμα που αναπόφευκτα θα σήμαινε εφοδιασμό του ΕΛΑΣ με σύγχρονο βαρύ οπλισμό, τανκς, κανόνια κ.λπ. Έφτανε η στιγμή να ξεκαθαρίσουν οι λογαριασμοί με το ΚΚΕ. Οι Άγγλοι δεν είχαν αυταπάτες, θεωρούσαν τη σύγκρουση αναπόφευκτη. Στις 7 Νοεμβρίου, ο Τσόρτσιλ έγραφε στον υπουργό του των Εξωτερικών:

«Περιμένω οπωσδήποτε μία σύγκρουση με το ΕΑΜ και δεν πρέπει να την αποφύγουμε υπό την προϋπόθεση ότι θα διαλέξουμε καλά την περιοχή μας...». (Β' Παγκ. Πόλ. Τ. 4, σελ. 570-571).

Κι αφού η σύγκρουση ήταν αναπόφευκτη, έπρεπε πάση θυσία να αποτραπεί ο εξοπλισμός του ΕΛΑΣ με βαρύ οπλισμό. Κι αυτό μπορούσε να γίνει μόνο με την ανενόχλητη αποχώρηση των Γερμανών από την Ελλάδα...

Τώρα πια ο πίνακας καθαρίζει, η εικόνα δείχνει ολοκάθαρη. Ο Δεκέμβρης ήταν η ρωσική απάντηση στη βρετανική κίνηση που είχε προηγηθεί. Το μυστικό της νύχτα ήταν: Κάνετε πίσω από τις πλάτες μας μία συμφωνία με τους Γερμανούς. Απαντούμε με τον Δεκέμβρη...

Φυσικά οι Σοβιετικοί με τον Δεκέμβρη δεν έδιναν απλώς μία «θεωρητική» απάντηση.

Είχαν δύο πολύ ρεαλιστικούς και συγκεκριμένους στόχους. Πρώτον να καθηλώσουν στην Ελλάδα όσο το δυνατόν περισσότερες βρετανικές δυνάμεις, οι οποίες, στον αγώνα δρόμου που διεξαγόταν εκείνη την στιγμή ανάμεσα στις συμμαχικές στρατιές, θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν επωφελέστερα σε άλλα μέτωπα. Και, δεύτερον, να «εγγράψουν μία υποθήκη» για το μέλλον. Να εξασφαλίσουν ένα άλλοθι για τις μελλοντικές επεμβάσεις τους στις χώρες της Βαλκανικής και της Κεντρικής Ευρώπης. Θα μπορούσαν στο μέλλον να πουν: Αφού οι Βρετανοί επεμβαίνουν σε μία σύμμαχο χώρα και επιβάλλουν τη θέλησή τους με τη δύναμη των όπλων, γιατί δεν έχουμε το δικαίωμα να κάνουμε κι εμείς το ίδιο; Στις μελλοντικές κατηγορίες για επεμβάσεις θα απαντούσαν απλώς: Θυμηθείτε το Δεκέμβρη...

Δεν ήταν λοιπόν ο Δεκέμβρης η «ηρωική αντίσταση του λαού στην ωμή επέμβαση του αγγλικού ιμπεριαλισμού», όπως υποστηρίζει το ΚΚΕ. Ούτε όμως και «βίαιη απόπειρα προς κατάληψη της εξουσίας», όπως υποστηρίζει η Δεξιά. Ήταν απλώς μία εσκεμμένη πρόκληση των Σοβιετικών, στα πλαίσια της ασίγαστης και υπόγειας -την εποχή εκείνη- διαμάχης τους με τους Βρετανούς. Και οι Βρετανοί αποδέχτηκαν την πρόκληση. Δεν είχαν άλλωστε άλλη επιλογή. Δεν έσυραν αλλά σύρθηκαν στο Δεκέμβρη οι Βρετανοί. Είχαν πληρώσει βαρύ τίμημα στη Μόσχα για να κρατήσουν την Ελλάδα και εννοούσαν να την κρατήσουν. Είναι πασίγνωστη η συμφωνία της Μόσχας τον Οκτώβρη του 44. Την παραθέτω όπως ακριβώς την περιγράφει με ωμότητα και ειλικρίνεια ο Τσόρτσιλ στα Απομνημονεύματά του:

Δήλωσα: Ας τακτοποιήσουμε τις υποθέσεις μας στα Βαλκάνια. Τα στρατεύματά σας βρίσκονται στη Ρουμανία και στη Βουλγαρία. Έχουμε στις χώρες αυτές συμφέροντα, αποστολές, πράκτορες. Ας αποφύγουμε να συγκρουσθούμε επί θεμάτων που δεν αξίζουν τον κόπο. Ως προς ό,τι αφορά την Μεγάλη Βρετανία και τη Ρωσία, τι θα λέγατε για μια υπεροχή κατά 90% υπέρ ημών στην Ελλάδα και για μία ισοτιμία 50% στη Γιουγκοσλαβία; Ενώ μετέφραζαν όσα είπα, έγραψα σε μία κόλλα χαρτί:

ΡΟΥΜΑΝΙΑ:

<i>ΡΩΣΙΑ</i>	<i>90%</i>
--------------	------------

<i>ΟΙ ΑΛΛΟΙ</i>	<i>10%</i>
-----------------	------------

ΕΛΛΑΣ:

ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΑΝΙΑ (Με τη συμφωνία των ΗΠΑ) 90%

ΟΙ ΑΛΛΟΙ 10%

ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ 50%

ΟΥΓΓΑΡΙΑ 50%

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ:

ΡΩΣΙΑ 75%

ΟΙ ΑΛΛΟΙ 25%

Έσπρωξα το χαρτί μπρος στο Στάλιν, που είχε ήδη ακούσει την μετάφραση. Επεκράτησε μία μικρή σιγή και κατόπιν πήρε ένα μπλε μολύβι, έκαμε στο χαρτί χονδρό σήμα συμφωνίας και κατόπιν το επέστρεψε. Το όλο θέμα τακτοποιήθηκε σε λιγότερο χρόνο από ό,τι χρειάζεται κανείς για να γράψει τα παραπάνω. Επεκράτησε κατόπιν μία μακρά σιγή. Το χαρτί με το μπλε σήμα έμενε στο κέντρο του τραπεζιού. Τελικώς είπα: Δεν θα βρουν λίγο κυνικό να φαινόμαστε ότι ρυθμίζουμε κατά τρόπο πρόχειρο αυτά τα προβλήματα, από τα οποία εξαρτάται η τύχη πολλών εκατομμυρίων ανθρώπων; Ας το κάψουμε αυτό το χαρτί. Όχι, κρατήστε το, είπε ο Στάλιν. (Τσόρτσιλ «Απομνημονεύματα». Τ. 6, σελ. 202-203).

Και στις 7 Νοεμβρίου 44, γράφοντας στον Ήντεν, ανάμεσα στα άλλα ο Τσόρτσιλ τονίζει:

«Επειδή είναι γνωστό το υψηλό τίμημα που πληρώσαμε για να επιτύχουμε από τη Ρωσία ελευθερία δράσεως στην Ελλάδα, δεν θα έπρεπε να διστάσουμε να χρησιμοποιήσουμε τα βρετανικά στρατεύματα για να υποστηρίξουμε την ελληνική βασιλική κυβέρνηση του κ. Παπανδρέου...». (Β' Παγκόσμιος Πόλεμος, τ. Α, σελ. 570).

Και πράγματι, δεν δίστασαν. Είχαν πληρώσει ακριβά και δεν είχαν περιθώρια για δισταγμούς. Και στην πραγματικότητα πλήρωσαν δύο φορές: Μία στη Μόσχα τον Οκτώβρη και μία στην Αθήνα τον Δεκέμβρη. Κι όχι μόνο με αίμα και πολεμικά μέσα.

Ας μην ξεχνάμε τις θυελλώδεις συζητήσεις στο αγγλικό Κοινοβούλιο τις μέρες του Δεκέμβρη και τις σφοδρές επικρίσεις που δέχτηκε ο Τσόρτσιλ, όχι μόνο από τους Άγγλους Εργατικούς αλλά και διεθνώς. Κι ίσως να μην είναι εντελώς άσχετος ο Δεκέμβρης με την εκλογική συντριβή του Τσόρτσιλ και των Συντηρητικών στις πρώτες μεταπολεμικές εκλογές στη Μ. Βρετανία, τον Ιούλιο του 1945. Πικρό ποτήρι για τους Άγγλους ήταν ο Δεκέμβρης. Θα θελαν να το αποφύγουν. Δεν μπόρεσαν. Η ευθύνη δεν βαρύνει τους ίδιους. Βαρύνει πρωταρχικά αυτούς που τους το πρόσφεραν και τους υποχρέωσαν να το πιουν.

Και τα κείμενα; θα μπορούσε να ρωτήσει κανείς. Τα μηνύματα Τσόρτσιλ προς Λήπερ και Σκόμπυ; Δεν είναι αποκαλυπτικά;

Υπάρχουν, πράγματι, τα κείμενα αυτά και είναι εύγλωττα με τη σαφήνεια και την ωμότητα που τα διακρίνουν. Παραθέτω δύο από τα πιο χαρακτηριστικά. Ένα προς Λήπερ στις 5 Δεκεμβρίου 1944:

«... Πρέπει να υποχρεώσετε τον Παπανδρέου να κάνει το καθήκον του και να τον διαβεβαιώσετε ότι, αν το κάνει, θα υποστηριχθεί με όλες τις δυνάμεις μας. Αν παραιτηθεί, φυλακίστε τον έως ότου συνέλθει, όταν πια θα έχουν τελειώσει οι μάχες. Θα μπορούσε το ίδιο καλά να αρρωστήσει και να μη τον πλησιάσει κανείς...».

Και το άλλο προς Σκόμπυ:

«Μη διστάσετε να πυροβολήσετε εναντίον οποιουδήποτε ενόπλου που θα προσπαθήσει να αψηφήσει τη Βρετανική εξουσία στην Αθήνα ή την ελληνική εξουσία για λογαριασμό της οποίας ενεργούμε. Το καλύτερο θα ήταν βέβαια τις διαταγές σας να συνυπογράψει κάποια ελληνική κυβέρνηση και ο Λήπερ θα ζητήσει από τον Παπανδρέου να παραμείνει στη θέση του για να σας βοηθήσει. Μη διστάζετε όμως να ενεργείτε σαν να ευρίσκεσθε σε μία κατεχόμενη πόλη όπου θα ξεσπούσε μία τοπική εξέγερση...».

Αλλά αν αποδεικνύουν κάτι τα κείμενα αυτά είναι ακριβώς η Βρετανική αποφασιστικότητα, που δεν σταματάει μπροστά σε τίποτα και δεν διστάζει μπροστά σε τίποτα. Ας το ξαναπούμε. Είχαν πληρώσει ακριβά για την Ελλάδα. Ήταν αποφασισμένοι να κρατήσουν με κάθε τρόπο αυτό που τόσο ακριβά είχαν

πληρώσει...

Και οι Σοβιετικοί; Ποια ήταν η στάση των Σοβιετικών τον Δεκέμβρη;

Ο Στεττίνιους, ο Αμερικανός υπουργός των Εξωτερικών την περίοδο εκείνη, στο βιβλίο του «Η Γιάλτα, ο Ρούσβελτ και οι Ρώσοι», γράφει στη σελ. 217:

«Η Διάσκεψη της Γιάλτας αρχίζει ενώ τα όπλα μόλις έχουν σωπάσει στην Αθήνα. Στη συνάντηση της 8ης Φεβρουαρίου ο Στάλιν δηλώνει στους άλλους πολιτικούς ότι "θα ήθελε να ρωτήσει... τι συμβαίνει στην Ελλάδα". Εξηγεί αμέσως όμως ότι "δεν έχει πρόθεση να κρίνει τους Βρετανούς στην Ελλάδα αλλά ήθελε μάλλον να πληροφορηθεί". Ο Τσόρτσιλ απαντά πως ελπίζει ότι γρήγορα θα εγκαθιδρυθεί η ειρήνη και προσθέτει πως η Βρετανική κυβέρνηση είναι εξαιρετικά υποχρεωμένη στον στρατάρχη Στάλιν που "δεν έδειξε υπερβολικά μεγάλο ενδιαφέρον για τις ελληνικές υποθέσεις". Ο Στάλιν επαναλαμβάνει πως δεν έχει πρόθεση να κριτικάρει την Βρετανική δράση στην Ελλάδα, ούτε να παρέμβει σε αυτή τη χώρα. Την άλλη μέρα, όταν ο Τσόρτσιλ προσκαλεί επίσημα τον Στάλιν να στείλει ένα Σοβιετικό παρατηρητή στην Ελλάδα, ο Στάλιν απαντά σαρκαστικά πως αυτό του φαίνεται επικίνδυνο, δεδομένου ότι ο Τσόρτσιλ δεν επέτρεπε σε κανέναν άλλον να μπει στην Ελλάδα, παρά μόνο στις βρετανικές δυνάμεις. Προσθέτει όμως αμέσως, σε σοβαρό τόνο, πως έχει "πλήρη εμπιστοσύνη" στη Βρετανική πολιτική στην Ελλάδα".»

Μνημείο υποκρισίας και κυνισμού αποτελούν αυτά που λέει ο Στάλιν. Δεν έχει ιδέα για «το φόνο», και «θα ήθελε να ρωτήσει τι συμβαίνει στην Ελλάδα». Κι ενώ έγινε, υποτίθεται, μία ωμή ιμπεριαλιστική επέμβαση σε βάρος ενός συμμάχου λαού και το αίμα των Ελλήνων αγωνιστών έτρεξε ποτάμι στην Αθήνα, ο Στάλιν δηλώνει πως έχει «πλήρη εμπιστοσύνη στη Βρετανική πολιτική στην Ελλάδα»... Θα μπορούσε βέβαια να αντιπείνει κανείς πως δεν πρέπει να παίρνουμε τοις μετρητοίς όσα γράφει ένας Αμερικανός υπουργός. Θα μπορούσε, αν ... αν δεν υπήρχαν τα καταραμένα τα γεγονότα. Τα γεγονότα που επικυρώνουν «του λόγου το αληθές». Και είναι γεγονός αναμφισβήτητο πως σε όλη τη διάρκεια του Δεκέμβρη οι Σοβιετικοί δεν έβγαλαν τσιμουδιά. Ούτε μία απλή διαμαρτυρία, ούτε ένα σχόλιο. Οι σοβιετικές εφημερίδες δεν έγραψαν λέξη για το Δεκέμβρη. Για τους Σοβιετικούς ΔΕΝ ΥΠΗΡΞΕ Δεκέμβρης.

Το σημειώνω με κεφαλαία γιατί αυτό και μόνο αποτελεί συντριπτική απάντηση στην

διατυπούμενη άποψη ότι οι Σοβιετικοί δεν αντέδρασαν τον Δεκέμβρη για να μη διασπαστεί η αντιχιτλερική συμμαχία, για να ολοκληρωθεί η συντριβή του φασιστικού Άξονα. Ωραία, λοιπόν, δεν μπορούσαν να επέμβουν οι Σοβιετικοί γιατί κινδύνευε η αντιφασιστική συμμαχία. Δεν μπορούσαν όμως να πουν μία λέξη, δεν μπορούσαν να στείλουν μία απλή διαμαρτυρία για τη βάνουση αυτή καταπάτηση των αρχών για την κατίσχυση ακριβώς των οποίων έχυναν το αίμα τους οι λαοί στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο; Δεν μπορούσαν να πιέσουν στο πολιτικό και διπλωματικό πεδίο;

Δεν έκαναν τίποτα. Και αντί για οποιαδήποτε συμπαράσταση, για οποιαδήποτε βοήθεια, κι ενώ συνεχίζονται οι μάχες στην Αθήνα, η Σ. Ένωση, στις 30 Δεκεμβρίου, αναγγέλλει την αποστολή πρεσβευτή στην κυβέρνηση Παπανδρέου...

Τα γεγονότα μιλούν με τη δική τους αδυσώπητη λογική. Η σοβιετική σιωπή το Δεκέμβρη δεν ήταν ένδειξη αδυναμίας. Ήταν και παραμένει ακλόνητη απόδειξη ενοχής. Κι αν οι Σοβιετικοί δεν ήθελαν τον Δεκέμβρη γιατί δημιουργούσε κινδύνους για τη συμμαχική ενότητα, θα μπορούσαν κάλλιστα να τον σταματήσουν οποιαδήποτε στιγμή. Αρκεί να κουνούσε λίγο το δαχτυλάκι του ο Στάλιν. Ή μήπως θα είχαν αντιρρήσεις οι Σιάντος - Ιωαννίδης;...

Η άποψη ότι οι Σοβιετικοί υπέκυψαν στον βρετανικό εκβιασμό και δεν αντέδρασαν τον Δεκέμβρη για να μη διασπαστεί η συμμαχική ενότητα, είναι αβάσιμη και για τον απλό λόγο ότι οι Βρετανοί δεν ήταν σε θέση να ασκήσουν κανέναν εκβιασμό. Αν μπορούσαν, δεν θα άφηναν τον Στάλιν να καταβροχθίσει την Πολωνία και μαζί ολόκληρη την Κεντρική και την Ανατολική Ευρώπη. Τον άφησαν γιατί απλούστατα δεν μπορούσαν να κάνουν διαφορετικά...

Και το τηλεγράφημα; Τι μπορούμε να πούμε όταν υπάρχει το περίφημο τηλεγράφημα του Δημητρώφ που προσδιορίζει, υποτίθεται, χωρίς ν' αφήνει περιθώρια παρερμηνειών, τη σοβιετική στάση στα Δεκεμβριανά;

Είναι γνωστό το τηλεγράφημα Δημητρώφ, αξίζει όμως να το ξαναδούμε. Παραθέτω ό,τι ακριβώς αναγράφεται σχετικά στα «Επίσημα Κείμενα του ΚΚΕ», σελ. 324-326:

«... Κατά την διάρκεια των γεγονότων του Δεκέμβρη η ηγεσία του ΚΚΕ είχε τακτική επαφή με τις ηγεσίες του Κομμουνιστικού Κόμματος Βουλγαρίας και του

Κομμουνιστικού Κόμματος Γιουγκοσλαβίας και έμμεσα, μέσω του Γκιώργκη Δημητρώφ, που σε όλο αυτό το διάστημα βρισκόταν στη Μόσχα, με την ηγεσία του Κομμουνιστικού Κόμματος της Σοβιετικής Ένωσης. Το Πολιτικό Γραφείο της ΚΕ του ΚΚΕ με τηλεγραφήματά του (βλ. κείμενα υπ' αριθμόν 715, 718, 721, 725, 730, 732, 733, 734, 744, 747, 748, 749, 750 και 751 αυτού του τόμου) ενημέρωνε τα παραπάνω αδελφά κόμματα για τις εξελίξεις των γεγονότων στην Ελλάδα και τις πιο άμεσες ανάγκες του κινήματος. Επί πλέον, κατά την διάρκεια του Δεκέμβρη 1944, είχαν σταλεί στις ηγεσίες των παραπάνω κομμάτων αντιπροσωπείες της ηγεσίας του ΚΚΕ για άμεση επαφή και συζήτηση της κατάστασης που είχε δημιουργηθεί και των σχετικών προβλημάτων.

»Στις 20 Δεκέμβρη 1944 ο Γραμματέας της ΚΕ του ΚΚΕ Βουλγαρίας Τράικο Κοστώφ που χρησιμοποιούσε το ψευδώνυμο "Σπιριδόνωφ", διαβίβασε στον Γραμματέα της ΚΕ του ΚΚ Γιώργη Σιάντο τηλεγράφημα του Γκ. Δημητρώφ που χρησιμοποιούσε το ψευδώνυμο "Παππούς" από την Μόσχα, στο οποίο διατυπώνονται οι γνώμες του για το τι θα ήταν καλύτερο να κάνει το ΚΚΕ στην τότε κατάσταση. Διαβιβάζοντας αυτό το τηλεγράφημα ο Τρ. Κοστώφ διατυπώνει ταυτόχρονα και την σχετική γνώμη της ΚΕ του ΚΚ Βουλγαρίας.

»Το τηλεγράφημα του "Παππού" (Γκ. Δημητρώφ) και του "Σπιριδόνωφ" (Τρ. Κοστώφ), με ημερομηνία 19 Δεκέμβρη 1944, ώρα 8.00, ελήφθη στις 20 του Δεκέμβρη 1944 από τον Λεωνίδα Στρίγκο, μέλος του Π.Γ. της ΚΕ και Γραμματέα της Επιτροπής Περιοχής Μακεδονίας - Θράκης του ΚΚΕ που κρατούσε αυτή την επαφή. Είχε όμως γίνει κάποιο λάθος στον κώδικα και δεν κατορθώθηκε η αποκρυπτογράφηση του τηλεγραφήματος αυτού. Γι' αυτό, ο Λ. Στρίγκος (Λεωνίδας) το ξαναζήτησε. Η εκ νέου μετάδοση και λήψη του τηλεγραφήματος έγινε στις 15 του Γενάρη του 1945, οπότε και αποκρυπτογραφήθηκε αμέσως και στάλθηκε στο Πολιτικό Γραφείο της ΚΕ του ΚΚΕ.

»Σε συνέχεια παραθέτουμε αυτό το τηλεγράφημα.

»Από Μακεδονίαν Π.Γ.

»Σας μεταδίδουμε τηλ/μα που στάλθηκε από ... στοπ. Αρχίζει στοπ.

»Ο Παππούς νομίζει ότι με την σημερινή διεθνή κατάσταση, η ένοπλη ενίσχυση προς τους Έλληνες συντρόφους απ' έξω γενικά αδύνατη. Βοήθεια από μέρους της Βουλγαρίας ή Γιουγκοσλαβίας η οποία να τους δέσμευε με το μέρος του ΕΛΑΣ εναντίον ένοπλων αγγλικών δυνάμεων, σήμερα λίγο θα βοηθήσει τους Έλληνες συντρόφους ενώ πάρα πολύ θα μπορούσε να βλάψει την Γιουγκοσλαβία και Βουλγαρία. Όλα αυτά πρέπει να τα υπολογίζουν οι φίλοι μας οι Έλληνες.

»Έλληνες και ΕΛΑΣ πρέπει να καθορίσουν τα περαιτέρω βήματά τους, ξεκινώντας από αυτή ακριβώς την κατάσταση, όχι ευνοϊκή γι' αυτούς. Δεν πρέπει να τραβήξουν σχοινί, αλλά να δείξουν εξαιρετική ευλυγισία και ικανότητα χειρισμών για να διατηρήσουν όσο το δυνατόν τις δυνάμεις τους και να περιμένουν ευνοϊκότερη στιγμή για πραγματοποίηση δημοκρατικού τους προγράμματος. Για ελληνικό κόμμα, το σπουδαιότερο είναι να μην επιτρέψει να απομονωθεί από μάζες ελληνικού λαού και από δημοκρατικές ομάδες που ανήκουν στο ΕΑΜ.

»Γιατί ΕΑΜ, ΓΣΕΕ και χωριστές προσωπικότητες ηγέτες δεν απευθύνονται επίσημα στα Συνδικάτα και κοινή γνώμη εξωτερικού για να διαφωτίσουν για σκοπούς και χαρακτήρα πάλης τους, για να ξεσκεπάσουν ελληνική αντιδραστική κλίκα και τους καλέσουν ενίσχυσή τους; Αυτό θα 'πρεπε να κάνουν με όλους τους δυνατούς τρόπους και μέσα ακατάπαυστα στοπ. Πρωτότυπο στείλαμε με σύνδεσμο στοπ. 15 Γενάρη.

Λεωνίδας»

Αυτό είναι το τηλεγράφημα, μπρος στο οποίο με αμηχανία στέκονται σοβαροί και αξιόλογοι κατά τα άλλα ερευνητές. Στην πραγματικότητα όμως δεν υπάρχει εδώ κανένα αίνιγμα. Διότι οι ηγέτες του ΚΚΕ δεν περίμεναν το τηλεγράφημα Δημητρώφ για να λάβουν εντολές και κατευθύνσεις από τη Μόσχα. Οι απεσταλμένοι του Κρεμλίνου ήταν παρόντες, καλυμμένοι με τον μανδύα της Σοβιετικής Στρατιωτικής Αποστολής. Και είχαν ασυρματιστή τον μετέπειτα γνωστό από την υπόθεση των ασυρμάτων Βαβούδη, που τους εξασφάλιζε άμεση και συνεχή επαφή με το Κέντρο.

Γιατί, λοιπόν, στάλθηκε το τηλεγράφημα αυτό; Δύο είναι οι πιθανές εκδοχές:

Ή ο Δημητρώφ το έστειλε αγνοώντας το παρασκήνιο και το σκοτεινό παιχνίδι που

έπαιζε το Κρεμλίνο στην Αθήνα το Δεκέμβρη. Και φυσικά οι εδώ απεσταλμένοι του Στάλιν το κατακράτησαν ως "ανεπίκαιρο" και το εμφάνισαν όταν έκριναν πως ήρθε η στιγμή να εμφανιστεί.

Ή -και το θεωρώ εξίσου πιθανό- το τηλεγράφημα Δημητρώφ δεν είχε παραλήπτες τους Σιάντο - Ιωαννίδη αλλά την ιστορία... Ο μελλοντικός ιστορικός, ελλείψει άλλων στοιχείων, θα σκόνταφτε αναγκαστικά στο τηλεγράφημα Δημητρώφ και θα έβγαζε το αναπόφευκτο συμπέρασμα: Οι Σοβιετικοί συμβούλευαν διαλλακτικότητα, οι Σοβιετικοί δεν ήθελαν τον Δεκέμβρη, οι Σοβιετικοί δεν αναμίχθηκαν στον Δεκέμβρη... Έτσι εξηγείται και γιατί το τηλεγράφημα του Δημητρώφ είναι το μοναδικό που είδε το φως της δημοσιότητας. Αλλά είναι αυτονόητο ότι, αφού υπήρχε καθημερινή επικοινωνία με τον ασύρματο, θα είχαν αποσταλεί και άλλα τηλεγραφήματα. Γιατί δεν δημοσιεύονται;

Ο Κ. Δεσποτόπουλος, προσωπικός σύμβουλος του Σιάντου, βεβαιώνει (βλ. Φ. Οικονομίδη, "Οι Προστάτες", σελ. 388) ότι στις 13-14 Δεκέμβρη 1944 ο Σιάντος του έδειξε ένα τηλεγράφημα του Δημητρώφ, στο οποίο αναγράφονταν επί λέξει: *«Παππούς, επαναλαμβάνουμε, Παππούς συμβουλεύει συνεχίσετε αντίσταση. Κάνουμε ό,τι είναι δυνατόν προς βοήθειά σας»*.

Περισσότερα, όμως, από όσα λέει το ίδιο το τηλεγράφημα και πολύ πιο αποκαλυπτικά, λένε οι ημερομηνίες:

Το τηλεγράφημα στέλνεται στις 19 Δεκεμβρίου, όταν οι μάχες μαίνονται στους δρόμους της Αθήνας. Γιατί δεν στέλνεται πριν ή στις αρχές του Δεκέμβρη; Τόσο ασήμαντη υπόθεση ήταν η ένοπλη σύγκρουση με τους Άγγλους τις κρίσιμες εκείνες μέρες του Β' Παγκοσμίου Πολέμου;

Αλλά έστω, το στέλνουν καθυστερημένα. Και έστω, γίνεται «λάθος» στον κώδικα και γυρίζει πίσω. Γιατί δεν το ξαναστέλνουν την άλλη μέρα αφού, όπως προκύπτει κι απ' τα «Επίσημα Κείμενα του ΚΚΕ», είχαν καθημερινή επικοινωνία με τον ασύρματο; Γιατί το στέλνουν ύστερα από 26 μέρες, στις 15 Γενάρη 1945, όταν πια οι μάχες έχουν τελειώσει κι ο ΕΛΑΣ έχει εγκαταλείψει την Αθήνα; Με τη χελώνα το 'στειλαν; Πρόκειται για φαιδρότητες. Η αλήθεια είναι καθαρή. Στο «διεθνές ζατρίκιον» που παίχτηκε πάνω στην πλάτη του ελληνικού λαού, οι Σοβιετικοί με τον Δεκέμβρη

έκαναν απλώς μία κίνηση τακτικής. Ήταν μία «περιορισμένη βαριάντα», που δεν απέβλεπε στην ανατροπή των συμφωνιών της Μόσχας και στη βίαιη υπαγωγή της Ελλάδας στο σοβιετικό μπλοκ.

Και έτσι εξηγούνται όλα.

Έτσι εξηγείται γιατί το κύριο βάρος του Δεκέμβρη το σήκωσε ο εφεδρικός ΕΛΑΣ. Σ' έναν αγώνα ζωής και θανάτου είναι αυτονόητο ότι θα ρίξεις στη μάχη τις δυνάμεις που χρειάζονται για να νικήσεις. Αυτό λέει η στοιχειώδης λογική κι αυτό θα 'κανε κι ένας λοχίας. Και όμως οι Σιάντος - Ιωαννίδης έστειλαν τις πιο εμπειροπόλεμες και τις καλύτερα οπλισμένες δυνάμεις του ΕΛΑΣ να κυνηγούν τον Ζέρβα στα κατσάβραχα της Ηπείρου κι άφησαν τον εφεδρικό ΕΛΑΣ να τα βγάλει πέρα μόνος του στην Αθήνα με τις αγγλικές μεραρχίες. Δεν ήταν ηλίθιοι οι άνθρωποι. Απλώς εκτελούσαν εντολές.

Έτσι εξηγείται γιατί η σύγκρουση περιορίστηκε μόνο στην Αθήνα, ενώ στην υπόλοιπη Ελλάδα οι αγγλικές δυνάμεις έμειναν ανενόχλητες. Θα ήταν ευκολότατο π.χ. για τον ΕΛΑΣ Μακεδονίας να αφοπλίσει την αγγλική φρουρά Θεσσαλονίκης και να εφοδιαστεί με πολύτιμο πολεμικό υλικό. Και όμως, δεν έγινε αυτό που η στοιχειώδης λογική επέβαλλε να γίνει.

Ο Μάρκος Βαφειάδης βεβαιώνει πως ζήτησε την άδεια να χτυπήσει τους Άγγλους στη Θεσσαλονίκη αλλά οι Σιάντος - Ιωαννίδης δεν το επέτρεψαν. Γιατί; Και μόνο στο τέλος, στις 30 Δεκεμβρίου 1944, έξι μέρες πριν ο ΕΛΑΣ εγκαταλείψει την Αθήνα, ο Σιάντος στέλνει τα παρακάτω σήματα που περιλαμβάνονται στα «Επίσημα Κείμενα του ΚΚΕ» (σελ. 316-317):

740

ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ Λεωνίδα (Στρίγκον) Έχει μεγάλην σημασίαν χτυπηθούν Άγγλοι Θεσσαλονίκης. Παρακαλούμε μελετήσατε επειγόντως επιχείρησιν και πληροφορήστε μας υπάρχουσας δυνατότητα.

30-12-44

Γέρος

(Γιώργης Σιάντος)

741

ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

Κώσταν (Μπλάναν)

δια Παπασταματιάδη (Νίκον)

Διοικητήν ΕΛΑΣ Πελοποννήσου

Πελοπόννησον

Κτύπημα Άγγλων Πάτρας έχει μεγάλην σημασίαν. Παρακαλούμε μελετήσατε και γνωρίσατε μας επειγόντως δυνατότητα επιχειρήσεως ταύτης.

30-12-1944 Γέρος

(Γιώργης Σιάντος)

Στις 30 Δεκεμβρίου όλα σχεδόν έχουν τελειώσει. Και πάλι όμως ο Σιάντος δεν λέει «χτυπήστε». Απλώς, «μελετήσατε επειγόντως επιχείρησιν και πληροφόρησατέ μας υπάρχουσας δυνατότητας»!

Είναι φανερό ότι και τα τηλεγραφήματα αυτά δεν απευθύνονται στους Μπλάνα και Στρίγκο, αλλά στην Ιστορία...

Έτσι εξηγείται, ίσως, και η «ανεξήγητη» περικύκλωση και ο αφοπλισμός του 2ου Συντάγματος του ΕΛΑΣ από τους Άγγλους, χωρίς να πέσει ντουφεκιά, χωρίς ν' ανοίξει μύτη. Κι όμως, ήταν ένα από τα καλύτερα Συντάγματα του ΕΛΑΣ κι έμπαινε στην Αθήνα για να πάρει μέρος στις μάχες...

Έτσι εξηγείται και γιατί δεν χρειάστηκε να αποφασίσει το Π.Γ. ή η Κ.Ε. για το Δεκέμβρη και γιατί ο Σιάντος αντιμετώπιζε τον Μπαρτζώτα και τη Χρύσα σαν «περαστικούς».

Έτσι εξηγείται και η αδιαλλαξία του Σιάντου στη σύσκεψη με τον Τσόρτσιλ και τους άλλους πολιτικούς αρχηγούς τα Χριστούγεννα του 1944.

Ας θυμηθούμε τα γεγονότα. Ανήμερα τα Χριστούγεννα του '44 φτάνουν στην Αθήνα ο Τσόρτσιλ και οι στενοί επιτελείς του. Πιεζόμενος από τη βρετανική και την παγκόσμια κοινή γνώμη ο Τσόρτσιλ κάνει μία προσπάθεια να σταματήσει η αιματοχυσία στην Αθήνα. Καλεί σε σύσκεψη όλους τους πολιτικούς αρχηγούς. Είναι μία μοναδική και έσχατη ευκαιρία για το ΚΚΕ να πετύχει κάποιο συμβιβασμό, να βγει από το αδιέξοδο. Η μάχη της Αθήνας ουσιαστικά έχει κριθεί, σε δέκα μέρες θα γίνει η άτακτη υποχώρηση. Κι όμως, ο Σιάντος εμφανίζεται προκλητικός και αδιάλλακτος. Μιλώντας ως από θέση ισχύος, επαναλαμβάνει στη σύσκεψη όλες τις θέσεις κι όλες τις παλιές αξιώσεις του ΚΚΕ. Και επί πλέον ακόμα μία: Στή νέα κυβέρνηση που θα σχηματιστεί, το ΚΚΕ να πάρει τα μισά υπουργεία συν ένα!

Και βέβαια η σύσκεψη ναυαγεί. Ακόμα δέκα μέρες το αίμα τρέχει άσκοπα στους δρόμους της Αθήνας. Και μετά η άτακτη φυγή...

Έτσι αποκτούν και το πραγματικό τους νόημα τα όσα αναγράφονται σχετικά στο βιβλίο του Γ. Παπανδρέου «Η απελευθέρωση της Ελλάδος». Στη σελ. 211 διαβάσουμε:

«Το απόγευμα της Πέμπτης, 30 Νοεμβρίου 1944, ο υπουργός των Οικονομικών Αλ. Σβώλος επεσκέφθη εις την οικίαν του τον πρόεδρον της Κυβερνήσεως Γ. Παπανδρέου. Η συνομιλία υπήρξε μακρά και διεξήχθη υπό το κράτος βαθείας συγκινήσεως ενώπιον της επερχόμενης τραγικής εσωτερικής κρίσεως. Ο Αλ. Σβώλος εξεμυστηρεύθη την εντύπωσίν του, ότι η μεταβολή της αποφάσεως του Κ.Κ. υπήρξεν απότομος και οφείλεται εις εξωτερικάς υποδείξεις. Και προσέθεσεν ότι δεν δύναται να ασκήση επ' αυτού καμμίαν αποφασιστικήν επιρροήν...».

«Οφείλεται εις εξωτερικός υποδείξεις»...

Μέσα στις λίγες αυτές λέξεις κρύβεται όλη η αλήθεια για την τραγωδία του Δεκέμβρη.

Σημείωση του συγγραφέα: Στο σημείο αυτό κλείνει το κεφάλαιο για το ΔΕΚΕΜΒΡΗ. Πολλά γράφτηκαν και ειπώθηκαν έκτοτε. Ειδικό επιστημονικό Συμπόσιο με θέμα τον ΔΕΚΕΜΒΡΗ πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα το 1995. Για την πληρέστερη ενημέρωση του αναγνώστη θεωρώ αναγκαίο να παραθέσω εδώ και το υπό τον τίτλο «ΚΑΙ ΠΑΛΙ Ο ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ» κεφάλαιο του βιβλίου μου «ΑΓΛΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ» που εκδόθηκε στα τέλη του 1998 από τις εκδόσεις «ΠΑΠΑΖΗΣΗ».

* * *

Αυτά έγγραφα εδώ και δέκα χρόνια για τον Δεκέμβρη και αυτά θα μπορούσα να επαναλάβω και σήμερα χωρίς ν' αλλάξω ούτε λέξη, προσθέτοντας απλώς τα σημαντικότερα νέα στοιχεία που προσκομίζουν οι Θεοδωράκης - Οικονομίδης.

Ο Μ. Θεοδωράκης, νεαρός τότε Ελασίτης, πολέμησε και τραυματίστηκε στα Δεκεμβριανά. Και αναφέρεται στο κρίσιμο ερώτημα γιατί οι Σιάντος - Ιωαννίδης αντί να κηρύξουν πανστρατιά και να φέρουν στην Αθήνα -όπου υποτίθεται δινόταν η κρίσιμη και αποφασιστική για τη μοίρα αυτού του τόπου μάχη- έστειλαν όλες τις διαθέσιμες δυνάμεις του ΕΛΑΣ να κυνηγούν το Ζέρβα στα κατσάβραχα της Ηπείρου, αφήνοντας τον εφεδρικό ΕΛΑΣ να τα βγάλει πέρα μόνος του με τα τανκς και τα κανόνια του Σκόμπυ.

Σε μία μάχη στο Κατσιπόδι, Χριστούγεννα του 44, δίπλα στον 1ο λόχο του Μ. Θεοδωράκη πολεμούσε και μία διμοιρία του μονίμου ΕΛΑΣ από το Μεσολόγγι με διοικητή το δάσκαλο Μαργαρίτη. Και ξαφνικά, πάνω στην πιο κρίσιμη στιγμή, η διμοιρία του Μαργαρίτη εγκαταλείπει απροσδόκητα τις θέσεις της, αφήνοντας ακάλυπτο το λόχο του Θεοδωράκη, με αποτέλεσμα να υποστεί πανωλεθρία. Από τους 120 μαχητές του 1ου λόχου έμειναν μόνο τρεις!

Στους «Δρόμους του Αρχάγγελου», στον Α' τόμο και στη σελ. 214, ο Μ. Θεοδωράκης γράφει συγκεκριμένα:

«Φτάσαμε κακήν-κακώς εκεί που τώρα είναι η Δάφνη και μεις το λέγαμε Κατσιπόδι. Και τι να δουμε! Όλη τη διμοιρία του μονίμου ΕΛΑΣ πάνω σε καμιόνια, μαζί και τα μυδράλια. Ο Μαργαρίτης που μας γνώρισε, πήδησε και ήρθε κοντά μας και μας είπε αυτά τα καταπληκτικά λόγια που σφραγίζουν όλη την τραγωδία του Δεκέμβρη: "Συγγνώμη συναγωνιστές. Όμως φαίνεται ότι ο ΕΛΑΣ δεν έχει δικαίωμα να μάχεται στην Αθήνα. Δηλαδή εμείς του μονίμου. Στη μέση της μάχης ήρθε διαταγή να φύγουμε...". "Και γιατί δεν μας ειδοποιήσατε;" "Δεν προλαβαίναμε". "Ξέρεις πόσοι σωθήκαμε;" "Πόσοι;" "Εμείς οι τρεις"».

Και στο Β' τόμο, σελ. 232, ο Μ. Θεοδωράκης περιγράφει ως εξής μία σκηνή στη

Μακρόνησο:

«Το ίδιο εκείνο απόγευμα ήρθε στη σκηνή μας ο στρατηγός του ΕΛΑΣ Μακρίδης να δει τους συμπατριώτες του. Επί μήνες δεν μιλούσε σε κανέναν. Περπατούσε ολομόναχος. Είχε αποπειραθεί να αυτοκτονήσει, και μείς είχαμε εντολή να τον παρακολουθούμε από μακριά, για να επέμβουμε αν χρειαστεί.

Λύθηκε η γλώσσα του. Άλλος δικαιωμένος. Μεγάλος αυτός. Όχι μικρός και ασήμαντος σαν και μένα. Αξιωματικός καριέρας, προσχώρησε στον ΕΛΑΣ και έγινε Επιτελάρχης του Γενικού Στρατηγείου. Ο Σαράφης, ο Άρης κι αυτός άκουσαν από τα χείλη του Σιάντου την απόφαση να μη γίνει παρέμβαση του τακτικού ΕΛΑΣ το Δεκέμβρη και να περιοριστεί η μάχη σε μία εκδήλωση διαμαρτυρίας κόντρα στην εγγλέζικη ταχτική.

"Άφησαν τα παιδιά με τα τουφεκάκια", θυμάμαι τα λόγια του, "και μας έστειλαν στην Ήπειρο να χτυπήσουμε το Ζέρβα".

Από τότε χρονολογείται η σιωπή του και η επιθυμία του να δώσει τέλος στη ζωή του».

Η συνταρακτική αυτή μαρτυρία του Μ. Θεοδωράκη που έρχεται να επιβεβαιώσει με τον πιο αδιάψευστο τρόπο τα πραγματικά γεγονότα, αποκαλύπτει σ' όλη της την έκταση τη δραματική αλήθεια: Το διώξιμο του μόνιμου ΕΛΑΣ μακριά από την Αθήνα δεν είναι ένα μεμονωμένο «λάθος», μία «κακή εκτίμηση» των Σιάντου - Ιωαννίδη. Εντάσσονταν στα πλαίσια μιας γενικής, ρητής και κατηγορηματικής διαταγής: Κανένα τμήμα του μόνιμου ΕΛΑΣ δεν επιτρέπεται να πάρει μέρος στη μάχη της Αθήνας. Κι αν κάποια διμοιρία του μόνιμου ΕΛΑΣ βρεθεί κατά τύχη ή κατά λάθος το Δεκέμβρη στην Αθήνα, υποχρεούται πάραυτα να παρατήρει τη θέση της και να φύγει. Όπως ακριβώς συνέβη με τη διμοιρία Μαργαρίτη που υποχρεώθηκε με επείγουσα διαταγή να αποχωρήσει από τη μάχη, αφήνοντας ακάλυπτο τον 1ο λόχο του Μ. Θεοδωράκη με αποτέλεσμα από τους 120 μαχητές να σωθούν μόνο τρεις! Μπροστά στη φοβερή φράση «άφησαν τα παιδιά με τα τουφεκάκια», όφειλαν να σταθούν με δέος και περίσκεψη τα ηγετικά στελέχη της Αριστεράς και οι έγκυροι επιστήμονες και ιστορικοί που πήραν μέρος στο Συμπόσιο. Όφειλαν να δώσουν μία συγκεκριμένη και πειστική απάντηση στο καυτό ερώτημα:

Ποιοι και γιατί άφησαν «τα παιδιά με τα τουφεκάκια» να πολεμούν και να θυσιάζονται σε μία άνιση και εκ των προτέρων χαμένη μάχη;

Όπως επίσης όφειλαν να απαντήσουν στο άλλο μέγα και κρίσιμο ερώτημα: Σε μία κρίσιμη φάση του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, όταν με την αντεπίθεση στις Αρδέννες απειλούσαν οι Γερμανοί να ρίξουν τους Αγγλοαμερικανούς στη θάλασσα, κι όταν ύστατες προσπάθειες κατέβαλλαν οι χιτλερικοί να διασπάσουν τη συμμαχική ενότητα, μπορούσαν οι Σιάντος - Ιωαννίδης μόνοι τους και με δική τους ευθύνη να πάρουν την ιστορική απόφαση για το Δεκέμβρη; Δεν είχαν επίγνωση των ευθυνών τους απέναντι στο «καθοδηγητικό κέντρο;» Δεν ήσαν διορισμένοι και εξαρτημένοι απ' αυτό; Δεν είχαν με τη Μόσχα καθημερινή επικοινωνία με τον ασύρματο; Διπλή μάλιστα, μία έμμεση μέσω Σόφιας και μία απ' ευθείας με τον Βαβούδη, το κανάλι του οποίου, όπως αποκαλύπτει ο Φ. Οικονομίδης, έλεγχαν άμεσα οι Σοβιετικοί;

Κι αν όλα αυτά ήταν τραγικά λάθη των Σιάντου - Ιωαννίδη, γιατί ο Ζαχαριάδης έσπευσε να βάλει ταφόπετρα και να απαγορεύσει κάθε κριτική για τα κατοχικά και τον Δεκέμβρη, καταπατώντας βάνουσα θεμελιώδη λενινιστική αρχή, σύμφωνα με την οποία *«Η στάση ενός πολιτικού κόμματος απέναντι στα λάθη του είναι ένα από τα σπουδαιότερα κριτήρια για τη σοβαρότητα του κόμματος και για την εκπλήρωση στην πράξη από μέρους του των υποχρεώσεών του απέναντι στην τάξη του και στις εργαζόμενες μάζες. Να αναγνωρίζει ανοιχτά το λάθος του, να βρίσκει τις αιτίες του, να αναλύει την κατάσταση που το γέννησε, να εξετάζει προσεκτικά τα μέσα για τη διόρθωσή του - αυτό είναι το γνώρισμα ενός σοβαρού κόμματος, αυτό θα πει διαπαιδαγώγηση της τάξης του και, έπειτα, και της μάζας;»* («Αριστερισμός, παιδική αρρώστια του Κομμουνισμού», σελ. 76-77).

Και γιατί οι Σιάντος - Ιωαννίδης, παρά ταύτα, εκλέχθηκαν «μετά δόξης και τιμής» στην ηγεσία του κόμματος στο 7ο Συνέδριο του ΚΚΕ το Σεπτέμβριο του 1945; Και γιατί οι σοβιετικοί χαρίστηκαν στους Σιάντο - Ιωαννίδη όταν το αγαπημένος τους παιδί, το Ν. Ζαχαριάδη, για πολύ μικρότερα «λάθη», τον εξόρισαν στα βάθη της Σιβηρίας, καταδικάζοντάς τον όχι μόνο σε πολιτικό αλλά και σε φυσικό θάνατο;

Κρίσιμα και αμείλικτα ερωτήματα στα οποία δεν μπόρεσαν αλλά ούτε και προσπάθησαν καν να απαντήσουν τα ηγετικά στελέχη της Αριστεράς και οι ιστορικοί

που μίλησαν στο Συμπόσιο.

Περιορίστηκαν σε γενικότητες και αοριστολογίες κι αν κάπου-κάπου η αλήθεια πρόβαλε δειλά, ως δια μαγείας χάνονταν τελικά σαν το νερό στην άμμο...

Βγαίνει αίφνης ο Κ. Φιλίνης, ιστορικό ηγετικό στέλεχος της Αριστεράς και αφού κάνει τη σωστή όσο και θλιβερή διαπίστωση ότι *«Ο ηρωισμός του λαού δεν αξιοποιήθηκε με το σωστό τρόπο, τον πετάξαμε»*, προχωράει στον καταμερισμό των ευθυνών. Για τον Δεκέμβρη ευθύνονται όλοι αδιακρίτως. Φταίει το ΚΚΕ και η ηγεσία του. Φταίει και το διεθνές κίνημα που *«έσπρωχνε προς τέτοια κατεύθυνση, όχι βέβαια για την κατάληψη της εξουσίας αλλά για να υπάρχει ο αντιπερισπασμός, για να είναι ελεύθερα τα χέρια για άλλη πολιτική στις ανατολικές χώρες»*. Αλλά είναι επίσης *«και το μέγα σφάλμα της Δεξιάς πάνω σ' αυτό το θέμα»*.

Αλλά γιατί, αγαπητέ Κώστα, προτιμάς τις γενικότητες και δεν αναφέρεσαι συγκεκριμένα στις ευθύνες ενός εκάστου; Αν οι πρωτοβουλίες και οι αποφάσεις ήταν της ηγεσίας του ΚΚΕ, τότε τι φταίει το «διεθνές κίνημα»; Μήπως και μέσα από τον τάφο του ο μέγας ραδιούργος και υποκριτής Ιωσήφ Στάλιν, δεν επιμένει ότι δεν ήθελε τον Δεκέμβρη, ότι «συμβούλευε» να μη προχωρήσουν στο Δεκέμβρη αλλά οι Έλληνες κομμουνιστές δεν τον άκουσαν και «έκαναν βλακεία»;»

Κι αν πάλι φταίει το «διεθνές κίνημα», τι φταίνει οι ηγέτες του ΚΚΕ; Δεν ήταν υποχρεωμένοι, ως «προκεχωρημένο φυλάκιο» του διεθνούς κινήματος, να εκτελέσουν πιστά της οδηγίες και τις εντολές του «Επιτελείου της Επανάστασης»; Μήπως δεν ήταν υποχρεωμένοι να τηρούν με θρησκευτική ευλάβεια τη θεμελιώδη αρχή του «προλεταριακού διεθνισμού» που καθορίζει την «υποταγή των συμφερόντων της προλεταριακής πάλης σε μία χώρα, στα συμφέροντα της πάλης αυτής σε όλο τον κόσμο»; Μήπως και εσύ και εγώ, αγαπητέ Κώστα, αν ήμασταν στη θέση των Σιάντου - Ιωαννίδη, δεν θα πειθαρχούσαμε τυφλά στις εντολές της Μόσχας, βέβαιοι όντες ότι αυτό επιβάλλει το συμφέρον της «παγκόσμιας επανάστασης» και συνεπώς, σε τελευταία ανάλυση, και το συμφέρον της πατρίδας μας;

Και έπειτα, ποιο συγκεκριμένα είναι το «μέγα σφάλμα» της Δεξιάς; Διότι ο απλός και καλόπιστος αναγνώστης, όσο κι αν προσπαθεί, δεν μπορεί να διακρίνει αυτό το «μέγα

σφάλμα». Δεν θα έπρεπε να τον βοηθήσουμε;

Ένας από τους κύριους εισηγητές στο Συμπόσιο, ο Γρ. Φαράκος, από τα ιστορικά επίσης ηγετικά στελέχη της Αριστεράς, ύστερα από μία εμπεριστατωμένη ανάλυση, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι για το Δεκέμβρη σοβαρές είναι οι ευθύνες της ηγεσίας του ΚΚΕ. Όσο κι αν προσπαθεί όμως ο αναγνώστης, πουθενά δεν μπορεί να βρεί ευθύνες των σοβιετικών. Οι ηγέτες του ΚΚΕ εμφανίζονται να ενεργούν αυτοβούλως, και η ευθύνη τους έγκειται στο ότι δεν μπόρεσαν να εκτιμήσουν σωστά τις εσωτερικές και διεθνείς συνθήκες που δεν ευνοούσαν σύγκρουση το Δεκέμβρη. Σε μία δεύτερη παρέμβασή του ωστόσο, δέχεται ότι η ηγεσία του ΚΚΕ ήταν «απόλυτα δεμένη» στον «διεθνισμό», πράγμα που σημαίνει ότι *«οπωσδήποτε πρέπει να ακολουθεί την εξωτερική πολιτική της Σοβιετικής Ένωσης, που ήταν φυσικό να παίρνει υπόψη της, πριν απ' όλα τα κρατικά συμφέροντα της Σοβιετικής Ένωσης»*.

Και συνεχίζει:

«Αλλά, τώρα, ήθελε ακριβώς η Σοβιετική Ένωση τη Δεκεμβριανή σύγκρουση; Δεν δείχνουν οι πηγές ότι την ήθελε, γιατί δεν τη συνέφερε. Ήθελε όμως, -και τότε και κατοπινά στον εμφύλιο- να υπάρχει ανωμαλία, να υπάρχει κάτι μπηγμένο στο πλευρό των συμμάχων -των Άγγλων, αργότερα των Αμερικανών- που αυτό την ευνοούσε. Και αυτό ήθελε, ανεξάρτητα από ποιες θυσίες στοίχιζε στον τόπο μας».

Αλλά, αγαπητέ κύριε Φαράκο, αφού επικαλείστε τις «πηγές», γιατί δεν λέτε ποιες συγκεκριμένα είναι οι πηγές που δείχνουν ότι η Σοβιετική Ένωση δεν ήθελε το Δεκέμβρη; Και γιατί «δεν τη συνέφερε;» Δεν τη συνέφερε να απασχολούνται στην Αθήνα οι βρετανικές μεραρχίες αντί να τρέχουν να μπουν πρώτες στο Βερολίνο;

Και γιατί αυτή η χτυπητή αντίφαση μέσα σε λίγες γραμμές; Από τη μία υποστηρίζετε ότι «δεν την συνέφερε» και αμέσως μετά δέχεστε ότι «ήθελε να υπάρχει ανωμαλία, να υπάρχει κάτι μπηγμένο στα πλευρά των συμμάχων» γιατί «αυτό την ευνοούσε». Αλλά, αφού «δεν τη συνέφερε», πως «την ευνοούσε;» Τι υποστηρίζετε τελικά; «Δεν τη συνέφερε» ή «την ευνοούσε;» Γιατί είναι φανερό, νομίζω, ότι αυτά τα δύο δεν πάνε μαζί, δεν ταιριάζουν.

Θα μου πείτε, "ίσως, ότι δεν ταιριάζουν με την τυπική λογική, με τη διαλεκτική όμως

ταιριάζουν. Γιατί η διαλεκτική δέχεται τη «συνύπαρξη των αντιθέτων». Είναι δυνατό, λοιπόν, και να μη συνέφερε στη Σοβιετική Ένωση ο Δεκέμβρης αλλά, ταυτόχρονα, και να την ευνοούσε.

Έστω. Αλλά αφού ώθησε στο Δεκέμβρη κι αφού δεν έκανε τίποτα για να τον αποτρέψει με τους εδώ απεσταλμένους της αλλά και με την καθημερινή ασύρματη επικοινωνία της με την ηγεσία του ΚΚΕ, αυτό δεν σημαίνει, τελικά ότι την συνέφερε; Αυτό δεν μας υποχρεώνουν να δεχθούμε τόσο η τυπική λογική και η διαλεκτική όσο και τα ίδια τα γεγονότα;

Από τους ιστορικούς επίσης ηγέτες της Αριστεράς ο Λ. Κύρκος, διερωτάται για τον Δεκέμβρη και τον Εμφύλιο:

«Ήταν μια εξέλιξη αναπόφευκτη; Δεν υπήρχαν άλλοι δρόμοι για να οδηγηθεί η Ελλάδα στην καινούργια ιστορική περίοδο μετά τον πόλεμο; Η Αριστερά, και ειδικότερα το ΚΚΕ, που ηγήθηκε σε κείνη την εποποιία, είχε γνώση και πληροφόρηση των διεθνών όρων που διαμορφώνονταν; Κι είχε επίγνωση των συνεπειών που θα είχαν οι επιλογές που πραγματοποίησε;»

Όσον αφορά το πρώτο ερώτημα, αν δηλαδή το ΚΚΕ «είχε γνώση και πληροφόρηση των διεθνών όρων που διαμορφώνονταν», την απάντηση, αγαπητέ Λεωνίδα, την είχε δώσει προ πολλού ο ίδιος ο Ιωαννίδης. Στις «Αναμνήσεις» του, ερωτώμενος αν οι Σοβιετικοί τον είχαν ενημερώσει για τη μοιρασιά που είχαν κάνει με τους Άγγλους τον Οκτώβρη του 44 στη Μόσχα, κραυγάζει απεγνωσμένα και μάλιστα δύο φορές, προκειμένου να μην υπάρχει καμιά αμφιβολία: *«Δεν μπορούσαν να μας το πουν. Δεν μπορούσαν να μας το πουν».*

Γιατί όμως *«δεν μπορούσαν να μας το πουν;»*

Διότι, προφανώς, το «Επιτελείο της Επανάστασης», που έχει υπόψη του όλα τα δεδομένα και όλη την ευθύνη, δεν μπορεί κάθε φορά να εξηγεί στους κατά τόπους τοποτηρητές το γιατί και το πως των αποφάσεών του. Ούτε να τους ενημερώνει για τις επί «υψηλού επιπέδου» συμφωνίες του. Τα διάφορα τμήματα του «διεθνούς κινήματος» έχουν υποχρέωση να εκτελούν ασυζητητί και χωρίς χρονοτριβή τις εκάστοτε εντολές και οδηγίες. Τελεία και παύλα!

Όσον αφορά το δεύτερο ερώτημα, αν το ΚΚΕ «είχε επίγνωση των συνεπειών που θα είχαν οι επιλογές που πραγματοποίησε», νομίζω, αγαπητέ Λεωνίδα, ότι προηγείται ένα άλλο κρίσιμο ερώτημα που δίνει και την απάντηση: Ήταν δικές του επιλογές ή απλώς εκτελούσε επιλογές άλλων; Μπορούμε στα σοβαρά να υποστηρίξουμε σήμερα ότι ο Δεκέμβρης, η ένοπλη σύγκρουση με τους Βρετανούς σε μία κρίσιμη φάση του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, ήταν επιλογή των Σιάντου -Ιωαννίδη; Τα αδιάφευστα στοιχεία, τα αναμφισβήτητα γεγονότα και η κοινή λογική, έχουν ήδη δώσει την απάντηση. Αν εμείς, αγαπητέ Λεωνίδα, δεν μπορούμε ή δεν έχουμε το κουράγιο να αντικρίσουμε κατάματα την αλήθεια, αυτό είναι μία άλλη ιστορία...

Με την ενδιαφέρουσα ομιλία του ο ιστορικός Φ. Ηλιού, έδειχνε στην αρχή να αγγίζει την καρδιά του προβλήματος. Αναφέρθηκε στον «δημοκρατικό συγκεντρωτισμό» και στην καθοριστική ισχύ που είχε για το «παγκόσμιο επαναστατικό κίνημα». Κατά συνέπεια, συνεχίζει, *«έπρεπε να είναι καθαρό, ότι τα εθνικά του τμήματα, σε διάταξη μάχης σαν προκεχωρημένα αποσπάσματα, θα χάνονταν κάποια στιγμή δίνοντας μάχες για να κερδηθεί κάπου αλλού ο πόλεμος».*

Το σχήμα όμως που εν συνεχεία προτείνει για την ερμηνεία των Δεκεμβριανών, αναιρεί ευθέως τα προηγούμενα και μάλλον μπερδεύει παρά βοηθάει τον αναγνώστη.

Κατά τον Φ. Ηλιού λοιπόν, *«Το Κομμουνιστικό Κόμμα από τα τέλη του '43 και έως τον Φεβρουάριο του '47, προσπαθεί να δημιουργήσει πιέσεις και εντάσεις όχι για να χτυπήσει τον αντίπαλο -την ελληνική συντήρηση και τους Άγγλους που την στήριζαν- αλλά για να διαμορφώσει καλύτερους όρους για ένα συμβιβασμό. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο εντάσσεται και ο Δεκέμβρης όχι ως επιχείρηση κατάληψης της εξουσίας αλλά ως μία πίεση για να διαμορφωθούν καλύτεροι όροι για τον τελικό συμβιβασμό».*

Αλλά, αγαπητέ κ. Ηλιού, το ΚΚΕ τον «τελικό συμβιβασμό» τον είχε ήδη κάνει στο Λίβανο και στην Καζέρτα. Υπέγραψε, ύστερα από «συμβουλή» του σοβιετικού πρεσβευτή στο Κάιρο τις σχετικές συμφωνίες, μπήκε στην Κυβέρνηση «Εθνικής Ενότητας» υπό τον Γ. Παπανδρέου και πρότεινε, για το κρίσιμο θέμα του αφοπλισμού των ανταρτικών δυνάμεων και της συγκρότησης εθνικού στρατού, σχέδιο που μετά χαράς αποδέχθηκαν οι Παπανδρέου-Κανελλόπουλος. Γιατί υπαναχώρησε; Γιατί υιοθέτησε, απροσδόκητα, αδιάλλακτη στάση που αναγκαστικά οδήγησε στο

Δεκέμβρη;

Θα απαντήσετε βέβαια ότι το έκανε επιδιώκοντας έναν καλύτερο συμβιβασμό.

Ποιος ήταν όμως ο ανυποχώρητος όρος που έθετε και θα οδηγούσε, υποτίθεται, σε καλύτερο συμβιβασμό;

Ταυτόχρονα με τις ανταρτικές δυνάμεις, να διαλυθούν και η Ορεινή Ταξιαρχία και ο Ιερός Λόχος. Μα, αν διαλύονταν όλες αυτές οι δυνάμεις, δεν θα έμεναν μόνοι και πάνοπλοι οι Βρετανοί; Και ποιος θα εμποδίζε τότε τον Γ. Παπανδρέου και τους Άγγλους να επιβάλλουν τις οποιεσδήποτε θελήσεις τους;

Ευκαιρία όμως για συμβιβασμό είχε το ΚΚΕ και με τον ερχομό του Τσόρτσιλ στην Αθήνα τα Χριστούγεννα του '44. Γιατί δεν τον επεδίωξε, αφού έβλεπε ότι είχε χάσει πια τη μάχη της Αθήνας και γιατί τον κατέστησε ανέφικτο με την αδιάλλακτη στάση του;

Και, έπειτα, η θεωρία σας για «πιέσεις και εντάσεις για συμβιβασμό», δεν αντιφάσκει ευθέως με την πραγματικότητα του «δημοκρατικού συγκεντρωτισμού» και των σκληρών απαιτήσεών του που 'σείς ο ίδιος επισημαίνετε;

Ερωτήματα τα οποία αβίαστα προκύπτουν και τα οποία οπωσδήποτε, περιμένουν μίαν απάντηση.

Σ' ένα άλλο σημείο, επίσης, υποστηρίζετε ότι το ΚΚΕ. *«Μέσα από τους εθνικοαπελευθερωτικούς αγώνες είχε διαμορφωθεί σε κύρια δύναμη της οποιασδήποτε δημοκρατικής εξέλιξης. Δεν του χρειαζόνταν ούτε όπλα, ούτε Δεκέμβρης, ούτε τίποτα... Εκλογές του χρειαζόταν απλώς, με τους τυπικούς αστικοδημοκρατικούς τρόπους, για να είναι η κύρια συνιστώσα των πλειοψηφιών που τότε μπορούσαν να διαμορφωθούν. Και αυτό επιζητεί. Από την άλλη μεριά όμως, οι Άγγλοι, κυρίως δεν είναι διατεθειμένοι...»* κ.λπ. κ.λπ. (υπογράμμιση δική μου).

Εκλογές, λοιπόν, επιζητεί το ΚΚΕ! Ποιος όμως συγκεκριμένα, του τις αρνήθηκε; Ποιος τις εμποδισε; Ποιος κατέστησε αναπόφευκτο το Δεκέμβρη; Η απάντησή σας είναι: Οι Άγγλοι.

Καταλήγουμε πάλι στην αγαπημένη θεωρία πολλών ιστορικών και απολογητών της

Αριστεράς, τη θεωρία της «πρόκλησης» και της «παγίδας», που έστησαν οι καταχθόνιοι Άγγλοι και ο εκλεκτός τους Γ. Παπανδρέου και στην οποία έπεσαν οι «καλοί και αγαθοί», πλην όμως «άπειροι και απονήρευτοι» ηγέτες του ΚΚΕ.

Γιατί όμως δεν κάνετε τον κόπο να προσδιορίσετε αυτή την «πρόκληση», αυτή την «παγίδα»;

Ο αφοπλισμός των ανταρτικών δυνάμεων και η συγκρότηση εθνικού στρατού δεν ήταν απόρροια των συμφωνιών Λιβάνου και Καζέρτας; Δεν ήταν απαραίτητη προϋπόθεση για να μπούμε σε ομαλό πολιτικό βίο και να οδηγηθούμε σε εκλογές; Αυτό ακριβώς δεν έγινε, χωρίς καμιά εξαίρεση, σ' όλες τις χώρες της Ευρώπης που διέθεταν κίνημα Εθνικής Αντίστασης και ένοπλες ανταρτικές δυνάμεις; Ζητούσαν τίποτα περισσότερο οι Άγγλοι και ο Γ. Παπανδρέου; Ποιος υπαναχώρησε από τη συμφωνία πάνω στην πρόταση Ζεύγου; Σε τι έγκειται ακριβώς αυτή η περίφημη «πρόκληση» και «παγίδα»;

Είναι ένα κρίσιμο ερώτημα το οποίο δημοσία απευθύνω σε σας αλλά και τους άλλους ομιλητές του Συμποσίου που υποστήριξαν παρόμοιες με σας απόψεις.

Θα ήμουν ιδιαίτερα υπόχρεος αν δίνετε μία συγκεκριμένη απάντηση στο συγκεκριμένο αυτό ερώτημα που απασχολεί, πιστεύω, όχι μόνον εμένα αλλά και όλους τους καλόπιστους αναγνώστες σας που διψούν να μάθουν την αλήθεια.

Τελειώνετε την ομιλία σας με ένα καίριο, πράγματι, ερώτημα. Λέτε:

«Ένα τελευταίο ερώτημα που θα βάλω, θα το θέσω με μία φράση για να τελειώσω. Ένα ερώτημα που οι αριστεροί δεν το θέτουμε ποτέ. Τι θα γινόταν στην Ελλάδα εάν η Αριστερά έπαιρνε τα πράγματα;

Βεβαίως δεν φτιάχνουμε την ιστορία εκ των υστέρων. Ήδη όμως από την κατοχή είχαν αρχίσει να διαμορφώνονται μορφές εξουσίας, μορφές καταπίεσης και μορφές συγκεντρωτικού αυταρχικού κράτους, που οξύνθηκαν στο Δεκέμβρη και έδειχναν ότι και η Ελλάδα προς το δρόμο που πήραν οι άλλες λαϊκές δημοκρατίες έτεινε να πορευθεί».

Κρίσιμο και τολμηρό το ερώτημά σας και θα ήθελα ειλικρινά να σας συγχαρώ. Ας μου

επιτραπεί όμως να κάνω δύο παρατηρήσεις.

Πρώτον, δεν είναι ακριβές ότι «οι αριστεροί δεν το θέτουμε ποτέ». Το έθεσα πριν από δέκα χρόνια στο «Ευτυχώς ηττηθήκαμε σύντροφοι», δίνοντας ταυτόχρονα και την απάντηση. Στη σελ. 149 έγραφα:

«Το "Ευτυχώς ηττηθήκαμε σύντροφοι" δεν είναι λοιπόν παραδοξολογία. Εκφράζει πλήρως την πραγματικότητα. Αν είχαμε κερδίσει, αν είχαμε την εξουσία, η χώρα μας θα είχε ακολουθήσει τη μοίρα των άλλων χωρών της Ανατολικής Ευρώπης που προσδέθηκαν στο σοβιετικό άρμα. Θα είχε μετατραπεί σ' έναν ακόμα δορυφόρο της Μόσχας. Ως γνήσιοι και ορθόδοξοι μαρξιστές-λενινιστές, οι Ζαχαριάδης - Ιωαννίδης και Σία θα είχαν επιβάλλει τη "δικτατορία του προλεταριάτου" -την προσωπική τους δηλαδή δικτατορία- προκειμένου να συντρίψουν την "αντεπανάσταση" και να οδηγήσουν τη χώρα μας στο "σοσιαλιστικό μετασχηματισμό". Και επειδή ισχυρή θα ήταν η αντίσταση του δημοκρατικού και φιλελεύθερου Ελληνικού λαού, η "δικτατορία του προλεταριάτου" θα έπαιρνε την πιο στυγνή και ανελέητη μορφή. Τηρουμένων των αναλογιών, η πατρίδα μας θα είχε μετατραπεί σε δεύτερη Αλβανία. Το ίδιο, όπως εκείνη, υπανάπτυκτη, καθυστερημένη και ανελεύθερη».

Και η δεύτερη παρατήρηση. Νομίζω ότι πολύ πιο χρήσιμο και δραματικά καταλυτικό θα ήταν αν το ερώτημά σας δεν το αφήνατε για το τέλος αλλά το θέτατε στην αρχή ακόμα του Συμποσίου, και καλούσατε τους μετέχοντες να απαντήσουν «ευθέως και ευθαρσώς». Θα γινόταν τότε καθαρό πόσο κωμικό φαντάζει τώρα να θρηνούμε για την ήττα μας τον Δεκέμβρη και πόσο άδικο αλλά και παράλογο είναι να επιρίπτουμε ευθύνες στον Γ. Παπανδρέου και στους Άγγλους γιατί δεν μας άφηναν να νικήσουμε τον Δεκέμβρη...

* * *

Όπως σημειώνω παραπάνω, από τους ομιλητές του Συμποσίου αυτός που τόλμησε, που έβαλε το δάχτυλο «στον τύπον των ήλων», ήταν ο Φ. Οικονομίδης.

Μόχθησε δημιουργικά, σκάλισε αρχεία, μελέτησε σήματα και τα συμπεράσματά του είναι συνταρακτικά. Από τα σήματα που αντηλλάγησαν το Δεκέμβρη ανάμεσα στην ηγεσία του ΚΚΕ και τη Μόσχα, πολλά έχουν αποκρυβεί. Άλλα έχουν μονταριστεί. Και

αλλού έχει παραποιηθεί η ημερομηνία αποστολής! Και επιβεβαιώνει ένα άλλο «κοινό μυστικό». Όλο το Δεκέμβρη, ο «σκληρός πυρήνας» της ηγεσίας του ΚΚΕ, είχε μέσω του Βαβούδη, άμεση δι' ασυρμάτου επαφή με τη Μόσχα.

Και μόνο τα στοιχεία αυτά είναι αρκετά να διαλύσουν κάθε αμφιβολία, να πείσουν και τον πιο αδαή και τον πιο δύσπιστο. Οι μεγάλοι ένοχοι για τα Δεκεμβριανά, οι σοβιετικοί και οι απόλυτα εξαρτημένοι απ' αυτούς ηγέτες του ΚΚΕ, αφού έσπρωξαν στο Δεκέμβρη, αφού έριξαν τον εφεδρικό ΕΛΑΣ βορά στα κανόνια του Σκόμπυ στο όνομα της «παγκόσμιας επανάστασης», προσπάθησαν ύστερα, φτάνοντας ακόμα και στην πλαστογραφία να σβήσουν τα ίχνη του εγκλήματος. Να εμφανιστούν ως «αθώοι του αίματος», ως «μη έχοντες ιδέα για το φόνο...». Αυτή είναι η ιστορική αλήθεια, όσο κι αν δυσκολεύονται τα «ιστορικά στελέχη» της Αριστεράς και ορισμένοι ιστορικοί να την αποδεχθούν.

Σ' ένα μόνο σημείο θα μου επιτρέψεις, αγαπητέ Φοίβο, να διαφωνήσω μαζί σου. Στη σελ. 212 γράφεις μεταξύ άλλων:

«Πιστεύω ότι κοντά μισόν αιώνα τώρα, η ελληνική Αριστερά αντιμετωπίζει ένα παιχνίδι παραπλάνησης και αλλοίωσης του περιεχομένου των αρχείων της, όσον αφορά τη σύγκρουση του Δεκέμβρη 1944. Αντιμετωπίζει ένα παιχνίδι συσκοτίσις που δεν κατόρθωσε να διαλευκάνει μέχρι τις μέρες μας».

Η αλήθεια, κατά τη γνώμη μου, είναι ότι όχι «δεν κατόρθωσε» να διαλευκάνει το «παιχνίδι συσκοτίσις», αλλά δεν θέλησε.

Δεν μπορούμε, αγαπητέ Φοίβο, να δεχθούμε ότι κορυφαία στελέχη της Αριστεράς όπως ο Γρ. Φαράκος, που διετέλεσε Γραμματέας του ΚΚΕ και ο Λ. Κύρκος, που διετέλεσε Γραμματέας του ΚΚΕ εσωτ., δεν γνωρίζουν ή, έστω, δεν διαισθάνονται την αλήθεια. Απλώς, δεν έχουν το κουράγιο να την αντικρίσουν και να την ομολογήσουν, γιατί η αλήθεια στην προκειμένη περίπτωση είναι πολύ σκληρή και πολύ πικρή. Σκέτο φαρμάκι.

Θα 'χεις και συ παρατηρήσει πόσο δυσκολευόμαστε εμείς οι άνθρωποι να αναγνωρίσουμε και να ομολογήσουμε μικρά και ασήμαντα λάθη, απλές και αυταπόδεικτες αλήθειες. Πώς να αντικρίσουμε τώρα και να ομολογήσουμε τη φοβερή

αλήθεια; Πώς θα παραδεχθούμε ότι εμείς, παλιά στελέχη και αγωνιστές της Αριστεράς, που περάσαμε «δια πυρός και σιδήρου» και προσφέραμε τα πάντα στο «λαϊκό κίνημα», δεν αγωνιζόμασταν, σε τελευταία ανάλυση, για την «πανανθρώπινη τη λευτεριά» αλλά για τα κρατικά συμφέροντα της Σοβιετικής Ένωσης, για τα ιδιοτελή συμφέροντα της σοβιετικής νομενκλατούρας;

Πώς να παραδεχθούμε ότι, ενώ νομίζαμε πως αγωνιζόμασταν για ελευθερία, δημοκρατία και σοσιαλισμό, στην πραγματικότητα αγωνιζόμασταν για τη μετατροπή της πατρίδας μας σε σοβιετικό προτεκτοράτο και την επιβολή και στήριξη στυγνών δικτατορικών καθεστώτων στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης;

Πρέπει να παραδεχθούμε, αγαπητέ Φοίβο, ότι από τα «ιστορικά στελέχη» της Αριστεράς ζητάμε πολλά, πάρα πολλά. Και για να είμαι ειλικρινής, πέρασε από το μυαλό μου κι αυτή η σκέψη: Γιατί να τα σκαλίζουμε τώρα όλα αυτά, γιατί να ασχολούμαστε τόσο με τον Δεκέμβρη, τον Εμφύλιο και όλες αυτές τις πικρές ιστορίες;

Θα μου πεις, ίσως, ότι αυτό επιβάλλει η ιστορική αλήθεια. Όμως, η ιστορική αλήθεια περιμένει μισόν αιώνα τώρα, δεν θα μπορούσε να περιμένει λίγα χρόνια ακόμα; Η γενιά της Αντίστασης, του Δεκέμβρη και του Εμφυλίου, αποχωρεί σιγά σιγά, σε λίγα χρόνια θα 'χει φύγει για πάντα. Πήρε μέρος στην Αντίσταση και της πρέπει κάθε τιμή γι' αυτό. Είναι ανάγκη να την ποτίσουμε τώρα, καθώς αποχωρεί, το πικρό ποτήρι της αλήθειας για τον Δεκέμβρη και τον Εμφύλιο; Δεν θα μπορούσε να περιμένει μερικά χρόνια ακόμα;

Θα μπορούσε νομίζω πράγματι, αγαπητέ Φοίβο, να περιμένει λίγο ακόμα η ιστορική αλήθεια, παίρνοντας υπόψη και το γεγονός πως ότι πράξαμε το πράξαμε καλή τη πίστη, πιστεύοντας βαθύτατα στο δίκιο του αγώνα μας. Όμως δυστυχώς, όλα αυτά δεν ανήκουν μόνο στο παρελθόν. Ζουν και σφραγίζουν το παρόν. Δεν μας αφήνουν να προχωρήσουμε στην εθνική μας αυτογνωσία, δεν μας επιτρέπουν να δούμε με καθαρή ματιά τη σύγχρονη πραγματικότητα. Αργήσαμε πάρα πολύ να γνωρίσουμε την ιστορική αλήθεια και είναι βαρύ το τίμημα για την πατρίδα μας.

Ολόκληρο σχεδόν τον εικοστό αιώνα και μέχρι αυτή τη στιγμή ακόμα, η Αριστερά διαπράττει ένα σοβαρότατο «διαρκές» λάθος. Σε μία χώρα που διψούσε και διψάει για

αστικοδημοκρατικές αλλαγές, για δημοκρατική αναγέννηση και κοινωνικό εκσυγχρονισμό, προσπάθησε, άλλοτε βίαια και άλλοτε ειρηνικά να επιβάλει τον «σοσιαλιστικό μετασχηματισμό». Χωρίς να παίρνει υπόψη τις πραγματικές ανάγκες και δυνατότητες, χωρίς να κατανοεί το ιστορικό γίνεσθαι και να λογαριάζει συσχετισμούς δυνάμεων και διεθνείς συνθήκες, αγωνίστηκε με πάθος για να πραγματωθεί το «σοσιαλιστικό όραμα».

Ακόμα κι όταν κάτω από την πίεση των πραγμάτων οδηγείται σε «αναγκαστική προσγείωση», όπως συνέβη με τις «ιστορικές» αποφάσεις της 6ης Ολομέλειας του ΚΚΕ το 1934, ο «σοσιαλιστικός χαρακτήρας της επερχόμενης επανάστασης» γίνεται απλώς προσπάθεια να καλυφθεί πίσω από περίτεχνες «αναλύσεις» και «διαπιστώσεις».

Όπως βέβαια θα ξέρεις, ύστερα από οδηγίες της Κ.Δ., στην 6η Ολομέλεια το 34 γινόταν η διαπίστωση ότι *«...η θέση της Ελλάδας στο σύστημα του παγκόσμιου ιμπεριαλισμού, τα σημαντικά υπολείμματα στην αγροτική οικονομία και η ύπαρξη καταπιεζομένων εθνικών -μειονοτικών ομάδων, καθορίζουν το χαρακτήρα της επικείμενης επανάστασης στη χώρα μας ως αστικοδημοκρατικής με τάσεις γρήγορης μετατροπής της σε προλεταριακή σοσιαλιστική επανάσταση»*.

Γινόταν λοιπόν μία παραχώρηση στην «αστικοδημοκρατική επανάσταση», για να ακολουθήσει όμως αμέσως η αναίρεση με τη «γρήγορη μετατροπή της σε προλεταριακή σοσιαλιστική επανάσταση». Και με τη διαβεβαίωση ότι ο ηγεμονικός ρόλος και στην αστικοδημοκρατική επανάσταση ανήκε, εξ ολοκλήρου, στην εργατική τάξη *«η οποία θα τραβήξει σε συμμαχία μαζί της τις μικρομεσαίες τάξεις της αγροτιάς και τις καταπιεζόμενες εθνικές μειονότητες»*.

Όλα αυτά όμως ήταν απλές φιλολογικές διακηρύξεις χωρίς κανένα ουσιαστικό περιεχόμενο. Κι αν κάποια από τα μέλη και τα στελέχη του κόμματος έπαιρναν τοις μετρητοίς τις «θέσεις» αυτές και δεν καταλάβαιναν ότι είναι το «χρυσό περιτύλιγμα» της «δικτατορίας του προλεταριάτου», η Κ.Δ. έσπευδε να τα προσγειώσει ανώμαλα. Τα βάφτιζε «οπορτουνιστικά στοιχεία» και τέλειωνε η υπόθεση. Συγκεκριμένα, στις αποφάσεις του 5ου Συνεδρίου της Κ.Δ. τονιζόταν σχετικά:

«Τον τελευταίο καιρό, τα οπορτουνιστικά στοιχεία στην Κομμουνιστική Διεθνή

προσπάθησαν να διαστρεβλώσουν το σύνθημα της εργατο-αγροτικής κυβέρνησης. Το 5ο Συνέδριο απορρίπτει αποφασιστικά αυτή την προσπάθεια. Για την Κ.Δ., το σύνθημα της εργατοαγροτικής κυβέρνησης είναι μετάφραση στη γλώσσα της επανάστασης, στη γλώσσα των μαζών, του συνθήματος της δικτατορίας του προλεταριάτου».

Και τα παθήματα δεν γίνονται μαθήματα. Ακόμα και σήμερα η «ανανεωτική» Αριστερά, ο ΣΥΝ., διακηρύσσει ότι αγωνίζεται για ένα σοσιαλισμό με «ανθρώπινο πρόσωπο». Κατ' αρχήν, βέβαια, το ερώτημα είναι πως μπορούμε να είμαστε βέβαιοι, ποια είναι η εγγύηση ότι ο «σοσιαλισμός με ανθρώπινο πρόσωπο» των Κύρκου-Φαράκου, θα παραμείνει πράγματι σοσιαλισμός και μάλιστα με «ανθρώπινο πρόσωπο». Μήπως σοσιαλισμό με «ανθρώπινο πρόσωπο» δεν ήθελαν και οι Λένιν, Δημητρώφ, Τσαουσέσκου κ.λπ., μήπως δεν ξεκίνησαν κι αυτοί με τις καλύτερες προθέσεις; Η ιστορία διδάσκει, (αυτή η ιστορία που εμείς παραχαράξαμε και αγνοήσαμε), ότι δεν αρκούν οι καλές προθέσεις κι όταν κάποια στιγμή ανοίξουν οι στρόφιγγες, ξεχύνεται σαρωτική η ανθρώπινη λάβα φορτωμένη απληστία, αλαζονεία κι αυτό το ασίγαστο και παντοδύναμο «πάθος για τα πρωτεία». Και κατακαίει τα πάντα, και εντιμότητα και συντροφικότητα και αλληλεγγύη και «καλές προθέσεις».

Ας μη σε κουράζω όμως άλλο με το θέμα αυτό. Αν ενδιαφέρεσαι μπορείς να ανατρέξεις σε άλλες σελίδες αυτού του βιβλίου. Εκείνο που θέλω εδώ να τονίσω είναι ότι αν θέλουμε να είμαστε έντιμοι και ειλικρινείς, πρέπει να δεχθούμε ότι το κυνήγι της Ουτοπίας, το «σοσιαλιστικό όραμα», που ενέπνεε και κατηύθυνε τους αγώνες της Αριστεράς ολόκληρο σχεδόν τον εικοστό αιώνα, υπήρξε καταστροφικό για τη χώρα μας. Είχε ακριβό υλικό και ανθρώπινο κόστος και ευθύνεται πρωταρχικά για την οικονομική, πολιτική και κοινωνική καθυστέρηση και, σε τελευταία ανάλυση, για το σημερινό κατάντημα της πατρίδας μας.

Κι είναι αυτό το «σοσιαλιστικό όραμα» που και σήμερα θολώνει την όραση των φίλων μας του ΣΥΝ. και τους εμποδίζει να δουν καθαρά τη σημερινή ελληνική και διεθνή πραγματικότητα, να διαπιστώσουν τα αίτια της σημερινής πολυδιάστατης κρίσης και να βρουν «εξόδους κινδύνου».

Όταν διακηρύσσουν την προσήλωσή τους στο «σοσιαλιστικό όραμα», αυτόματα

υψώνεται κάθετο το διαχωριστικό τείχος: Από δω οι δυνάμεις της δημοκρατίας, της προόδου και του σοσιαλισμού από κει οι δυνάμεις της συντήρησης, της υποτέλειας και της αντίδρασης. Οι πολιτικές και κοινωνικές δυνάμεις αυτού του τόπου χωρίζονται οριστικά σε «φίλιες» και σε «εχθρικές». Και το πρόβλημα της συνένωσης των πολιτικών και κοινωνικών δυνάμεων που θα πραγματοποιήσουν την «δημοκρατική αναγέννηση της χώρας» και το πολυπόθητο «προοδευτικό εκσυγχρονισμό» της ελληνικής κοινωνίας καθίσταται άλυτο. Γι' αυτό και η δραματική αμηχανία των ηγετών του ΣΥΝ. όταν βρίσκονται αντιμέτωποι με το πρόβλημα αυτό. Να συνεργαστούν με το ΚΚΕ; Μα, πως μπορούν να συνεννοηθούν με ανθρώπους που ζουν σ' άλλο πλανήτη; Να συμπλεύσουν με το ΠΑΣΟΚ; Μα το ΠΑΣΟΚ κατά γενική παραδοχή, είναι μία χρεοκοπημένη πολιτική δύναμη, υπεύθυνη εξ ολοκλήρου για το σημερινό κατάντημα. Πώς να γίνουν συμμέτοχοι και συνυπεύθυνοι της χρεοκοπίας του; Να συνεργαστούν με τη Ν.Δ.; Μα η Ν.Δ. είναι μία συντηρητική και αντιδραστική πολιτική δύναμη, «υπηρέτης του μεγάλου κεφαλαίου». Κι άλλωστε «ο λαός δεν ξεχνά τι σημαίνει Δεξιά...». Πώς μπορεί να συμμαχήσει η πρόοδος με την αντίδραση;

Κι αφού δεν μπορούν να λύσουν το κρίσιμο αυτό πρόβλημα οι ηγέτες του ΣΥΝ. παραμένουν βυθισμένοι στην αμήχανη σιωπή τους, περιμένοντας ίσως κάποιο θαύμα. Όπως όμως ξέρεις, αγαπητέ Φοίβο, μόνο στην «Αυλή των θαυμάτων» του Καμπανέλλη, γίνονται σήμερα θαύματα...

Όμως το διαχωριστικό τείχος επεκτείνεται αναγκαστικά και στο διεθνές πεδίο. Από δω οι «φίλιες» δυνάμεις, οι δυνάμεις «της δημοκρατίας, της ειρήνης και του σοσιαλισμού».

Μέχρι πρότινος οι δυνάμεις αυτές ήταν οι στυγνές δικτατορίες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης που συναποτελούσαν το «σοσιαλιστικό στρατόπεδο». Που όμως εμείς, σαν τη στρουθοκάμηλο, χώναμε τη μούρη μας στην άμμο και κάναμε πως δεν τις βλέπαμε, και τις εκθειάζαμε και τις στηρίζαμε με κάθε τρόπο...

Τώρα που αυτές κατέρρευσαν, «φίλιες» δυνάμεις απέμειναν τα «σοσιαλιστικά» καθεστώτα του Καντάφι, του Σαντάμ Χουσεΐν και του Κάστρο. Άλλο δραματικό δίλημμα για τον ΣΥΝ. Μάχονται βέβαια κατά του Αμερικάνικου ιμπεριαλισμού, πώς όμως να θεωρήσει προοδευτικά και να συνεργαστεί μ' αυτά τα μεσαιωνικά

δικτατορικά καθεστώτα;

Υπάρχουν βέβαια και τα σοσιαλιστικά κόμματα της Ευρώπης, μερικά από τα οποία βρίσκονται μάλιστα στην εξουσία. Όμως κι εδώ σκέτη απογοήτευση. Το μόνο σοσιαλιστικό που έχει απομείνει στα κόμματα αυτά είναι το όνομα...

Στην πραγματικότητα έχουν μεταβληθεί σε ένθερμους οπαδούς του «οικονομικού φιλελευθερισμού», πρωτοστατούν στον αγώνα για την Ενωμένη Ευρώπη και ανοίγουν πρόθυμα το δρόμο για την ανεμπόδιστη επέλαση του καπιταλισμού. Και δεν είναι ίσως τυχαίο που τα κόμματα αυτά βρίσκονται στην εξουσία. Είναι φανερό πως μόνο αυτά, καλύτερα από οποιονδήποτε άλλον, μπορούν να πάρουν τα σκληρά μέτρα που επιτάσσουν τα κριτήρια του Μάαστριχ και η πολυπόθητη «σύγκλιση».

Σκέφτεσαι αλήθεια τι θα γινόταν στη χώρα μας αν τη σκληρή αντεργατική και σφιχτή εισοδηματική πολιτική που ακολουθεί σήμερα η «σοσιαλιστική» κυβέρνηση Σημίτη, τολμούσε να την εφαρμόσει κυβέρνηση της Ν.Δ.; Δεν θα είχε μείνει λίθος επί λίθου... Γι' αυτό και η αντιπολίτευση, παρά τις επικρίσεις που, σε χαμηλούς πάντα τόνους, διατυπώνει, αφήνει ουσιαστικά ανενόχλητη την κυβέρνηση Σημίτη «να βγάλει τα κάστανα από τη φωτιά». Όσο μπορεί, βέβαια να τα βγάλει, αφού τη φωτιά που κατακαίει τα δάχτυλα, την άναψε και τη θέριψε το ίδιο το ΠΑΣΟΚ...

Λέγαμε λοιπόν πως από δω, απ' αυτή την πλευρά του τείχους, χάος απροσμέτρητο. Κι από κει οι εχθροί. Οι Άγγλοι, που μας έσπρωξαν στο Δεκέμβρη. Οι Αγγλοαμερικανοί, που μας έσυραν στον Εμφύλιο. Και μαζί τώρα οι Γερμανοί, οι Γάλλοι κ.λπ. που μας υπονομεύουν, μας κατατρέχουν, μας αδικούν.

Πρόκειται, πράγματι, για θέατρο του παραλόγου. Διότι ενώ αυτούς καταγγελούμε ως υπεύθυνους για όλα τα δεινά που κατά καιρούς μας έπληξαν, ταυτόχρονα σ' αυτούς προστρέχουμε για βοήθεια και συμπαράσταση και αυτούς εκλιπαρούμε να μας δεχτούν, έστω και ως φτωχούς συγγενείς, στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση!

Πελαγωμένες λοιπόν για τα καλά οι «προοδευτικές δυνάμεις» και φυσικά και ο ΣΥΝ. Και βασικός υπεύθυνος για το πελάγωμα αυτό η παραχάραξη και η διαστρέβλωση της ιστορικής αλήθειας, η αδυναμία και η απροθυμία μας να διδαχθούμε από την Ιστορία. Ποιος είναι ο κόσμος που ζούμε; Ποιοι είναι οι φίλοι μας και ποιοι οι εχθροί μας; Που

μπορούμε να στηριχθούμε και ποιους πρέπει να αποφύγουμε; Άλυτο μυστήριο για τις «προοδευτικές δυνάμεις» και τον ΣΥΝ.

Κι όμως, αν μπορούσε... Αν μπορούσε ο ΣΥΝ, να πετάξει τις παρωπίδες, αν μπορούσε να ξεφύγει από τα κλισέ και τα στερεότυπα, θα μπορούσε να κάνει θαύματα. Θα μπορούσε να αποτελέσει το προζύμι, τη μαγιά, για μία συνένωση των «δυνάμεων της λογικής», των δυνάμεων της πραγματικής προόδου που αναμφισβήτητα, αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία, αυτή τη στιγμή όμως αδρανούν ή ασφυκτιούν μέσα στους υφιστάμενους πολιτικούς σχηματισμούς. Θα μπορούσε να ξεφύγει από το περιθώριο στο οποίο αυτοκαταδικάζεται τόσες δεκαετίες τώρα και να καταστεί πρωτοπόρα ηγετική δύναμη σ' ένα νέο «μπλοκ εξουσίας», με βάση ένα ελάχιστο κοινό πρόγραμμα που να ανταποκρίνεται στις σημερινές ζωτικές ανάγκες αυτού του τόπου.

Γιατί ενώ η δύναμή του είναι μικρή, έχει ο ΣΥΝ., μεγάλο «ειδικό βάρος». Αγγίζει και συγκινεί γνήσιες πατριωτικές και προοδευτικές δυνάμεις αυτού του τόπου που όμως δίσταζαν και διστάζουν πάντα να τον ακολουθήσουν στην αντιφατική και αδιέξοδη πολιτική του.

Θα μπορέσει όμως; Πρέπει να παραδεχθώ πως οι ελπίδες είναι ελάχιστες έως ανύπαρκτες...

Είναι λοιπόν, αγαπητέ Φοίβο, ζωτική ανάγκη «να ιχνεύσουμε τα λάθη και τα πάθη» και «να διαλεχτούμε αντικειμενικά με την ιστορία». Γιατί διαφορετικά δεν θα μπορέσουμε να φθάσουμε στην εθνική μας αυτογνωσία, δεν θα μπορέσουμε να βρούμε «τι φταίει» και τι πρέπει να γίνει.

Δεν θα μπορέσουμε «να αντλήσουμε καθοριστικά για την εθνική, πολιτική και ηθική μας συμπεριφορά, διδάγματα από το παρελθόν», δεν θα μπορέσουμε «να δημιουργήσουμε μία υψηλή και κοφτερή επίγνωση για το παρόν». Και το «παρόν» αυτό είναι γεμάτο κινδύνους και απειλές για την πατρίδα μας.

«Πολύβουες, βαριές με ζώνουν αρμονίες», λέει κάπου ο ποιητής. Πελώριοι εθνικοί κίνδυνοι και απειλές μας ζώνουν από παντού, θα μπορούσαμε να πούμε εμείς.

Κινδυνεύουμε να χάσουμε το τρένο της Ευρώπης με συνέπειες που ανατριχιάζει

κανείς και μόνο που τις σκέφτεται. Η βόρεια Κύπρος έχει σχεδόν τουρκοποιηθεί οριστικά και η ελεύθερη Κύπρος ζει με τη μόνιμη απειλή μίας νέας «σε εύθετο χρόνο» Τουρκικής εισβολής. Όπως δεν κουράζεται να επαναλαμβάνει ο Χρ. Οικονομίδης, *«αν δεν βρεθεί ειρηνική λύση του Κυπριακού κι η βόρεια Κύπρος καταστεί οριστικά επαρχία της Τουρκίας -οπότε το κρατίδιό μας του μισού εκατομμυρίου θα έχει εχθρικά και ακροσφαλή σύνορα δια μέσου της Κύπρου με την πάνοπλη Τουρκία των 55 εκατομμυρίων που αυξάνεται κάθε χρόνο κατά 1 εκατομμύριο - το εθνικό και οικονομικό μέλλον του Κυπριακού Ελληνισμού θα είναι πολύ ζοφερό»*. Ο κυπριακός Ελληνισμός βρίσκεται λοιπόν σε θανάσιμο κίνδυνο. Και ο κίνδυνος ενός θερμού επεισοδίου με τους Τούρκους, μικρότερης ή μεγαλύτερης διάρκειας, ελλοχεύει πάντα.

Όμως για όλα αυτά και για άλλα πολλά, φταίνει «οι άλλοι», φταίνει «οι ξένοι». Αυτό μας διδάσκει η ιστορία αφού τόσο αδίστακτα την παραποιήσαμε και την διαστρεβλώσαμε, αφού την βάλαμε «στην κλίνη του Προκρούστη των σκοπιμοτήτων».

Κι αφού πάντα φταίνει «οι ξένοι», είναι φανερό πως δεν μπορούμε να τους εμπιστευόμαστε. Πρέπει διαρκώς να είμαστε κουμπωμένοι στις οποιεσδήποτε πρωτοβουλίες τους για επίλυση του Κυπριακού και ειρηνική διευθέτηση των διαφορών μας με τους Τούρκους. Πρέπει συνεχώς και σε κάθε περίπτωση να αναζητούμε «προκλήσεις» και «παγίδες» και να παραμένουμε αδιάλλακτοι και ανυποχώρητοι.

Τώρα γιατί οι «ξένοι» μας δέχθηκαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση και γιατί μας έσωσαν και μας σώζουν από τη χρεοκοπία με τα τρισεκατομμύρια των «πακέτων» Ντελόρ και Σαντέρ, είναι ένα άλυτο μυστήριο...

Είναι νομίζω ζωτική εθνική ανάγκη να σοβαρευτούμε. Να κατανοήσουμε το σύγχρονο κόσμο, να δώσουμε πειστικές απαντήσεις στα κρίσιμα προβλήματα που μας ζώνουν. Και σ' αυτό μπορεί αποφασιστικά να μας βοηθήσει η ιστορική αλήθεια.

Δε μπορούμε λοιπόν, αγαπητέ Φοίβο, να την αφήσουμε να περιμένει άλλο. Έχουμε χρέος να προχωρήσουμε τώρα, έστω και με τόση καθυστέρηση, στην απομυθοποίηση, να πούμε τα πράγματα με τ' όνομά τους. Να λαλήσουμε τη γλώσσα της αλήθειας. Γιατί η αλήθεια, είναι κι αυτό νομίζω ένα «απλό μάθημα» Ιστορίας,

ταυτίζεται με την πατρίδα.

ΒΑΡΚΙΖΑ

Στις 26 Δεκεμβρίου 1944, ο Σιάντος, αδιάλλακτος και προκλητικός, торπιλλίζει τη σύσκεψη των πολιτικών ηγετών ζητώντας τα μισά υπουργεία για να μετάσχει στη νέα κυβέρνηση. Σαράντα πέντε μέρες αργότερα, ο ίδιος ο Σιάντος, με βοηθό τον Παρτσαλίδη, υπογράφει την επονείδιστη συμφωνία της Βάρκιζας.

Και όχι μόνο την υπογράφει, αλλά σπεύδει και να δηλώσει:

«Τα βρεταννικά στρατεύματα βρίσκονται στην Ελλάδα για στρατιωτικούς λόγους. Τη σύγκρουση των Άγγλων και των δυνάμεων του ΕΛΑΣ τη θεωρούμε ως άτυχη σύγκρουση που πέρασε και θα ξεχαστεί. Μα αν οι σύμμαχοι απεφάσισαν να διατηρήσουν εδώ αγγλικό στρατό, εμείς λέμε ότι αυτό είναι το συμφέρον και της Ελλάδας».

(ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ 15-2-45)

Είναι να τραβάει κανείς τα μαλλιά του. Το αίμα δεν έχει στεγνώσει ακόμα στους δρόμους της Αθήνας, αχνίζουν τα ερείπια από τις βρεταννικές βόμβες, και ο Σιάντος βεβαιώνει πως «τα βρεταννικά στρατεύματα βρίσκονται στην Ελλάδα για στρατιωτικούς λόγους»! Ο Δεκέμβρης δεν ήταν μια θανάσιμη σύγκρουση για εθνική ανεξαρτησία και λαϊκή κυριαρχία, αλλά «μία ατυχής σύγκρουση που πέρασε και θα ξεχαστεί»! Ο αγγλικός στρατός δεν παρέμεινε στη χώρα μας για να διασφαλίσει τα συμφέροντα του βρεταννικού ιμπεριαλισμού, αλλά «προς το συμφέρον και της Ελλάδας»!

Γιατί αυτή η θεαματική στροφή του Σιάντου; Γιατί αυτή η κωμωδία;

Η απάντηση δεν είναι δύσκολη. Προηγείται, όμως, ένα άλλο ερώτημα: Γιατί έσπευσαν οι ηγέτες του ΚΚΕ να υπογράψουν τη συμφωνία της Βάρκιζας;

Από στρατιωτική άποψη, η κατάσταση δεν είχε μεταβληθεί ουσιαστικά. Παρά την ήττα του Δεκέμβρη, ο ΕΛΑΣ διατηρούσε ανέπαφες και αξιόμαχες όλες του τις δυνάμεις. Κυριαρχούσε σε όλη σχεδόν την Ελλάδα και μπορούσε με μαζική στρατολογία να παρατάξει 80-100 χιλιάδες μαχητές.

Από την άλλη, οι ίδιοι οι Άγγλοι παραδέχονται πως δεν μπορούσαν να συντρίψουν ολοκληρωτικά τον ΕΛΑΣ, δεν μπορούσαν να αποδυσθούν σ' έναν πόλεμο διαρκείας. Ο στρατηγός Αλεξάντερ, σε έκθεσή του προς τον Τσόρτσιλ, τόνιζε ότι η εκκαθάριση της περιοχής Αθηνών - Πειραιώς «δεν θα σημάνει την ήτταν του ΕΛΑΣ και τον εξαναγκασμόν του εις παράδοσιν. Δεν διαθέτομεν επαρκείς δυνάμεις διά να προβώμεν εις επιχειρήσεις επί της Ηπειρωτικής Ελλάδος. Κατά την διάρκεια της κατοχής οι Γερμανοί διετήρουν έξη ως επτά μεραρχίας επί της ηπειρωτικής Ελλάδος και το ισοδύναμον τεσσάρων μεραρχιών εις τας ελληνικάς νήσους. Εν τούτοις δεν ήσαν εις θέσιν να διατηρούν ανά πάσαν στιγμήν ανοικτάς τας συγκοινωνίας των και αμφιβάλλω αν ημείς θα συναντήσωμεν ολιγωτέραν δύναμιν και αποφασιστικότητα από εκείνην που αντιμετώπισαν οι Γερμανοί».

Γιατί, λοιπόν, έσπευσαν οι Σιάντος και Ιωαννίδης να υπογράψουν στη Βάρκιζα; Κι εδώ, όπως και στις άλλες περιπτώσεις, δεν υπάρχει κανένα αίνιγμα: Οι ίδιοι οι πρωταγωνιστές του δράματος Ιωαννίδης και Παρτσαλίδης (ο Σιάντος δεν πρόλαβε ν' αφήσει αναμνήσεις) ομολογούν ότι σύρθηκαν στη Βάρκιζα γιατί αυτές τις οδηγίες και αυτές τις εντολές είχαν.

Λέει ο Ιωαννίδης στις Αναμνήσεις του:

«Έτσι έγινε και με τη Βάρκιζα. Είχαμε (συμβουλές). Ρωτήσαμε και έξω... Το τηλεγράφημα του Παππού (Δημητρώφ) ήταν καθαρό. Και οι γνώμες αλλωνών ήταν καθαρές. Ότι η διεθνής κατάσταση δεν είναι υπέρ της δικής μας υπόθεσης. Άρα φροντίστε να βρείτε πολιτικά μέσα για να σταματήσει ο πόλεμος εκεί πέρα. Ο Δημητρώφ ήτανε γραμματέας της ΚΔ. Δεν τον έπαιρνες σαν γραμματέα μόνο τού Βουλγαρικού Κόμματος αλλά σαν μία διεθνή φυσιογνωμία και αρχηγό του διεθνούς κινήματος. Και η γνώμη του ήταν γνώμη, δεν ήταν πράσινα άλογα δηλαδή. Και όταν αυτός σου λέει αυτό το πράγμα και όταν και συ ο ίδιος βλέπεις ότι τα πράγματα είναι σκούρα για σένα και δεν πρόκειται να βγει τίποτα...».

Από την πλευρά του ο Παρτσαλίδης, τόσο στην 7η Ολομέλεια του ΚΚΕ τον Μάη του 1950 όσο και σε κατοπινές συνεντεύξεις του στην «Αυγή» και στην «Ελευθεροτυπία», παραδέχεται ότι υπέγραψε τη συμφωνία της Βάρκιζας γιατί αυτό υπέδειξε ο Δημητρώφ, Γραμματέας ΚΔ και επικεφαλής του τμήματος Διεθνών

Σχέσεων της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΣΕ.

Το Γενάρη του 1950, στη γνωστή «δίκη» της Μόσχας, ο Χότζα κατηγορήσε μπροστά στο Στάλιν την ηγεσία του ΚΚΕ μεταξύ των άλλων και για την «προδοτική» συμφωνία της Βάρκιζας. Ο Στάλιν, για να μη δυσαρεστήσει προφανώς το Χότζα, συμφώνησε μαζί του και υποστήριξε ότι ήταν μεγάλο σφάλμα η συμφωνία της Βάρκιζας. Εμβρόντητος ο Παρτσαλίδης τόλμησε να ψελλίσει ότι δεν ενήργησε αυθαίρετα, αλλά σύμφωνα με τις οδηγίες του Δημητρώφ (με άλλα λόγια, σύμφωνα με τις υποδείξεις της Μόσχας...). Πράγμα που δεν αρνήθηκε ουσιαστικά ο Στάλιν (παρά το θέατρο που έπαιξε εκείνη τη στιγμή στέλνοντας δήθεν τους βοηθούς του να βρουν τα σχετικά κείμενα που όμως εκείνοι, «δυστυχώς», δεν μπόρεσαν να βρουν...). Και για να δικαιολογηθεί όπως-όπως, αντέταξε το επιχείρημα ότι «ο Δημητρώφ δεν είναι η ΚΕ του ΚΚΣΕ»...

Το επιχείρημα είναι, βέβαια, αστείο. Η Κομμουνιστική Διεθνής και ο Δημητρώφ ήταν η άλλη όψη του ΚΚΣΕ, το «κανάλι» μέσω του οποίου η γραμμή της Μόσχας έφτανε στα κατά τόπους ΚΚ.

Πήγαν, λοιπόν, στη Βάρκιζα οι Σιάντος - Παρτσαλίδης αναγκασμένοι να υπογράψουν οπωσδήποτε μία συμφωνία. Και αυτό φαίνεται το ήξεραν οι Άγγλοι. Είχαν προφανώς τις πληροφορίες τους. Ο τότε πρεσβευτής στην Αθήνα Ρέτζιναλντ Λήπερ, στο βιβλίο του «Όταν Έλληνας συναντάει Έλληνα» (σελ. 148), γράφει:

«Ο Σιάντος, φορώντας στολή μάχης, με καουτσουκένιες μπότες, βολτάριζε στο δωμάτιο δηλώνοντας πως δεν είχε πρόθεση να υπογράψει εκείνη τη νύχτα γιατί ήταν πολύ κουρασμένος και το κεφάλι του δεν ήταν αρκετά καθαρό.

Κάναμε πολλές προσπάθειες να τον πείσουμε να υπογράψει αλλά εκείνος με πείσμα, για κείνη τη στιγμή, αρνιόταν.

Ο Μακ Μίλλαν και εγώ, είχαμε καθίσει και πίναμε νερό ροκανίζοντας σάντουιτς και περιμέναμε σαν δύο χωροφύλακες τα θύματά μας να υπογράψουν τα χαρτιά τους. Τέλος στις 4 το πρωί ο Σιάντος μας πληροφόρησε ότι επειδή του είναι αδύνατο να υπογράψει τη συμφωνία στο σύνολό της, είναι έτοιμος να υπογράψει μία συμφωνία προσωρινή».

Με βαρεία καρδιά υπέγραψαν οι Σιάντος -Παρτσαλίδης. Όμως αυτό δεν τους απαλλάσσει από τις ιστορικές ευθύνες τους. Όχι βέβαια γιατί δέχτηκαν να παραδώσουν τα όπλα. Αλλά γιατί μαζί με τα όπλα παρέδωσαν και τους αγωνιστές. Το άρθρο 3 της συμφωνίας με το οποίο αμνηστεύονται οι ηθικοί αλλά όχι και οι φυσικοί αυτουργοί, αποτελεί μνημείο αμοραλισμού και αναισχυντίας. Με το άρθρο αυτό οι ηγέτες του ΚΚΕ φροντίζουν να αμνηστεύσουν τον εαυτό τους, εγκαταλείποντας απλούς μαχητές στην εκδικητική μανία του αντιπάλου. Δεν υπάρχει, οπωσδήποτε, παρόμοιο προηγούμενο όχι μόνο στην ελληνική αλλά και στην παγκόσμια ιστορία. Οι ηγέτες ενός νικημένου στρατού υπογράφουν μία συμφωνία βάσει της οποίας αμνηστεύονται οι ίδιοι ενώ οι απλοί στρατιώτες που πολέμησαν και μάτωσαν «τοίς κείνων ρήμασι πειθόμενοι» παραδίδονται ανυπεράσπιστοι στα έλεος του εχθρού!

Σύμφωνα με έγκυρα στοιχεία, σε περίπου ογδόντα χιλιάδες ανέρχονται οι αγωνιστές που φυλακίστηκαν και διώχθηκαν βάσει του άρθρου 3. Πολλοί καταδικάστηκαν σε θάνατο. Και στα δύσκολα χρόνια του εμφυλίου πολέμου, οι περισσότεροι παραδόθηκαν βορά στα εκτελεστικά αποσπάσματα.

Πολλές επικρίσεις διατυπώθηκαν κατά καιρούς από ιστορικούς ερευνητές της Αριστεράς για την υπογραφή της συμφωνίας. Υποστηρίχθηκε ότι με κανένα τρόπο δεν έπρεπε να υπογραφεί η συμφωνία, δεν έπρεπε να παραδοθούν τα όπλα. Οι επικριτές αγνοούν ή παραγνωρίζουν μερικές στοιχειώδεις αλήθειες. Πρώτον, την Συμφωνία της Μόσχας του Οκτώβρη 1944, βάσει της οποίας η Ελλάδα είχε εκχωρηθεί στους Άγγλους. Οι Άγγλοι είχαν πληρώσει βαρύ τίμημα για να κρατήσουν την Ελλάδα και ήταν αποφασισμένοι να την κρατήσουν πάση θυσία. Δεύτερον, την απόλυτη και άνευ όρων υποταγή των ηγετών του ΚΚΕ στις εντολές και οδηγίες της Μόσχας. Υποταγή που στηριζόταν στην ακράδαντη πεποίθηση ότι αυτό που αποφάσιζε το Κρεμλίνο ήταν προς το συμφέρον της παγκόσμιας επανάστασης και συνεπώς -σε τελευταία ανάλυση- προς το συμφέρον του Ελληνικού Λαού. Και, τρίτον, την τυφλή και απεριόριστη εμπιστοσύνη των μελών και στελεχών του κόμματος στη «σοφία» και στο «αλάθητο» των ηγετών του ΚΚΕ. Αυτοί ήταν που το μικρό και διαλυμένο Κόμμα του '40 το είχαν μεταβάλει στο μαζικό και πανίσχυρο ΚΚΕ. Αυτοί είχαν οδηγήσει στο Έπος της Αντίστασης, αυτοί είχαν δημιουργήσει το ΕΑΜ και τον ΕΛΑΣ. Αυτοί, και μετά τον Δεκέμβρη και μετά τη Βάρκιζα, θα μας οδηγούσαν τελικά στο

θρίαμβο και στη δόξα...

Έτσι πιστεύαμε τότε εμείς, οι πολλοί. Ας βγάλουμε το καπέλο σε κείνους που από τότε έβλεπαν και καταλάβαιναν. Ήταν, όμως, τόσο λίγοι και τόσο ανίσχυροι... Από τη στιγμή που οι Σοβιετικοί έκριναν ότι αρκετά τράβηξαν το σκοινί το Δεκέμβρη, τίποτα και κανείς δεν μπορούσε να αποτρέψει τη Βάρκιζα. Κάθε απόπειρα διαφωνίας και, πολύ περισσότερο, ανταρσίας, ήταν καταδικασμένη. Γι' αυτό και είχε τόσο άδοξο και τραγικό τέλος η ανταρσία του Άρη. Η υπογραφή μιας συμφωνίας ήταν αναπόφευκτη. Τα όπλα θα παραδίνονταν οπωσδήποτε. Εκείνο που δεν ήταν αναπόφευκτο ήταν η παράδοση των αγωνιστών που, «ελαφρά τη καρδιά», υπογράψαν οι Σιάντος - Παρτσαλίδης.

Οι Σοβιετικοί, ενόψει της Γιάλτας και θέλοντας προφανώς να δώσουν δείγματα καλής συμπεριφοράς στους Δυτικούς, έδωσαν εντολή να υπογραφεί η συμφωνία, να παραδοθούν τα όπλα. Και δεν είναι βέβαια τυχαίο το ότι η Συμφωνία της Βάρκιζας συνέπεσε με τη Διάσκεψη της Γιάλτας. Οι Σιάντος - Παρτσαλίδης, στη βιασύνη τους να εκτελέσουν αυτή την εντολή, έσπευσαν να υπογράψουν και το άρθρο 3, στέλνοντας στο σφαγείο χιλιάδες αγωνιστές. Και έσπευσε ταυτόχρονα ο Σιάντος να κάνει τις τραγελαφικές εκείνες δηλώσεις...

Δεν ήταν όμως ο Σιάντος που μιλούσε. Με το στόμα του Σιάντου μιλούσαν οι Σοβιετικοί. Ήταν μία διαβεβαίωση, μία υπόσχεση στους Άγγλους ότι ο Δεκέμβρης έληξε οριστικά, ότι η μοιρασιά που έγινε στη Μόσχα τον Οκτώβρη του '44 εξακολουθούσε να ισχύει...

Λογικά, και με βάση την αρχή της κριτικής και αυτοκριτικής, έπρεπε να λογοδοτήσουν οι ένοχοι, να επιβληθούν κυρώσεις γι' αυτή την ανείπωτη τραγωδία. Δεν έγινε απολύτως τίποτα.

Ο Ζαχαριάδης, που γύρισε το Μάη του 1945 απ' τα γερμανικά στρατόπεδα, αντί, ως όφειλε και είχε κάθε δικαίωμα, να καταγγείλει τους ενόχους και να ζητήσει την παραδειγματική τιμωρία τους, βάζει ταφόπετρα σ' όλη την ιστορία δηλώνοντας: «Θα 'ταν τεράστιο λάθος και ματαιοπονία να ψάχνουμε να βρούμε λάθη σ' ένα τεράστιο κίνημα σαν το κίνημα της Εθνικής μας Αντίστασης». Και όμως, ο Λένιν τόνιζε: «Να αναγνωρίζει ανοιχτά το λάθος του, να βρίσκει τις αιτίες του, να αναλύει την

κατάσταση που το γέννησε, να εξετάζει προσεκτικά τα μέσα για τη διόρθωσή του - αυτό είναι το γνώρισμα ενός σοβαρού κόμματος»... Πάνω από το Λένιν και τις θέσεις του, πάνω από τη σοβαρότητα του κόμματος, μπαίνει η στυγνή πολιτική σκοπιμότητα...

Οι «άνωθεν» εντολές είναι, προφανώς, «μη θίγεται τα κακώς κείμενα», και ο Ζαχαριάδης σπεύδει να συμμορφωθεί. Οι Σιάντος - Ιωαννίδης και Σία όχι μόνο απαλλάσσονται πανηγυρικά, αλλά στο 7ο Συνέδριο του κόμματος, τον Σεπτέμβριο του 1945, εκλέγονται με δόξα και τιμή, πλάι στο Ζαχαριάδη, ηγέτες του ΚΚΕ. Ήταν η ανταμοιβή τους γιατί ως «γνήσιοι» μαρξιστές -λενινιστές τήρησαν με θρησκευτική ευλάβεια τη θεμελιώδη αρχή του προλεταριακού διεθνισμού, όπως αναγράφεται στα Άπαντα του Λένιν (4η Ρωσική έκδοση, τόμ. 25, σελ. 42): *«Υποταγή των συμφερόντων της προλεταριακής πάλης σε μία χώρα στα συμφέροντα της πάλης αυτής σε όλο τον κόσμο...»*.

ΕΜΦΥΛΙΟΣ

Δεν θα μάθουμε ίσως ποτέ, πώς και πότε ακριβώς αποφασίστηκε ο Εμφύλιος Πόλεμος. Ποιος ήταν ο «σχων την πρωτοβουλίαν» ... Αν ήταν δηλαδή φαινή ιδέα του Ζαχαριάδη που την αποδέχτηκαν και την ενθάρρυναν ευχαρίστως οι Σοβιετικοί γιατί εξυπηρετούσε πλήρως τα σχέδιά τους την εποχή εκείνη. Ή αν οι Σοβιετικοί υπέβαλαν την ιδέα αυτή με ένα μορφασμό ή με έναν υπαινιγμό στον Ζαχαριάδη και εκείνος την υιοθέτησε αμέσως γιατί έβλεπε να ξανοίγεται μπροστά του «στάδιον δόξης λαμπρόν». Η μεγάλη ευκαιρία να ξεπλύνει το στίγμα από την αναγκαστική, έστω, απουσία του από την Αντίσταση και τον Δεκέμβρη. Να αποδείξει πως δεν ήταν μόνο πολιτική αλλά και στρατιωτική ιδιοφυΐα.

Γεγονός, πάντως, είναι πως ο Εμφύλιος ήταν μέσα στα σχέδια και τις προοπτικές του ΚΚΕ και του Στάλιν. Γι' αυτό και οι Σιάντος - Ιωαννίδης, κατά παράβαση της Συμφωνίας της Βάρκιζας, έκρυψαν τον περισσότερο και καλύτερο οπλισμό του ΕΛΑΣ και έστειλαν στο Μπούλκες 5.000 μαχητικά και αφοσιωμένα στελέχη του. Πράξεις και οι δύο με βαρύνουσα σημασία, που ασφαλώς δεν θα αποτολμούσαν οι ηγέτες του ΚΚΕ χωρίς την έγκριση ή την υπόδειξη των Σοβιετικών. Όπως και να ναι, ένα είναι βέβαιο: Ο εμφύλιος πόλεμος με τις διεθνείς προεκτάσεις του στις συνθήκες του ψυχρού πολέμου που μαινόταν την εποχή εκείνη, ήταν πάρα πολύ σοβαρή υπόθεση για να αφεθεί στην πρωτοβουλία και τη δικαιοδοσία του Ζαχαριάδη και του Ιωαννίδη. Αυτό, άλλωστε, σαφώς προκύπτει, τόσο από τις ομολογίες των κορυφαίων πρωταγωνιστών Γούσια, Βλαντά, Μπαρτζώτα, όσο και από τα επίσημα αρχεία του ΚΚΕ, ένα μέρος των οποίων έφερε στη δημοσιότητα η «Αυγή» το Δεκέμβρη 1979 - Γενάρη 1980.

Για αρκετά χρόνια η επίσημη εκδοχή του ΚΚΕ ήταν πως τον εμφύλιο μας τον επέβαλλαν οι Άγγλοι και η Δεξιά με τον μονόπλευρο εμφύλιο πόλεμο που είχαν εξαπολύσει αμέσως μετά τη Βάρκιζα. Το επιχείρημα δεν ήταν βέβαια και τόσο πειστικό, ήταν όμως το μόνο που είχε κάποια αληθοφάνεια...

Γεγονός είναι πως μετά τη Βάρκιζα εξαπολύθηκε μία εκδικητική τρομοκρατία, ιδιαίτερα στην ύπαιθρο, όχι όμως σε σημείο που να καθιστά αναπόφευκτο τον

εμφύλιο. Την αλήθεια άλλωστε αυτή έρχεται να αναγνωρίσει η 6η Ολομέλεια του ΚΚΕ, το 1956, δεχόμενη ότι ο εμφύλιος δεν ήταν αναπόφευκτος, ότι οι μάζες δεν είχαν πειστεί για την αναγκαιότητά του και ότι καθοριστικό λάθος που οδήγησε στον εμφύλιο ήταν η αποχή από τις εκλογές του 1946.

Ο Β. Μπαρτζώτας, ο έγκυρος ιστορικός του ΚΚΕ, στο βιβλίο του «Ο αγώνας του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας», σελ. 25, γράφει:

«Στα 1946 υπήρχαν όλες οι προϋποθέσεις της κοινωνικής κρίσης στην Ελλάδα που εξελίσσονταν γρήγορα σε επαναστατική κρίση. Αυτό έδειξαν οι μεγάλες συγκεντρώσεις στον "Παναθηναϊκό" της Αθήνας με 300 και 400 χιλ. Λαού, της Θεσσαλονίκης με 100.000 Λαού και οι μεγάλες συγκεντρώσεις σ' όλες τις πόλεις της Ελλάδας, το 8ο Πανελλαδικό Συνέδριο της ΓΣΕΕ, το Πανελλαδικό Συνέδριο του ΑΚΕ, το 1ο Πανελλαδικό Συνέδριο των Δημοκρατικών Συλλόγων, το 1ο Πανελλαδικό Συνέδριο των Γυναικών, το μεγάλο μαζικό λαϊκό κίνημα κ.τ.λ. κ.τ.λ. Είχαμε κατακτήσει την πλειοψηφία της εργατικής τάξης και πραγματοποιήσει την εργατοαγροτική συμμαχία...».

Οργασμός, λοιπόν, μετά τη Βάρκιζα, πολιτικής και οργανωτικής δουλειάς του ΚΚΕ που κορυφώνεται με το 7ο Συνέδριο το Σεπτέμβρη του 1945 και, φυσικά, δεν συμβιβάζεται με τη θεωρία του «μονόπλευρου εμφυλίου» που κατέστησε, τάχα, αναπόφευκτο τον εμφύλιο πόλεμο.

Είναι βέβαιο ότι με μία κατάλληλη πολιτική, το κύμα των αντεκδικήσεων που ήταν επόμενο να ξεσπάσει μετά τις ακρότητες στην Κατοχή και ιδιαίτερα στα Δεκεμβριανά, σιγά-σιγά θα έπεφτε ώσπου θα έσβηνε τελειωτικά, αφήνοντας ελεύθερο το δρόμο για μία ομαλή δημοκρατική πορεία.

Υπάρχει, όμως, και ένα ερώτημα, που ακριβώς επειδή μένει αναπάντητο, σαρώνει οριστικά τη θεωρία του «μονόπλευρου». Γιατί αυτή η μανία των Άγγλων να μας σπρώξουν στον εμφύλιο; Τι θα κέρδιζαν; Με τις συμφωνίες της Μόσχας τον Οκτώβρη του '44 και της Γιάλτας το Φλεβάρη του '45 η Ελλάδα είχε εκχωρηθεί οριστικά στους Δυτικούς. Το ΚΚΕ είχε υποστεί μία στρατιωτική ήττα το Δεκέμβρη, τα όπλα είχαν παραδοθεί. Το κράτος της Δεξιάς με την αμέριστη βοήθεια των Άγγλων στέριωνε και δυνάμωνε και συγκροτούσε ταχύτατα το δυναμικό του στήριγμα, τον « Εθνικό

Στρατό». Είναι φανερό πως ο χρόνος δούλευε για τους Άγγλους και τη Δεξιά. Γιατί, λοιπόν, θα έσπρωχναν στον εμφύλιο; Ο εμφύλιος στοίχισε ακριβά όχι μόνο στον ελληνικό λαό σε αίμα και δάκρυα και καταστροφές. Κόστισε ακριβά και στους Άγγλους και αργότερα και στους Αμερικανούς και σε δολλάρια και σε γόητρο, αφού οι Σοβιετικοί μπορούσαν να τους κατηγορούν σε όλο τον κόσμο ότι «επεμβαίνουν βάνουσα στην Ελλάδα και προσπαθούν να καθυποτάξουν τον ηρωικό και φιλελεύθερο Ελληνικό Λαό». Γιατί, λοιπόν, θα έμπαιναν σ' αυτή την περιπέτεια Άγγλοι και Αμερικανοί;

Η απάντηση που δίνεται είναι ότι ήθελαν να συντρίψουν οριστικά το ΚΚΕ γιατί ήταν ισχυρό και γιατί τους δημιουργούσε προβλήματα. Αλλά και σε άλλες χώρες της Δυτικής Ευρώπης υπήρχαν ισχυρά ΚΚ την εποχή εκείνη, όπως στο Βέλγιο, στη Γαλλία και στην Ιταλία. Γιατί δεν έγινε εμφύλιος πόλεμος σε καμιά άλλη ευρωπαϊκή χώρα; Και γιατί έγινε μόνο στην Ελλάδα; Το ερώτημα είναι αναπάντητο για όσους δεν μπορούν ή δεν θέλουν να απαντήσουν. Για κείνους που θέλουν να βλέπουν κατάματα την αλήθεια, η λογική απάντηση είναι μία: Ο εμφύλιος πόλεμος ξέσπασε στην πατρίδα μας γιατί έτσι αποφάσισε ο Στάλιν. Και οι ηγέτες του ΚΚΕ, πιστοί στην αρχή του «προλεταριακού διεθνισμού», στην αρχή δηλαδή ότι το ΚΚΣΕ ως ηγετική δύναμη του παγκόσμιου προλεταριάτου αποφασίζει και τα άλλα ΚΚ εκτελούν, έσπευσαν να εκτελέσουν κι αυτή την απόφαση, όχι μόνο αγόγγυστα, αλλά και με υπερηφάνεια γιατί είχαν τη «μεγάλη τιμή» να τους ανατεθεί αυτή η ειδική αποστολή.

Γι' αυτό και όταν ηττημένοι κατέφυγαν στις ανατολικές χώρες ο Στάλιν τους υποδέχτηκε με ανοιχτές αγκάλες, ενώ αν είχαν παρακούσει και στο παραμικρό τις εντολές του θα τους έτρωγε μαύρο φίδι...

Γι' αυτό και ο Ζαχαριάδης αρκέστηκε να δηλώσει με σεμνότητα, όπως ταιριάζει στους κομμουνιστές: « *Εκπληρώσαμε το διεθνιστικό μας χρέος...* ».

Σχετικά με τον εμφύλιο, αναπάντητα παραμένουν μέχρι σήμερα ορισμένα κρίσιμα ερωτήματα. Είναι βέβαιο πως οι ηγέτες του ΚΚΕ δεν θα τα θέσουν ποτέ και δεν θα επιχειρήσουν ποτέ να δώσουν μία σαφή και πειστική απάντηση. Γιατί είναι ερωτήματα που καίνε. Ας τα δούμε ένα - ένα:

Ερώτημα πρώτο: Πότε ακριβώς πάρθηκε η απόφαση για εμφύλιο πόλεμο;

Λέγεται και πιστεύεται γενικά πως η απόφαση πάρθηκε στη δεύτερη Ολομέλεια το Φλεβάρη του 1946. Πρόκειται για ανακρίβεια. Όπως ομολογούν και αρκετοί απ' αυτούς που πήραν μέρος, καμμιά τέτοια απόφαση δεν πάρθηκε στην δεύτερη Ολομέλεια. Απλώς, στο περιθώριο των εργασιών της, πραγματοποιήθηκε μία πολιτικοστρατιωτική σύσκεψη στην οποία πήραν μέρος οι γραμματείς των Περιοχών και ορισμένα στρατιωτικά στελέχη. Στη σύσκεψη αυτή, που κράτησε όλο κι όλο μία ώρα και στην οποία τέθηκε κατ' αρχήν το ερώτημα, κλήθηκαν οι παριστάμενοι να διατυπώσουν σε συντομία τη γνώμη τους για το ενδεχόμενο ένοπλης σύγκρουσης.

Διατυπώθηκαν διάφορες απόψεις, μεταξύ των οποίων και η αφθάστου επιπολαιότητας, να επιχειρηθεί πραξικοπηματική κατάληψη της εξουσίας με ταυτόχρονη εξέγερση στις πόλεις και στις στρατιωτικές μονάδες. Τώρα, πως ήταν δυνατόν να πετύχει ένα τέτοιο πραξικόπημα με πρόσφατη την ήττα του Δεκέμβρη, το λαό αφοπλισμένο, το κράτος πάνοπλο και τους Άγγλους έτοιμους να επέμβουν με όλα τα μέσα, μόνο εξημμένες κεφαλές μπορούσαν να το διανοηθούν. Και νιώθει κανείς βαθύτατη θλίψη και μελαγχολία αναλογιζόμενος τη διανοητική ανεπάρκεια και την επιπολαιότητα των ανθρώπων που την εποχή εκείνη αποτελούσαν το «ηγετικό απαρát» του κόμματος.

Γεγονός πάντως είναι πως στη δεύτερη Ολομέλεια δεν πάρθηκε καμμιά συγκεκριμένη απόφαση για τον εμφύλιο. Το όλο θέμα αφέθηκε «φλου». Βλέποντας και κάνοντας. Άλλωστε οι μετέχοντες στη δεύτερη Ολομέλεια δεν είχαν καμμιά αξίωση να συζητήσουν υπεύθυνα και κυριαρχικά για τον εμφύλιο. Καταλάβαιναν πως το θέμα ήταν πολύ σοβαρό για να αφεθεί στη δική τους αρμοδιότητα. Ήταν «αλλουνού παπά βαγγέλιο...». Γι' αυτό και δεν το συζήτησαν, όπως δεν συζήτησαν και για τον Δεκέμβρη. Κι όπως το Δεκέμβρη έτσι και τώρα, το κίνημα θα μπει στο σφαγείο χωρίς να υπάρχει μία έστω και τυπική απόφαση ενός κάποιου κομματικού οργάνου. Και μόνο στην τρίτη Ολομέλεια, το Σεπτέμβρη του 1947, το θέμα θα τεθεί συγκεκριμένα και θα παρθούν συγκεκριμένες αποφάσεις, έστω και «κατόπιν εορτής», όπως δέχονται οι εκ των πρωταγωνιστών Βλαντάς, Μπαρτζώτας και Γούσιας.

Όπως οι Σιάντος - Ιωαννίδης το Δεκέμβρη, έτσι και ο Ζαχαριάδης τώρα θα μπορεί ελεύθερα να προχωρεί στους όποιους χειρισμούς χωρίς να δίνει λογαριασμό σε κανένα, ακολουθώντας μόνο πιστά τις εντολές και τις οδηγίες του «καθοδηγητικού

κέντρου».

Ερώτημα δεύτερο: Γιατί ξέσπασε ο εμφύλιος πόλεμος; Σε τι απέβλεπε ο Στάλιν;

Μία πρώτη απάντηση στο ερώτημα αυτό δίνει ο Βλαντάς. Στο βιβλίο του «Εμφύλιος πόλεμος», σελ. 100, δηλώνει απερίφραστα:

«Μας επιβλήθηκε (ο ανταρτοπόλεμος) από την τότε ρωσική ηγεσία, γιατί αυτή δεν ήθελε να νικήσουμε αλλά να χρησιμοποιηθεί ένας σποραδικός ανταρτοπόλεμος στην Ελλάδα προς εξυπηρέτηση ιδιοτελών ρωσικών κρατικών συμφερόντων».

Για ποιους ακριβώς λόγους εξαπέλυσαν τον εμφύλιο πόλεμο οι Σοβιετικοί; Σε τι τους εξυπηρέτούσε;

Ο έγκυρος πάντοτε Μπαρτζώτας δίνει εν μέρει την απάντηση. Στο βιβλίο του «Ο ΑΓΩΝΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΕΛΛΑΔΑΣ», σελ. 126, γράφει:

«Πολύ μεγάλη είναι η σημασία του αγώνα του Δ.Σ.Ε. για τα Βαλκάνια. Ο ΔΣΕ παλεύοντας τριάντισι χρόνια με το όπλο στο χέρι για την ανεξαρτησία και τη δημοκρατία στην Ελλάδα ενάντια στην κυβέρνηση της Αθήνας και την αμερικάνικη επέμβαση, αντικειμενικά βοήθησε τις γειτονικές Λαϊκές Δημοκρατίες της Αλβανίας, της Βουλγαρίας, της Γιουγκοσλαβίας και της Ρουμανίας. Αυτό δήλωσε καθαρά στην αντιπροσωπεία του ΚΚΕ στο 6ο συνέδριο του Βουλγάρικου ΚΚ ο γίγαντας της Λειψίας, ο Γ. Δημητρώφ, Γ. Γραμ. της Κ.Δ. μέχρι την αυτοδιάλυσή της το 1943 με τα λόγια: "Δεν ξέρετε σεις οι Έλληνες κομμουνιστές, ότι παλεύοντας με το όπλο στο χέρι την κυβέρνηση της Αθήνας και τον αγγλοαμερικάνικο ιμπεριαλισμό, τι πολύτιμες υπηρεσίες προσφέρετε αντικειμενικά στις γειτονικές σας Λαϊκές Δημοκρατίες, ποια είναι η διεθνής σημασία της πάλης σας... Ίσως από σεμνότητα που πρέπει να χαρακτηρίζει τους κομμουνιστές δεν καταλαβαίνετε ή δεν μιλάτε για το ζήτημα αυτό».

Πολύτιμες λοιπόν υπηρεσίες, «αντικειμενικά» έστω, όπως επιμένει ο Μπαρτζώτας, προσέφερε ο Εμφύλιος στις Λαϊκές Δημοκρατίες, δηλαδή στους Σοβιετικούς. Με άλλα λόγια ήταν, κυρίως, μία κίνηση αντιπερισπασμού. Συγκεντρώνοντας την προσοχή και ενδιαφέρον των κυβερνήσεων και της κοινής γνώμης των δυτικών χωρών στο «Ελληνικό Πρόβλημα», μπορούσε ο Στάλιν να χωνέψει με την ησυχία του τις μεγάλες

μπουκιές που κατέβασε στο τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Πίσω από τις φλόγες του ελληνικού εμφυλίου μπορούσε απερίσπαστος να εδραιώσει και να σφικτοδέσει την καινούργια σοβιετική αυτοκρατορία. Να ολοκληρώσει τη λαβή του στην Πολωνία και να δέσει οριστικά στο σοβιετικό άρμα την Τσεχοσλοβακία με το πραξικόπημα του 1948.

Δεν ήταν όμως αυτή η μόνη «πολύτιμη υπηρεσία» που προσέφερε ο Εμφύλιος. Εξόπλιζε ταυτόχρονα τους Σοβιετικούς με ένα πρώτης τάξεως προπαγανδιστικό όπλο. Μπορούσαν να καταγγείλουν στη διεθνή κοινή γνώμη την «επιθετική φύση του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού». Τα πράγματα στην εποχή μας είναι καθαρά: Ο αρπακτικός ιμπεριαλισμός επεμβαίνει απροκάλυπτα προσπαθώντας να καθυποτάξει τα λαϊκά κινήματα. Και οι Λαοί, με τη συμπαράσταση της Σοβιετικής Ένωσης και των άλλων σοσιαλιστικών χωρών, αγωνίζονται, συχνά με το όπλο στο χέρι, για ανεξαρτησία, δημοκρατία και σοσιαλισμό. Αδιάψευστη απόδειξη ο Εμφύλιος στην Ελλάδα. Τι έτι χρείαν έχομεν μαρτύρων;...

Ούτε και δω όμως τελειώνουν οι «πολύτιμες υπηρεσίες». Εύλογα μπορεί να υποθέσει κανείς ότι η Ελλάδα είχε επιλεγεί την περίοδο εκείνη από τον Στάλιν ως «πεδίο δοκιμών». Στις φορτισμένες συνθήκες του ψυχρού πολέμου ο θερμός πόλεμος στην Ελλάδα ήταν κι ένα τεστ της αντοχής και της αποφασιστικότητας του αντιπάλου. Η τακτική του «βλέποντας και κάνοντας» ήταν οπωσδήποτε απόρροια των οδηγιών του Στάλιν. Ανάβουμε τη φωτιά του εμφυλίου στην Ελλάδα και μετά, ανάλογα με τις συνθήκες, ρίχνουμε λάδι ή νερό... Αυτό ακριβώς έκανε ο Στάλιν την άνοιξη του 1949. Μέσα σε είκοσι μέρες, εκτιμώντας προφανώς ότι αυτό εξυπηρετούσε τα σχέδιά του, άλλαξε δύο φορές γραμμή πλεύσης. Την πρώτη φορά έδωσε την εντολή: Σταματήστε! Και μετά νέα εντολή: Συνεχίστε!

Όσο κι αν φαίνεται απίστευτο, είναι αληθινό. Το αναφέρει με λεπτομέρειες ο Γούσιας. Το επιβεβαιώνει ο Παρτσαλίδης (βλ. «ΕΘΝΟΣ», 8-10-84). Και το δέχεται με τον τρόπο του κι ο Μπαρτζώτας («Ο ΑΓΩΝΑΣ ΤΟΥ Δ.Σ.Ε.», σελ. 88).

Αξίζει να σταθούμε λίγο στο θέμα.

Στις αρχές Απριλίου 1949 ο Ζαχαριάδης καλείται στη Μόσχα. Αναχωρεί αεροπορικώς από τα Τίρανα στις 11 και επιστρέφει στις 19 Απριλίου. Οι συνεργάτες του

ανυπομονούν ν' ακούσουν τα ευχάριστα. Σίγουρα έρχεται η μαζική βοήθεια που τόσον καιρό περιμένουν, σύμφωνα άλλωστε με τις υποσχέσεις. Κι ενώ περιμένουν ν' ακούσουν χαρμόσυνες καμπάνες, πέφτει αστροπελέκι. Γράφει ο Γούσιας στο βιβλίο του (α' τόμος, σελ. 501):

Στις 19 Απρίλη γύρισε ο Ζαχαριάδης. Εγώ βρισκόμουν στα τμήματα και γύρισα στο Σταθμό του Γενικού Αρχηγείου τα ξημερώματα. Μόλις είχα ξαπλώση το πρωί στις 20 Απρίλη, ήρθε και με ξύπνησε ο Μ. Παρτσαλίδης και μου είπε: «Γιώργη - Γιώργη, μεγάλο κακό πάθαμε, ο Στάλιν έβαλε ζήτημα να υποχωρήσουμε, να σταματήσουμε τον ένοπλο αγώνα. Γιατί έχουν πληροφορίες ότι τώρα το καλοκαίρι με το πρόσχημα επιχειρήσεων κατά του Δ.Σ.Ε., οι Αμερικανοί θα επιτεθούν και θα πάρουν την Αλβανία. Η Σοβιετική Ένωση λόγω της διακοπής των σχέσεών της με τη Γιουγκοσλαβία, δεν μπορεί να βοηθήσει την Αλβανία, γι' αυτό πρέπει να αποφύγουμε να τους δώσουμε αυτό το πρόσχημα».

Ακούγοντας αυτή τη θλιβερή είδηση ταραχτήκα και για πολλή ώρα δεν μπόρεσα να συνέλθω. Αυτή η μέρα ήταν η πιο πικρή και θλιβερή μέρα της ζωής μου γιατί θα άρχιζε μια μεγάλη Όδύσσεια για μας όλους τους πολεμιστές, που λέγεται εμιγκράτσια και μας πότισε τα περισσότερα φαρμάκια.

Το πρωί στις 20 Απρίλη μαζευτήκαμε ο Ν. Ζαχαριάδης, ο Μ. Παρτσαλίδης κι εγώ. Ο Ζαχαριάδης μας ανακοίνωσε τις συνομιλίες που είχε με τον Στάλιν και άλλα μέλη της καθοδήγησης του ΚΚΣΕ. Του είπαν ότι η Αλβανία και η Βουλγαρία απ' την 1η Μάη 1949 κλείνουν τα σύνορά τους και δεν μπορούμε να πάρουμε απολύτως τίποτα κι όποιος μπαίνει θα κρατείται. Καμιά βοήθεια δεν μπορούν να μας δώσουν γιατί έτσι θα μπορέσουν ν' αποφύγουν τον πόλεμο με τους Αμερικανούς και την κατάληψη της Αλβανίας από τους Αμερικανούς. Του υπέδειξαν να υποχωρήσουμε στα τέλη του Μάη και να σταματήσουμε τον πόλεμο.

Δεν μπορούσα να καταλάβω αυτή τη θέση της ηγεσίας της Σοβιετικής Ένωσης. Γιατί ύστερα από 3χρονο αγώνα σκληρό, που με τα στήθια μας, νηστικοί και ξυπόλητοι δημιουργήσαμε ένα δυνατό λαϊκοεπαναστατικό στρατό, και ευνοϊκές συνθήκες, να μας εγκαταλείπουν και να μας αναγκάζουν να υποχωρήσουμε; Όταν ο αντίπαλος έπαιρνε τεράστια βοήθεια απ' τους Αγγλοαμερικανούς, γιατί το στρατόπεδο το

σοσιαλιστικό και αντιιμπεριαλιστικό δεν έπρεπε να μας βοηθήσει; (...)

Μπροστά μας έμπαινε ή να μείνουμε και να εξοντωθούμε μια και μας κλείναν τα σύνορα, ή να υποχωρήσουμε και να πάρουμε το δρόμο της εμιγκράτσιας. Δεν είχαμε τίποτα άλλο να κάνουμε από το να πειθαρχήσουμε και να προτιμήσουμε την υποχώρηση, όσο πικρή κι αν ήταν. (...)

Στις 22 Απρίλη ήρθε ο Β. Μπαρτζώτας απ' το Γράμμο και πραγματοποιούμε συνεδρίαση του Π. Γ. της Κ.Ε. του ΚΚΕ. Πήραν μέρος ο Ν. Ζαχαριάδης, Γιάννης Ιωαννίδης, Μ. Παρτσαλίδης, Β. Μπαρτζώτας και ο Γούσιος. Ο Ζαχαριάδης μίλησε για τις συζητήσεις που έκανε στη Μόσχα και το ζήτημα της υποχώρησης που του έβαλαν. Είπε ότι όπως διαγράφηκε η διεθνής κατάσταση, πρέπει να υποχωρήσουμε. Δεν έχουμε άλλο δρόμο. Πρότεινε τους τρόπους που θα πραγματοποιήσουμε την υποχώρηση τεχνικά και πολιτικά, ακριβώς όπως την πρότεινε και στην προηγούμενη σύσκεψη που κάναμε οι 3 μας.

Εντολή, λοιπόν, του Στάλιν: «Μαζέψτε τα!» Και ο Ζαχαριάδης με την παρέα του ετοιμάζονται να τα μαζέψουν. Κι ούτε που διανοείται να προβάλει κανείς οποιαδήποτε αντίρρηση, οποιαδήποτε διαφορετική άποψη.

Και ξαφνικά, στις 4 Μαΐου, με τον ασύρματο που λειτουργεί στο Γενικό Αρχηγείο και φέρνει σε απ' ευθείας επαφή τον Ζαχαριάδη με την σοβιετική ηγεσία, έρχεται καινούργια, αντίθετη εντολή του Στάλιν: «Συνεχίστε»!

Γράφει ο Γούσιος (σελ. 507):

Μετά δυο μέρες από το φευγικό του Ζαχαριάδη από το Γράμμο, μας στέλνει τηλεγράφημα που μας πληροφορεί ότι δημιουργήθηκε νέα κατάσταση για την ώρα. Τα μέτρα μας για υποχώρηση αναστέλλονται. Όλα επανέρχονται όπως και πρώτα. Μας συστήνει έντονη δράση. Το τηλεγράφημα αυτό από πρώτη ματιά μου προκαλούσε χαρά, γιατί δεν υποχωρούμε. Όμως παράλληλα μου προκάλεσε και βαθιά λύπη και ανησυχία. Δεν μπορούσα να ησυχάσω. Όλο αναρωτιόμουν που πάμε; Τι είναι αυτό που μας λένε, πώς σκέφτονται αυτό το να εντείνουμε τη δράση; Τα τμήματά μας στην Πελοπόννησο τα γονάτισε ο αντίπαλος με τις συνεχείς επιχειρήσεις που ενεργεί εναντίον τους από τις 19 Δεκέμβρη 1948 και αυτό από

παντελή έλλειψη πυρομαχικών, γιατί ο αντίπαλος άλλαξε τον αγγλικό οπλισμό με αμερικάνικο και τα πολεμοφόδια που πέσαν στα χέρια των τμημάτων μας ήταν άχρηστα. Στη Ρούμελη και Θεσσαλία τα τμήματά μας συνεχώς μάχονται και αντιμετωπίζουν επιθέσεις του αντιπάλου. Πώς θα μπορέσουν να πραγματοποιήσουν μέτωπο και να εξασφαλίσουν τροφή σε τόσο μεγάλο τμήμα; Στο Βίτσι και Γράμμο με τα ψίχουλα που παίρνουμε, πως θα κρατήσουμε, θα φθείρουμε και θα δώσουμε χτυπήματα για ανατροπή;

Αυτά λέει ο Γούσιας. Και είναι αλήθεια. Γιατί διασταυρώνοντα i και μ' άλλες πηγές. Και γιατί δεν είχε κανένα λόγο να επινοήσει όλη αυτή την ιστορία. Το να ομολογεί καθαρά ότι για τον εμφύλιο πόλεμο ο Στάλιν αποφάσιζε και κείνοι απλώς εκτελούσαν, δεν είναι βέβαια και τόσο τιμητικό...

Δύο είναι νομίζω τα συμπεράσματα που προκύπτουν αβίαστα. Πρώτον, η πλήρης και απόλυτη εξάρτηση και υποταγή του Ζαχαριάδη και των στενών συνεργατών του στις οδηγίες και τις εντολές του Στάλιν. Ακόμη και στις πιο αλλοπρόσαλλες και αντιφατικές. Θεωρούν εντελώς φυσικό και αυτονόητο να τις εκτελούν αναντίρρητα, έστω κι αν διαφωνούν ριζικά. Δεν τολμούν να εκφράσουν την παραμικρή διαφωνία, κάθονται μόνο και συζητούν πώς θα πραγματοποιήσουν την υποχώρηση «τεχνικά και πολιτικά»...

Βλέπουν πως η συνέχιση του πολέμου δεν έχει πια κανένα νόημα, η ήττα είναι αναπόφευκτη. Κι ωστόσο δέχονται να συνεχιστεί η άσκοπη αιματοχυσία, αφού αυτή ήταν η εντολή του Στάλιν. Υποτίθεται πως διηύθυναν τον ένοπλο αγώνα του Ελληνικού Λαού για ανεξαρτησία και σοσιαλισμό. Στην πραγματικότητα απλώς εκτελούσαν κατά γράμμα τις εντολές της Μόσχας. Έχοντας την ψευδαίσθηση ότι έτσι εκπληρώνουν το «διεθνιστικό τους χρέος»...

Το δεύτερο συμπέρασμα είναι ότι ο Στάλιν δεν νοιαζόταν καθόλου για τη μοίρα του Ελληνικού Λαού. Κυνικός και αδίστακτος, χρησιμοποιούσε τον Εμφύλιο για την προώθηση των στόχων της εξωτερικής του πολιτικής. Τον ανοιγόκλεινε σαν φουσαρμόνικα, ανάλογα με τις ανάγκες της στιγμής και ανάλογα με την αντίδραση που συναντούσε. Ανιχνεύοντας κάθε στιγμή τις διαθέσεις του αντιπάλου και χαράσσοντας έτσι πιο αποτελεσματικά τη γενικότερη στρατηγική του.

Ερώτημα τρίτο: Το ΚΚΕ ξεκινώντας τον Εμφύλιο και σε όλη τη διάρκειά του, είχε ποτέ καμιά πιθανότητα νίκης;

Η απάντηση είναι σαφής και κατηγορηματική: ΟΧΙ. Σε καμμία φάση και σε καμμία στιγμή το ΚΚΕ δεν είχε την παραμικρή πιθανότητα να νικήσει. Η αλήθεια είναι πως ο εμφύλιος πόλεμος είχε χαθεί πριν ακόμα αρχίσει. Κι όχι μόνο γιατί η Ελλάδα είχε, με επίσημες συμφωνίες και με σοβαρά ανταλλάγματα, εκχωρηθεί στους δυτικούς, που φυσικά δεν θα την άφηναν να χαθεί, όπως και δεν την άφησαν, εξαγγέλλοντας το Δόγμα Τρούμαν. Ούτε γιατί ήταν τρομερά άνισος ο συσχετισμός δυνάμεων: Κανόνια, τάνκς, ναυτικό, αεροπλάνα από τη μία, λιανοντούφεκα από την άλλη. Ανεξάντλητες εφεδρείες σε έμπυχο και άψυχο υλικό από τη μια, τρομακτική έλλειψη εφεδρειών από την άλλη. Αλλά για τον απλό και καθοριστικό λόγο ότι ο εμφύλιος πόλεμος δεν ήταν εμφύλιος αλλά, απλά και καθαρά, ξενοκίνητη ανταρσία. Μία ανταρσία που υποκινήθηκε, οργανώθηκε και συντηρήθηκε από τους Σοβιετικούς για τα δικά τους τυχοδιωκτικά σχέδια, για τα δικά τους κρατικά συμφέροντα. Μία ανταρσία ξένη και εχθρική προς το λαό και τα πραγματικά του συμφέροντα. Γι' αυτό και ο λαός της γύρισε την πλάτη. Με την επιδεικτική αποχή του της στέρησε το λαϊκό οξυγόνο, καταδικάζοντάς την σε βέβαιο από ασφυξία θάνατο.

Την αυταπόδεικτη αυτή αλήθεια την επιβεβαιώνει ο ίδιος ο Μπαρτζώτας, ο γραμματέας της Αθήνας στην Κατοχή και τον Δεκέμβρη, ο πολιτικός επίτροπος του Δ.Σ.Ε., ο έγκυρος και σήμερα ιστορικός του κόμματος. Στο βιβλίο του «Ο Αγώνας του Δ.Σ.Ε.», σελ. 28, γράφει:

«Θυμάμαι ακόμα ότι όταν μετά τις τεράστιες συγκεντρώσεις στον "Παναθηναϊκό" με ρωτούσε ο Ζαχαριάδης πόσες μεραρχίες μπορεί να δώσει η Αθήνα, του απαντούσα: 25-30 χιλ. μαχητές, κουκουέδες και συμπαθούντες το Κόμμα...».

Και προσθέτει παρακάτω (σελ. 31), έστω κι αν αυτό το συνδέει με τη δική του απουσία από την Αθήνα, για να τονίσει τις δικές του ικανότητες:

«Κι έτσι είχαμε το θλιβερό αποτέλεσμα να βγουν από την Αθήνα στο βουνό, στα 3,5 χρόνια της δράσης του, κάπου 100 μέλη του κόμματος και ελάχιστα στελέχη του...».

Εμφύλιος πόλεμος, λοιπόν, με συμμετοχή εκατό κομμουνιστών από την Αθήνα των

δύο εκατομμυρίων...

Και αφού ο Λαός δεν ήθελε να πάρει μέρος στην αδελφοκτόνο σύγκρουση, τον έβαλαν να σκοτωθεί με το ζόρι.

Όλοι όσοι έγραψαν για τον εμφύλιο πόλεμο, κι από τις δύο όχθες του ποταμού, δέχονται ότι εφαρμόστηκε εκτεταμένα η βίαιη στρατολογία.

Αγώνας, λοιπόν, για τα ανώτερα ιδανικά της Ελευθερίας, της Δημοκρατίας και του Σοσιαλισμού με βιαίως στρατολογημένους χωριάτες και χωριατοπούλες 17 και 18 χρονών που αναγκάζονται με το ζόρι να πολεμήσουν, με το ζόρι να σκοτώσουν και να σκοτωθούν...

Και μόνο για το λόγο αυτό, όλοι αυτοί οι καπετάνιοι και οι επίτροποι, οι στρατηγοί και οι ταξίARCHOI, αντί να δημοσιεύουν συγγράμματα και να καμαρώνουν για τη δράση και τα κατορθώματά τους, θα 'πρεπε να κρύψουν το πρόσωπο από ντροπή και να κλάψουν πικρά για το αδικοχυμένο αίμα και τις συμφορές του Εμφυλίου.

Μα και για έναν άλλον ακόμα λόγο ο Εμφύλιος είχε χαθεί πριν αρχίσει. Όπως αποδεικνύεται, αυτοί που τον ενέπνευσαν, τον σχεδίασαν και τον κατεύθυναν, δεν είχαν στόχο τους τη νίκη, την ανατροπή των συμφωνιών της Μόσχας και της Γιάλτας. Ήξεραν πως οι Δυτικοί είχαν πληρώσει βαρύ τίμημα για την Ελλάδα και δεν ήταν διατεθειμένοι να την εγκαταλείψουν. Ήξεραν πως ο συσχετισμός των δυνάμεων την εποχή εκείνη δεν τους ευνοούσε. Οι Αμερικανοί είχαν το μονοπώλιο της ατομικής βόμβας και με το Δόγμα Τρουμαν έδειχναν πως ήταν αποφασισμένοι να κρατήσουν οπωσδήποτε την Ελλάδα. Ο Στάλιν δεν είχε αυταπάτες. Στο βιβλίο του Τζίλας «Συνομιλίες με τον Στάλιν» αναφέρεται η παρακάτω στιχομυθία με ημερομηνία 10-2-1948:

«Στάλιν: Πιστεύετε ότι η επανάσταση στην Ελλάδα μπορεί να επιτύχει;

Καρντέλι: Ναι, αν δεν αναμιχθούν ξένες δυνάμεις και αν δεν γίνουν πολιτικά και στρατιωτικά λάθη.

Στάλιν: Πάντοτε τα "εάν" και τα "αλλά". Όχι. Δεν υπάρχει καμιά πιθανότητας επιτυχίας. Τι νομίζετε, λοιπόν, ότι η Μεγάλη Βρεταννία και οι Ηνωμένες Πολιτείες, το

ισχυρότερο κράτος του κόσμου, θα μας επιτρέψουν να διακόψουμε τις συγκοινωνίες τους στη Μεσόγειο; Κουταμάρες. Και επιπλέον δεν έχουμε στόλο. Η επανάσταση πρέπει να σταματήσει μόλις αυτό θα είναι δυνατό...».

Βέβαια, αν ο Στάλιν ήταν πιο ειλικρινής, αντί του «μόλις αυτό θα είναι δυνατό», θα 'λεγε «μόλις κρίνω ότι αυτό επιβάλλει το συμφέρον μας». Κατά τα άλλα, το κείμενο είναι σαφές. Οι Σοβιετικοί είχαν πλήρη επίγνωση της πραγματικότητας. Και δεν είχαν καμιά διάθεση να τραβήξουν το σκοινί. Και δεν το τράβηξαν. Όπως δεν το τράβηξαν και στον αποκλεισμό του Βερολίνου.

Ήξεραν πως χωρίς μαζική οικονομική και στρατιωτική βοήθεια το ελληνικό αντάρτικο ήταν καταδικασμένο. Και τη βοήθεια αυτή δεν την έδωσαν. Αντί να στείλουν κανόνια, τανκς και αεροπλάνα, έστειλαν ασήμαντες ποσότητες ιματισμού και υγειονομικού υλικού. Ήξεραν πως χωρίς ολόπλευρη διπλωματική υποστήριξη, η υπόθεση ήταν χαμένη. Και την υποστήριξη αυτή δεν την έδωσαν. Όταν τον Δεκέμβρη του '47 σχηματίστηκε η Κυβέρνηση του Βουνού, αντί να σπεύσουν να την αναγνωρίσουν, περιορίστηκαν σε φιλολογικές διακηρύξεις. Κι αυτές όχι από επίσημες κυβερνήσεις, αλλά από διάφορες επιτροπές και συλλόγους.

Τα ήξεραν όλα αυτά πολύ καλά. Γι' αυτό και δεν έδωσαν τη μάχη. Φρόντισαν απλώς να συντηρήσουν τις φλόγες του εμφυλίου πολέμου στην Ελλάδα για όσο διάστημα έκριναν ότι εξυπηρετούσε τα συμφέροντά τους.

Με τα δεδομένα αυτά καταντά εντελώς κωμική και η διαφωνία Μάρκου - Ζαχαριάδη για τη μορφή του Δημοκρατικού Στρατού. Μικρά, ευέλικτα παρτιζάνικα τμήματα, όπως ήθελε ο Μάρκος ή τακτικός στρατός, όπως επέμενε ο Ζαχαριάδης.

Η μετατροπή των αντάρτικων τμημάτων σε τακτικό στρατό, με την τραγική έλλειψη εφεδρειών και τη συντριπτική υπεροχή του αντιπάλου σε πολεμικά μέσα ήταν βέβαια καθαρός τυχοδιωκτισμός. Όμως και η διατήρηση της «παρτιζάνικης μορφής» δεν αποτελούσε λύση. Ο Δημοκρατικός Στρατός θα περιοριζόταν σ' έναν πόλεμο φθοράς που τελικά θα έφθιρε μέχρις εξοντώσεως τον ίδιο, μια και ο χρόνος δούλευε για τον αντίπαλο που είχε ανεξάντλητες εφεδρείες σε έμπυχο και άψυχο υλικό. Και στις δύο περιπτώσεις το αποτέλεσμα ήταν προκαθορισμένο, η ήττα αναπόφευκτη. Το αρνί θα ψηνόταν οπωσδήποτε. Το μόνο πρόβλημα ήταν, πως: Σε δυνατό φούρνο, στα

γρήγορα, ή σιγά - σιγά στα κάρβουνα;...

Αλλά αφού ο εμφύλιος απέβλεπε στην εξυπηρέτηση ξένων συμφερόντων, αφού έγινε ερήμην και εις βάρος του λαού, αφού ήταν καθαρός τυχοδιωκτισμός, επόμενο ήταν να διεξαχθεί και κατά τον πιο τυχοδιωκτικό τρόπο. Ο Βλαντάς τον ονομάζει «ελεεινό τρόπο». Και δεν έχει άδικο. Θλίβεται κανείς «έως θανάτου» διαπιστώνοντας την ανικανότητα, την επιπολαιότητα και την ανευθυνότητα των ανθρώπων που κακή τη μοίρα βρέθηκαν επικεφαλής του λαϊκού κινήματος στα δίσεχτα χρόνια του εμφυλίου πολέμου. Μερικά χτυπητά παραδείγματα:

-Τραβάνε για εμφύλιο πόλεμο κι όμως εγκαταλείπουν και ουσιαστικά παραδίνουν στον εχθρό όλους τους αξιωματικούς του ΕΛΑΣ!

-Σχηματίζουν στα τέλη του '47 την «Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση» που όμως κανείς δεν αναγνωρίζει...

-Απορρίπτουν (όπως μαρτυρούν και οι Μάρκος-Βλαντάς) ειρηνευτικές προτάσεις του Τσαλδάρη, θέτοντας ως προκαταρκτικό όρο να χαρακτηριστούν εγκληματίες πολέμου και να δικαστούν ο βασιλιάς και η κυβέρνηση της Αθήνας! (Εδώ σηκώνει όχι ένα αλλά δεκαπέντε θαυμαστικά. Για να συζητήσουν ειρηνευτικές προτάσεις του αντιπάλου, του ζητάν ν' αυτοκτονήσει πρώτα...).

-Καταστρώνουν μεγαλεπήβολα σχέδια (π.χ. σχέδιο «Λίμνες») για την δημιουργία μεγάλων εφεδρειών, την κατάληψη μεγάλων πόλεων και την απελευθέρωση εκτεταμένων περιοχών που ήταν αδύνατο να πραγματοποιηθούν και φυσικά δεν πραγματοποιήθηκαν ποτέ. Και το πιο αστείο στην υπόθεση είναι ότι ο Ζαχαριάδης εμφανίζει το σχέδιο «Λίμνες» ως προϊόν επιτελικής επεξεργασίας ενώ, όπως αποδεικνύεται, οι στρατιωτικοί ηγέτες του ΔΣΕ δεν είχαν ιδέα...

-Προσπαθώντας απεγνωσμένα να πυκνώσουν, έστω και με σλαβομακεδόνες, τις τάξεις του Δημοκρατικού Στρατού που είχαν απελπιστικά αραιώσει από τη συνεχή αιμορραγία, ξαναζεσταίνουν το «Μακεδονικό». Αδίστακτοι και αδιάφοροι για τις συνέπειες, στην 5η Ολομέλεια το Γενάρη του 1949 διακηρύσσουν:

«Δεν πρέπει να υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι σαν αποτέλεσμα της νίκης του ΔΣΕ και της λαϊκής επανάστασης, ο μακεδονικός λαός θα βρει την πλήρη εθνική

αποκατάστασή του έτσι όπως την θέλει ο ίδιος, προσφέροντας σήμερα το αίμα του για να την αποκτήσει».

Και πράγματι οι συνέπειες ήταν τραγικές. Πάγωσε ο Λαός με την ωμή και βαθύτατα αντεθνική αυτή διακήρυξη. Κι ο αντίπαλος έσπευσε φυσικά να επωφεληθεί. Στα στρατοδικεία το ερώτημα δεν είναι πια αν αποκηρύσσεις τις ιδέες σου αλλά αν συμφωνείς ή όχι με την 5η Ολομέλεια. Και δεν είναι λίγοι αυτοί που στήθηκαν στον τοίχο γιατί δεν τόλμησαν να διαφωνήσουν με την 5η Ολομέλεια. Έστω και αν κατά βάθος διαφωνούσαν...

-Καταφεύγουν σε μέτρα απελπισίας όπως η βίαιη στρατολογία και το «παιδοφύλαγμα» ή πιο απλά, το παιδομάζωμα, αν θέλουμε να λέμε τα πράγματα με το πραγματικό τους όνομα. Καθώς και στις πολιτικές δολοφονίες, που, όπως ήταν επόμενο, είχαν αντίθετα από τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα. Παράδειγμα η δολοφονία του υπουργού Δικαιοσύνης Χρ. Λαδά που ως μόνο αποτέλεσμα είχε να εκτελεσθούν, σε αντίποινα, διακόσιοι πολιτικοί κρατούμενοι.

-Για να συντηρήσουν το μύθο του «αλάθητου», ψάχνουν διαρκώς για εξιλαστήρια θύματα, πασχίζουν να φορτώσουν σε άλλους τις δικές τους ευθύνες. Δεν διστάζουν μπροστά στο αίμα αθώων και εκτελούν άξια και δοκιμασμένα στελέχη του Δημ. Στρατού (Γιαννούλης, Γεωργιάδης, Τσουκόπουλος). Κι όταν νικημένοι και κυνηγημένοι εγκαταλείπουν το ελληνικό έδαφος, ανίκανοι να μιλήσουν τη γλώσσα της αλήθειας και να παραδεχτούν την ήττα, ρίχνουν το ηλίθιο σύνθημα «το όπλο παρά πόδα». Δίνοντας έτσι την δυνατότητα στον αντίπαλο να συνεχίζει τους διωγμούς και τις εκτελέσεις.

Για τον εμφύλιο πόλεμο έγραψαν πολλοί. Έγραψαν και στρατηγοί και πολιτικοί επίτροποι. Κανείς δεν έγραψε την αλήθεια. Είτε γιατί δεν μπόρεσαν, είτε γιατί δεν θέλησαν. Κύριο μέλημά τους να αποσείσουν τις ευθύνες και να τις επιρρίψουν σε άλλους. Για όσους θέλουν πραγματικά να γνωρίσουν το αληθινό πρόσωπο του εμφυλίου πολέμου, υπάρχει, ευτυχώς, το βιβλίο του Β. Ζεχιρλή (Γαλαξία) «Μια ζωή παρέα με τον θάνατο». Μέσα από τις γραμμές του απλού αυτού μαχητή που κάποτε, βαριά λαβωμένος, προσπαθούσε να διώξει τα όρνια καθώς ετοιμάζονταν να τον κατασπαράξουν ζωντανό, αναδύεται όλη η φρίκη, η αγριότητα και ο παραλογισμός του

εμφυλίου πολέμου.

Και τα Μακρονήσια, τα βασανιστήρια, οι εκτελέσεις;

Ναι, όλ' αυτά είναι αλήθεια και συνθέτουν μερικές από τις πιο μελανές σελίδες της σύγχρονης ιστορίας μας. Εκείνοι ωστόσο που θρηνούν για τις αγριότητες του Εμφυλίου, ας μην ξεχνούν πως ο εμφύλιος είναι πόλεμος όπως όλοι οι πόλεμοι και μάλιστα πιο σκληρός και πιο ανελέητος. Το πραγματικό ερώτημα δεν είναι ποιος ευθύνεται για τις αγριότητες του εμφυλίου αλλά ποιος ευθύνεται για τον ίδιο τον εμφύλιο.

Με τον εμφύλιο κλείνει ο κύκλος της ματωμένης τριλογίας. Τόσοι αγώνες και τόσο αίμα ελληνικό για ξένα συμφέροντα...

Ηττηθήκαμε και τις τρεις φορές όχι γιατί η ηγεσία του κόμματος έκανε λάθη, όχι γιατί στάθηκε ανίκανη να οδηγήσει στη νίκη. Αλλά γιατί θεωρούσε πάντοτε υπέρτατο νόμο όχι το συμφέρον της πατρίδας αλλά το συμφέρον της «παγκόσμιας επανάστασης».

Χάσαμε γιατί παίζαμε με σημαδεμένη τράπουλα και το παιχνίδι ήταν χαμένο απ' την αρχή. Γι' αυτό χάσαμε την εξουσία.

Και ευτυχώς που τη χάσαμε...

Ο ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

Ναι, δεν πρόκειται για τυπογραφικό λάθος. Ευτυχώς που χάσαμε.

Γιατί ευτυχώς;

Η απάντηση συνδέεται άμεσα μ' ένα άλλο ερώτημα: Ποια είναι η ταυτότητα της εποχής μας, ποιος είναι ο κόσμος που ζούμε;

Απλοϊκό ερώτημα, αφού η απάντηση είναι δεδομένη...

Η εποχή μας, διδάσκει ο μαρξισμός - λενινισμός, είναι η εποχή που ένα παλιό κοινωνικό - οικονομικό σύστημα, ο καπιταλισμός, αποχωρεί από το προσκήνιο της ιστορίας κι ένα καινούργιο ανατέλλει, ο σοσιαλισμός. Είναι η εποχή που ο ιμπεριαλισμός -ανώτατο και τελευταίο στάδιο του καπιταλισμού- πεθαίνει, και πραγματώνεται το πέρασμα στο σοσιαλισμό. Μια κοσμογονική αλλαγή συντελείται μπροστά στα μάτια μας.

Με την Οκτωβριανή Επανάσταση, σπάει στη Ρωσία ο ασθενέστερος κρίκος στην παγκόσμια καπιταλιστική αλυσίδα. Ιδρύεται το πρώτο στον κόσμο κράτος των εργατών και αγροτών. Εγκαινιάζεται η εποχή των προλεταριακών επαναστάσεων.

Με το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, μια σειρά χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης απελευθερώνονται από τον καπιταλιστικό ζυγό και μπαίνουν στο δρόμο της σοσιαλιστικής ανάπτυξης.

Το 1948, ύστερα από ένα μακροχρόνιο εμφύλιο πόλεμο, η σοσιαλιστική επανάσταση θριαμβεύει στην Κίνα. Διαμορφώνεται το παγκόσμιο σοσιαλιστικό στρατόπεδο. Κυρίαρχη αντίθεση της εποχής μας είναι ακριβώς η αντίθεση ανάμεσα στα δύο παγκόσμια συστήματα. Στο καπιταλιστικό από τη μια, που στηρίζεται στην εκμετάλλευση και καταπίεση και παρεμποδίζει την ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων και που πεθαίνει και προσπαθεί απεγνωσμένα να παρατείνει, με όλα τα μέσα, την ύπαρξή του. Και στο σοσιαλιστικό από την άλλη, που καταργεί την εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο και αφήνει ελεύθερο το δρόμο στην ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων.

Με τον σοσιαλισμό πραγματώνεται ο προαιώνιος πόθος του ανθρώπου για ελευθερία - ισότητα - αδελφότητα. Ο άνθρωπος παύει να είναι λύκος για τον άνθρωπο και γίνεται φίλος κι αδελφός. Είναι το βασίλειο του ανθρώπου επί της γης...

Επικεφαλής στη μεγαλειώδη και ηρωική πορεία για το θρίαμβο του σοσιαλισμού σ' όλο τον κόσμο είναι το ΚΚΣΕ, το κόμμα των μπολσεβίκων. Η «ταξιαρχία κρούσης» του παγκόσμιου προλεταριάτου. Και ακολουθούν τα ΚΚ των άλλων χωρών που συντονίζουν τη δράση τους κι αγωνίζονται να γίνει πράξη το μεγάλο σοσιαλιστικό όραμα.

Αυτή είναι, συνοπτικά, η εικόνα που δίνει για την εποχή μας και τον κόσμο που ζούμε ο μαρξισμός - λενινισμός.

Είναι κρίμα που η εικόνα αυτή δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα.

Η δύναμη που έχουν μερικές ιδέες είναι πράγματι τρομερή. Ριζώνουν βαθιά στη σκέψη και στη συνείδηση του ανθρώπου, δένουν με τον ψυχισμό του και για μεγάλο χρονικό διάστημα τον καθιστούν ανίκανο να δει και να νιώσει τη ζωντανή και παφλάζουσα πραγματικότητα.

Για τον μαρξισμό και για την διαλεκτική, τίποτα δεν είναι ιερό, αμετάβλητο, αιώνιο. Συνεπώς ούτε ο ίδιος ο μαρξισμός ή, τουλάχιστον, μερικές από τις θέσεις του. Την αλήθεια αυτή την παραγνωρίζουν οι σύγχρονοι «μαρξιστές - λενινιστές».

Προσπαθούν να εμφανίσουν τον μαρξισμό ως το απόσταγμα της ανθρώπινης σοφίας, ως ένα ιερό δόγμα με αμετάβλητες και απόλυτες αλήθειες που ίσχυαν και θα ισχύουν εις τους αιώνας των αιώνων...

Προσπαθούν να κόψουν την πραγματικότητα στα μέτρα της θεωρίας και δεν μπορούν ή δεν θέλουν να καταλάβουν ότι και η πιο υψιπετής, η πιο σοφή θεωρία είναι υποχρεωμένη να υποκλίνεται μπροστά στην πραγματικότητα. Μία αλήθεια που την ξέρει ωστόσο καλά κι ο τελευταίος τσαγκάρης, που δεν κόβει βέβαια το πόδι στα μέτρα του παπουτσιού...

Οι σύγχρονοι «μαρξιστές - λενινιστές» ξεχνούν ότι μαρξισμός είναι, πριν απ' όλα, «συγκεκριμένη ανάλυση της συγκεκριμένης κατάστασης». Και η «συγκεκριμένη

ανάλυση της συγκεκριμένης κατάστασης» μας υποχρεώνει να διαπιστώσουμε ότι ο καπιταλισμός όχι μόνο δεν πεθαίνει αλλά, αντίθετα, εμφανίζει έναν ασίγηστο δυναμισμό.

Στις αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες οι παραγωγικές δυνάμεις όχι μόνο δεν ασφυκτιούν αλλ' αντίθετα γνωρίζουν μια πρωτοφανή ανάπτυξη. Με την επανάσταση των κομπιούτερς, με την μικροηλεκτρονική, ο καπιταλισμός εγκαινιάζει μια καινούργια τεχνολογική επανάσταση, μπαίνει σε μια νέα φάση θυελλώδους ανάπτυξης. Οι εργαζόμενοι των καπιταλιστικών χωρών όχι μόνο δεν λιμοκτονούν, αλλ' αντίθετα εξασφαλίζουν ένα υψηλό -και διαρκώς ανερχόμενο- βιοτικό επίπεδο καθώς κι ένα ευρύ -και διαρκώς ευρυνόμενο-πλέγμα ατομικών και πολιτικών ελευθεριών. Που τους επιτρέπουν όχι μόνο να ζουν ανθρωπινά, αλλά και να αγωνίζονται όχι μόνο για συνεχείς βελτιώσεις αλλά και για την ίδια την κατάργηση του καπιταλισμού.

Ο νόμος της σχετικής και απόλυτης εξαθλίωσης του προλεταριάτου αποδείχτηκε ανύπαρκτος. Ο καπιταλισμός εμφανίζεται ικανός όχι μόνο να ελέγχει και να χαλιναγωγεί τις κρίσεις του αλλά και να επιταχύνει συνεχώς τους ρυθμούς ανάπτυξης της παραγωγικότητας και της παραγωγής.

Πάρ' ότι κατατρύχεται από έντονες αντιθέσεις που συχνά θέτουν σε δοκιμασία τη συνοχή και την αντοχή του, τελικά καταφέρνει να τις υπερνικά, αποδεικνύοντας ότι διαθέτει έναν ακατάβλητο και ανεξάντλητο δυναμισμό.

Στο κατώφλι του 21ου αιώνα, ο καπιταλισμός αποδεικνύει ότι όχι μόνο δεν έφαγε τα ψωμιά του αλλ' αντίθετα είναι σε θέση να προσφέρει ακόμα αρκετό ψωμί στην ανθρωπότητα.

Η «συγκεκριμένη ανάλυση της συγκεκριμένης κατάστασης» μας επιβάλλει επίσης να αναγνωρίσουμε ότι οι χώρες του «υπαρκτού σοσιαλισμού» δεν έχουν καμιά σχέση με το σοσιαλισμό.

Πιστεύαμε τόσα χρόνια ότι στη Σοβιετική Ένωση και τις άλλες χώρες του «σοσιαλιστικού στρατοπέδου», έστω αργά, έστω βασανιστικά, ένας καινούργιος κόσμος έπαιρνε σάρκα και οστά. Ένας κόσμος χωρίς εκμετάλλευση και καταπίεση, χωρίς πατρικίους και πληβείους, αφέντες και δούλους. Ένας κόσμος της δουλειάς, της

προκοπής και της αδελφосύνης, όπου ο ένας δουλεύει για όλους και όλοι για τον έναν. Όπου καθένας μπορεί «να αναπτύξει ολόπλευρα την προσωπικότητά του».

Δεν μπορούμε πια να αυταπατόμαστε και να εξαπατάμε και τους άλλους. Πρέπει να το πούμε καθαρά: Το «σοσιαλιστικό στρατόπεδο», το «στρατόπεδο της δημοκρατίας, της ειρήνης και του σοσιαλισμού», δεν έχει καμιά σχέση ούτε με τη δημοκρατία, ούτε με την ειρήνη, ούτε με τον σοσιαλισμό.

Δεν έχει καμιά σχέση με τη δημοκρατία γιατί, απλά και απερίφραστα, τα καθεστώτα που ισχύουν στις χώρες αυτές είναι γνήσιες, καθαρόαιμες δικτατορίες. Η δημοκρατία στις χώρες αυτές είναι εντελώς άγνωστο είδος. Όχι βέβαια στα τυπικά της γνωρίσματα (σύνταγμα, εκλογές, κοινοβούλιο κ.λπ.) που έχουν μετατραπεί σε απλούς διακοσμητικούς τύπους χωρίς κανένα ουσιαστικό περιεχόμενο. Αλλά στο εσώτατο, στο βαθύτατο περιεχόμενό της, που είναι η μετατροπή του απλού κι ανώνυμου πολίτη από άβουλο εκτελεστικό όργανο σε πραγματικό αφεντικό. Που ενήμερος για όλα αποφασίζει κυριαρχικά για όλα.

Υποτίθεται ότι σοσιαλισμός και δημοκρατία συμβαδίζουν. Ότι με την ανάπτυξη του σοσιαλισμού όλο και περισσότερο ανθίζει κι ευωδιάζει αυτό το ευαίσθητο και θαυμάσιο άνθος, το άνθος της δημοκρατίας.

Σήμερα, εβδομήντα χρόνια μετά την Οκτωβριανή Επανάσταση, είμαστε υποχρεωμένοι να αναγνωρίσουμε ότι κάθε ίχνος δημοκρατίας έχει εκλείψει οριστικά στη Σοβιετική Ένωση και τις άλλες «σοσιαλιστικές» χώρες.

Στοιχειώδη ανθρώπινα δικαιώματα και ελευθερίες, όπως το δικαίωμα του λόγου, του συνέρχεσθαι, του συνεταιρίζεσθαι, της αλλαγής επαγγέλματος, της μετανάστευσης, συχνά ακόμη και της μετακίνησης στο εσωτερικό της χώρας είναι ανύπαρκτα.

Ολόκληρη η ιστορία της δημοκρατίας στη Σοβιετική Ένωση από τις μαζικές εκκαθαρίσεις και τα ομολογημένα από τους ίδιους τους Σοβιετικούς εγκλήματα του Στάλιν, τις δίκες της Μόσχας και τις ανάλογες δίκες τύπου Κοστώφ και Σλάνσκι στις δορυφόρες χώρες και από τα Γκουλάγκ ως τα σημερινά ψυχιατρεία για τους αντιφρονούντες, είναι μία ιστορία ντροπής και κατασχύνης.

Οι περιπτώσεις Ζαχάρωφ και άλλων γνωστών αντιφρονούντων είναι μόνο η κορυφή

του παγόβουνου. Όταν ο πυρηνικός επιστήμονας και Ακαδημαϊκός Αντρέι Ζαχάρωφ, μία πνευματική κορυφή με παγκόσμιο κύρος και ακτινοβολία, υφίσταται, παρά τη διεθνή κατακραυγή, αυτόν τον άγριο και εξοντωτικό διωγμό, εύκολα καταλαβαίνει κανείς πόσο ανήμπορος κι ανυπεράσπιστος στα νύχια της παντοδύναμης μυστικής αστυνομίας είναι ο απλός κι ανώνυμος Σοβιετικός πολίτης. Η αλήθεια δεν μπορεί πια να κρυφτεί. Η σοβιετική εξουσία ξεκίνησε ως προσωρινή δικτατορία του προλεταριάτου και κατέληξε ανελέητη δικτατορία επί του προλεταριάτου και ολόκληρου του σοβιετικού λαού. Ούτε όμως και με τον σοσιαλισμό έχουν καμιά σχέση οι χώρες του «υπαρκτού σοσιαλισμού». Είναι φανερό και έγινε ακόμα πιο φανερό με τη «Νομενκλατούρα» του Βοσλένσκυ ότι κανένας σοσιαλισμός δεν οικοδομείται στη Σοβιετική Ένωση. Ούτε οι τάξεις καταργήθηκαν, ούτε η εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο.

Πιστεύαμε καλόπιστα ότι με την Οκτωβριανή Επανάσταση ο σοσιαλισμός έφευγε από τη σφαίρα της θεωρίας και προσγειωνόταν, επί τέλους, στο χώρο της πραγματικότητας. Δεν μπορέσαμε να αντιληφθούμε, και πολλοί καλόπιστοι άνθρωποι ακόμα και σήμερα δεν μπορούν να αντιληφθούν, ότι το κοινωνικό - οικονομικό σύστημα σήμερα στη Σοβιετική Ένωση είναι ένας ιδιόμορφος κρατικός καπιταλισμός. Ότι μετά μία σύντομη περίοδο σύγχυσης και αβεβαιότητας που ακολούθησε την κατάληψη της εξουσίας από τους μπολσεβίκους, βαθμιαία και αθόρυβα, με βάση τον κομματικό μηχανισμό, διαμορφώθηκε και εδραίωσε οριστικά την εξουσία της μια καινούργια άρχουσα τάξη, η γνωστή πια Νομενκλατούρα.

Μια άρχουσα τάξη που δεν διαφέρει από τις άλλες σε απληστία και αρπακτικότητα, μόνο που ντρέπεται να δείξει το πρόσωπό της. Σε διάκριση με την αστική τάξη, η νομενκλατούρα πρώτα πήρε την εξουσία και σ' αυτήν στηρίχτηκε για να εξασφαλίσει οικονομική κυριαρχία και εξοργιστικά προνόμια. Και, άπληστη για μεγαλύτερα προνόμια και περισσότερη εξουσία, έθεσε ως τελικό και διακηρυγμένο στόχο της την παγκόσμια κυριαρχία. Κι όλα αυτά στο όνομα του «παγκόσμιου προλεταριάτου», για το «θρίαμβο του σοσιαλισμού σ' όλο τον κόσμο»...

Πρόκειται για τη μεγαλύτερη απάτη που διαπράχθηκε ποτέ από τόσο λίγους σε βάρος τόσο πολλών. Και διαπράττεται κατ' εξακολούθηση σε βάρος και των Σοβιετικών και των εργαζομένων όλου του κόσμου.

ΑΛΛ' ούτε και με την ειρήνη έχει σχέση το στρατόπεδο του «υπαρκτού σοσιαλισμού». Θα δούμε παρακάτω γιατί. Εκείνο που αυτή η καταραμένη «συγκεκριμένη ανάλυση της συγκεκριμένης κατάστασης» μας υποχρεώνει από τώρα να δεχτούμε είναι ότι η θεμελιώδης, η κυρίαρχη αντίθεση της εποχής μας, δεν είναι ανάμεσα στον «καπιταλισμό που πεθαίνει» και στον «σοσιαλισμό που αναπτύσσεται». Η θεμελιώδης αντίθεση της εποχής μας είναι ανάμεσα στον αναπτυσσόμενο καπιταλισμό και το πολιτικό του εποικοδόμημα, την κοινοβουλευτική δημοκρατία, και τον σοβιετικό κρατικό καπιταλισμό και το πολιτικό του εποικοδόμημα, την ωμή δικτατορία. Αυτή είναι δυστυχώς η σύγχρονη πραγματικότητα και όποιος δεν τη βλέπει πάσχει από χρόνια πολιτική μυωπία ή από κακοήθη ιδιοτέλεια. Ή, πιθανόν, κι από τα δύο. Στη θανάσιμη αυτή σύγκρουση των δύο κόσμων, ποιος θα είναι ο νικητής; Ο καπιταλισμός ή ο «υπαρκτός σοσιαλισμός»;

Η ιστορία έχει δώσει ήδη την απάντησή της. Ο «υπαρκτός σοσιαλισμός», αυτός ο ιδιόμορφος κρατικός καπιταλισμός, έχασε οριστικά τη μάχη. Γιατί απέτυχε να δώσει αυτό που αντίθετα πέτυχε ο σύγχρονος καπιταλισμός: Περισσότερη ευημερία και περισσότερη ελευθερία. Αυτό δηλαδή που αποτελεί τον αιώνιο κι άσβεστο πόθο του ανθρώπου, κάθε ανθρώπου. Καμιά προπαγάνδα και καμιά λογοκρισία δεν μπορεί να κρύψει αυτή την αυταπόδεικτη αλήθεια. Ο κόσμος μας έγινε τόσο μικρός, μια μικρή γειτονιά, κι όλα φαίνονται τόσο κοντινά και τόσο καθαρά. Καθένας έχει κι ένα «παράθυρο στον κόσμο» και μπορεί ν' ανοίξει και να δει...

Η σοβιετική αυτοκρατορία είναι καταδικασμένη να καταρρεύσει, γιατί στηρίζεται στη βία και την απάτη. Γιατί είναι ανίκανη ν' αποδεσμεύσει τις τεράστιες παραγωγικές δυνάμεις που περικλείει και οι οποίες ασφυκτιούν μέσα στο διπλό κλοιό του δογματισμού και της καταπίεσης.

Το σύνθημα που έριχναν πάντοτε οι σοβιετικοί ηγέτες και που γέμιζε ενθουσιασμό και πίστη για την τελική νίκη τους κομμουνιστές όλου του κόσμου ήταν: *«Να φτάσουμε και να ξεπεράσουμε τις ΗΠΑ στη βιομηχανική παραγωγή και ιδιαίτερα στους βασικούς κλάδους»* (ατσάλι, κάρβουνο, ηλεκτρισμό κ.λπ.)

Η επίτευξη του στόχου αυτού θα ήταν μια χτυπητή απόδειξη της ζωτικότητας και του δυναμισμού της σοβιετικής οικονομίας της ανωτερότητας του σοσιαλισμού και της

αναπόφευκτης νίκης του στον θανάσιμο ανταγωνισμό με τον καπιταλισμό.

Η ζωή απέδειξε πόσο ανεδαφικό και απατηλό ήταν το σύνθημα αυτό. Ήδη από το 1978, ο Αντρέι Ζαχάρωφ σημείωνε:

«Από την άλλη μεριά, σ' οποιαδήποτε σύγκριση πρέπει να ληφθεί υπόψη πως μόλις τώρα καταφέρνουμε να φτάσουμε τις Ηνωμένες Πολιτείες σε μερικές από τις παλιές παραδοσιακές της βιομηχανίες, που δεν είναι πια τόσο σημαντικές όσο πριν (π.χ. το κάρβουνο και ο χάλυβας). Σε μερικούς από τους νεώτερους κλάδους - όπως ο αυτοματισμός, οι ηλεκτρονικοί εγκέφαλοι, τα πετροχημικά και ειδικά η βιομηχανική έρευνα και ανάπτυξη - όχι μόνο έχουμε μείνει πίσω αλλά και αναπτυσσόμαστε με πιο αργό ρυθμό, έτσι που μια απόλυτη νίκη της οικονομίας μας στις επόμενες δεκαετίες να φαίνεται ακατόρθωτη...».

(«Ο Ζαχάρωφ αποκαλύπτει,» σελ. 91).

Σήμερα, είκοσι χρόνια αργότερα, η διαπίστωση αυτή του Ζαχάρωφ επαληθεύεται με τον πιο δραματικό τρόπο. Η Σοβιετική Ένωση αγοράζει από τις ΗΠΑ όχι μόνο σιτάρι για να θρέψει τον πληθυσμό της, αλλά και σύγχρονη τεχνολογία.

Μια καινούργια επανάσταση συντελείται αυτή τη στιγμή στις ανεπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες. Η επανάσταση της μικροηλεκτρονικής και των κομπιούτερς που οπωσδήποτε θα οδηγήσει σε μια νέα απογείωση της οικονομίας και της ποιότητας ζωής. Μια επανάσταση που αδυνατούν να παρακολουθήσουν οι χώρες του «υπαρκτού σοσιαλισμού».

Είναι πια φανερό πως στην ειρηνική οικονομική άμιλλα ο φιλελεύθερος καπιταλισμός των δυτικών υπερσχύει του κρατικού καπιταλισμού των ανατολικών χωρών. Η πλάστιγγα έγειρε οριστικά, η τελική νίκη είναι απλώς ζήτημα χρόνου.

Η διαπίστωση αυτή όχι μόνο ανατρέπει θεμελιώδεις αρχές και θέσεις του μαρξισμού - λενινισμού (ο καπιταλισμός πεθαίνει...), αλλά και θέτει σε νέα εντελώς βάση το μέγιστο πρόβλημα της εποχής μας, το πρόβλημα του πολέμου και της ειρήνης. Αποδεικνύει ότι το «σοσιαλιστικό στρατόπεδο» δεν έχει καμιά σχέση όχι μόνο με τη δημοκρατία και τον σοσιαλισμό, αλλά ούτε και με την ειρήνη. Και ότι, σε τελευταία ανάλυση, αν υπάρχει κίνδυνος για την παγκόσμια ειρήνη, ο κίνδυνος αυτός

προέρχεται ακριβώς από την σοβιετική νομενκλατούρα.

Ας εξετάσουμε πιο προσεκτικά το θέμα.

Διακηρυγμένος στόχος της νομενκλατούρας είναι η παγκόσμια κυριαρχία, ο «θρίαμβος του σοσιαλισμού σε όλο τον κόσμο». Και είναι γνωστή η μαρξιστική - λενινιστική θέση ότι «η βία είναι η μαμμή της ιστορίας» και ότι η εποχή μας είναι εποχή των «προλεταριακών επαναστάσεων». Πριν από το 20ό Συνέδριο του ΚΚΣΕ, τα ΚΚ όλου του κόσμου προετοιμάζονταν ακριβώς για την «προλεταριακή επανάσταση», θεωρώντας δεδομένο ότι η άρχουσα αστική τάξη δεν επρόκειτο ποτέ να παραδώσει ειρηνικά την εξουσία και, συνεπώς, η ένοπλη σύγκρουση ήταν αναπόφευκτη.

Και ξαφνικά, στο 20ό Συνέδριο, του 1956, η σοβιετική νομενκλατούρα υιοθετεί μια καινούργια «επαναστατική» θέση: Ο πόλεμος δεν είναι πια αναπόφευκτος, είναι δυνατή η ειρηνική συνύπαρξη των δύο συστημάτων, είναι δυνατό το ειρηνικό πέρασμα στο σοσιαλισμό. Διαφωνώντας στο σημείο αυτό με τους Κινέζους κομμουνιστές που επέμεναν και εξακολουθούν και σήμερα, λιγώτερο πεισματικά βέβαια, να επιμένουν ότι ο τρίτος παγκόσμιος πόλεμος είναι αναπόφευκτος.

Που οφείλεται αυτή η θεαματική στροφή; Η εξήγηση δεν είναι δύσκολη. Η σοβιετική νομενκλατούρα διαπίστωσε ότι στην πυρηνική εποχή μας ο πόλεμος δεν είναι πρόσφορο μέσο για τον «θρίαμβο του σοσιαλισμού», για τη δική της δηλαδή παγκόσμια κυριαρχία. Ένας πυρηνικός πόλεμος μπορεί να σημαίνει καταστροφή του αντιπάλου, σίγουρα όμως σημαίνει και τη δική της καταστροφή. Και η σοβιετική νομενκλατούρα δεν είχε και δεν έχει καμιά διάθεση ν' αυτοκτονήσει.

Διαπίστωσε επίσης ότι οι Δυτικοί δεν ήταν διατεθειμένοι να υποκύψουν στην ωμή βία. Η κρίσιμη δοκιμή έγινε με τον αποκλεισμό του Βερολίνου. Η διάσπαση του αποκλεισμού με την αερογέφυρα, έδειξε πως οι Δυτικοί είχαν και τη θέληση και τη δύναμη να αντιταχθούν στις αρπακτικές της διαθέσεις. Η σύσταση της Ατλαντικής Συμμαχίας και η αμερικανική πυρηνική ομπρέλα, δημιούργησαν αξεπέραστο φραγμό στα επεκτατικά της σχέδια. Η Δυτική Ευρώπη είχε σωθεί.

Η διακήρυξη της αρχής της ειρηνικής συνύπαρξης και του ειρηνικού περάσματος στο σοσιαλισμό δεν ήταν τίποτε άλλο παρά η ανοιχτή ομολογία της αδυναμίας της

σοβιετικής νομενκλατούρας να επιβληθεί δυναμικά. Και ρίχνει όλο το βάρος στην ειρηνόφιλη εκστρατεία της με διπλό στόχο:

1) Να αποκοιμίσει λαούς και κυβερνήσεις και να εξαπατήσει ως προς τις πραγματικές της προθέσεις. Να δημιουργήσει κλίμα εφησυχασμού και να αναστείλει ή έστω να επιβραδύνει τον εξοπλισμό της Δύσης. Συνεχίζοντας με αμείωτη ένταση η ίδια τα εξοπλιστικά της προγράμματα για να καταστεί, σε δεδομένη στιγμή, πραγματικότητα το κρυφό της όνειρο, η στρατιωτική υπεροπλία.

2) Να περιβληθεί με το φωτοστέφανο του ειρηνόφιλου, του φλογερού οπαδού της ειρήνης. Να εμφανιστεί μπροστά στην παγκόσμια κοινή γνώμη ως υπέρμαχος και πρωταγωνιστής της ειρήνης και να καταγάγει έτσι μια σημαντική νίκη στον τομέα του ιδεολογικού πολέμου. Να αποκτήσει συμπάθειες ανάμεσα στους απλούς ανθρώπους όλου του κόσμου που διψούν για ειρήνη. Να τους πείσει ότι ο κίνδυνος πολέμου προέρχεται από τους «πολεμοχαρείς» και «πολεμοκάπηλους» Αμερικανούς. Κι ότι, αν αγαπούν την ειρήνη, χρέος έχουν να ταχθούν στο πλευρό της.

Και στους δύο αυτούς στόχους, η σοβιετική νομενκλατούρα σημείωσε σημαντικές επιτυχίες. Δεν είναι σπάνιο το φαινόμενο κυβερνήσεις δυτικών χωρών να επηρεάζονται από τις σοβιετικές σειρήνες, να υιοθετούν «ειρηνόφιλες» θέσεις της νομενκλατούρας και να γίνονται φερέφωνά της. Κι εξ άλλου, εκατομμύρια ευκολόπιστοι και καλοπροαίρετοι άνθρωποι σ' όλο τον κόσμο μοχθούν και παλεύουν, πιστεύοντας ότι αγωνίζονται για την ειρήνη. Ενώ στην πραγματικότητα αγωνίζονται, χωρίς να το καταλαβαίνουν, εναντίον της ειρήνης και για την παγκόσμια κυριαρχία της σοβιετικής νομενκλατούρας.

Οι επιτυχίες αυτές, αν και σοβαρές, δεν είναι ωστόσο καθοριστικής σημασίας. Στη μεγάλη τους πλειονότητα οι κυβερνήσεις και οι λαοί των δυτικών χωρών συνειδητοποιούν τον κίνδυνο που αντιπροσωπεύει η σοβιετική νομενκλατούρα. Το γεγονός αυτό προδικάζει και το τέλος της. Ένα τέλος που επέρχεται αδυσώπητα με την αναγκαιότητα φυσικού φαινομένου.

Η σοβιετική νομενκλατούρα αδυνατεί να επιβληθεί με τον πόλεμο και, όπως αποδεικνύεται, αδυνατεί να επιβληθεί και με την ειρήνη.

Στον ειρηνικό ανταγωνισμό με τον σύγχρονο καπιταλισμό, ο σοβιετικός κρατικός καπιταλισμός όλο και περισσότερο βραδυπορεί, όλο και πιο πολύ λαχανιάζει, ώσπου θα σωριαστεί ανήμπορος. Η «ελκτική δύναμη των ιδεών του σοσιαλισμού», η ικανότητα δηλαδή της σοβιετικής προπαγάνδας να παγιδεύει εύπιστους και αφελείς στο ιδεολογικό της γκέτο, έχει σχεδόν μηδενιστεί. Έχει αρχίσει η αντίστροφη μέτρηση. Χτυπητή απόδειξη η καθίζηση των Κ.Κ. σ' όλο τον κόσμο. Με εξαίρεση το Ιταλικό ΚΚ, αν και οι τελευταίες εκλογές απέδειξαν ότι κι αυτό έπαψε πια να αποτελεί εξαίρεση.

Αυτή είναι η αδιάψευστη πραγματικότητα. Και αβίαστα ανακύπτει το συμπέρασμα. Ο κίνδυνος πυρηνικού πολέμου προέρχεται αποκλειστικά και μόνο από τη σοβιετική νομενκλατούρα. Όχι βέβαια γιατί ο καπιταλισμός απέβαλε εντελώς την επιθετική του φύση, ούτε γιατί έπαψε ξαφνικά να θεωρεί τον πόλεμο ως «συνέχιση της πολιτικής με άλλα μέσα». Αλλά για τον πολύ απλό λόγο ότι σε μια θανάσιμη σύγκρουση μεταξύ δύο μονομάχων, εκείνος που καταφεύγει σε έσχατα μέσα, σε πράξεις απελπισίας δεν είναι αυτός που κερδίζει αλλά αυτός που χάνει. Και στο θανάσιμο ανταγωνισμό των δύο συστημάτων, εκείνος που χάνει είναι ο σοβιετικός κρατικός καπιταλισμός.

Όταν πια το τέλος φανεί καθαρά, όταν η σοβιετική νομενκλατούρα νιώσει το έδαφος να χάνεται κάτω από τα πόδια της, όταν σα λαβωμένο θεριό καταλάβει πως βρίσκεται σε αδιέξοδο και δεν υπάρχει τρόπος διαφυγής, η κρίσιμη στιγμή για την ειρήνη θα έχει σημάνει. Τότε είναι που πιθανόν να καταφύγει σε πράξεις απελπισίας, πιθανόν να απειλήσει με πυρηνική καταστροφή ολόκληρη την ανθρωπότητα. Τότε είναι που μπορεί να επαναλάβει το «αποθανέντω η ψυχή μου...».

Η μόνη ελπίδα είναι πως ίσως την κρίσιμη εκείνη στιγμή, την όχι και τόσο μακρινή με τα μέτρα της ιστορίας, η πολεμική ισχύς του δυτικού κόσμου θα είναι τόσο φοβερή, η πυρηνική ομπρέλα τόσο απρόσβλητη που να καθιστά μάταιη κάθε πράξη παραφροσύνης. Που να καθιστά σαφές στη σοβιετική νομενκλατούρα ότι οποιοσδήποτε πολεμικός τυχοδιωκτισμός θα κάνει το τέλος της πιο σύντομο και πιο τραγικό.

Ίσως όμως θα μπορούσε να πει κανείς, τα πράγματα δεν είναι ακριβώς έτσι. Ίσως υπάρχει κι άλλος δρόμος για την ανθρωπότητα. Ίσως ο κίνδυνος της πυρηνικής

καταστροφής οδηγήσει στη «σύγκλιση» των δύο συστημάτων, όπως υποστήριξαν και εξακολουθούν να υποστηρίζουν έξοχοι διανοητές και στα δύο στρατόπεδα.

Η περίπτωση Αντρέι Ζαχάρωφ είναι διαφωτιστική. Από τους πιο θερμούς υποστηρικτές της ιδέας της «σύγκλισης» ο Ζαχάρωφ, τόνιζε:

« Η προσέγγιση των δύο συστημάτων, του σοσιαλιστικού και του καπιταλιστικού, συνοδευόμενη από εκδημοκρατισμό, αποστρατιωτικοποίηση και κοινωνική και τεχνική πρόοδο, είναι ο μόνος τρόπος για να αποτραπεί η καταστροφή της ανθρωπότητας».

Η προσέγγιση αυτή ή, αλλιώς η «σύγκλιση», είναι δυνατή, όπως σωστά υπογραμμίζει ο Ζαχάρωφ, αν συνοδεύεται από εκδημοκρατισμό, αποστρατιωτικοποίηση και κοινωνική και τεχνική πρόοδο. Ενώ, όμως κοινωνική και τεχνική πρόοδο επιδιώκουν και πραγματώνουν και τα δύο συστήματα, στο μέτρο βέβαια που το επιτρέπουν οι εσωτερικές τους αντιφάσεις, ο εκδημοκρατισμός και η αποστρατιωτικοποίηση έχουν διαφορετική βαρύτητα και διαφορετικές συνέπειες για το καθένα: Αν για τον καπιταλισμό δημιουργούν δύσκολα αλλά όχι άλυτα προβλήματα, για τη σοβιετική νομενκλατούρα αποτελούν κίνδυνο θάνατο. Ιδού γιατί:

Θεμέλιος λίθος του σοβιετικού οικοδομήματος, στην κορυφή του οποίου κάθετα και απολαμβάνει τα προνόμιά της η νομενκλατούρα, είναι η θεωρία για τον αγώνα και τον «θρίαμβο του σοσιαλισμού σ' όλο τον κόσμο». Εν ονόματι αυτού του αγώνα και αυτής της νίκης επιβάλλει τις στερήσεις και τις θυσίες στους λαούς των «σοσιαλιστικών χωρών» και συντηρεί την απροκάλυπτη δικτατορία της. Με την επίκληση αυτής της «μελλοντικής» νίκης δικαιολογεί την ύπαρξη αυτού του τρομερού καταπιεστικού μηχανισμού που αποτελεί το μοναδικό της στήριγμα και εγγυάται την κυριαρχία της πάνω στους λαούς της ΕΣΣΔ και των άλλων «σοσιαλιστικών» χωρών. Κάθε μέτρο συνεπώς εκδημοκρατισμού και αποστρατιωτικοποίησης σημαίνει μοιραία και ένα βήμα προς το τέλος, προς την αυτοκατάργησή της.

Και επειδή η νομενκλατούρα δεν σκοπεύει να αυτοκαταργηθεί, δεν πρόκειται ποτέ να προχωρήσει σε γνήσια μέτρα εκδημοκρατισμού και αποστρατιωτικοποίησης. Αντίθετα, με το πέρασμα του χρόνου, εξαναγκασμένη από τα ίδια τα πράγματα, όλο και περισσότερο θα καταφεύγει στην ωμή και απροκάλυπτη βία, όλο και πιο πολύ θα δείχνει το πραγματικό της πρόσωπο.

Η τραγική μοίρα του Ζαχάρωφ αποτελεί αδιάψευστη απόδειξη. Το έγκλημά του ήταν ότι θέλησε να αγωνιστεί για την ειρήνη και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Κάτι δηλαδή που θεωρείται αυτονόητο δικαίωμα και για τον τελευταίο πολίτη στις δυτικές χώρες.

Η απάντηση της νομενκλατούρας ήταν: Εξορία, απομόνωση. Αργός πολιτικός και φυσικός θάνατος. Καταπατώντας βάνουσα κάθε αρχή ηθικής και δικαίου και βγάζοντας ξεδιάντροπα τη γλώσσα στη διεθνή κοινότητα.

Η πρόσφατη απελευθέρωση του Ζαχάρωφ δεν μεταβάλλει στο ελάχιστο την ουσία των πραγμάτων. Βαλλόμενη από όλες τις πλευρές, εγκλωβισμένη σε αδυσώπητα αδιέξοδα, η σοβιετική νομενκλατούρα είναι πιθανόν να προχωρήσει και σε άλλα μέτρα «φιλελευθεροποίησης», λιγώτερο ή περισσότερο εντυπωσιακά. Θα πρόκειται απλώς για πυροτεχνήματα. Δεν πρόκειται ποτέ να καταργήσει την δικτατορία της, να αποδώσει στο ρωσικό λαό και στους άλλους λαούς της ΕΣΣΔ τις καταπατημένες ελευθερίες τους.

Ας το πάρουμε οριστικά απόφαση: Η σοβιετική νομενκλατούρα δεν πρόκειται ποτέ να αυτοκαταργηθεί.

ΓΙΑΤΙ;

Γιατί αυτό το θλιβερό κατάντημα, γιατί αυτή η τραγική διάψευση τόσων αγώνων και τόσων ελπίδων;

Εκατομμύρια άνθρωποι σ' όλο τον κόσμο αγωνίστηκαν, υπέφεραν και θυσιάστηκαν για τα μεγάλα ιδανικά της ειρήνης, της δημοκρατίας και του σοσιαλισμού. Πιστέψαμε ολόψυχα πως ήρθε επιτέλους η στιγμή να γίνει πραγματικότητα το χιλιόχρονο όνειρο της ανθρωπότητας για έναν κόσμο χωρίς καταπίεση, εκμετάλλευση και αδικία. Για έναν κόσμο της ισότητας και της αδελφοσύνης.

Και ξαφνικά όλα αποκαλύφθηκαν τόσο ψεύτικα και τόσο απατηλά. Ξυπνήσαμε από τ' όνειρο και βρεθήκαμε μπροστά στην αμείλικτη πραγματικότητα. Μια πραγματικότητα τόσο οδυνηρή, τόσο αποκρουστική, που δεν έχουμε καν το κουράγιο να την κοιτάξουμε κατάματα. Σαν μαθητευόμενοι μάγοι αποδεσμεύσαμε δυνάμεις που τώρα πια δεν μπορούμε να ελέγξουμε. Που τις θεωρούσαμε δυνάμεις του καλού κι αποδείχτηκαν δυνάμεις του κακού και της καταστροφής.

Τι έφταιξε; Πώς μπορούμε να εξηγήσουμε την οδυνηρή φάρσα που έπαιξε σε βάρος μας αυτός ο σατανικός νόμος της «ετερογονίας των σκοπών»; Ήταν αναπόφευκτη αυτή η εξέλιξη; Έφταιξε που πέθανε τόσο νωρίς ο Λένιν ή που άργησε τόσο να πεθάνει ο Στάλιν; Ήταν απλώς ζήτημα προσώπων ή μήπως ήταν κάτι βαθύτερο;

Με την έκθεση Κρούτσσεφ στο 20ο Συνέδριο, πιστέψαμε πως για όλα όσα έγιναν έφταιγε η προσωπολατρία. Πως όλα όσα έκανε ο Στάλιν δεν ήταν αναπόφευκτο να γίνουν.

Για μία ακόμα φορά πέσαμε έξω. Αυτή η οδυνηρή και ματωμένη πορεία προς τη γελοιοποίηση του σοσιαλισμού, προς την εδραίωση του κρατικού καπιταλισμού στη Σοβιετική Ένωση και τη διαμόρφωση της νομενκλατούρας, ήταν αναπόφευκτη. Τα πρόσωπα μπορούσαν να την επιβραδύνουν ή να την επιταχύνουν, δεν μπορούσαν όμως να την ανακόψουν και, πολύ περισσότερο, να την μεταβάλουν. Αυτό διδάσκει η αδυσώπητη και αδιάψευστη πραγματικότητα. Που αποδεικνύει ότι σε καμμία απολύτως χώρα του «υπαρκτού σοσιαλισμού», στην Ευρώπη και την Ασία, στην

Αφρική και τη Λατινική Αμερική, δεν υπάρχει ίχνος σοσιαλισμού. Υπάρχει μόνο βία και αυθαιρεσία, ψέμα και απάτη. Και η στυγνή εκμετάλλευση των εργαζομένων από μια καινούργια άρχουσα τάξη, τη νομενκλατούρα.

Κοινή ήταν η πορεία, κοινή και η κατάληξη σε όλες ανεξαιρέτα αυτές τις χώρες. Και αφού «οι ίδιες αιτίες οδηγούν στο ίδιο αποτέλεσμα», είμαστε υποχρεωμένοι να αναζητήσουμε τις κοινές αιτίες που οδήγησαν στο κοινό αυτό αποτέλεσμα. Ποιες ήταν οι βαθύτερες αυτές αίτιες;

Ίσως είναι περιττό να προσπαθήσει κανείς να τις απαριθμήσει όλες. Η κυριότερη, η αιτία-κλειδί, ήταν, νομίζω, ο άκρατος επαναστατισμός, που μας έσπρωξε «να κόψουμε τον καρπό πριν ακόμα ωριμάσει».

Δεχθήκαμε αβασάνιστα τη θεωρία ότι η εποχή μας είναι η εποχή που «πεθαίνει ο καπιταλισμός» και το πήραμε τοις μετρητοίς. Και θελήσαμε, «εδώ και τώρα», να θάψουμε τον καπιταλισμό που όμως αποδείχθηκε θαλερός και ακμαίος και φυσικά απρόθυμος να ταφεί ζωντανός...

Ξεχνώντας τη μαρξιστική θέση ότι στο σοσιαλισμό θα περάσουν πρώτα οι ανεπτυγμένες βιομηχανικές χώρες, θελήσαμε να τον επιβάλουμε σε χώρες καθυστερημένες οικονομικά, κοινωνικά, πολιτικά. Υιοθετώντας τη βολική θεωρία ότι αποτελούσαν «αδύνατους κρίκους της αλυσίδας».

Φλεγόμενοι από ανυπομονησία να δούμε έναν καινούργιο κόσμο να γεννιέται μπροστά στα μάτια μας, πέσαμε στο ίδιο λάθος με τον Καζαντζάκη, όπως το ιστορεί ο ίδιος στο «Ζορμπά»:

«... Θυμήθηκα κάποιο πρωί, που είχα πετύχει σ' ένα πεύκο ένα κουκούλι πεταλούδας, τη στιγμή που έσκαζε το τσόφλι κι ετοιμάζονταν η μέσα ψυχή να προβάλλει. Περίμενα, περίμενα, αργούσε, κι εγώ βιαζόμουν έσκυπα τότε απάνω της κι άρχισα να τη ζεσταίνω με την ανάσα μου. Την ζέσταινα ανυπόμονα, και το θάμα άρχισε να ξετυλίγεται μπροστά μου, με γοργό παρά φύση ρυθμό· το τσόφλι άνοιξε όλο, η πεταλούδα πρόβαλε. Μα ποτέ δε θα ξεχάσω τη φρίκη μου: τα φτερά της έμεναν σγουρά, αξεδίπλωτα, όλο της το κορμάκι έτρεμε και μάχονταν να τα ξετυλίξει μα δεν μπορούσε μαχόμενοι κι εγώ με την ανάσα μου να τη βοηθήσω. Του κάκου· είχε

ανάγκη από υπομονετικό ωρίμασμα και ξετύλιγμα μέσα στον ήλιο, και τώρα πια ήταν αργά· η πνοή μου είχε ζορίσει την πεταλούδα να ξεπροβάλει πριν της ώρας, ζαρωμένη κι εφταμηνίτικη. Βγήκε αμέσωτη, κουνήθηκε απελπισμένη, και σε λίγο πέθανε στην απαλάμη μου.

Το πουπουλένιο κουφάρι αυτής της πεταλούδας θαρρώ πως είναι το μεγαλύτερο βάρος που έχω στη συνείδησή μου. Και να, σήμερα κατάλαβα βαθιά: Είναι θανάσιμο αμάρτημα να βιάζεις τους αιώνιους νόμους· έχεις χρέος ν' ακολουθείς τον αθάνατο ρυθμό μ' εμπιστοσύνη».

Αν το «αμάρτημα» του Καζαντζάκη ήταν μικρό κι ασήμαντο, το δικό μας ήταν βαρύ κι ασυγχώρητο. Θελήσαμε να βιάσουμε την ιστορία. Και η ιστορία εκδικήθηκε. Αντί να γεννηθεί ένας καινούργιος σοσιαλιστικός κόσμος, γεννήθηκε και ανδρώθηκε η σοβιετική αυτοκρατορία, μία πραγματική αυτοκρατορία του ζόφου. Ενισχυμένη και βελτιωμένη επανέκδοση της παλιάς ρωσικής αυτοκρατορίας. Χίλιες φορές πιο επίφοβη και πιο επικίνδυνη από κείνη, γιατί καλύπτει το πραγματικό της πρόσωπο με το πέπλο της μαρξιστικής - λενινιστικής θεωρίας και γιατί στηρίζεται σε μια τρομερή πολεμική μηχανή, σ' ένα φοβερό πυρηνικό οπλοστάσιο.

Κυρίαρχο στοιχείο σ' όλη αυτή τη διαδικασία ήταν και παραμένει η βία. Η πολύμορφη και πολυπλόκαμη αλλά πάντοτε αδυσώπητη βία. Από τις δίκες της Μόσχας, τα Γκουλάγκ, τη βίαιη κολλεκτιβοποίηση και την αμείλικτη εξόντωση εκατομμυρίων αγροτών ως τα σύγχρονα ψυχιατρεία, το τείχος του αίσχους και τον ορυμαγδό των τάνκς στους δρόμους της Βουδαπέστης, της Πράγας, της Βαρσοβίας...

Και δεν μπορούσε να γίνει διαφορετικά. Αφού η ζωντανή και παλλόμενη πραγματικότητα δεν έστεργε να χωρέσει στα καλούπια του δόγματος, η προσφυγή στη βία ήταν αναπόφευκτη. Αυτή ήταν η μαμμή της νέας σοβιετικής αυτοκρατορίας, αυτή της επέτρεψε να ανδρωθεί κι αυτή αποτελεί σήμερα το στήριγμα και τον συνεκτικό ιστό της.

Δεν ήταν όμως μόνο η ανωριμότητα των κοινωνικο-οικονομικών συνθηκών που οδήγησε στην τραγική αποτυχία του σοσιαλιστικού πειράματος. Ανώριμοι ήταν, όπως αποδεικνύεται, και οι ίδιοι οι άνθρωποι να «λειτουργήσουν» σοσιαλιστικά. Μιλώντας σχετικά ο Λένιν υποστήριζε πως δεν θα φέρναμε απ' το φεγγάρι ανθρώπους για να

χτίσουμε το σοσιαλισμό κι ότι το έργο αυτό θα το φέρναμε σε πέρας με το ανθρώπινο υλικό που διαθέταμε.

Η πραγματικότητα διέψευσε τραγικά την αντίληψη αυτή του Λένιν. Κι απέδειξε ότι μ' αυτό το ανθρώπινο υλικό, είναι αδύνατο να οικοδομηθεί ο σοσιαλισμός. Πίστευαν, ο Λένιν και οι στενοί συνεργάτες του, πως αρκεί να έπαιρναν την εξουσία, αρκεί να γκρέμιζαν τους αστούς· και τότε, όχι μόνο θα απελευθέρωναν τις παραγωγικές δυνάμεις και θα διαμόρφωναν νέες, σοσιαλιστικές παραγωγικές σχέσεις. Θα διαπαιδαγωγούσαν ταυτόχρονα τους ανθρώπους και θα τους μεταμόρφωναν σε ενθουσιώδεις και ανιδιοτελείς οικοδόμους του σοσιαλισμού. Νόμιζαν πως από τη μια μέρα στην άλλη μπορούσαν ν' αλλάξουν την ψυχή του ανθρώπου, που ατέλειωτους αιώνες ζυμώθηκε με τον εθνικισμό και τον σωβινισμό, την αλαζονεία, τον εγωισμό, τη ματαιοδοξία κι αυτό το παντοδύναμο κι ασίγαστο πάθος για τα πρωτεία. Αυτή την ψυχή που μπορεί να κρύβει μέσα της τόση μεγαλοσύνη αλλά και τόση λάσπη...

Σαν πελώριο κύμα η ανθρώπινη μικρότητα και η αρχομανία σάρωσαν τον Λένιν και τους λίγους αγνούς ιδεολόγους και άνοιξαν το δρόμο στον Στάλιν και τους ομοίους του. Που αναρριχήθηκαν πατώντας επί πτωμάτων και στέριωσαν με την απάτη, τη βία και την τρομοκρατία, την καινούργια σοβιετική αυτοκρατορία.

Μπορούμε τώρα να συνοψίσουμε.

Στην αυγή του καπιταλισμού, όταν το νέο οικονομικό-κοινωνικό σύστημα που διαδέχθηκε τη φεουδαρχία έκανε ακόμα τα πρώτα του βήματα, εμφανίστηκε ο μαρξισμός.

Κατά τους ιδρυτές του, μαρξισμός είναι η επιστήμη των νόμων που διέπουν την ανάπτυξη της φύσης, της ανθρώπινης κοινωνίας και της γνώσης. Η επιστήμη που όχι μόνο εξηγεί τον κόσμο αλλά και διδάσκει πως να τον μεταβάλουμε.

Στην ουσία ήταν μία προσπάθεια για επιστημονική θεώρηση και ανάλυση του καπιταλισμού και για επιστημονική πρόβλεψη και σκιαγράφηση του σοσιαλισμού, του νέου οικονομικού-κοινωνικού συστήματος που «αναπόφευκτα» θα διαδεχόταν τον καπιταλισμό.

Η απήχηση της μαρξιστικής θεωρίας, η ευρύτατη διάδοση και αποδοχή της, δεν

οφείλεται τόσο στην επιστημονικότητά της όσο στο ότι συνταιριάστηκε και συνενώθηκε με τον προαιώνιο πόθο του ανθρώπου για έναν κόσμο χωρίς καταπίεση και εκμετάλλευση, χωρίς πείνα και αρρώστεια, χωρίς αφέντες και δούλους, πλούσιους και φτωχούς. Η «βασιλεία των ουρανών επί της γης», το όραμα που κινούσε τα βήματα των πρώτων χριστιανών και που τώρα έπαιρνε τη μορφή της επιστημονικής θεωρίας.

Η μαρξιστική - λενινιστική θεωρία, ανεξάρτητα από τις επί μέρους αλήθειες ή τις ατέλειές της, περιέκλειε μια βαθύτατα λαθεμένη θέση που έμελλε να έχει καθοριστικές συνέπειες στην πορεία της ανθρωπότητας. Τη θέση ότι ο καπιταλισμός και το πολιτικό του εποικοδόμημα, η αστική δημοκρατία, διέγραψαν την τροχιά τους και μπήκαν στο τελευταίο τους στάδιο, στον ιμπεριαλισμό.

Ιμπεριαλισμός, σύμφωνα με τον ορισμό του Λένιν, είναι το τελευταίο και ανώτατο στάδιο του καπιταλισμού, ο «καπιταλισμός που πεθαίνει». Η αστική τάξη έχασε την επαναστατική της ορμή, η αστική δημοκρατία και οι θεσμοί της, κοινοβούλιο, σύνταγμα, εκλογές, δεν είναι παρά μια απάτη, στάχτη στα μάτια των εργαζομένων για να καλύπτεται η κυριαρχία και η ασυδοσία του κεφαλαίου. Στην εργατική τάξη έμπαινε το ιστορικό καθήκον να οργανωθεί και να παλέψει για την ανατροπή του ξοφλημένου καπιταλισμού και την οικοδόμηση του σοσιαλισμού, της νέας, αταξικής κοινωνίας.

Αν ο λουντισμός έσπρωχνε στην καταστροφή των μηχανών γιατί αυτές θεωρούσαν αιτία της ανεργίας και όλων των δεινών τους οι εργάτες, ο μαρξισμός - λενινισμός έδειχνε ποιος ήταν ο πραγματικός ένοχος. Ήταν το κεφάλαιο και η αστική δημοκρατία. Αρκεί να καταργηθούν και τα δύο για να τελειώσουν όλα τα δεινά των εργαζομένων.

Το σχήμα είναι απλό: Το προλεταριάτο είναι ο νεκροθάφτης του καπιταλισμού. Επικεφαλής του προλεταριάτου και οδηγός είναι το ΚΚ που αποτελείται από τα πιο πρωτοπόρα, τα πιο φωτισμένα στοιχεία της εργατικής τάξης.

Πρωτοπορία της πρωτοπορίας οι λίγοι, οι φωτισμένοι και διαλεχτοί, οι επαγγελματίες επαναστάτες όπως τους ήθελε ο Λένιν, θα έπαιρναν από το χέρι το προλεταριάτο και θα το οδηγούσαν στον αγώνα και στη νίκη.

Πανίσχυρο όπλο στα χέρια του ΚΚ η μαρξιστική - λενινιστική θεωρία, η επιστήμη που όχι μόνο μας αποκαλύπτει τους νόμους που διέπουν την εξέλιξη της ανθρώπινης κοινωνίας και μας γνωρίζει τον κόσμο, αλλά, το κυριότερο, μας διδάσκει και πως να τον μεταβάλουμε.

Για πρώτη φορά στην ιστορία της ανθρωπότητας εμείς οι άνθρωποι, από απλοί θεατές του ιστορικού «γίγνεσθαι», γινόμαστε δημιουργοί της ιστορίας.

Όλα τόσο καθαρά, τόσο απλά, τόσο μεθυστικά...

Και θα 'ταν όλα τόσο τέλεια αν δεν υπήρχε αυτό το αρχικό, το θεμελιώδες λάθος, αυτή η αυθαίρετη πεποίθηση ότι είναι ξοφλημένη η αστική τάξη κι ετοιμοθάνατος ο καπιταλισμός.

Κι εδώ είναι που αρχίζει η μεγάλη τραγωδία.

Υπεράνω όλων το δόγμα. Κι αφού η πραγματικότητα αντιδρά και δεν υποτάσσεται στο δόγμα, η λύση είναι απλή: Να πετσοκόψουμε την πραγματικότητα και να την εξαναγκάσουμε να μπει στα καλούπια του δόγματος...

Το έργο αυτό ανέλαβε να πραγματοποιήσει ο «ατσάλινος» Στάλιν. Και το πραγματοποίησε με «επαναστατική» συνέπεια και αδιαλλαξία.

Το ανθρώπινο κόστος είναι φοβερό. Από το μαχαίρι του Στάλιν δεν γλίτωσαν ούτε οι πιο στενοί συνεργάτες του, όσοι διατήρησαν κάποια επαφή με την πραγματικότητα και δίστασαν μπροστά στο όργιο της βίας και της αυθαιρεσίας.

Αλλά και οι υλικές ζημιές δεν ήταν ασήμαντες. Η αγροτική οικονομία ακόμα δεν μπορεί να συνέλθει από τα τραύματά της. Οι απέραντες ρωσικές πεδιάδες, οι σιτοβολώνες άλλοτε της Ευρώπης, δεν μπορούν πια να θρέψουν τους Σοβιετικούς πολίτες και η νομενκλατούρα αναγκάζεται ν' αγοράζει κάθε χρόνο εκατομμύρια τόννους σάρι από τις ΗΠΑ.

Η πορεία αυτή ήταν αναπόφευκτη απ' τη στιγμή που ο Στάλιν θέλησε να επιβάλει με την αιματηρή βία την «οικοδόμηση του σοσιαλισμού» σε μία χώρα καθυστερημένη οικονομικά, κοινωνικά, πολιτικά. Σε μια χώρα που διψούσε για αστικές δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις.

Ο Στάλιν πέτυχε το σκοπό του, το δόγμα υπερίσχυσε. Η ιστορία έχασε μία μάχη. Δεν έχασε όμως τον πόλεμο. Κι εκδικήθηκε σκληρά. Αντί να θριαμβεύσει ο σοσιαλισμός, θριάμβευσε ο γραφειοκρατικός καπιταλισμός. Αντί για την αταξική κοινωνία, άνθισε μια νέα ταξική κοινωνία όπου άρχουσα τάξη, σκληρή και ανελέητη, είναι η νομενκλατούρα. Η «δικτατορία του προλεταριάτου», που κατά τον Λένιν ήταν μια σύντομη μεταβατική περίοδος προκειμένου να συντριβεί η αντίσταση της αστικής τάξης, μεταβλήθηκε σε δικτατορία επί του προλεταριάτου και ολόκληρου του λαού, χωρίς αρχή και χωρίς τέλος...

Ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος οδήγησε στη διαμόρφωση του «σοσιαλιστικού στρατοπέδου». Εμείς οι κομμουνιστές με αγαλλίαση και περηφάνεια είδαμε το γεγονός αυτό ως μία δικαίωση των αγώνων και των θυσιών μας, έμπρακτη απόδειξη της ορθότητας της μαρξιστικής - λενινιστικής θεωρίας και της επικείμενης νίκης του σοσιαλισμού σ' όλο τον κόσμο. Δεν μπορούσαμε να καταλάβουμε πως όταν ο Στάλιν καταβρόχθιζε τόσες χώρες της Ανατολικής και της Κεντρικής Ευρώπης, δεν δημιουργούσε το σοσιαλιστικό στρατόπεδο αλλά τη σοβιετική αυτοκρατορία. Ότι στις χώρες αυτές δεν θριάμβευε ο σοσιαλισμός αλλά ο αρπακτικός επεκτατισμός της σοβιετικής νομενκλατούρας. Ότι οι χώρες αυτές έχαναν στην πραγματικότητα την αυτοτέλεια και την ανεξαρτησία τους και μεταβάλλονταν σε δορυφόρους της Μόσχας.

Δεν μπορούσαμε να καταλάβουμε ότι οι εξεγέρσεις και οι αιματηρές συγκρούσεις στις χώρες αυτές δεν ήταν έργο ξένων πρακτόρων, όπως με μεγάλη θρασύτητα υποστήριζε το Κρεμλίνο και με μεγαλύτερη αφέλεια πιστεύαμε εμείς. Αλλά αυθόρμητα ξεσπάσματα και εκρήξεις των λαών που ασίγαστα αγωνίζονταν και αγωνίζονται να απαλλαγούν από το σοβιετικό ζυγό.

Η κατάληψη της εξουσίας από τους Κινέζους κομμουνιστές ήταν ένα ακόμα «ιστορικό λάθος». Σε μία καθυστερημένη αγροτική χώρα που διψούσε επίσης για αστικοδημοκρατικές αλλαγές, προσπάθησαν να επιβάλουν βίαια τον «κομμουνισμό». Τα φαιδρά εγκεφαλικά κατασκευάσματα του Μάο, τα «κοινόβια», οι «υψικάμινες σε κάθε αγροτικό σπίτι», η «μορφωτική επανάσταση» κ.λπ., οδήγησαν σε ολοκληρωτική αποτυχία. Το «επαναστατικό» καθεστώς εκφυλίστηκε σε καθαρή δικτατορία της κινεζικής νομενκλατούρας που ασκεί πολιτική μεγάλης δύναμης, κατά τα πρότυπα της

σοβιετικής νομενκλατούρας. Με εναλλασσόμενη την υπεροχή του κωμικού και του τραγικού στοιχείου. Του κωμικού, όταν απευθύνει την «τριακοσιοστή τεσσαρακοστή πρώτη σοβαρή προειδοποίηση προς τις ΗΠΑ»... Του τραγικού, όταν καταφεύγει στα όπλα για να λύσει συνοριακές διαφορές με τη σοβιετική νομενκλατούρα ή εισβάλλει στο Βιετνάμ για να «συνετίσει» με τα κανόνια τους «άτακτους» Βιετναμίτες. Και του κωμικοτραγικού, όταν υποστηρίζει με ανατριχιαστική ανευθυνότητα ότι «ο τρίτος παγκόσμιος πόλεμος είναι αναπόφευκτος» και ότι «στα ερείπια ενός πυρηνικού πολέμου (ποια ερείπια, εδώ δεν θα μείνει ούτε σκόνη από ερείπια...) θα οικοδομηθεί ο σοσιαλισμός»...

Η επικράτηση του Μάο και η διαμόρφωση του «παγκόσμιου σοσιαλιστικού στρατοπέδου» ήταν η κορυφαία στιγμή για τη σοβιετική νομενκλατούρα. Πανίσχυρο και ενιαίο «σοσιαλιστικό στρατόπεδο», ισχυρά Κομμουνιστικά Κόμματα σε αρκετές χώρες της Δυτικής Ευρώπης, ταχύτατη κατάρρευση του αποικιοκρατικού συστήματος...

Για μας τους κομμουνιστές ήταν φανερό πως ο αγώνας είχε κριθεί. Ο ανατολικός άνεμος ήταν πιο ισχυρός από τον δυτικό, ο θρίαμβος του σοσιαλισμού σ' όλο τον κόσμο ήταν απλώς ζήτημα χρόνου.

Αποδείχτηκε πως μας κατείχε ένας αθεράπευτος υποκειμενισμός. Ο Δυτικός κόσμος με το οικονομικό και πολεμικό δυναμικό του και κυρίως με τις αξίες που αντιπροσωπεύει, ήταν και είναι πάντα πιο ισχυρός από τον Ανατολικό. Χάρης κυρίως στην αμερικανική βοήθεια, στην αμερικανική ισχύ και αποφασιστικότητα, η Ευρώπη σώθηκε από την αρπακτική βουλμία του Στάλιν. Και τη στιγμή που όλα έδειχναν πως βαδίζαμε ολοταχώς για τον θρίαμβο της «παγκόσμιας επανάστασης», τότε ακριβώς άρχιζε και η αντίστροφη μέτρηση για τη σοβιετική νομενκλατούρα. Τα μηνύματα ήταν πολλά και χτυπητά, εμείς μόνο ήμασταν ανίκανοι να τα συλλάβουμε.

Η οικτρή αποτυχία του αποκλεισμού του Βερολίνου, η ανταρσία του Τίτο, η διαφοροποίηση της Ρουμανίας, η Σινοσοβιετική σύγκρουση, οι αλληπάλληλες εξεγέρσεις στις χώρες του ανατολικού μπλοκ και οι ισάριθμες επεμβάσεις των σοβιετικών τανκς, η φθίνουσα πορεία των ΚΚ στις δυτικές χώρες και η βαθμιαία διολίσθησή τους προς τον «ρεβιζιονισμό», ένα πράγμα έδειχναν καθαρά: Η

αντίστροφη μέτρηση για την σοβιετική νομενκλατούρα όχι μόνο είχε αρχίσει, αλλά και συνεχιζόταν με εντεινόμενο ρυθμό.

Μπορούμε να πούμε πως, μετρώντας βέβαια με τα μέτρα της Ιστορίας, πλησιάζουμε προς το μηδέν, προς το σημείο της έκρηξης. Το τέλος πλησιάζει αναπόφευκτο. Η νομενκλατούρα μπορεί να επιβραδύνει αυτή την πορεία, δεν μπορεί όμως να την αποτρέψει. Αυτοπαγιδευμένη μέσα στα ίδια της τα συνθήματα, μέσα στην ίδια τη λογική και τη δυναμική της, προχωρεί ακάθεκτη προς το μοιραίο. Μια τελευταία ελπίδα για όλους εμάς που πιστέψαμε σ' ένα σοσιαλισμό με «ανθρώπινο πρόσωπο», έσβησε τελειωτικά με την παρένθεση Κρούστσεφ. Η εισήγηση Κρούστσεφ στο 20ο Συνέδριο, η θαρραλέα καταγγελία και καταδίκη του σταλινισμού, μας είχε συγκλονίσει και ταυτόχρονα μας είχε εμπνεύσει ένα αίσθημα αισιοδοξίας και σιγουριάς. Ναι, το ΚΚΣΕ είναι πραγματικά το ηρωικό κόμμα των μπολσεβίκων, το αθάνατο κόμμα του Λένιν. Περικλείει έναν αστείρευτο δυναμισμό. Μπορεί να καταργεί το θρύλο του Στάλιν που τόσο βαθιά ήταν ριζωμένος μέσα στις καρδιές μας. Μπορεί και αποκαλύπτει και καταδικάζει τα λάθη, όσο μεγάλα και τραγικά. Οι διώξεις, οι εκτελέσεις, η τρομοκρατία, ήταν ένα παροδικό φαινόμενο που δεν μπορούσε να αμαυρώσει τη λάμψη του σοσιαλισμού. Η «σοσιαλιστική νομιμότητα» αποκαθίσταται οριστικά στους κόλπους της σοβιετικής κοινωνίας.

Αυτά πιστεύαμε γιατί δεν μπορούσαμε να δούμε την πραγματικότητα. Δεν μπορούσαμε να διεισδύσουμε στην ουσία των φαινομένων.

Ο χρόνος που κύλησε από τότε όχι μόνο μας επιτρέπει αλλά και μας επιβάλλει να δούμε κατά πρόσωπο την αλήθεια. Ο Κρούστσεφ και οι συνεργάτες του (όπως τώρα ο Γκορμπατσώφ και οι δικοί του) καμιά ριζική αλλαγή και καμιά ριζική διόρθωση δεν πραγματοποίησαν και δεν μπορούσαν να πραγματοποιήσουν. Προσπάθησαν, χωρίς να θίξουν την κυριαρχία και τα προνόμια της νομενκλατούρας, να επιφέρουν κάποιες βελτιώσεις στη σοβιετική ζωή και στη σοβιετική οικονομία. Δεν το κατάφεραν. Το μόνο που πέτυχαν ήταν να αποκαταστήσουν τη «σοσιαλιστική νομιμότητα», όχι βέβαια μέσα στη σοβιετική κοινωνία αλλά μέσα στους κόλπους της νομενκλατούρας. Οι αντιθέσεις και οι ανταγωνισμοί για την εξουσία μέσα στους κόλπους της σοβιετικής ηγεσίας δεν θα συνεπάγονταν πια δίκες, καταδίκες και εκτελέσεις. Απλώς οι ηττημένοι, αντί για το απόσπασμα, θα στέλνονταν σπίτι τους να περάσουν εν ειρήνη

τα τελευταία χρόνια τους, ροκανίζοντας κάποια σύνταξη.

Όπως ακριβώς έγινε με τον Κρούσσεφ...

Αλλά και πάνω στους Σοβιετικούς πολίτες η βία και η τρομοκρατία δεν θα διατηρούσαν την άγρια μορφή που είχε καθιερώσει ο Στάλιν. Ήταν πια «ντεμοντέ» και χτυπούσαν άσχημα στην παγκόσμια κοινή γνώμη. Αντί για τις εκτελέσεις, κρίθηκαν πιο «πολιτισμένα», εξ ίσου όμως αποτελεσματικά, τα ψυχιατρεία. Κατά τα άλλα, ο Σοβιετικός πολίτης παραμένει το ίδιο ανίσχυρος και ανυπεράσπιστος στα γρανάζια του γιγάντιου καταπιεστικού μηχανισμού που δημιούργησε η νομενκλατούρα.

Τίποτα ωστόσο δεν μπορεί να την σώσει. Ένα ωκεάνιο κύμα που ξεκινά από τα βάθη των αιώνων, ένα κύμα για περισσότερη ελευθερία και περισσότερη ευημερία, για περισσότερη δημοκρατία και, προπαντός, για περισσότερο σεβασμό στον Άνθρωπο, αυτό ακριβώς το κύμα που την έφερε στην επιφάνεια, θα σαρώσει τη νομενκλατούρα, όπως σάρωσε και σαρώνει τελικά κάθε δικτατορία, όπου γης. Η πτώση της είναι αναπόφευκτη. Άγνωστο μόνο παραμένει πότε και κυρίως πώς θα επέλθει αυτή η πτώση. Θα είναι αποτέλεσμα εξέγερσης του ρωσικού λαού, ή το καίριο πλήγμα θα δοθεί από τους επαναστατημένους λαούς των δορυφόρων χωρών; Το πιθανώτερο είναι τα δύο πλήγματα να δοθούν ταυτόχρονα.

Η σοβιετική αυτοκρατορία θα καταρρεύσει, η νομενκλατούρα είναι καταδικασμένη. Ο μεγάλος κίνδυνος είναι μήπως στη πτώση της προσπαθήσει να συμπαρασύρει ολόκληρη την ανθρωπότητα.

Μοναδική εγγύηση για τη διασφάλιση της ειρήνης είναι η συνοχή, η αποφασιστικότητα και η δύναμη του δυτικού κόσμου. Και, κυρίως, η ισχύς και η αποφασιστικότητα των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής.

Μπορεί κανείς να αποδέχεται ή να απορρίπτει τον «αμερικανικό τρόπο ζωής». Και να διαφωνεί επίσης μ' ορισμένες πλευρές της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής. Δεν μπορεί όμως να αρνηθεί ότι στις ΗΠΑ έλαχε η ιστορική ευθύνη και η τιμή να αντιμετωπίσουν την θανάσιμη απειλή που αποτελεί για ολόκληρο τον κόσμο η σοβιετική νομενκλατούρα.

Αν η ανθρωπότητα σωθεί τελικά από το πυρηνικό ολοκαύτωμα, αν οι άνθρωποι θα μπορούν να ζουν ελεύθεροι, να προσβλέπουν και να αγωνίζονται για έναν καλύτερο κόσμο, αυτό θα οφείλεται στο μεγάλο Αμερικανικό Έθνος.

ΠΕΡΕΣΤΡΟΪΚΑ ΚΑΙ ΓΚΛΑΣΝΟΣΤ

Στην εισαγωγή του βιβλίου του «Πρόκληση», ο Γιάννης Βούλτεψης σημειώνει:

«Σαράντα χρόνια μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο η Ελλάδα εξακολουθεί να πάσχει από την επίδραση των γεγονότων, των μύθων και των συγχύσεων εκείνης της εποχής, σαν να έμεινε σκεπασμένη από τα ραδιενεργά κατάλοιπα μιας υδρογονικής βόμβας. Με τη διαφορά ότι τα κατάλοιπα δεν βρίσκονται στη φυσική ατμόσφαιρα, αλλά στο "αίμα" στην ψυχολογία, στη νοητικότητα, στη μνήμη, στο συνειδητό και στο υποσυνείδητο του λαού...».

Τα ίδια ακριβώς λόγια θα μπορούσαν να ειπωθούν για τη «μεγάλη Όκτωβριανή σοσιαλιστική επανάσταση» και την επίδραση που άσκησε σε ολόκληρη την ανθρωπότητα. Εβδομήντα χρόνια πέρασαν και πολύ νερό κύλησε έκτοτε κάτω από τις γέφυρες. Μύθοι κατέρρευσαν, παραπετάσματα κουρελιάστηκαν, φοβερά εγκλήματα ξεσκεπάστηκαν. Η αλήθεια για τη σοβιετική νομενκλατούρα και το δικτατορικό καθεστώς της αποκαλύφθηκε σε όλη την αποκρουστική της γυμνότητα. Και όμως, εκατομμύρια καλοπροαίρετοι άνθρωποι σε όλον τον κόσμο εξακολουθούν να δρουν και να σκέπτονται «ωσανεί» σκεπασμένοι από τα «ραδιενεργά κατάλοιπα μιας υδρογονικής βόμβας»...

Γι' αυτούς η «μεγάλη Όκτωβριανή σοσιαλιστική επανάσταση» εξακολουθεί να παραμένει μεγάλη και σοσιαλιστική χωρίς εισαγωγικά. Καίτό όραμα ενός καινούργιου σοσιαλιστικού κόσμου, αν και ξεθωριασμένο κάπως, πάντα ζωντανό κι ελπιδοφόρο.

Για πολλούς άλλους το όραμα έχει ξεφτίσει σχεδόν τελειωτικά. Απρόθυμοι όμως η ανήμποροι να ιδοῦν κατάματα την αλήθεια, γαντζώνονται από οτιδήποτε θα μπορούσε να αποτελέσει ένα σωσίβιο, πασχίζοντας απεγνωσμένα να αποφύγουν το οριστικό ναυάγιο.

Έτσι εξηγείται ίσως και η ευρεία απήχηση που είχαν οι δυο «μαγικές» λέξεις που πλάσαρε ο Γκορμπατσόφ και τόσο έντεχνα και έντονα πρόβαλε η σοβιετική προπαγάνδα. Περεστρόικα και Γκλάσνοστ. Ανασυγκρότηση και Διαφάνεια. Αλλά εκείνοι που εντυπωσιάζονται από τις λέξεις και τα συνθήματα δεν πρέπει να ξεχνούν

ότι οι σοβιετικοί ηγέτες, όποιο κι αν είναι το όνομα τους, Κρούστσεφ, Μπρέζνιεφ, Αντρόπωφ ή Γκορμπατσώφ, δεν είναι παρά απλοί εντολοδόχοι της νομενκλατούρας. Αποστολή τους είναι να διασφαλίζουν στο μέγιστο βαθμό τα συμφέροντα της, να εδραιώνουν και να επεκτείνουν την εξουσία της. Δύσκολος και ιστορικά καταδικασμένος ο ρόλος τους. Χειρίζονται διαδοχικά τη στρόφιγγα του καζανιού που βράζει ασταμάτητα. Άλλοτε την κλείνουν ερμητικά, βέβαιοι πως αυτή είναι η καλύτερη λύση. Κι άλλοτε πάλι, πιο ελαστικοί και «φωτισμένοι», κρίνουν προτιμότερο να την λασκάρουν. Και στις δύο περιπτώσεις ο κίνδυνος παραμένει θανάσιμος: Μια βίαιη έκρηξη, η μια βαθμιαία αποσταθεροποίηση που, ξεφεύγοντας τελικά από κάθε έλεγχο, θα καταλήξει πάλι στην έκρηξη.

Κατά βάθος οι ηγέτες της νομενκλατούρας είναι φιγούρες τραγικές. Υπηρετούν μian υπόθεση καταδικασμένη εκ των προτέρων. Προσπαθούν να ελέγξουν μια πορεία που όμως κινείται με τους δικούς της νόμους τους οποίους αδυνατούν να κατανοήσουν και, πολύ περισσότερο, αδυνατούν να υποτάξουν. Οι τρεις κορυφαίοι εκπρόσωποι της, Στάλιν, Κρούστσεφ και Μπρέζνιεφ, γνώρισαν πρόσκαιρα τον έπαινο και τη δόξα. Τελικά η ίδια η νομενκλατούρα τους πέταξε στο καλάθι των άχρηστων, διαπιστώνοντας, έστω και καθυστερημένα, την αποτυχία τους.

Η ίδια μοίρα περιμένει, αργά η γρήγορα, και τον Γκορμπατσώφ. Όχι βέβαια γιατί ο Γκορμπατσώφ και οι προκάτοχοι του ήσαν ανίκανοι. Απλώς η δράση τους αντιβαίνει στους νόμους της ιστορικής εξέλιξης. Που είναι αδυσώπητοι και ακατανίκητοι.

Όμως, τι ακριβώς επιδιώκει με την «περεστρόικα» και την «γκλάσνοστ» ο Γκορμπατσώφ;

Είναι προφανές ότι με την «περεστρόικα» προσπαθεί να αφυπνίσει από τον λήθαργο την σοβιετική οικονομία. Άλλαξαν οι καιροί, η αλήθεια δεν μπορεί πια να κρυφτεί. Οι σοβιετικοί εργαζόμενοι και οι εργαζόμενοι των άλλων «σοσιαλιστικών» χωρών διαπιστώνουν καθημερινά πόσο χαμηλό είναι το βιοτικό τους επίπεδο, σε σύγκριση με κείνο των συναδέλφων τους στις δυτικές χώρες. Και το χειρότερο η ψαλίδα αντί να κλείνει, συνεχώς ανοίγει. Όμως ο Γκορμπατσώφ δεν είναι μάγος και η σοβιετική οικονομία πάσχει άπα ανίατη αρρώστια.

Γιατί ανίατη;

Μια πρώτη απάντηση είναι ότι η συγκεντρωτική γραφειοκρατική διεύθυνση, η περιφρόνηση των νόμων της αγοράς, η έλλειψη υλικών κινήτρων, η κατάπνιξη της ατομικής πρωτοβουλίας, δεν επιτρέπουν την ανάπτυξη δημιουργικής δραστηριότητας και καταδικάζουν σε χρόνιο μαρασμό τις παραγωγικές δυνάμεις.

Η απάντηση αυτή σήμερα δεν είναι αρκετή. Όλοι αυτοί οι παράγοντες υπήρχαν και λειτουργούσαν πάντα, δεν εμπόδισαν όμως την σοβιετική οικονομία να σημειώσει εντυπωσιακά βήματα προόδου. Δεν εμπόδισαν την Σοβιετική Ένωση να μετατραπεί από καθυστερημένη αγροτική σε ανεπτυγμένη βιομηχανική χώρα, σε μια σύγχρονη υπερδύναμη. Πώς μπορούμε λοιπόν να αποκλείσουμε μια καινούργια ανοδική πορεία, έστω κι αν χρειαστεί να ενταθεί ο τόνος της προπαγάνδας ή να πλαταγίσει πιο δυνατά το μαστίγιο της νομενκλατούρας;

Για να δοθεί ικανοποιητική απάντηση είναι απαραίτητο να προηγηθεί μια άλλη σ' ένα άλλο ερώτημα: Πώς έγινε πορετό αυτό το οικονομικό «θαύμα», δηλαδή η μετατροπή σε σύντομο σχετικά χρονικό διάστημα μιας υπανάπτυκτης αγροτικής χώρας σε ανεπτυγμένη βιομηχανική χώρα και σε οικονομική και στρατιωτική δύναμη πρώτου μεγέθους; Εξηγείται μόνο με την καταναγκαστική εργασία που επέβαλε στους ατυχείς υπηκόους της η σοβιετική νομενκλατούρα;

Είναι φανερό πως μόνη η εξήγηση αυτή δεν αρκεί. Σ' όλες τις εποχές και σε όλες τις χώρες ο χαρακτήρας της εργασίας ήταν άμεσα ή έμμεσα καταναγκαστικός. Τι συμβαίνει, λοιπόν;

Στην περίπτωση αυτή ισχύει, νομίζω, η γνωστή λενινιστική θέση: Όταν μια θεωρία κατακτήσει τις μάζες, αφομοιωθεί από τις μάζες, τότε μεταβάλλεται σε τεράστια υλική δύναμη.

Πράγματι, για πρώτη φορά στην ιστορία της ανθρωπότητας, κινητήρια δύναμη οικονομικής ανάπτυξης, ατμομηχανή που έσυρε ολόκληρο το νυσταγμένο τραίνο σε μία ξέφρενη πορεία, υπήρξε μια θεωρία μια ιδεολογία ντυμένη με τον μανδύα της επιστημονικής θεωρίας. Αυτή ενέπνευσε την γεμάτη αυταπάρνηση και ενθουσιασμό δράση των Ρώσων κομμουνιστών και λίγο πολύ ολόκληρου του σοβιετικού λαού. Και κοντά σ' αυτή ο ρωσικός εθνικισμός, η τρομερή δύναμη που εξισορρόπησε τις αντιδράσεις και επέτρεψε στη νομενκλατούρα να διατηρήσει ως τώρα την κυριαρχία

της χωρίς σοβαρούς εσωτερικούς κλυδωνισμούς.

Η ύπαρξη ενός φοβερού καταπιεστικού μηχανισμού, τα Γκουλάγκ και τα ψυχιατρεία, δεν αρκούν για να εξηγήσουν την αδράνεια και την παθητικότητα με την οποία ο σοβιετικός λαός, στο σύνολο του, αντιμετωπίζει την νομενκλατούρα. Η πολύχρονη πλύση εγκεφάλου απέδωσε πλούσιους καρπούς. Για τον σοβιετικό λαό ήταν συναρπαστικό το όραμα που σφυρηλατούσε ασταμάτητα η σοβιετική προπαγάνδα τροφοδοτώντας συνεχώς τον εθνικισμό του: Η «μεγάλη σοβιετική πατρίδα», η «αδάμαστη Σοβιετική Ένωση», είναι η «πρώτη» που αποτίναξε τον ιμπεριαλιστικό ζυγό. Η «πρώτη» στον αγώνα για τον θρίαμβο του σοσιαλισμού σε όλον τον κόσμο. Δόξα καίτιμή συνεπώς στον μεγάλο σοβιετικό λαό, πρωτοπόρο στον αγώνα για την απελευθέρωση του παγκόσμιου προλεταριάτου, για την ειρήνη και την πρόοδο.

Όταν ένας λαός είναι «πρώτος» σε τόσα πολλά, όταν νιώθει να τον λούζει τόση «άφθαρτη δόξα», φυσικό είναι να δακρύζει από συγκίνηση και περηφάνια, να θαμπώνουν τα μάτια του και να μη μπορεί να διακρίνει καθαρά τις αλυσίδες που τον δένουν. Όπως ακριβώς δεν μπορούσε να διακρίνει τις αλυσίδες του ο γερμανικό λαός που, θαμπωμένος από το όραμα μιας Γερμανίας «υπεράνω όλων», ακολούθησε μοιρολατρικά ως το τέλος τον ναζισμό στην καταστροφική πορεία του.

Η πραγματικότητα ωστόσο είναι πολύ ανθεκτική και τελικά υπερισχύει κάθε προπαγάνδας. Κι αυτή ακριβώς η σκληρή πραγματικότητα που αναδύεται βαθμιαία μπροστά στα έκπληκτα μάτια των σοβιετικών πολιτών, προδικάζει τη χρεοκοπία και το άδοξο τέλος της «περεστρόικα». Οι Σοβιετικοί πολίτες βλέπουν πια, συγκρίνουν και καταλαβαίνουν, Καταλαβαίνουν πως οι «μεταρρυθμίσεις» και οι εκκλήσεις της νομενκλατούρας για «ανασυγκρότηση» και για αύξηση της παραγωγικότητας και της παραγωγής δεν αποβλέπουν σε καμιά βελτίωση της θέσης τους. Εκφράζουν απλώς τον πανικό της νομενκλατούρας, καθώς διαπιστώνει ότι στον ειρηνικό ανταγωνισμό με τη Δύση χάνει συνεχώς έδαφος.

Καταλαβαίνουν πως το σύνθημα και η υπόσχεση για επικείμενο θρίαμβο του σοσιαλισμού σε όλον τον κόσμο είναι λόγια χωρίς αντίκρουσμα. Στ' αυτιά τους μόνο ως κακόηχο αστείο μπορεί να ήχει η διαβεβαίωση της νομενκλατούρας ότι «το μέλλον ανήκει στον νέο κόσμο, στον σοσιαλισμό». Και φυσικά δεν έχουν καμμία

διάθεση να εντείνουν τις προσπάθειες και να δουλέψουν πιο σκληρά, αφού ξέρουν πως το μόνο αποτέλεσμα θα είναι μεγαλύτερα υλικά προνόμια και περισσότερες ανέσεις για τη νομενκλατούρα.

Το λιγότερο που μπορούν να κάνουν μπροστά στη βία και στην άπατη της νομενκλατούρας είναι η αδιαφορία και η παθητικότητα. Και αυτό ακριβώς κάνουν. Η επαναστατική ορμή και ο δημιουργικός ενθουσιασμός των πρώτων χρόνων της επανάστασης ανήκουν στο παρελθόν. Η φλόγα που έλαμπε στα μάτια έσβησε οριστικά. Και μπροστά σ' αυτές τις απογοητευμένες και παγωμένες φιγούρες, πάνω σ' αυτό το τείχος της αδιαφορίας και της απάθειας είναι που θα προσκρούσει και θα συντριβεί η «περεστρόικα».

Πλάι στην «περεστρόικα», το άλλο εύρημα της νομενκλατούρας, η «γκλάσνοστ», αποτελεί αποθέωση της υποκρισίας της. Ύψιστε θεέ, πως είναι δυνατόν να μιλάει κανείς για «διαφάνεια» και «δημοκρατικές διαδικασίες», όταν ταυτόχρονα διατηρεί άθικτη τη δικτατορία του και τους φοβερούς μηχανισμούς που την στηρίζουν; Πώς είναι δυνατόν να μιλάει για ανάπτυξη της δημοκρατίας όταν η δημοκρατία παραμένει στο γύψο και μάλιστα δεμένη χειροπόδαρα; Το να λασκάρει κάπως τις χειροπέδες, χωρίς όμως και να τις αφαιρεί, αλλάζει τίποτα από την ουσία των πραγμάτων; Αλλάζει τίποτα από την ουσία το αν π.χ. οι Σοβιετικοί πολίτες αντί να δέχονται κατακέφαλα τον έναν που ορίζει και επιβάλλει το κόμμα, μπορούν να επιλέγουν ανάμεσα σε τρεις η και περισσότερους που όμως πάλι θα υποδεικνύει και θα επιβάλλει το κόμμα;

Αυτοί που στήριξαν και εξακολουθούν να στηρίζουν τόσες ελπίδες στις «μεταρρυθμίσεις» Γκορμπατσώφ, δεν πρόσεξαν η δεν μπόρεσαν να εξηγήσουν σωστά τις δηλώσεις του. Κι όμως, ο Γκορμπατσώφ υπήρξε σαφής: Οι μεταρρυθμίσεις μας τόνισε δεν αποβλέπουν στην υπονόμευση του σοσιαλισμού. Αντίθετα, τείνουν στην εδραίωση του. Με άλλα λόγια, τείνουν στην εδραίωση της κυριαρχίας μας...

Αν οι προθέσεις του Γκορμπατσώφ και των συνεργατών του ήταν καθαρές, θα έπρεπε, πριν απ' όλα, να εξηγήσουν στο σοβιετικό λαό κάτι το πολύ απλό μά και πρωταρχικό συνάμα: Από που αντλούν το δικαίωμα να ορίζουν έτσι αυθαίρετα και ανεξέλεγκτα τη μοίρα του; Ποιόν ρώτησαν, ποιος τους έταξε στη θέση τους;

Όσο η εξήγηση αυτή δεν δίνεται, τα λόγια θα παραμένουν λόγια για εντυπωσιασμό

και τίποτα περισσότερο. Πίσω από τα ωραία λόγια, η τερατώδης μηχανή θα εξακολουθήσει να δουλεύει ασταμάτητα, λιώνοντας ανελέητα στα γρανάζια της ανθρώπους, ιδέες κι ελπίδες. Και λέξεις όπως η «περεστρόικα» και η «γκλάσνοστ» θα χρησιμεύουν απλώς για να καλύπτουν τον απαίσιο ήχο της. Όπως ακριβώς ο θόρυβος των μηχανών μπροστά στο κτίριο της οδού Μπουμπουλίνας πάσχιζε να καλύψει τις οιμωγές των βασανιζόμενων στα υπόγεια.

Η ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΤΩΝ ΚΚ ΚΑΙ Η ΤΡΙΠΛΗ ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΤΟΥ ΚΚΕ

Τα ΚΚ σ' όλο τον κόσμο ξεκίνησαν την ιστορική τους διαδρομή με τις αγνότερες προθέσεις: Να υπερασπίσουν τα δικαιώματα της εργατικής τάξης, να την οργανώσουν και να την κατευθύνουν στον αγώνα και στην τελική έφοδο για την ανατροπή του καπιταλισμού και την εγκαθίδρυση του σοσιαλισμού.

Αγνές οι προθέσεις, πλην όμως αντι-ιστορικές. Σ' έναν κόσμο που μόλις έμπαινε στη φάση της καπιταλιστικής ανάπτυξης, σε υπανάπτυκτες οικονομικά και κοινωνικά χώρες με ανύπαρκτη βιομηχανία και ακόμα πιο ανύπαρκτο προλεταριάτο, βάλθηκαν να σκαρώσουν την «προλεταριακή επανάσταση» και την «δικτατορία του προλεταριάτου».

Η σύγκρουση με την πραγματικότητα ήταν αναπόφευκτη και συχνά δραματική. Και αυτή ακριβώς, η σύγκρουση με την πραγματικότητα ήταν που κατεδίκασε προπολεμικά όλα σχεδόν τα ΚΚ σε χρόνιο μαρασμό και σε ουσιαστική πολιτική απομόνωση.

Η εικόνα αλλάζει με τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Η ενεργητική συμμετοχή των ΚΚ στον αγώνα κατά του χιτλερικού φασισμού, η δημιουργία κινημάτων εθνικής αντίστασης, πράξη αναμφισβήτητα πατριωτική, έστω και εξυπηρετική ταυτόχρονα των επιδιώξεων της Μόσχας, έδωσε ισχυρή ώθηση στην ανάπτυξη των ΚΚ. Τα έφερε σε επαφή με τις πλατειές λαϊκές μάζες και τα ανέδειξε σε πολιτικές δυνάμεις, συχνά πρώτου μεγέθους.

Αυτή ήταν η κορυφαία στιγμή για τα ΚΚ όλου του κόσμου. Ο ψυχρός πόλεμος, η νέα σύγκρουση με την πραγματικότητα, η βαθμιαία αποκάλυψη της αλήθειας για την δικτατορία της νομενκλατούρας στη Σοβιετική Ένωση και στις άλλες «λαϊκές χώρες», καταδίκασαν τα ΚΚ σε μία φθίνουσα πορεία και σε μια χρόνια κρίση χωρίς διέξοδο.

Η εμφάνιση του Ευρωκομμουνισμού ήταν μία ελπίδα και μια αναλαμπή. Καρπός της μερικής συνειδητοποίησης της αλήθειας για τον σύγχρονο κόσμο, μια απεγνωσμένη προσπάθεια να σωθεί το καράβι που βουλιάζει ρίχνοντας στη θάλασσα την πιο δογματική σαβούρα (βίαιη κατάληψη της εξουσίας, δικτατορία του προλεταριάτου κ.λπ.). Προσπάθεια, τέλος, απαλλαγής από την εξάρτηση και τον θανάσιμο

εναγκαλισμό της σοβιετικής νομενκλατούρας.

Μια προσπάθεια ωστόσο καταδικασμένη σε αποτυχία. Γιατί η αιτία του κακού δεν είναι μόνο η εξάρτηση. Είναι η κατάφωρη σύγκρουση με την πραγματικότητα. Η εμμονή σε αποστεωμένα δόγματα και ξεπερασμένα σχήματα και, κυρίως, η θανάσιμη εμπλοκή στο ανύπαρκτο δίλημμα καπιταλισμός ή σοσιαλισμός και η αδυναμία ή απροθυμία να αντικρίσουν το υπαρκτό, το καυτό δίλημμα που προβάλλει η σύγχρονη πραγματικότητα: Φιλελεύθερος καπιταλισμός και αστική δημοκρατία ή γραφειοκρατικός καπιταλισμός και ασιατικός δεσποτισμός.

Και δεν είναι τυχαίο ότι το Ιταλικό ΚΚ είναι το μοναδικό που κάνει κάποια βήματα, έστω βήματα σημειωτών. Γιατί είναι το μόνο που τόλμησε να διατυπώσει τη θεωρία του «ιστορικού συμβιβασμού» και το μόνο που τόλμησε να ομολογήσει ανοικτά ότι νιώθει πιο άνετα μέσα στο ΝΑΤΟ παρά μέσα στο σύμφωνο της Βαρσοβίας...

Αν δεχθούμε ότι προοδευτικά είναι τα κόμματα που συλλαμβάνουν τα μηνύματα των καιρών, που κατανοούν το ιστορικό γίνεσθαι και με τη θεωρία και τη δράση τους το διευκολύνουν και το επιταχύνουν, αβίαστα προκύπτει ότι τα ΚΚ έπαψαν προ πολλού να είναι προοδευτικά κόμματα. Και σ' αυτό ακριβώς έγκειται η τραγωδία τους. Ξεκίνησαν ως σχηματισμοί μάχης για την απαλλαγή των εργαζομένων από την εκμετάλλευση και την καταπίεση και για την οικοδόμηση μιας καινούργιας δίκαιης κοινωνίας και κατέληξαν μουσειακοί σχηματισμοί, ακούσια στην καλύτερη και εκούσια στη χειρότερη περίπτωση όργανα της σοβιετικής εξωτερικής πολιτικής.

Από την ανάλυση αυτή προκύπτει ότι τα ΚΚ είναι καταδικασμένα. Θα επιβιώσουν για ένα χρονικό διάστημα, ωθούμενα από το νόμο της αδράνειας, όμως η φθορά θα συνεχιστεί αμείωτη, με τελική κατάληξη τον αφανισμό.

Ενώ όμως αυτή είναι η τραγωδία των ΚΚ, τριπλή είναι η τραγωδία του ΚΚΕ. Γιατί όχι μόνο ανέλαβε το σισύφειο έργο να πραγματοποιήσει τον «σοσιαλιστικό μετασχηματισμό» σε μια χώρα καθυστερημένη οικονομικά και κοινωνικά, έχοντας έτσι εξασφαλισμένη εκ των προτέρων την αποτυχία. Είχε επί πλέον το θλιβερό προνόμιο να είναι το πιο εξαρτημένο ανάμεσα στα ΚΚ όλου του κόσμου.

Πράγματι, μένει κανείς κατάπληκτος διαπιστώνοντας την προθυμία και τη σπουδή με

την οποία οι εκάστοτε ηγέτες του ΚΚΕ εκτελούσαν τις εντολές της Μόσχας. Μια προθυμία που υπερβαίνει σαφώς τα όρια του «προλεταριακού διεθνισμού» και της «προλεταριακής αλληλεγγύης» και μεταβάλλεται σε καθαρή υποτέλεια και εθελοδουλεία. Μία προθυμία που δεν μπορεί να εξηγηθεί μόνο με την τυφλή και απεριόριστη αφοσίωση κι εμπιστοσύνη τους στην ευθυκρισία και το «αλάθητο» των Σοβιετικών. Ούτε από το γεγονός ότι ήταν διορισμένοι και είχαν την ψυχολογία και τη συμπεριφορά του διορισμένου. Κι άλλοι ηγέτες ΚΚ ήταν διορισμένοι, δεν παρουσίασαν όμως αυτό το θλιβερό θέαμα.

Η εξήγηση είναι διαφορετική και την αποκαλύπτει ο ίδιος ο Ζαχαριάδης στην 7η Ολομέλεια, όταν κλήθηκε να απολογηθεί. «Θα απολογηθώ», δήλωσε, «στο ΚΚΣΕ, γιατί είμαι μέλος του ΚΚΣΕ».

Ο «μεγάλος ηγέτης» λοιπόν του ΚΚΕ, ο Ν. Ζαχαριάδης, ομολογεί καθαρά και απερίφραστα ότι είναι μέλος του Σοβιετικού ΚΚ, ότι τις εντολές του εκτελούσε και σ' αυτό μόνο νιώθει υποχρεωμένος να λογοδοτήσει.

Αποκαλυπτική όμως δεν είναι μόνο αυτή καθαυτή η ομολογία του Ζαχαριάδη. Αποκαλυπτικός είναι κυρίως ο τρόπος με τον οποίο στρατολογούν τους ανθρώπους τους οι σοβιετικές μυστικές υπηρεσίες.

Δεν είναι βέβαια εύκολο να πλησιάσουν και να τυλίξουν στα δίχτυά τους έναν ξένο κομμουνιστή ηγέτη. Το πράγμα είναι κάπως δύσκολο. Και επινόησαν αυτή την καταπληκτική μέθοδο: Του απονέμουν τον τίτλο του μέλους του ΚΚΣΕ!

Υπάρχει μεγαλύτερη τιμή για έναν ξένο κομμουνιστή από το να ονομαστεί μέλος του ΚΚΣΕ, του «τιμημένου κόμματος των μπολσεβίκων»;

Η ιδιότητα, όμως, του μέλους του ΚΚΣΕ, δεν είναι μόνο μια ξεχωριστή τιμή. Είναι ταυτόχρονα και μία ξεχωριστή ευθύνη. Χαρακτηριστικό γνώρισμα του μπολσεβίκου είναι η «συνειδητή, σιδερένια πειθαρχία». Η χωρίς αντιρρήσεις και δισταγμούς εκτέλεση οποιασδήποτε κομματικής εντολής. Και αυτό ακριβώς έκαναν οι «γνήσιοι μπολσεβίκοι» Σιάντος - Ιωαννίδης στην κατοχή και Ζαχαριάδης εν συνεχεία. Αποκτά έτσι το πραγματικό της νόημα η αποκάλυψη του Μάρκου ότι ο Ζαχαριάδης διορίστηκε στην ηγεσία του ΚΚΕ από τον Μπέρια, τον πανίσχυρο αρχηγό των σοβιετικών

μυστικών υπηρεσιών επί Στάλιν. Αλλά αν οι διορισμένοι είχαν την ψυχολογία και τη συμπεριφορά του διορισμένου, αυτοί που τους διόριζαν είχαν, φυσικά, την ψυχολογία του αφεντικού. Ακριβέστερα, του αφέντη, που διατηρεί δικαίωμα ζωής και θανάτου πάνω στο δούλο του. Χρησιμοποιούσαν ως απλά εκτελεστικά όργανα τους διορισμένους, χωρίς να καταδέχονται καν να τους ενημερώνουν, στοιχειωδώς έστω, για την πολιτική και τις επιδιώξεις τους. (Στ' αυτά μας ηχεί πάντα η θρηνητική όσο και αποκαλυπτική κραυγή του Ιωαννίδη: «Δεν μπορούσαν να μας το πουν, δεν μπορούσαν να μας το πουν»...). Και τους παραμέριζαν αδίστακτα όταν έκριναν πως ήταν άχρηστοι, πως έδωσαν ο,τι ήταν να δώσουν...

Τυπικό παράδειγμα ο ίδιος ο Ζαχαριάδης, ο «πιστός και αφοσιωμένος μπολσεβίκος». Όταν με τη «στροφή» του Κρούτσσεφ έκριναν πως ήταν πια «καμένο χαρτί», τον καταδίκασαν αδίστακτα σε πολιτικό θάνατο. Κι όταν ο Ζαχαριάδης ζήτησε από την ελληνική πρεσβεία της Μόσχας την άδεια να γυρίσει και να δικαστεί στην Ελλάδα, τον έστειλαν σε αυστηρή απομόνωση στη μακρινή Γιακουτία, καταδικάζοντάς τον και σε φυσικό θάνατο. Γιατί; Με ποιο δικαίωμα; Γιατί ο Ζαχαριάδης ήξερε πολλά κι έπρεπε να κλείσει το στόμα του για πάντα. Και γιατί, ως αφέντες, θεωρούσαν αυτονόητο δικαίωμά τους να δολοφονούν. Και οι νεοδιορισμένοι «ηγέτες» του ΚΚΕ θεώνται απαθείς το έγκλημα, θεωρώντας το προφανώς εντελώς φυσικό και νόμιμο...

Η τριπλή τραγωδία του ΚΚΕ συμπληρώνεται με την χαμηλότερη στάθμη, πολιτική και ηθική, των ανθρώπων που διορίστηκαν κατά καιρούς στην ηγεσία του. Αποδείχθηκαν ανθρωπάκια, όχι μόνο στο πολιτικό αλλά και στο ηθικό πεδίο. Αδίστακτοι ψεύτες και λασπολόγοι, έτοιμοι να εκμεταλλευτούν ανενδοίαστα την ανιδιοτέλεια, την ευπιστία και την αγνότητα των στελεχών και των μελών του κόμματος. Έτοιμοι να φορτώσουν στους άλλους τις ευθύνες τους προκειμένου να επιβιώσουν πολιτικά.

Οι περιπτώσεις Δαμασκόπουλου, Γιαννούλη, Γεωργιάδη, Βελουχιώτη, Πλουμπίδη, Καραγιώργη, είναι απλώς οι πιο γνωστές ανάμεσα σε πολλές άλλες. Τα αποκαλυπτήρια όμως είναι πλήρη και αδιάψευστα σε δύο τραγικές περιπτώσεις. Στη συμφωνία της Βάρκιζας, όπου οι τότε «ηγέτες» του ΚΚΕ φρόντισαν να απαλλάξουν εαυτούς, παραδίνοντας στο δήμιο τους απλούς αγωνιστές. Και στο δράμα των πολιτικών προσφύγων, τους οποίους οι τωρινοί «ηγέτες» του ΚΚΕ εγκατέλειψαν αβοήθητους για να μην κακοκαρδίσουν τα αφεντικά.

Σε δεκατρείς ανέρχονται οι γνωστές περιπτώσεις επαναπατρισθέντων πολιτικών προσφύγων που αυτοκτόνησαν γιατί, γέροι όντες και ανήμποροι, δεν είχαν τα μέσα να συντηρηθούν. Και οι «ηγέτες» του ΚΚΕ παρακολουθούν με απάθεια την τραγωδία, κατασπαταλώντας προκλητικά ένα δισεκατομμύριο δραχμές για το «Σπίτι του Λαού», για τα δικά τους δηλαδή πολυτελή γραφεία! Και μη τολμώντας να απευθύνουν μία, τυπική έστω, διαμαρτυρία στις κυβερνήσεις των «σοσιαλιστικών χωρών». Οι οποίες, εξίσου προκλητικά, αρνήθηκαν το δικαίωμα της σύνταξης στους απλούς αγωνιστές που, αφού έχυσαν το αίμα τους στον εμφύλιο πόλεμο για τα συμφέροντα της σοβιετικής νομενκλατούρας, δούλεψαν εν συνεχεία ευσυνείδητα τριάντα και περισσότερα χρόνια για την «οικοδόμηση του σοσιαλισμού» στις ανατολικές χώρες...

Αχαριστία και ανανδρία είναι οι λέξεις που ταιριάζουν. Είναι αχάριστοι οι «ηγέτες» του ΚΚΕ γιατί στο αίμα και στους αγώνες των πολιτικών προσφύγων στηρίχθηκαν για ν' ανεβούν. Και είναι άνανδροι, όπως είναι άνανδρος ο καπετάνιος που πρώτος εγκαταλείπει το πλοίο που βουλιάζει αφήνοντας το πλήρωμα στη μαύρη του μοΤρα.

Το ΚΚΕ, ακολουθώντας την κοινή μοίρα των άλλων ΚΚ, βαρηνμένο επί πλέον με τα φοβερά «λάθη» που ο δογματισμός και η εξάρτηση κατέστησαν αναπόφευκτα, οδεύει, αργά αλλά σταθερά, προς τον οριστικό πολιτικό αφανισμό.

Τίποτα ωστόσο δεν αποκλείει να γίνουν νέα «λάθη» και νέες συμφορές για τον τόπο. Οι σημερινοί διορισμένοι «ηγέτες» του επιμένουν πάντα πως ο Δεκέμβρης είναι το «διαμάντι» της Αντίστασης. Πως ο Δεκέμβρης «διδάσκει, φρονηματίζει, παρορμά». Και αναφερόμενοι στον Εμφύλιο διακηρύσσουν:

«Ανεξάρτητα πάντως από τα λάθη και την έκβασή του, ο αγώνας του Δ.Σ.Ε. ήταν δίκαιος, εθνικός, δημοκρατικός, αντι-ιμπεριαλιστικός. Γι' αυτό και θα μείνει μια λαμπρή σελίδα στην ιστορία των αγώνων του ελληνικού λαού για την υπόθεση της εθνικής ανεξαρτησίας, της δημοκρατίας και της κοινωνικής προόδου» (Από τη «Διακήρυξη του ΚΚΕ για τα 60 χρόνια», Νοέμβρης 1978).

Δεν είναι γνωστό ποιοι από τους σημερινούς «ηγέτες» του ΚΚΕ έχουν την «τιμή» να είναι μέλη του ΚΚΣΕ. Παγκοίμως γνωστό είναι πάντως ότι ο Φλωράκης φοίτησε σε ρωσική ανώτατη στρατιωτική σχολή και ότι του απονεμήθηκε ο βαθμός ανωτέρου αξιωματικού του σοβιετικού στρατού. Υψίστη «τιμή» βέβαια, αλλά και υψίστη

ευθύνη. Ένας αξιωματικός του σοβιετικού στρατού είναι υποχρεωμένος να εκτελεί ασυζητητί τις διαταγές των ανωτέρων του.

Το γεγονός αυτό, η διακηρυγμένη αφοσίωσή τους στον «προλεταριακό διεθνισμό» (στην αρχή δηλαδή ότι το ΚΚΣΕ αποφασίζει και τα άλλα ΚΚ εκτελούν) και η ισχύουσα πάντα εκτίμησή τους για τον Δεκέμβρη και τον Εμφύλιο, δεν αφήνουν καμμιά αμφιβολία: Αν οι «ηγέτες» του ΚΚΕ προσπαθούν σήμερα να προωθήσουν στη χώρα μας τους στόχους της σοβιετικής εξωτερικής πολιτικής με «ειρηνικά μέσα», δεν θα διστάσουν αύριο, αν αυτό αποφασίσει το Κρεμλίνο, να καταφύγουν σε «άλλα μέσα». Δεν θα διστάσουν να βυθίσουν τη χώρα μας στη συμφορά ενός καινούργιου αιματηρού γύρου. Σε κάθε περίπτωση, στη ζυγαριά τους θα βαραίνει πάντα το συμφέρον της «παγκόσμιας επανάστασης», το συμφέρον δηλαδή της σοβιετικής νομενκλατούρας. Έστω κι αν αυτό βρίσκεται σε θανάσιμη αντίθεση με ύψιστα εθνικά μας συμφέροντα.

ΕΥΤΥΧΩΣ ΚΑΙ ΔΥΣΤΥΧΩΣ

Το «ευτυχώς ηττηθήκαμε, σύντροφοι» δεν είναι, λοιπόν, παραδοξολογία. Εκφράζει πλήρως την πραγματικότητα. Αν είχαμε κερδίσει, αν είχαμε πάρει την εξουσία, η χώρα μας θα είχε ακολουθήσει τη μοίρα των άλλων χωρών της Ανατολικής Ευρώπης, που προσδέθηκαν στο σοβιετικό άρμα. Θα είχε μετατραπεί σ' έναν ακόμα δορυφόρο της Μόσχας. Ως γνήσιοι και ορθόδοξοι μαρξιστές-λενινιστές, οι Ζαχαριάδης - Ιωαννίδης και Σία θα είχαν επιβάλει τη «δικτατορία του προλεταριάτου» -την προσωπική τους, δηλαδή δικτατορία- προκειμένου να συντρίψουν την «αντεπανάσταση» και να οδηγήσουν τη χώρα μας στο «σοσιαλιστικό μετασχηματισμό». Και επειδή ισχυρή θα ήταν η αντίσταση του δημοκρατικού και φιλελεύθερου Ελληνικού Λαού, η «δικτατορία του προλεταριάτου» θα έπαιρνε την πιο στυγνή κι ανελέητη μορφή. Τηρουμένων των αναλογιών, η πατρίδα μας θα είχε μετατραπεί σε δεύτερη Αλβανία. Το ίδιο όπως και κείνη υπανάπτυκτη, καθυστερημένη και ανελεύθερη.

Αν, όμως, ο λαός μας γλίτωσε απ' όλα αυτά γιατί «ευτυχώς ηττηθήκαμε», δυστυχώς δεν γλίτωσε οριστικά και τελεσίδικα. Η συστηματική και πολύχρονη πλύση εγκεφάλου με τα απατηλά συνθήματα της Ανεξαρτησίας, της Δημοκρατίας και του Σοσιαλισμού, με μια λέξη της «Αλλαγής», δεν πήγε εντελώς χαμένη. Το αίτημα της «Αλλαγής» το ενστερνίσθηκαν πλατειές λαϊκές μάζες. Έγινε όραμα και απαντοχή για μεγάλο κομμάτι του λαού μας. Και εκεί που απέτυχε το ΚΚΕ, πέτυχε, δυστυχώς, το ΠΑΣΟΚ, ο καινούργιος «φορέας» της «Αλλαγής». Παίρνοντας την εξουσία με εκλογές, ανέλαβε να «υλοποιήσει» τα οράματα της «Αλλαγής».

Γιατί δυστυχώς;

Από όσα εκτέθηκαν πιο πάνω νομίζω ότι εξηγείται το «γιατί». Επειδή, όμως, το θέμα έχει ξεχωριστή σημασία, ας μου επιτραπεί μια σύντομη ανάλυση.

Τρεις είναι οι βασικές επαγγελίες του ΠΑΣΟΚ, που αποτελούν και τους διακηρυγμένους στόχους της κυβερνητικής πολιτικής του:

-Εθνική ανεξαρτησία.

-Λαϊκή κυριαρχία.

-Κοινωνική απελευθέρωση, η οποία θα επιτευχθεί με τον «σοσιαλιστικό μετασχηματισμό».

Θαυμάσιοι στόχοι. Μόνο που, όπως θα 'λεγε και ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, γίνεται ένα μικρό λάθος στη διεύθυνση... Γιατί:

1) Η εθνική μας ανεξαρτησία δεν κινδυνεύει από τη Δύση και ειδικότερα από τον «αμερικάνικο ιμπεριαλισμό». Κινδυνεύει, και όχι μόνο αυτή αλλά και η εδαφική μας ακεραιότητα, από τον επεκτατισμό της σοβιετικής νομενκλατούρας και τις εδαφικές βλέψεις των βορείων γειτόνων μας. Που προς το παρόν αποκρύπτονται επιμελώς, περιμένοντας απλώς την κατάλληλη ευκαιρία να εκδηλωθούν. Αυτό διδάσκει η Ιστορία και δεν έχουμε το δικαίωμα να παραγνωρίζουμε τα διδάγματά της.

Η εθνική ανεξαρτησία και η εδαφική μας ακεραιότητα σώθηκαν κυριολεκτικά «απ' του λύκου το στόμα», χάρις στην αμέριστη υποστήριξη και βοήθεια των δυτικών και, κυρίως στη γενναιόδωρη βοήθεια που πρόσφερε η μεγάλη αμερικανική συμπολιτεία. Χωρίς τη βοήθεια αυτή, η χώρα μας θα ήταν τώρα ένα απλό προτεκτοράτο. Οι πολιτικές ελευθερίες και οι δημοκρατικοί θεσμοί θα είχαν καταργηθεί. Πρωθυπουργός θα ήταν ο εκάστοτε ευνοούμενος της Μόσχας. Το ΠΑΣΟΚ, όχι μόνο δεν θα μπορούσε ποτέ να γίνει Κυβέρνηση αλλά δεν θα μπορούσε καν να υπάρξει ως πολιτικός οργανισμός. Κι όμως -κι αυτό είναι μόνο μια σκηνή από το θέατρο του παραλόγου που παίζεται χρόνια τώρα στη χώρα μας- το ΠΑΣΟΚ βρίζει και κατηγορεί τους Αμερικανούς στους οποίους, εντούτοις, οφείλει την ύπαρξή του - και την εξουσία!..

Η «πολυδιάστατη» και «υπερήφανη» εξωτερική πολιτική του ΠΑΣΟΚ, στην ουσία είναι μονοδιάστατη και μυωπική. Υποτίθεται ότι υπηρετεί τα εθνικά μας συμφέροντα και την εθνική μας ανεξαρτησία. Στην πραγματικότητα απλώς εξυπηρετεί τους στόχους της σοβιετικής εξωτερικής πολιτικής. Ξεκινώντας από μια βαθύτατα λαθεμένη ανάλυση της σύγχρονης πραγματικότητας, θεωρεί υπεύθυνους τους «Αμερικανούς ιμπεριαλιστές» για όλα τα δεινά του σύγχρονου κόσμου, ενώ απαλλάσσει πανηγυρικά τους Σοβιετικούς. Κατηγορεί τους Αμερικανούς για επεμβάσεις και ηγεμονισμό και παραβλέπει το γεγονός ότι ολόκληρη η Ανατολική και η Κεντρική Ευρώπη έχουν μετατραπεί από τους Σοβιετικούς σ' ένα απέραντο

στρατόπεδο καταναγκαστικής εργασίας. Καταδικάζει τη δικτατορία Πινοςέτ, δίνει όμως συγχωροχάρτι στη δικτατορία Γιαρουζέλσκι, αποκαλώντας την «ενδιαφέρον πείραμα»! Μια φράση για την οποία δεν ξέρω αν θα μπορούσαμε να εξιλεωθούμε ποτέ απέναντι στους Πολωνούς εργάτες.

Με τις «φιλειρηνικές πρωτοβουλίες» προωθεί, υποτίθεται, την υπόθεση της Ειρήνης. Στην πραγματικότητα απλώς προωθεί τα σχέδια της Μόσχας. Θεωρεί εκ προοιμίου καλές και άγιες όλες τις «φιλειρηνικές» προτάσεις των Σοβιετικών, καταδικάζοντας εμμέσως πλην σαφώς τους Αμερικανούς που δεν σπεύδουν να τις αποδεχθούν. Που δεν σπεύδουν δηλαδή να πέσουν στις καλοστημένες παγίδες της σοβιετικής προπαγάνδας...

Με τον τρόπο αυτό, οι Σοβιετικοί εμφανίζονται μπροστά στην παγκόσμια κοινή γνώμη ως «υπέρμαχοι» της ειρήνης και οι Αμερικανοί ως «πολεμοκάπηλοι». Προς μεγάλη χαρά και αγαλλίαση των ανθρώπων του Κρεμλίνου που προσπαθούν να αποκοιμίσουν και να αφοπλίσουν τους άλλους ενώ οι ίδιοι συνεχίζουν εντατικά και μυστικά τα εξοπλιστικά τους προγράμματα.

Είναι θλιβερό όσο και τραγικό, αλλά είναι η πραγματικότητα: Η «φιλειρηνική» εξωτερική πολιτική του ΠΑΣΟΚ, παρά τις αγαθές προθέσεις της, υπονομεύει την ειρήνη. Γιατί εξυπηρετεί τα σχέδια της σοβιετικής νομενκλατούρας από την οποία και μόνο εκπορεύεται ο κίνδυνος πυρηνικού πολέμου. Σε μία περίοδο γενικής καθίζησης και κρίσης του «σοσιαλιστικού» συστήματος, σε μία εποχή που οι άνθρωποι σ' όλο τον κόσμο όλο και πιο καθαρά συνειδητοποιούν την πραγματική φύση και την ουσία του σοβιετικού καθεστώτος αποστρέφοντας με οργή και περιφρόνηση το πρόσωπο, η εξωτερική πολιτική του ΠΑΣΟΚ αποτελεί «θείο δώρο» για τη σοβιετική νομενκλατούρα. Είναι μια ανεκτίμητη συνηγορία που οι σοβιετικοί πληρώνουν με τον τρόπο τους. Υποχρεώνουν το ΚΚΕ να ασκεί μεν κριτική κατά του ΠΑΣΟΚ, να μην επιζητεί όμως και να μην επιδιώκει την ανατροπή του. Έτσι εξηγείται και το θλιβερό θέαμα των «ηγετών» του ΚΚΕ που ενώ εξαπολύουν μύδρους κατά του ΠΑΣΟΚ για την «αντιλαϊκή» και «φιλοδυτική» πολιτική του, δηλώνουν ταυτόχρονα ότι δεν θέλουν την ανατροπή του... Και πράγματι, το ΚΚΕ δεν θέλει και δεν επιδιώκει την ανατροπή του ΠΑΣΟΚ. Επιδιώκει την αποδυνάμωση και τη συρρίκνωσή του, την απώλεια της αυτοδυναμίας του. Τον εξαναγκασμό του σε συνεργασία και συμμαχία

μαζί του για να προχωρήσει «πιο γοργά» και «πιο αποφασιστικά» η «Αλλαγή». Με πιο απλά λόγια, για να εξυπηρετηθούν καλύτερα οι στόχοι της σοβιετικής εξωτερικής πολιτικής.

Η εθνική ανεξαρτησία και η εδαφική μας ακεραιότητα απειλούνται επίσης από τους Τούρκους σωβινιστές. Πρωταρχικό μέλημα της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής θα έπρεπε να είναι η ενίσχυση και η βελτίωση των φιλικών και συμμαχικών δεσμών με τις δυτικές χώρες που, στη σύγκρουσή μας με τον τουρκικό σωβινισμό, είναι οι μόνες που μπορούν να μας προσφέρουν ουσιαστική διπλωματική, οικονομική και στρατιωτική βοήθεια. Η εξωτερική πολιτική του ΠΑΣΟΚ με τις συχνές αντιδυτικές αιχμές και τον φιλοσοβιετισμό της σε κρίσιμα διεθνή προβλήματα, υπονομεύει και αποδυναμώνει τις σχέσεις μας με τις δυτικές χώρες, μας οδηγεί σε ουσιαστική απομόνωση. Κι αυτό μπορεί κάποτε να αποβεί εξαιρετικά επικίνδυνο και για την εθνική μας ανεξαρτησία και για την εδαφική μας ακεραιότητα. Η μόνιμη κατηγορία που απευθύνεται κατά της Δεξιάς είναι ότι ακολούθησε πολιτική εθνικής μειοδοσίας, ότι έμπασε τη χώρα μας στο ΝΑΤΟ και στην ΕΟΚ επί ζημιά της εθνικής μας ανεξαρτησίας και ότι ανέχθηκε ωμές επεμβάσεις των Αμερικανών στα εσωτερικά μας.

Όσον αφορά το ΝΑΤΟ και την ΕΟΚ, η Ιστορία έδωσε ήδη την απάντηση: Ήταν μια ελεύθερη και συνετή επιλογή κι όχι μόνο των ηγετών της Δεξιάς αλλά του συνόλου των πολιτικών ηγετών της χώρας, εξαιρέσει των ηγετών της άκρας Αριστεράς. Μια επιλογή που συνέβαλε αποφασιστικά στη διασφάλιση της εθνικής μας ανεξαρτησίας και στη δημιουργία των προϋποθέσεων για ταχύρυθμη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Η ισότιμη συμμετοχή μας στην ΕΟΚ, σ' αυτή την ελεύθερη, δημοκρατική και δυναμική κοινότητα, αποτελεί ιστορικό επίτευγμα, στους πρωτεργάτες του οποίου ανήκει ακέραιη η εθνική ευγνωμοσύνη.

Αλλ' αν τα περί «εθνικής μειοδοσίας» είναι ανυπόστατα και συκοφαντικά, οι αιτιάσεις για επεμβάσεις των ξένων και ειδικότερα των Αμερικανών στις εσωτερικές μας υποθέσεις δεν είναι αβάσιμες. Σημειώθηκαν πράγματι αλλεπάλληλες επεμβάσεις, καθοριστικές, σε ορισμένες περιπτώσεις, των πολιτικών μας εξελίξεων.

Αυτοί όμως που διατυπώνουν αυτές τις κατηγορίες, λησμονούν τον στίχο του εθνικού μας ποιητή: *«Δεν είν' εύκολες οι θύρες όταν η χρεία τες κουρταλεί...»*. Κι όχι μόνο

δεν είν' εύκολες, αλλά κι όταν ανοίγουν, εννοούν να επιβάλουν τους όρους τους.

Σε μια κρίσιμη για την πατρίδα μας στιγμή, οι Αμερικανοί πρόσφεραν γενναιόδωρη ηθική και υλική βοήθεια. Ήθελαν να είναι βέβαιοι ότι η βοήθεια αυτή δεν θα πήγαινε χαμένη. Και έκαναν ό,τι μπορούσαν για να εξασφαλίσουν αυτή τη βεβαιότητα.

Αλλά είναι αστείο να κατηγορούμε τους ηγέτες της Δεξιάς ότι ανέχθηκαν επεμβάσεις όταν εμείς δεν τους είχαμε αφήσει άλλη επιλογή. Όταν εμείς, αφελώς και ανοήτως φερόμενοι, προσπαθούσαμε να μπάσουμε με τη βία τη χώρα μας στη σοβιετική στρούγκα, εκείνοι αγωνίστηκαν «τον αγώνα τον καλόν» και πέτυχαν, υφιστάμενοι ακόμα και προσωπικές μειώσεις, να κρατήσουν την πατρίδα μας ελεύθερη και δημοκρατική. Διέσωσαν το δημοκρατικό πολίτευμα και τους θεσμούς του. Κι όταν έληξαν οι «μετασεισμικές δονήσεις» από τον εμφύλιο πόλεμο - μια από τις οποίες αναμφίβολα ήταν και το πραξικόπημα των συνταγματαρχών -διεξήγαγαν άψογες εκλογές τον Οκτώβριο του '81. Και δημοκρατικώτατα παρέδωσαν την εξουσία για να μπορεί τώρα να κυβερνά το ΠΑΣΟΚ και να κατηγορεί ταυτόχρονα για «εθνική μειοδοσία» και «αντιδημοκρατική συμπεριφορά»...

Ακόμα μια σκηνή από το θέατρο του παραλόγου...

2) Η λαϊκή κυριαρχία δεν κινδυνεύει από τους ξένους κι από τη Δεξιά. Κινδυνεύει από το ΚΚΕ που διακηρυγμένο στόχο του έχει την επιβολή της «δικτατορίας του προλεταριάτου». Όσο κι αν, για λόγους προφανείς, το ΚΚΕ αποκρύπτει και αποσιωπά αυτό το στόχο, δεν παύει να διακηρύσσει ότι το «πέρασμα στο σοσιαλισμό», παρά τις «ιδιαιτερότητες κάθε χώρας», υπόκειται σε «γενικές νομοτέλειες». Και μια «γενική νομοτέλεια» που ισχύει για όλες τις χώρες του «υπαρκτού σοσιαλισμού» είναι η «δικτατορία του προλεταριάτου», η δικτατορία, στην πραγματικότητα, της νομενκλατούρας. Που καταργεί τα ατομικά δικαιώματα και τις πολιτικές ελευθερίες και μετατρέπει το Λαό σε άβουλο κοπάδι, πρόθυμο να εκτελεί τις αποφάσεις και τις εντολές της.

Και κινδυνεύει η λαϊκή κυριαρχία από το ΠΑΣΟΚ, που κινείται σε παράλληλους με το ΚΚΕ δρόμους. Που δεν υιοθετεί βέβαια και δεν διακηρύσσει την αναγκαιότητα της «δικτατορίας του προλεταριάτου», ωθείται όμως ακατανίκητα σ' αυτήν.

Αν με τον όρο «λαϊκή κυριαρχία» το ΠΑΣΟΚ εννοεί πως ο Λαός και μόνον αυτός θ' αποφασίζει με την ψήφο του ποιοι θα τον κυβερνούν, με την περίφημη «λίστα» της κατάφερε ήδη ένα πρώτο πλήγμα. Αντιπρόσωποι του Λαού δεν είναι πια αυτοί που θέλει ο Λαός αλλά αυτοί που διορίζει ο αρχηγός. Ακόμα μια φορά, εν ονόματι της λαϊκής κυριαρχίας, η θέληση του ενός μπαίνει πάνω από τη θέληση του Λαού...

Αν πάλι εννοεί πως δεν θα υπάρξουν «καλπονοθευτικά» συστήματα, δικαιούται ν' αμφιβάλλει κανείς για την ειλικρίνεια των διακηρύξεων. Γιατί και στις εκλογές του '85 το ΠΑΣΟΚ χρησιμοποίησε ένα «καλπονοθευτικό» εκλογικό σύστημα που του εξασφάλισε αυτοδυναμία παρόλο που βγήκε μειοψηφία από τις κάλπες...

Ίσως όμως δεν εννοεί μόνον αυτά. Με τον όρο «λαϊκή κυριαρχία» θα εννοεί, κυρίως τη «λαϊκή συμμετοχή», την «άμεση δημοκρατία», τη συμμετοχή του Λαού στα «κέντρα λήψης των αποφάσεων». Την εφαρμογή στην πράξη της μεγάλης αρχής σύμφωνα με την οποία η κυριαρχία του Λαού δεν σταματάει μπροστά στην κάληψη αλλά συνεχίζεται και διευρύνεται πέρ' απ' αυτή. Ο Λαός αποφασίζει πια για όλα, απ' τα πιο μικρά κι ασήμαντα ως τα πιο μεγάλα και σημαντικά...

Ακόμα μια φορά πίσω από μεγάλα λόγια, πίσω από φραστικά πυροτεχνήματα, κρύβεται η οδυνηρή πραγματικότητα. Ο Λαός καλείται ν' ασχοληθεί και ν' αποφασίσει μόνο για τα μικρά και τα ασήμαντα. Την αποχέτευση, τις φιέστες, τα σκουπίδια. Όσο για τα μεγάλα και σημαντικά, τα καθοριστικά για τη μοίρα αυτού του τόπου, όχι ο Λαός αλλά ούτε και οι εκλεγμένοι αντιπρόσωποί του, οι βουλευτές, ούτε καν οι υπουργοί, δικαιούνται να έχουν γνώμη. Τα πάντα αποφασίζονται από ένα στενό, κλειστό ηγετικό κύκλο, για την ακρίβεια από τον «μοναδικό», τον «αλάθητο», τον «χαρισματικό» ηγέτη...

Όπως στο ΚΚΕ, έτσι και στο ΠΑΣΟΚ υπάρχουν, σε αφθονία μάλιστα, όλα τα εξωτερικά γνωρίσματα της δημοκρατίας. Συνεδριάσεις, συνδιασκέψεις, επιτροπές, συνέδρια. Λείπει όμως η ουσία της δημοκρατίας. Ο διάλογος, η κριτική, η αντιπαράθεση γνώμων και απόψεων. Και είναι η μεγαλύτερη απάτη, ή έστω αυταπάτη, να ισχυρίζεται το ΠΑΣΟΚ ότι κατοχυρώνει τη λαϊκή κυριαρχία, ότι διευρύνει και βαθαίνει τη δημοκρατία στη χώρα μας, όταν η δημοκρατία είναι ανύπαρκτη μέσα στους κόλπους του.

3) Η «κοινωνική απελευθέρωση», η «κοινωνική δικαιοσύνη», δεν μπορεί να επιτευχθεί με τον «σοσιαλιστικό μετασχηματισμό». Γιατί ο «σοσιαλιστικός μετασχηματισμός», στις συγκεκριμένες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες της χώρας μας, αποτελεί σκέτη ουτοπία, όραμα απατηλό.

Τα τελευταία σαράντα χρόνια η ελληνική οικονομία, ακολουθώντας τον «καπιταλιστικό δρόμο ανάπτυξης» και στηριγμένη στην αρχή της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και της ελεύθερης επιχειρηματικής δραστηριότητας, σημείωσε ουσιαστική πρόοδο. Η χώρα μας έπαψε να είναι υπανάπτυκτη και πέρασε στη χορεία των αναπτυσσόμενων με ταχύ ρυθμό καπιταλιστικών χωρών. Η τάση προς την «καπιταλιστική ολοκλήρωση» έγινε κυρίαρχουσα και ακατανίκητη. Και προς την τάση αυτή ήρθε να συγκρουστεί «μετωπικά» η δογματική επιδίωξη του «σοσιαλιστικού μετασχηματισμού». Τα αποτελέσματα ήταν δραματικά, όπως σε κάθε μετωπική σύγκρουση. Η ελληνική οικονομία «υπέστη πολλαπλά κατάγματα» και φασκίστηκε μέσα σε γάζες και επιδέσμους. Έχασε την ανοδική της ορμή, έγινε σκιά του παλιού εαυτού της. Όλα τα οικονομικά μεγέθη έπαθαν καθίζηση, με οδυνηρό επακόλουθο την ανεργία, τα «μέτρα λιτότητας» και την ουσιαστική πτώση του βιοτικού επιπέδου των εργαζομένων. Και είμαστε ακόμα στην αρχή του «σοσιαλιστικού μετασχηματισμού»...

Η επίσημη δικαιολογία είναι ότι πρόκειται για «προσωρινές δυσκολίες» και ότι σύντομα θα επακολουθήσει η ανάκαμψη. Είναι όμως φανερό ότι πρόκειται για βαθύτερη και μονιμότερη κρίση. Μια κρίση χωρίς διέξοδο, όσο θα συνεχίζεται ο «σοσιαλιστικός μετασχηματισμός». Και δεν χρειάζεται να είναι μάντης κανείς για να μαντέψει τη συνέχεια. Τη βλέπει στις χώρες του «υπαρκτού σοσιαλισμού», όπου ο «σοσιαλιστικός μετασχηματισμός» έχει μια ιστορία αρκετών δεκαετιών. Και όπου η ουρά για ένα κιλό πατάτες ή ένα κιλό φρούτα αποτελεί συνηθισμένο φαινόμενο της καθημερινής ζωής.

Αποδεικνύεται, λοιπόν, όχι με την αφηρημένη θεωρία αλλά με την καυτή πραγματικότητα, ότι ο «σοσιαλιστικός μετασχηματισμός» δεν οδηγεί στην «κοινωνική απελευθέρωση» και στην «κοινωνική δικαιοσύνη». Οδηγεί, αντίθετα, σε μεγαλύτερη οικονομική και κοινωνική υποδούλωση των εργαζομένων. Οδηγεί νομοτελειακά στη διαμόρφωση μιας νέας άρχουσας τάξης και στην επιβολή της δικτατορίας της σε

βάρος όλων των εργαζομένων.

Στο σύνολό της η πολιτική του ΠΑΣΟΚ είναι ανεδαφική και ανεφάρμοστη. Κυνηγάει στόχους ανύπαρκτους ή ανέφικτους. Και γι' αυτό είναι καταδικασμένη σε αποτυχία. Μια αποτυχία που είναι ήδη εμφανής και την οποία οι ηγέτες του ΠΑΣΟΚ προσπαθούν να αντιμετωπίσουν με τις αλλεπάλληλες «αναδομήσεις». Πιστεύουν, ή προσπαθούν να πείσουν εαυτούς και αλλήλους ότι πρόκειται για αποτυχία προσώπων, ενώ πρόκειται για αποτυχία πολιτικής. Και είναι αυτή ακριβώς η αποτυχία που, όπως σημειώνεται παραπάνω, ωθεί ακατανίκητα προς τον αυταρχισμό, τον μονοκομματισμό και, τελικά σε κάποια μορφή ολοκληρωτισμού.

Βέβαια η αποτυχία δεν είναι η μόνη αιτία. Από τη στιγμή που αυτοανακηρύσσονται γνήσιοι και μοναδικοί εκπρόσωποι και οδηγοί του Λαού, ο δρόμος προς τον αυταρχισμό, την αλαζονεία και την αυθαιρεσία είναι ανοικτός. Όμως η αποτυχία αποτελεί τον χειρότερο σύμβουλο. Η λογική τους, παρόμοια με τη λογική των ηγετών του ΚΚΕ, είναι απλή και «ατράνταχτη»: «Αγωνιζόμαστε για το Λαό. Αγωνιζόμαστε για το σοσιαλισμό που είναι ένα δίκαιο κοινωνικό σύστημα και θ' απαλλάξει το Λαό από την αλλοτρίωση, την καταπίεση και την εκμετάλλευση. Ο Λαός μας καταλαβαίνει και μας ακολουθεί. Γι' αυτό άλλωστε και με την ελεύθερη ψήφο του μας εμπιστεύθηκε την εξουσία. Αν αντιμετωπίζουμε τώρα το φάσμα της αποτυχίας, δεν φταίμε εμείς και φυσικά δεν φταίει κι ο Λαός. Φταίει η αντίδραση, που μας πολεμάει λυσσασμένα, το κατεστημένο, η ολιγαρχία. Και φταίει, κυρίως, ο διεθνής ιμπεριαλισμός. Χρέος μας να προστατεύσουμε το Λαό και τις κατακτήσεις του. Να διασφαλίσουμε την πορεία προς τον σοσιαλισμό, να συντρίψουμε την αντίσταση της άρχουσας τάξης και του ιμπεριαλισμού. Υπέρτατος νόμος η σωτηρία του Λαού. Θα χρησιμοποιήσουμε γι' αυτό όλα τα νόμιμα μέσα».

Κι αν τα νόμιμα μέσα δεν επαρκούν;

Στο σημείο αυτό οι ηγέτες του ΠΑΣΟΚ παίρνουν βαθειά ανάσα. Το δίλημμα είναι σκληρό. Ο Λαός αυτός δεν ανέχεται τυράννους, με οποιαδήποτε δικαιολογία. Και οι καιροί δεν ευνοούν «αντιδημοκρατικές παρεκκλίσεις».

Ωστόσο το θέμα είναι κρίσιμο και δεν σηκώνει δισταγμούς και ταλαντεύσεις. Και η λογική τους συνεχίζει απτόητη: *«Το ποτάμι δεν γυρίζει πίσω. Πρέπει να εμποδίσουμε*

με κάθε τρόπο την επιστροφή της αντεπανάστασης. Ο αγνός κι απονήρευτος Λαός, μπορεί προς στιγμήν να παρασυρθεί από την προπαγάνδα της αντίδρασης. Πρέπει να σώσουμε το Λαό. Έστω και παρά τη θέλησή του. Όπως σώζεις, έστω και με το ζόρι, το παιδάκι, που, ανύποπτο για τον κίνδυνο, προσπαθεί να σκαρφαλώσει στο μπαλκόνι. Κι αν η ελευθεροτυπία, η Δικαιοσύνη, οι κοινοβουλευτικοί θεσμοί, η αστική δημοκρατία, διευκολύνουν την αντεπανάσταση, την επιστροφή της στην εξουσία, δεν θα διστάσουμε. Όλα αυτά θα τα υπονομεύσουμε (και ήδη το πράττουν...). Θα τα αφυδατώσουμε (και ήδη το πράττουν...). Θα τα αχρηστεύσουμε (τείνουν να το πράξουν...)».

Ο κίνδυνος είναι υπαρκτός και ορατός. Και η μοναδική δύναμη που μπορεί να παρεμποδίσει και να ανακόψει αυτή την πορεία είναι η Νέα Δημοκρατία. Η μεγάλη αυτή δημοκρατική παράταξη, η πιο γνήσια προοδευτική και η πιο γνήσια πατριωτική στη χώρα μας. Και η πιο συκοφαντημένη. Σε κρίσιμες στιγμές της πρόσφατης ιστορίας μας έπραξε το χρέος της. Είναι βέβαιο πως θα το πράξει και τώρα.

Το ΠΑΣΟΚ είναι καταδικασμένο σε αποτυχία, η πτώση του είναι βέβαιη. Εκείνο που δεν είναι βέβαιο είναι αν η πτώση αυτή θα είναι ομαλή και ανώδυνη για τον τόπο ή θα συνοδευτεί από μία εθνική περιπέτεια.

Μοναδική εγγύηση κι ελπίδα ότι θα συμβεί το πρώτο είναι η συνοχή, η ενότητα και η αποφασιστικότητα της Νέας Δημοκρατίας.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΥΤΟΚΡΙΤΙΚΗ

Τα κομματικά έντυπα και οι «καθοδηγητές» δεν έπαψαν ποτέ να υπογραμμίζουν την αναγκαιότητα και την σπουδαιότητα της κριτικής και της αυτοκριτικής. Της απέδωσαν σχεδόν μαγικές ιδιότητες. Πανάκεια για όλα τα λάθη και όλες τις αρρώστιες του κομματικού οργανισμού. Μοναδικό όπλο για την εύρυθμη λειτουργία του κόμματος, για την καθαρότητα της γραμμής του και για την συνεχή ανάπτυξή του. Ο Στάλιν έφτασε να υποστηρίζει - και μεις μέναμε μ' ανοιχτό το στόμα - ότι στην αταξική κοινωνία, όταν θα 'χει εκλείψει η πάλη των τάξεων, κινητήρια δύναμη της ιστορίας θα είναι ακριβώς η κριτική και η αυτοκριτική...

Υποτίθεται ότι η κριτική είναι αναφαίρετο δίκαιωμα των μελών του κόμματος που μπορούν να την ασκούν ανεμπόδια και απερίοριστα και προς τα «πάνω» και προς τα «κάτω». Η πραγματικότητα είναι εντελώς διαφορετική. Στο ΚΚΕ, η κριτική ήταν και παραμένει όπλο του κομματικού κατεστημένου για την εξουθένωση και τη συντριβή παντός διαφωνούντος. Και η αυτοκριτική, κατά κανόνα ψεύτικη και υποκριτική, φτηνό τρυκ στην κωμωδία της «εσωκομματικής δημοκρατίας».

Για τους «κάτω», το δικαίωμα της κριτικής είναι ουσιαστικά ανύπαρκτο. Περιορίζεται αυστηρά στα δευτερεύοντα κι ασήμαντα, στα ανώδυνα. Τα μεγάλα και σημαντικά, τα θέματα - κλειδιά, αποτελούν προνόμιο αποκλειστικό του κομματικού ιερατείου. Κι όσοι προς στιγμήν πιστέψουν ότι μπορούν να κάνουν κριτική προς τα «πάνω», ότι μπορούν να θίξουν θέματα ουσίας, γρήγορα προσγειώνονται ανώμαλα. Και τους απομένει μόνο η υποχρέωση της αυτοκριτικής για υπαρκτά ή ανύπαρκτα λάθη που τους φόρτωσαν οι «πάνω».

Ποιες είναι οι ευθύνες που βαραίνουν τους εκάστοτε ηγέτες του ΚΚΕ;

Είναι εύκολο βέβαια να τους φορτώσει κανείς όλα τα λάθη, μικρά και μεγάλα, τραγικά και ασήμαντα, που κατόπιν εντολής ή με δική τους πρωτοβουλία διέπραξαν. Κρίνοντας, ωστόσο, δεν πρέπει να ξεχνά πως όλα αυτά έγιναν στην επιδίωξη ενός σκοπού για την ιερότητα και την αναγκαιότητα του οποίου όλοι εμείς οι κομμουνιστές δεν διατηρούσαμε την παραμικρή αμφιβολία. Ήμασταν βαθύτατα πεπεισμένοι πως

έφτασε η μεγάλη στιγμή για την ανθρωπότητα, πως σε μας έλαχε η μεγάλη τιμή να χτίσουμε έναν καινούργιο κόσμο, να κατεβάσουμε τον παράδεισο στη γη.

Από την πεποίθηση αυτή ξεκινώντας οι ηγέτες του ΚΚΕ έπραξαν όσα έπραξαν. Και η ευθύνη δεν είναι μόνο δική τους. Όλοι μας, μέλη και στελέχη του ΚΚΕ, έχουμε μερίδιο της ευθύνης. Γιατί στη δράση τους οι ηγέτες του ΚΚΕ είχαν τη δική μας υποστήριξη και ανοχή χωρίς την οποία δεν μπορούσαν να κάνουν τίποτα. Μας εξέφραζαν και μας εκπροσωπούσαν.

Είμαστε συνεπώς συνυπεύθυνοι για όλα. Για τα φοβερά εγκλήματα του Στάλιν. Για τις δίκες της Μόσχας και τα στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Για τις καταδίκες και τις εκτελέσεις μυριάδων ανθρώπων. Για το βαρύ ζυγό που επιβλήθηκε στο μεγάλο ρωσικό λαό. Και για τον βαρύτερο ακόμα ζυγό που επιβλήθηκε μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο σε τόσες χώρες της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης. Για την απίθανη αυτή τερατογένεση και τη δημιουργία της τρομερής πολεμικής μηχανής που αποτελεί σήμερα θανάσιμη απειλή για ολόκληρη την ανθρωπότητα.

Και είμαστε ειδικότερα συνυπεύθυνοι για τα δεινά και τις συμφορές που έπληξαν την πατρίδα μας και τόσο σημαντικά καθυστέρησαν την οικονομική και κοινωνική της πρόοδο. Για τον Δεκέμβρη και τον Εμφύλιο. Για το αδικοχυμένο αίμα των συντρόφων μας αλλά και των αντιπάλων μας. Για την Ελένη Γκατζογιάννη και τις άλλες μαρτυρικές μανάδες της Ηπείρου. Και για τις εν συνεχεία αδιάκοπες όσο και ηλίθιες προσπάθειές μας να μετατρέψουμε την πατρίδα μας σε σοβιετικό προτεκτοράτο.

Βαριές οι ευθύνες μας, όσο κι αν οι προθέσεις μας ήταν αγαθές. Δεν θέλαμε το κακό, αλλά το καλό της πατρίδας.

Μας δίκαιαν και μας καταδίκαιαν «επί εσχάτη προδοσία» και «επί κατασκοπεία». Το πιο σωστό θα ήταν να μας δικάσουν «επί εσχάτη αφελεία» και «επί εσχάτη ευπιστία».

Σε τελευταία ανάλυση ήταν ένα παιχνίδι, ένα σκέρτσο της Ιστορίας. Εμείς ως καλοί και ευσυνείδητοι ηθοποιοί παίξαμε το έργο που ο Μεγάλος Σκηνοθέτης και ο Μεγάλος Σεναριογράφος είχαν ετοιμάσει. Η Ιστορία μοίρασε τους ρόλους. Η αδέκαστη Ιστορία ας μοιράσει ακριβοδίκαια και τις ευθύνες.

Αν οι πολιτικές ευθύνες είναι κοινές, δεν συμβαίνει το ίδιο και στο ηθικό, στο

ανθρώπινο επίπεδο. Ενώ στο σύνολό τους τα μέλη και τα στελέχη του ΚΚΕ αγωνίστηκαν με αυταπάρνηση και ανιδιοτέλεια, κινούμενα από έναν άκρατο και ανεδαφικό, έστω, πλην όμως αγνό ιδεαλισμό, τα κορυφαία στελέχη του Κόμματος, και, κυρίως, οι Ζαχαριάδης - Ιωαννίδης, αποδείχθηκαν άνθρωποι κατωτάτης ηθικής υποστάθμης. Αμοραλιστές και μωροφιλόδοξοι, αδίστακτοι αρριβιστές, ικανοί για όλα προκειμένου να φτάσουν στην κορυφή και να παραμείνουν στην κορυφή. Αδιάψευστη οι ίδιοι απόδειξη ότι μ' αυτό το ανθρώπινο υλικό δεν μπορείς να χτίσεις σοσιαλισμό. Όπως δεν μπορείς να χτίσεις ουρανοξύστη με τεχνίτες της παλαιολιθικής εποχής...

Μας κατείχε, λέω, ένας αγνός ιδεαλισμός και μια ανιδιοτέλεια. Είναι όμως ακριβώς έτσι; Κατά πόσο μπορούν οι ανθρώπινες πράξεις να είναι ανιδιοτελείς; Είναι βέβαιο πως αν ξύσει λίγο κανείς πίσω απ' την «ανιδιοτέλεια», θα βρει να καίει άσβεστη η φλόγα της φιλοδοξίας, το ευγενικό, έστω, πάθος για τα πρωτεία. Μετά τη νίκη, μετά το «θρίαμβο της επανάστασης», θα μας περιέβαλλε η γενική εκτίμηση και ο σεβασμός για το νικηφόρο αγώνα μας. Και δικαιωματικά θα μπαίναμε πάλι πρώτοι στον αγώνα, με την εξουσία στα χέρια, για την «οικοδόμηση του σοσιαλισμού».

Κι αν πάλι πέφταμε στον αγώνα με τον «ταξικό εχθρό», δεν θα χανόμασταν για πάντα στη σιωπή και στη λήθη. Οι στίχοι του τραγουδιού μας ενέπνεαν και μας εμπύχωναν, ανοίγοντας για μας «ένα παράθυρο στην αιωνιότητα»: «Και οι απόγονοι στις συγκεντρώσεις τα ονόματά τους θα διαλαλούν»...

Οι ευθύνες που βαραίνουν τα μέλη και τα στελέχη του ΚΚΕ βαραίνουν και μένα. Δεν ευθύνομαι βέβαια γιατί εφτάχρονο παιδάκι κουβαλούσα παράνομες προκηρύξεις στο στήθος, ούτε γιατί πήγαινα σχολείο με ψευδώνυμο. Ευθύνομαι όμως για τα μετέπειτα.

Στον Εμφύλιο δεν πολέμησα με τ' όπλο στο χέρι. Πήρα όμως μέρος ως μέλος του μηχανισμού των ασυρμάτων. Βοήθησα έτσι στη διεξαγωγή και την παράταση του Εμφυλίου, συνέβαλα να χυθεί αθώο αίμα αδελφικό.

Θα ήθελα να εκφράσω τη βαθιά μου λύπη. Βέβαια το να εκφράζει κανείς τη βαθιά, έστω, λύπη του μπρος σ' ένα δάσος από σταυρούς για τους οποίους δεν είναι άμοιρος ευθύνης, ηχεί κάπως παράταιρα... Ειλικρινά δεν βλέπω τι άλλο μπορώ να κάνω. Τα

δεκαπέντε χρόνια φυλακής και τ' άλλα τόσα σχεδόν της παρανομίας ας θεωρηθούν αρκετή τιμωρία. Κι ας θεωρηθούν οι γραμμές αυτές ως μία προσπάθεια εξιλέωσης.

Στη δίκη Μπελογιάννη και εν συνεχεία στις φυλακές, νόμιζα ότι επιτελούσα το «επαναστατικό» μου χρέος. Νόμιζα ότι υπηρετώ τον Ελληνικό Λαό. Στην πραγματικότητα υπηρετούσα τον τυχοδιωκτισμό και τις φιλοδοξίες των «ηγετών» του ΚΚΕ και τα ιδιοτελή συμφέροντα της σοβιετικής νομενκλατούρας.

Ευθύνομαι επίσης γιατί άργησα να συνειδητοποιήσω την αλήθεια και άργησα να την ομολογήσω. Πάει καιρός που μ' έζωναν τα φίδια. Πίστευα, όμως, ή, έστω, προσπαθούσα να πείσω τον εαυτό μου, γιατί έτσι με βόλευε, ότι όλα αυτά ήταν προσωρινά. Ότι κάθε τι το καινούργιο είναι αναπόφευκτο να παρουσιάζει ατέλειες κι ότι με το πέρασμα του χρόνου ο σοσιαλισμός θα έδειχνε το καθαρό και φωτεινό του πρόσωπο.

Ο χρόνος έδειξε πως όλ' αυτά ήταν αυταπάτες. Και πρόβαλε ακόμα πιο επιτακτικά την ανάγκη να λυτρωθούμε από τις αυταπάτες.

Και τα ιδανικά; Τι θα γίνουμε τώρα χωρίς οράματα και ιδανικά; Πώς ν' αφήσουμε τους νέους μας χωρίς ιδανικά;

Αν έχουμε χρέος να δώσουμε στους νέους κάποια ιδανικά, έχουμε πρώτα ένα μεγαλύτερο χρέος: Να μην τους αφήσουμε να ζουν με ψεύτικα και απατηλά οράματα και ιδανικά. Γιατί είναι συμφορά και γι' αυτούς και για την πατρίδα. Να καταλάβουν, κι όχι μόνο αυτοί, ότι καινούργιες, ανώτερες μορφές οικονομικής και κοινωνικής οργάνωσης θα προέλθουν, αναγκαστικά, από τις προηγμένες βιομηχανικές χώρες. Το να πιστεύουν ότι οι μορφές αυτές θα ξεπηδήσουν από υπανάπτυκτες και καθυστερημένες χώρες, είναι σαν να πιστεύουν ότι οι κερασιές θ' ανθίσουν πρώτα στο Βόρειο Πόλο κι ύστερα στη Μεσόγειο...

Κι αν χρειάζεται οπωσδήποτε κάποιο ιδανικό, είναι μπροστά μας: Να αγωνιστούμε για την εθνική ενότητα και ομοψυχία, που όμως μόνο στη βάση της αλήθειας μπορεί να οικοδομηθεί. Γιατί μόνο ενωμένοι μπορούμε να αντιμετωπίσουμε τους κινδύνους που μας περιζώνουν. Και ν' αγωνιστούμε ταυτόχρονα για την ολόπλευρη ανάπτυξη της χώρας μας ώστε να πλησιάσει, όσο είναι δυνατό, τις προηγμένες χώρες της Δυτικής

Ευρώπης.

Και το χρέος αυτό πέφτει, κυρίως, στους ώμους των ηγετών της Δεξιάς. Οι ηγέτες του ΠΑΣΟΚ, του ΚΚΕ και των άλλων «δημοκρατικών δυνάμεων», ωθούμενοι από έναν τυφλό δογματισμό και από το πάθος της εξουσίας, μιλούν για ενότητα και ομοψυχία, όμως στην πραγματικότητα σπρώχνουν προς τον εθνικό διχασμό, ανύποπτοι για τους τρομερούς κινδύνους που συνεπάγεται.

Η εγνωσμένη σύνεση και η μετριοπάθεια των ηγετών της Νέας Δημοκρατίας είναι η μοναδική ελπίδα ότι τελικά ο διχασμός θα αποτραπεί, ο Λαός θα δώσει τα χέρια κι ενωμένος θα αγωνιστεί για την ανεξαρτησία και την εδαφική ακεραιότητα, για την πρόοδο και την προκοπή της πατρίδας μας.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Περίλυπος «έως θανάτου» σέρνω τις γραμμές αυτές. Για τους νεκρούς μας πρώτα. Πώς να τους πεις πως άδικα θυσιάστηκαν; Στο νου μου έρχεται αδιάκοπα ο στίχος του ποιητή: «Καλότυχοι οι νεκροί...». Όχι όμως γιατί λησμονάνε, αλλά γιατί δεν έζησαν αυτή την τραγική διάψευση. Και διπλά καλότυχοι όσοι, σαν τον πατέρα μου, δεν πήγαν από αδελφικό αλλά από γερμανικό βόλι.

Και για τους ζωντανούς ύστερα: Πώς να μηδενίσεις τους αγώνες και τις θυσίες ολόκληρης ζωής;

Λυπάμαι που σε μένα έλαχε να πω τα σκληρά αυτά λόγια. Για το φαρμάκι που πότισα παλιούς συναγωνιστές και φίλους, γνωστούς και άγνωστους συντρόφους του αγώνα και της φυλακής. Δεν μπορούσα όμως να κάνω διαφορετικά.

Πάνω από συγγενείς, συναγωνιστές και φίλους, πάνω κι απ' το αδικοχυμένο αίμα, στέκεται η αλήθεια. Γιατί η αλήθεια ταυτίζεται με την πατρίδα.

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

Σημείωμα του Εκδότη

Για την υπόθεση Μπελογιάννη γράφτηκαν και ειπώθηκαν πολλά. Για όποιον ενδιαφέρεται να μάθει ολόκληρη την αλήθεια, η προσωπική μαρτυρία του Τ. ΛΑΖΑΡΙΔΗ έχει τη σφραγίδα της ακρίβειας και της εγκυρότητας.

Θεωρούμε ως εκ τούτου σκόπιμο να παραθέσουμε εδώ το σχετικό κεφάλαιο από το βιβλίο του «ΑΠΛΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ» που εκδόθηκε από τις εκδόσεις «ΠΑΠΑΖΗΣΗ».

Ι. Χ. Γ.

ΥΠΟΘΕΣΗ ΜΠΕΛΟΓΙΑΝΝΗ

Υπάρχουν δύο κατηγορίες ανθρώπων: Αυτοί που καθορίζουν μόνοι τους τη μοίρα τους. Που έχουν δυνατότητα επιλογής και κάποια στιγμή αποφασίζουν με δική τους ευθύνη κι αφού ζυγίσουν τα υπέρ και τα κατά, ποιο δρόμο θα ακολουθήσουν.

Κι αυτοί που τη μοίρα τους καθορίζουν άλλοι, που ένας και μόνο δρόμος ανοίγεται μπροστά τους και τον ακολουθούν χωρίς να μπορούν να πράξουν διαφορετικά.

Ανήκω σ' αυτή τη δεύτερη κατηγορία. Από πολύ μικρός, χωρίς να το καταλάβω και χωρίς να έχω τη δυνατότητα επιλογής, βρέθηκα στον δρόμο της παράνομης δράσης, του αγώνα για τα κομμουνιστικά ιδανικά για «το θρίαμβο της επανάστασης» στη χώρα μας και σ' όλο τον κόσμο. Κι αυτό γιατί ο πατέρας μου ήταν φλογερός επαναστάτης, επαγγελματικό στέλεχος του ΚΚΕ.

Σπεύδω να διευκρινίσω πως δεν μέμφομαι κανέναν, και πολύ περισσότερο τον πατέρα μου, γιατί δεν μου έδωσε δυνατότητα επιλογής. Πρώτον γιατί αντικειμενικά δεν υπήρχε αυτή η δυνατότητα και δεύτερον γιατί, όταν ενήλικος πια, μπορούσα να κρίνω και να διαλέξω, ακολούθησα χωρίς δισταγμό τον ίδιο δρόμο, βέβαιος για το «δίκιο» του αγώνα και τον αναπόφευκτο θρίαμβο του σοσιαλισμού. Θέλω απλώς να εξηγήσω πως και γιατί εγώ και η αδελφή μου βρεθήκαμε στο επίκεντρο της υπόθεσης Μπελογιάννη, μιας υπόθεσης που συγκλόνισε τη χώρα μας και είχε τεράστια απήχηση σ' όλο τον κόσμο.

Κοντεύει μισός σχεδόν αιώνας από την δίκη και την εκτέλεση. Πολλά γράφτηκαν και πολλά ειπώθηκαν από τότε, όμως κρίσιμα ερωτήματα εξακολουθούν να παραμένουν αναπάντητα. Τι ακριβώς ήταν η υπόθεση Μπελογιάννη; Πώς και γιατί για πρώτη φορά δικάστηκαν και εκτελέστηκαν κομμουνιστές με τη βαριά κατηγορία της κατασκοπείας; Ήταν κατασκευασμένη η κατηγορία; Ποια η αλήθεια και ποιο το ψέμα; Υπάρχουν ευθύνες και πώς καταμερίζονται;

Ήρθε νομίζω η στιγμή να ειπωθεί ολόκληρη η αλήθεια, όπως τουλάχιστον εγώ την έζησα και τη γνώρισα «εκ των έσω». Η αλήθεια που δικαιούται να γνωρίζει ο ελληνικός λαός, αφού μάλιστα πρόκειται για υπόθεση που σημάδεψε τη μοίρα αυτού του τόπου και καθόρισε σε σημαντικό βαθμό τις κατοπινές εξελίξεις.

Επηρεασμένος βαθιά από την «Μεγάλη Οκτωβριανή Επανάσταση» και τις ιδέες του σοσιαλισμού ο πατέρας μου, νεότερος ακόμα, προσχώρησε στο ΚΚΕ και ανέπτυξε έντονη «επαναστατική δράση». Γρήγορα εξελίχθηκε σε «επαγγελματικό» στέλεχος του κόμματος, πράγμα που την εποχή εκείνη σήμαινε απίστευτες στερήσεις, παρανομίες και διώξεις.

Έζησα από πολύ μικρός μέσα σ' αυτό το κλίμα της παρανομίας και των διώξεων. Πήγαινα στο δημοτικό με ψευδώνυμο και κουβαλούσα παράνομες προκηρύξεις στο στήθος μου γιατί, βέβαια, κανείς δεν μπορούσε να υποψιαστεί ένα εφτάχρονο παιδάκι...

Σπάνια βλέπαμε στο σπίτι τον πατέρα γιατί διαρκώς μπαινόβγαινε στις φυλακές και τις εξορίες.

Η δικτατορία της 4ης Αυγούστου τον έπιασε και τον έκλεισε στην Ακροναυπλία.

Δεν τον ξανάδαμε από τότε. Μετά την απελευθέρωση στην Κομοτηνή, την ιδιαίτερη πατρίδα μας, μάθαμε τη συνέχεια. Μόλις βγήκε από την Ακροναυπλία, ρίχθηκε με τα μούτρα στην αναδιοργάνωση του κόμματος και στην οργάνωση της Αντίστασης κατά των κατακτητών, ως Γραμματέας του Εργατικού ΕΑΜ. Πιάστηκε από τους συνεργάτες των Γερμανών, μάλλον ύστερα από προδοσία, δικάστηκε και καταδικάστηκε σε θάνατο από γερμανικό στρατοδικείο και εκτελέστηκε το Μάη του 43 στο σκοπευτήριο της Καισαριανής.

Το ΚΚΕ τον κατέταξε μεταξύ των ηρώων του γιατί, όπως ανέγραψε ο «Ριζοσπάστης», απέρριψε εξαιρετικά δελεαστικές προτάσεις των κατακτητών και έπεσε ζητωκραυγάζοντας για το κόμμα και την πατρίδα.

Την ίδια περίπου εποχή, το 1943, η μητέρα μου, επειδή ανέπτυξε αντιστασιακή δράση κατά των Βουλγάρων κατακτητών, πιάστηκε μαζί με άλλους πατριώτες στην Κομοτηνή, δικάστηκε από βουλγαρικό στρατοδικείο και καταδικάστηκε σε ισόβια δεσμά. Κλείστηκε στις βουλγαρικές φυλακές και σίγουρα θα σάπιζε εκεί αν δεν μεσολαβούσε η συμμαχική νίκη και το διώξιμο των Βουλγάρων από τη Θράκη.

Το καλοκαίρι του '46 το κόμμα μας ειδοποίησε, εμένα και την αδελφή μου, να κατεβούμε στην Αθήνα για να σπουδάσουμε, όπως μας είπαν.

Όπως μάθαμε αυτό έγινε ύστερα από εισήγηση του Σέργιου Αναστασιάδη, υπεύθυνου του παράνομου μηχανισμού του ΚΚΕ και στενού φίλου του πατέρα μου, σε αναγνώριση των υπηρεσιών και των θυσιών που πρόσφερε η οικογένειά μας στο κόμμα και στον αγώνα.

Όμως ο Εμφύλιος είχε ήδη αρχίσει. Οι πρώτοι πυροβολισμοί και τα πρώτα θύματα είχαν πέσει το Μάρτη του '46 στο Λιτόχωρο. Και αντί για σπουδές βρεθήκαμε ενταγμένοι στον άκρως απόρρητο μηχανισμό των ασυρμάτων. Προφανώς το κόμμα εκτιμούσε ότι οι δεσμοί αίματος που είχαμε μαζί του, αποτελούσαν επαρκή εγγύηση και μπορούσε να μας έχει πλήρη εμπιστοσύνη. Μαζί με την οικογένεια Αργυριάδη εγκατασταθήκαμε σε μία μονοκατοικία στη Γλυφάδα όπου προηγούμενα, απ' ότι έμαθα, έμενε ο ίδιος ο Ζαχαριάδης. Βοήθησα τον Αργυριάδη στην κατασκευή της υπόγειας κρύπτης όπου τοποθετήθηκαν οι ασύρματοι και όπου διαμορφώθηκε χώρος για τη διαμονή του χειριστή.

Τόσο εγώ όσο και η αδελφή μου εκπαιδεύτηκαμε από τον Βαβούδη στον χειρισμό του ασυρμάτου. Σαν πιο επιδέξια η αδελφή μου συνέχισε ως ασυρματίστρια ενώ εγώ ανέλαβα την «επαγρύπνηση».

Ο Εμφύλιος είχε ανάψει για τα καλά, ο ασύρματος λειτουργούσε κανονικά όταν, χαράματα ένα πρωινό του Ιουλίου του '47, μας ξύπνησαν δυνατά χτυπήματα στην πόρτα. Δεν ήταν βέβαια ο γαλατάς...

Ανοιξαμε και όρμησε μέσα η Ασφάλεια. Σκέφθηκα πως ήρθε το τέλος, γρήγορα όμως το πράγμα ξεκαθάρισε. Ήταν οι περίφημες «μαζικές συλλήψεις» του Ζέρβα που έφεραν την αστυνομία σπίτι μας εκείνο το πρωινό.

Ήταν η εποχή που κατά χιλιάδες όχι μόνο γνωστοί κομμουνιστές αλλά και απλοί αριστεροί, οδηγούνταν στην εξορία στα πλαίσια ενός γενικότερου κυβερνητικού σχεδίου «εκκαθάρισης των μετόπισθεν».

Συνέλαβαν εμένα και τον Αργυριάδη και μας πήγαν μαζί με χιλιάδες άλλους στην Ψυτάλλεια, όπου ψηθήκαμε όλη μέρα στον καυτό ήλιο χωρίς τροφή αλλά κυρίως χωρίς νερό.

Το βράδυ μας φόρτωσαν κοπαδιαστά στ' αμπάρια ενός αρματαγωγού και το πρωί

βρεθήκαμε στην Ικαρία.

Σε λίγες μέρες ο Αργυριάδης έκανε «δήλωση» και αφέθηκε ελεύθερος. Δεν χρειαζόταν φιλοσοφία για να καταλάβω ότι αυτό έγινε ύστερα από υπόδειξη του Βαβούδη προκειμένου να συνεχιστεί απρόσκοπτα η λειτουργία του ασυρμάτου.

Εγώ παρέμεινα στην Ικαρία γιατί δεν είχα καμιά σχετική οδηγία. Υποθέτω ότι αυτό έγινε σκόπιμα προκειμένου να δημιουργηθεί η εντύπωση στην Ασφάλεια ότι τόσο η «μεταμέλεια» του Αργυριάδη όσο και η δική μου «αδιαλλαξία» ήταν ειλικρινείς, ο καθένας τραβούσε το δρόμο του και συνεπώς τίποτα το ύποπτο δεν συνέβαινε.

Αφέθηκα ελεύθερος ύστερα από τρεις μήνες με τα «μέτρα ειρήνευσης» του Σοφούλη. Και η δραστηριότητα, νόμιμη και παράνομη, στη μονοκατοικία της Γλυφάδας συνεχίστηκε κανονικά σ' όλη τη διάρκεια του Εμφυλίου. Με τον κίνδυνο να παραμονεύει πάντα και τις βαριές συνέπειες, σε περίπτωση ανακάλυψης, για τις οποίες δεν είχαμε βέβαια καμμιάν αμφιβολία.

Η συντριβή στο Γράμμο και στο Βίτσι ήταν ένα σοκ που γρήγορα ξεπεράστηκε. Ο Ζαχαριάδης διαβεβαίωνε, και εμείς ήμασταν βέβαιοι για το αλάθητό του, ότι η υποχώρηση του Δημοκρατικού Στρατού ήταν προσωρινή, το όπλο παρέμενε «πράσινο» και συνεπώς η νίκη μπορεί να καθυστερούσε λίγο, ήταν όμως αναπόφευκτη. Εγγύηση το πανίσχυρο «σοσιαλιστικό στρατόπεδο» και η νίκη της «επανάστασης» στην Κίνα, που απέδειχνε ότι ο Ανατολικός άνεμος ήταν πιο δυνατός από τον Δυτικό...

Αρχές του '51 παρουσιάστηκα νεοσύλλεκτος στην Κόρινθο. Ύστερα από τη βασική εκπαίδευση τοποθετήθηκα σε τάγμα πεζικού στη Β. Ελλάδα. Στη Ξάνθη αρχικά, σε διάφορα άλλα σημεία κοντά στα σύνορα και τελικά στο Σωχό της Χαλκιδικής.

Ένα απόγευμα, στα μέσα Νοεμβρίου του '51, με ειδοποίησαν να παρουσιαστώ στη διοίκηση του τάγματος.

Με περίμεναν δύο άγνωστοί μου αξιωματικοί που μου δήλωσαν ότι ένα μέλος της οικογενείας μου τραυματίστηκε βαριά σε ατύχημα. Λεπτομέρειες δεν ήξεραν, είχαν μόνο εντολή να με συνοδεύσουν στην Αθήνα.

Κατάλαβα βέβαια ότι ήταν πρόσχημα και ότι κάτι συνέβαινε με τους ασυρμάτους. Δεν ήξερα όμως τι ακριβώς και γι' αυτό δεν έδειξα να ανησυχώ ιδιαίτερα. Ήταν καλύτερα για την ώρα να κάνω πως δεν καταλαβαίνω τίποτα. Φτάσαμε βράδυ στη Θεσσαλονίκη όπου μ' έβαλαν να περάσω την νύχτα σ' ένα άδειο κελί μιας στρατιωτικής υπηρεσίας, χωρίς να μου πουν τίποτα απολύτως. Ούτε και 'γω ζήτησα καμιά εξήγηση, ήταν φανερό ότι βρισκόμουν υπό κράτηση. Το πρωί με πήγαν στο αεροδρόμιο και πήραμε το αεροπλάνο για την Αθήνα. Και εκεί λύθηκε το μυστήριο. Δύο-τρεις επιβάτες κρατούσαν στα χέρια τους και διάβαζαν με προσοχή τις πρωινές εφημερίδες που με μεγάλους τίτλους ανάγγειλαν τα συνταρακτικά νέα: «Ασύρματοι στη Γλυφάδα», «Μεγάλη επιτυχία της Ασφάλειας».

Στην Αθήνα με πήγαν αρχικά σε ένα κτίριο της οδού Μέρλιν όπου στεγαζόταν μια ειδική στρατιωτική υπηρεσία και στη συνέχεια βρέθηκα στα κρατητήρια της Γενικής Ασφάλειας Αθηνών.

Εκεί, σ' ένα απόκομμα εφημερίδας που δεν ξέρω αν αφέθηκε τυχαία ή σκόπιμα στην τουαλέτα, διάβασα για την καινούργια κρύπτη με ασύρματο που βρέθηκε στην Καλλιθέα και για την αυτοκτονία του Βαβούδη.

Στην ανάκριση παραδέχθηκα τα απολύτως αναγκαία, αυτά που ήταν ολοφάνερα και δεν επιδέχονταν καμιά αμφισβήτηση. Ναι, ήξερα για την ύπαρξη και τη λειτουργία του ασυρμάτου, βοηθούσα στην απόκρυψη, ήξερα τις συνέπειες και ήμουν έτοιμος να τις υποστώ.

Αργότερα στη φυλακή «υψηλά ιστάμενο» στέλεχος του ΚΚΕ μου είπε ότι «εμείς οι κομμουνιστές, σ' αυτές τις περιπτώσεις, δεν αναγνωρίζουμε τίποτα και αρνούμαστε τα πάντα».

Μου φάνηκε τότε και εξακολουθεί και τώρα να μου φαίνεται αστείο και ανέντιμο. Η αδελφή μου (δεν ήξερα ακόμα τότε ότι είχε κατορθώσει να διαφύγει τη σύλληψη) και τα άλλα μέλη της οικογενείας να δικάζονται και να καταδικάζονται για την κρύπτη και τους ασυρμάτους, την ύπαρξη των οποίων δεν μπορούσαν βέβαια να αρνηθούν αφού βρέθηκαν μέσα στο ίδιο τους το σπίτι, και εγώ να βγάζω την ουρά μου απέξω, να παριστάνω τον αμέτοχο και τον ανήξερο!

Άλλωστε από τον Βαβούδη δεν είχαμε καμιά οδηγία για τη στάση μας σε περίπτωση σύλληψης. Θεωρούσε αυτονόητες τις συνέπειες και περιττή κάθε συζήτηση. Ο ίδιος, πάντως, άφηνε να εννοηθεί ότι δεν θα έπεφτε ποτέ ζωντανός στα χέρια του εχθρού, δείχνοντας με νόημα και το περιστρόφο που έκρυβε.

Για μένα λοιπόν το πράγμα ήταν καθαρό. Όπως μέχρι πριν δυόμισι μόλις χρόνια τα αδέρφια μας του Δημοκρατικού Στρατού έπεφταν πολεμώντας ηρωικά με τ' όπλο στο χέρι, έτσι και μεις που πολεμούσαμε με το δικό μας όπλο, τον ασύρματο, θα πέφταμε στον αγώνα κατά του «μοναρχοφασισμού» και της «Αμερικανοκρατίας», για το «Θρίαμβο του σοσιαλισμού σ' όλο τον κόσμο». Ένα πρωινό μ' ανέβασαν σ' ένα γραφείο της Ασφάλειας και μου διάβασαν το κατηγορητήριο. Μου ήρθε σαν κεραυνός. Ήξερα ότι μέχρι τότε οι κομμουνιστές δικάζονταν και εκτελούνταν με το Γ' ψήφισμα και το νόμο 509 για «απόσπαση μέρους του όλου της ελληνικής επικρατείας» κ.λπ. κ.λπ. Τώρα μάθαινα ότι θα δικαζόμουν στο Διαρκές Στρατοδικείο για παράβαση του νόμου 375/36 «περί κατασκοπείας!».

Ενώ ήμουν μέλος ενός παράνομου κομματικού μηχανισμού και δεν είχα καμιά σχέση με κατασκοπεία, ενώ πάλευα για τα ανώτερα ιδανικά της Ελευθερίας, της Δημοκρατίας και του Σοσιαλισμού, θα δικαζόμουν ως κοινός κατάσκοπος με την ατιμωτική κατηγορία της κατασκοπείας!

Τρεις μήνες στο κελί μου, στην αυστηρή απομόνωση, προσπαθούσα να συνειδητοποιήσω την κατάσταση και να χαράξω «γραμμή αμύνης». Δεν είχα συνήγορο και δεν είχα ιδέα ούτε για τους συγκρατούμενους ούτε για τα στοιχεία πάνω στα οποία στηριζόταν η κατηγορία. Δεν ήξερα ότι η αδελφή μου είχε κατορθώσει να διαφύγει.

Έκανα κάθε μέρα ατέλειωτη πεζοπορία προσπαθώντας να βάλω σε κάποια σειρά τις ίδιες και τις ίδιες σκέψεις που διαρκώς στροβιλιζόνταν στο μυαλό μου.

Λέω πεζοπορία και σίγουρα θα αναρωτιέται κανείς τι πεζοπορία μπορεί να γίνει σ' ένα κελί ένα επί δυόμισι. Κι όμως μπορεί! Έκανα ακριβώς τρία βήματα κατά μήκος, μεταβολή, τρία βήματα, μεταβολή και ούτω καθεξής.

Στο τέλος έπεφτα κουρασμένος να κοιμηθώ τον ύπνο του δικαίου με μόνη συντροφιά

μια βρώμικη κουβέρτα.

Ήμουν σε διαρκή απομόνωση όμως στην πραγματικότητα ποτέ δεν ένοιωσα μόνος. Οι σκιές του πατέρα μου, του Αναστασιάδη και των άλλων ηρωικών αγωνιστών του κόμματος ήταν κοντά μου, μου έδιναν δύναμη και κουράγιο. Κατέστρωνα και κατέστρωνα ξανά σε γενικές γραμμές την απολογία μου. Στο στρατοδικείο θα έδινα τη μάχη. Θα έπαιρνα εκδίκηση για τη βρώμικη κατηγορία της κατασκοπείας με την οποία προσπαθούσαν να λερώσουν το ηρωικό ΚΚΕ.

Η δίκη άρχισε στα μέσα Φλεβάρη του '52.

Από νωρίς μας μάζεψαν σε μία αίθουσα της Ασφάλειας όπου και για πρώτη φορά έβλεπα τους συγκατηγορουμένους μου. Άγνωστα πρόσωπα όλοι, με εξαίρεση τον Αργυριάδη.

Πολυάριθμοι αστυνομικοί ανάμεσά μας, μας κάρφωναν με επίμονες βλοσυρές ματιές, απαγορεύοντας κάθε επικοινωνία, κάθε νόημα μεταξύ μας.

Η ατμόσφαιρα μέσα στην αίθουσα του στρατοδικείου ήταν καταθλιπτική.

Η είσοδος επιτρεπόταν μόνο σε όσους ήταν αρεστοί στην Ασφάλεια. Παντού ένα γύρω πρόσωπα εχθρικά, ματιές άγριες, βλοσυρές. Το κλίμα της απομόνωσης είχε μεταφερθεί και μέσα στο στρατοδικείο. Σ' όλη τη διάρκεια της δίκης δεν μπόρεσα να ανταλλάξω ούτε κουβέντα με κάποιον από τους συγκρατούμενους.

Κάθε πρωί μας έφερναν με χειροπέδες στο στρατοδικείο και με τη λήξη της συνεδρίασης αμέσως πάλι στην απομόνωση στην Ασφάλεια.

Επειδή δεν είχα συνήγορο, ο Πρόεδρος διόρισε αυτεπαγγέλτως συνήγορο έναν άγνωστο μου δικηγόρο, τον Μ. Γαλέο. Με συγκίνηση θυμάμαι πάντα την ευσυνειδησία με την οποία προσπαθούσε να επιτελέσει το καθήκον του και τις φιλότιμες προσπάθειες που κατέβαλε να ελαφρύνει τη θέση μου.

Μετά την ανάγνωση του κατηγορητηρίου, άρχισε η παρέλαση των μαρτύρων κατηγορίας. Υψηλόβαθμοι όλοι στρατιωτικοί και αστυνομικοί, με τις βαρύγδουπες καταθέσεις τους έκαναν ακόμα πιο βαρύ το κλίμα σε βάρος μας. Αφού κατέθεσαν και οι ελάχιστοι και άτολμοι μάρτυρες υπεράσπισης που, φυσικά, δεν στάθηκαν στο

κατηγορητήριο αλλά απλώς είπαν διάφορα ελαφρυντικά για μερικούς κατηγορουμένους όπως, «είναι καλοί οικογενειάρχες» ή «χαίρουν υπολήψεως», άρχισαν οι απολογίες.

Κλήθηκα να απολογηθώ τρίτος ή τέταρτος, δεν θυμάμαι ακριβώς.

Δεν είχα μελετήσει το κατηγορητήριο και, κυρίως, δεν είχα τις ιστορικές και θεωρητικές γνώσεις που θα μου επέτρεπαν να αποδείξω σημείο προς σημείο το αβάσιμο της κατηγορίας. Εκείνο που έβλεπα και που με γέμιζε οργή και αγανάκτηση ήταν ότι προσπαθούσαν να στιγματίσουν το ΚΚΕ, να το εμφανίσουν ως κόμμα κατασκόπων και προδοτών. Και αυτό ακριβώς προσπάθησα να αντικρούσω.

Ας μου επιτραπεί να παραθέσω εδώ τη σύντομη απολογία μου όπως τη βρήκα δημοσιευμένη σε εφημερίδα της εποχής.

«Ακολουθως καλείται να απολογηθεί ο Τ. Λαζαρίδης όστις λέγει τα έξης:

-Κύριε πρόεδρε, κύριοι στρατοδίκαι.

Δεν έχω να πω πολλά και δεν θα σας κουράσω. Τα γεγονότα είναι τόσο γνωστά που δεν νομίζω ότι μπορώ να προσθέσω κάτι το καινούργιο. Θα ήθελα να πω μόνο μερικά λόγια για να τοποθετήσω τα πράγματα και να διευκρινίσω ορισμένα σημεία.

Πριν από 9 χρόνια και εις την ιδίαν αυτήν αίθουσα εδικάζετο από γερμανικό στρατοδικείο και κατεδικάζετο εις θάνατο και εξετελείτο ένας άνθρωπος ο οποίος είχε το θάρρος να αγωνισθεί δια την έλευθερίαν της Πατρίδος και το διώξιμο των Γερμανών. Ο άνθρωπος αυτός ήταν ο πατέρας μου.

Την ίδια περίπου εποχή εις την Θράκην που κατείχετο τότε από τους Βουλγάρους, εδικάζετο από βουλγαρικό στρατοδικείο και κατεδικάζετο εις ισόβια δεσμά μια γυναίκα που είχε το θάρρος να αγωνισθεί δια την απελευθέρωση της Θράκης. Η γυναίκα αυτή ήταν η μητέρα μου. Ρίχτηκε στη φυλακή και ασφαλώς θα σάπιζε εκεί εάν η νίκη δεν έκλινε με το μέρος των τότε συμμάχων. Μετά την απελευθέρωση αν όχι τίποτε άλλο περιμέναμε ότι θα εγίνετο τουλάχιστον στη μητέρα μου μια ηθική αναγνώρισις των υπηρεσιών της διά την απελευθέρωση. Έγινε όμως ακριβώς το αντίθετο. Εδώ και πέντε χρόνια η μητέρα μου σέρνεται από κρατητήριο σε κρατητήριο χωρίς να την

βαραίνει καμιά κατηγορία. Ύστερα από τους αγώνες και τις θυσίες αυτή ήταν η ανταμοιβή της. Έρχομαι τώρα στην περίπτωση μου. Σήμερα, ύστερα από εννέα χρόνια η ιστορία επαναλαμβάνεται. Δικάζομαι σήμερα από ελληνικό στρατοδικείο και κατηγορούμαι ως ένοχος εσχάτης προδοσίας, δηλαδή ως προδότης της πατρίδος μου. Έχω όμως τη γνώμη ότι εκείνο που κρίνει τον πατριωτισμό ενός ανθρώπου δεν είναι τα λόγια αλλά τα έργα και λέγω ότι δεν είμαι προδότης. Ικανή απόδειξις είναι η ιστορία της οικογενείας μου. Κάθε άλλο παρά προδοτική είναι η ιστορία

της.

Δεν αρνούμαι το γεγονός ότι εγνώριζα και έκρυβα την ύπαρξη του πομπού. Το εγνώριζα και βοηθούσα εις την απόκρυψη. Και οι λόγοι ήσαν δύο. Πρώτον η υποχρέωσις που είχα προς τον άνθρωπο που ήταν πλέον για μένα πατέρας μου και δεύτερον γιατί είχα τα αυτά φρονήματα. Αν και δεν υπήρξα ποτέ μέλος του ΚΚΕ εν τούτοις πιστεύω στα κομμουνιστικά ιδανικά. Πιστεύω ότι το ΚΚΕ αγωνίζεται για το λαό και για μια καλύτερη ζωή για όλους μας. Αρνούμαι απολύτως την κατηγορία της κατασκοπείας. Είναι αλήθεια ότι δεν εγνώριζα το περιεχόμενο των μεταδιδομένων ή μάλλον δεν το εγνώριζα λεπτομερώς διότι ήξερα ότι επρόκειτο περί δημοσιευθεισών ειδήσεων. Γνωρίζω όμως καλά ότι το κομμουνιστικό κόμμα δεν είναι κόμμα κατασκόπων και προδοτών. Αν ο πατέρας μου ήταν προδότης δεν θα εξετελείτο από τους Γερμανούς και αν η μητέρα μου ήταν προδώτρια δεν θα κατεδικάζετο από τους Βουλγάρους. Και δεν είναι μόνο αυτοί. Είναι χιλιάδες αυτοί που βασανίστηκαν και εκτελέστηκαν. Δεν μπορώ να παραδεχθώ ότι όλοι ήσαν προδότες. Εκείνο που πίστευα και πιστεύω είναι ότι την ύπαρξη πομπού την επέβαλε η ανάγκη όπως υπάρχει κάποια επαφή μεταξύ της εξορίστου ηγεσίας του ΚΚΕ και του κλιμακίου των Αθηνών για την καλύτερη οργάνωση του αγώνα για την ειρήνη και αμνηστία. Πίστευα και πιστεύω ότι βοηθώντας την απόκρυψη του πομπού βοηθούσα έστω και λίγο να πάψει πια το αίμα και να σταματήσουν οι εκτελέσεις, να ανοίξουν οι πόρτες των φυλακών και να βρουν οι φυλακισμένοι τη χαρά της ζωής. Χρέος μου και καθήκον μου ήταν να μη φανερώσω την ύπαρξη του πομπού διότι τότε θα ήμουν προδότης.

Επίτροπος: *Η μητέρα σου καταδικάστηκε από βουλγαρικό στρατοδικείο;*

Λαζαρίδης: *Μάλιστα.*

Επίτροπος: *Στην απελευθέρωση ήσουν στη Θράκη;*

Λαζαρίδης: *Μάλιστα.*

Επίτροπος: *Είδες αδελφωμένες βουλγαρικές και ελληνικές σημαίες;*

Λαζαρίδης: *Μάλιστα.*

Επίτροπος: *Η μητέρα σου τότε πως καταδικάστηκε από Βουλγάρους;*

Λαζαρίδης: *Ποια σχέση είχε το βουλγαρικό στρατοδικείο με το τι έγινε στην απελευθέρωση; Η μητέρα μου πολέμησε τους Βούλγαρους.*

Επίτροπος: *Μήπως ξέρεις τι θα πει ότι οχυρωματικά έργα γίνονται στην περιοχή Χαλκιδικής;*

Λαζαρίδης: *Όχι.* Επίτροπος: *Γνωρίζεις ότι το 303 τάγμα πεζικού ευρίσκεται στο Μπέλλες. Ότι το στενό Ιστίμ Μπέη το έχουν αφύλακτο;*

Λαζαρίδης: *Όχι.*

Επίτροπος: *Που είναι το Ιστίμ Μπέη;*

Λαζαρίδης: *Δεν έχω ιδέα.*

Είναι προφανές ότι με τις ερωτήσεις του ο βασιλικός επίτροπος προσπάθησε να διασκεδάσει τις εντυπώσεις, να θολώσει τα νερά και να μου φορτώσει ευθύνες που δεν είχα.

Με ρώτησε αν είδα αδελφωμένες βουλγαρικές και ελληνικές σημαίες στην απελευθέρωση, αποσιωπώντας το γεγονός ότι οι βουλγαρικές αυτές σημαίες ήταν σημαίες της νέας Βουλγαρίας, αυτής που κατήργησε το παλιό φιλοναζιστικό καθεστώς, τάχθηκε με το μέρος των συμμάχων και κήρυξε τον πόλεμο κατά της χιτλερικής Γερμανίας. Και βέβαια αυτό δεν σήμαινε σε καμιά περίπτωση ότι έσβηναν τα εγκλήματα των Βουλγάρων φασιστών στη διάρκεια της κατοχής κατά του ελληνικού πληθυσμού της Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης, δεν σήμαινε ότι έσβηνε η ιστορία. Όπως ακριβώς δεν σημαίνει ότι σβήνει η ιστορία όταν κυματίζουν αδελφωμένες η ελληνική και η τουρκική σημαία στο αρχηγείο του NATO στις Βρυξέλες...

Και με ρώτησε για οχυρωματικά έργα στη Χαλκιδική, για το 303 τάγμα στο Μπέλες και για το «αφύλακτο στενό» Ιστίμ Μπέη, για πράγματα δηλαδή που έπρεπε να γνωρίζει ότι δεν είχα και δεν μπορούσα να έχω καμιά ιδέα.

Ήμουν όμως στρατιώτης, δικαζόμουν «επί κατασκοπεία» και έπρεπε να καταδειχθεί ότι είχα σχέση με πληροφορίες «στρατιωτικής φύσεως»...

Αυτοί που σήκωσαν στους ώμους τους όλο το βάρος της δίκης και με τις απολογίες τους κλόνισαν συθέμελα την κατηγορία της κατασκοπείας ήταν ο Νίκος Μπελογιάννης και η Έλλη Ιωαννίδου. Πλήρωσαν και οι δύο, ο Νίκος με το αίμα της ζωής του και η Έλλη με το αίμα της καρδιάς της την πίστη και την αφοσίωση σε υψηλά, πανανθρώπινα ιδανικά.

Δεν νομίζω ότι έχει το δικαίωμα να μεμφθεί κανείς τους άλλους συγκατηγορούμενους γιατί δεν υπερασπίστηκαν το κόμμα με το ίδιο πάθος και την ίδια θέρμη. Άσχετοι κατά κανόνα άνθρωποι, που το μόνο τους «έγκλημα» ήταν ότι μετέφεραν κάποιο χρηματικό ποσό για το κόμμα ή έδωσαν άσυλο σε στελέχη του κόμματος, βρέθηκαν ξαφνικά κατηγορούμενοι και κινδύνευαν να καταδικαστούν σε βαρύτατες ποινές ως κοινοί κατάσκοποι...

Τέλη Φλεβάρη βγήκε η απόφαση. Οκτώ σε θάνατο και οι άλλοι, πλην ελαχίστων που απαλλάχτηκαν, σε διάφορες ποινές.

Πριν ακόμα εκδοθεί η απόφαση μας σκόρπισαν σε διάφορες φυλακές. Βρέθηκα με μερικούς ακόμα συγκρατούμενους στις φυλακές Καλλιθέας. Εκεί μας καλούσαν έναν έναν χωριστά και μας διάβαζαν την απόφαση. Με οδήγησαν σε μια αίθουσα όπου μπροστά σ' ένα τσούρμο από ανθρώπους της Ασφάλειας, στρατιωτικούς και αστυνομικούς, ο γραμματέας του στρατοδικείου μου διάβασε την απόφαση. Παμψηφεί εις θάνατον και δις εις θάνατον, ερήμην, η αδελφή μου. Θυμάμαι ακόμα έντονα πως με κάρφωναν στα μάτια οι παριστάμενοι. Μετρούσαν φαίνεται αντιδράσεις, κάποια σημάδια φόβου ή ταραχής.

Δεν μιλούσαν, όμως τα μυστικά τους λόγια τα άκουγα πολύ καλά: Ωραία τα είπες Λαζαρίδη στο στρατοδικείο, εκεί παρίστανες τον γενναίο και τον ατρόμητο. Τώρα που τελείωσαν τα ψέματα και ο θάνατος πλησιάζει μ' ορθάνοιχτες φτερούγες, δεν θα

λυγίσεις; Είσαι νέος και η ζωή είναι ωραία (αυτό μου το 'χαν τονίσει κατ' επανάληψη στην ανάκριση).

Άκουσα την απόφαση ατάραχος. Είχα χαράξει το δρόμο μου και ήμουν αποφασισμένος να τον ακολουθήσω ως το τέλος.

Μας έβαλαν, τους οκτώ θανατοποινίτες, στα πειθαρχικά κελιά των φυλακών Καλλιθέας. Ήταν τοποθετημένα κατά μήκος, σ' ένα κοινό σκοτεινό διάδρομο. Βρέθηκα στο ίδιο κελί με τον Μπελογιάννη και σε λίγες μέρες, ύστερα από επιθυμία του, προστέθηκε στην παρέα μας και ο Μπάτσης. Μείναμε στο ίδιο κελί ως το τέλος. Και το τέλος ήρθε σε ένα μήνα, «ένα Σάββατο βράδυ μια Κυριακή πρωί»... Ο Πλαστήρας είχε δηλώσει πως δεν θα γίνουν εκτελέσεις πριν αποφανθεί το Συμβούλιο Χαρίτων.

Από τους δικηγόρους μαθαίναμε τα νέα για την παγκόσμια κινητοποίηση για να αποτραπούν οι εκτελέσεις.

Η ελπίδα τρεμόσβηνε σα πυγολαμπίδα μες το βαθύ σκοτάδι, όμως δεν είχαμε αυταπάτες. Γνωρίζαμε την κρισιμότητα των στιγμών, γι' αυτό και κάθε βράδυ πέφταμε για ύπνο ντυμένοι, μιας και δεν ξέραμε αν θα ξημέρωνε για μας.

Η θέση μας ήταν δραματική κι όμως η Έλλη και ο Νίκος είχαν το κουράγιο να οργανώσουν «ψυχαγωγικό πρόγραμμα». Κάθε βράδυ μετά το συσσίτιο και ως το βραδινό σιωπητήριο, ο άδειος διάδρομος αντηχούσε από τα ανέκδοτα, τα δίστιχα και τα αινίγματα που σκαρώναμε από τα παραθυράκια των κελιών μας. Δεν βλέπομαστε βέβαια όμως η «ακουστική» ήταν θαυμάσια...

Είχα αναλάβει το "μουσικό μέρος". Σφύριζα δηλαδή από το παραθυράκι διάφορες μελωδίες, ελαφριές αλλά και κλασικές. Το "πλεζίρ ντ' αμούρ", τη Σερενάτα του Σούμπερτ, τους Ουγγρικούς χορούς του Μπραμς. Ελπίζω και οι δύο να μη μου κρατούν κακία για την «εκτέλεση»...

Αν δεν ήξερε κανείς, θα μας περνούσε για μέλη μιας χαρούμενης και ανέμελης συντροφιάς...

Και ο φόβος του θανάτου;

Όσοι δεν έζησαν τα μεγάλα εκείνα χρόνια είναι δύσκολο να καταλάβουν, όμως γεγονός είναι ότι για κείνους που τους φλόγιζε η πίστη στα μεγάλα ιδανικά, ο φόβος του θανάτου είχε σχεδόν μηδενιστεί.

Όσοι ενδιαφέρονται, ας διαβάσουν την «Εντολή», της Διδώς Σωτηρίου, αδελφής της Έλλης, ή το «Αυτοί που ντρόπιασαν το θάνατο» του Στ. Σκούρτη, και τότε θα διαπιστώσουν ότι δεν αποτελούσαμε μια ξεχωριστή περίπτωση και πως χιλιάδες πριν από μας αντιμετώπισαν με την ίδια ή και μεγαλύτερη ψυχραιμία την απειλή του θανάτου.

Το βράδυ του Σαββάτου 29 Μαρτίου πέρασε να κοιμηθούμε σχεδόν ξένοιαστοι. Παρόλο που κατά τη διάρκεια της μέρας υπήρξαν μερικά ανησυχητικά σημάδια, δεν περιμέναμε εκτέλεση. Ακόμα και στις πιο σκληρές στιγμές του Εμφυλίου, δεν γίνονταν εκτελέσεις Κυριακή.

Ξυπνήσαμε από ξαφνικό θόρυβο. Ποδοβολητό που πλησίαζε, κλειδαριές που βροντούσαν, πόρτες κελιών που άνοιγαν τρίζοντας απαίσια.

Στο κελί μας μπήκε μια κουστωδιά φυλάκων και χωροφυλάκων.

Ο Μπελογιάννης βρέθηκε αμέσως όρθιος.

«Πάμε για καθαρό αέρα;», ρώτησε, κι ένα αδιόρατο πικρό χαμόγελο χαραχτηκε στο πρόσωπό του.

«Ναι Νίκο, πάτε για εκτέλεση».

Ντυθήκαμε γρήγορα.

Ήρθε λοιπόν το τέλος. Δεν πρόλαβα να δω και να ζήσω όσα θα 'θελα. Αγαπημένα πρόσωπα, στιγμές ακριβές περνούν με κινηματογραφική ταχύτητα. Γιατί να νοιώσει τόση πίκρα η μάνα μου; Όμως περίεργο, δεν νοιώθω καμιά ταραχή, κανένα φόβο. Σαν να 'ταν μια διαδικασία που δεν με αφορούσε. Είναι τόσο απλό λοιπόν το πέρασμα από τη ζωή στην ανυπαρξία.

Πρώτος βγήκε ο Μπελογιάννης, ακολούθησε ο Μπάτσης. Κι ως έκανα να ακολουθήσω, με σταμάτησε ο Αρχιφύλακας.

«Εσύ Λαζαρίδη κάθισε».

Ακόμα και τώρα, ύστερα από τόσα χρόνια, δεν μπορώ να το εξηγήσω. Με την ίδια ηρεμία και αταραξία που άκουσα τη φράση «πάτε για εκτέλεση», άκουσα και τη φράση αυτή που με ξανάφερνε στη ζωή. Πικρία μόνο και λύπη άφατη γι' αυτούς που έφευγαν.

Να λοιπόν που το ταξίδι δεν τέλειωσε. Η ζωή συνεχίζεται και ο αγώνας συνεχίζεται. Θα συνεχίσω το δρόμο που χάραξαν ο πατέρας μου, ο Νίκος Μπελογιάννης και τόσοι άλλοι γνωστοί και άγνωστοι σύντροφοι.

Αυτές οι σκέψεις σαν όρκος ιερός, σαν ύστατος αποχαιρετισμός σ' αυτούς που έφευγαν, φτερούγιζαν στο κελί μου ως το ξημέρωμα.

Κάποια στιγμή, ύστερα από χρόνια άλλαξα πορεία, αθέτησα τον όρκο. Δεν μπορούσα να κάνω διαφορετικά. Στο «Ευτυχώς ηττηθήκαμε σύντροφοι», εξηγώ τους λόγους. Και κατέληγα στον επίλογο:

«... Λυπάμαι που σε μένα έλαχε να πω τα σκληρά αυτά λόγια. Για το φαρμάκι που πότισα παλιούς συναγωνιστές και φίλους, γνωστούς και άγνωστους συντρόφους του αγώνα και της φυλακής. Δεν μπορούσα όμως να κάνω διαφορετικά.

Πάνω από συγγενείς, συναγωνιστές και φίλους, πάνω κι απ' το αδικοχυμένο αίμα (σ.σ: πάνω κι απ' οποιονδήποτε όρκο, θα μπορούσα να προσθέσω τώρα), στέκεται η αλήθεια. Γιατί η αλήθεια ταυτίζεται με την πατρίδα».

Δεν ξέρω πως αντιμετώπισαν οι άλλοι συγκρατούμενοι το άγγιγμα του θανάτου, για τους Μπάτση και Μπελογιάννη όμως γνωρίζω καλά.

Ο Δ. Μπάτσης στάθηκε σαν άντρας, έφυγε βαθύτατα πικραμένος αλλά αγέρωχος. Δεν συνεργάστηκε με την Ασφάλεια και δεν υπέκυψε σε πιέσεις και εκβιασμούς που του έγιναν ακόμα και όταν ήταν μελλοθάνατος στη φυλακή. Γνωρίζω ότι επανειλημμένα τον κάλεσαν στη διεύθυνση των φυλακών ανώτατοι αξιωματούχοι της Ασφάλειας και του ζήτησαν να συνεργαστεί επισείοντας, ακόμα και την τελευταία μέρα, το φάσμα της επικείμενης εκτέλεσης. Αρνήθηκε και έφυγε με το κεφάλι ψηλά. Και τον εκτέλεσαν παρότι γνώριζαν καλά ότι δεν είχε καμιά σχέση με ασυρμάτους και

«κατασκόπους».

Γιατί στο πρόσωπό του (προέρχονταν από αστική οικογένεια και ήταν γιος ναυάρχου) ήθελαν να χτυπήσουν τους «συνοδοιπόρους», αυτούς που έμπαιναν στο κίνημα από αγνό ιδεαλισμό, φλεγόμενοι από την επιθυμία να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους για το καλό και την πρόοδο αυτού του τόπου. Είπαν πως στη δίκη «έσπασε», «λύγισε». Τώρα, με την πείρα και τη γνώση των 46 χρόνων που κύλησαν από τότε, θα μπορούσε κανείς εύλογα να ρωτήσει: Τι θα πει «λύγισε»; Και γιατί να μη «λυγίσει»;». Γιατί έπρεπε να υποστηρίξει με «πάθος» και «αδιαλλαξία» την ανεύθυνη και τυχοδιωκτική πολιτική του Ζαχαριάδη που λειτουργούσε ως όργανο της σοβιετικής εξωτερικής πολιτικής;

Τραγική αλλά και ηρωική συνάμα μορφή ο **Δ. Μπάτσης**, λαμπρός επιστήμονας και ακέραιος χαρακτήρας κλήθηκε να πληρώσει σφάλματα άλλων χωρίς ο ίδιος να έχει την παραμικρή ευθύνη.

Η μοίρα του φέρθηκε πολύ σκληρά. Την αντιμετώπισε με αξιοπρέπεια και υπερηφάνεια σαν πραγματικός άντρας.

Για το Νίκο Μπελογιάννη περισσεύουν τα λόγια. Αγνός και ατρόμητος ιδεολόγος, ευγενική και ηγετική φυσιογνωμία απ' αυτές που σπάνια αναφαίνονται στον τόπο και το χρόνο. Η ανιδιοτέλεια και η αυταπάρνηση, η πίστη και η αφοσίωσή του σε υψηλά, πανανθρώπινα ιδανικά, θα παραμένει φωτεινό παράδειγμα για όσους θέλουν να δίνουν κάποιο περιεχόμενο, κάποιο νόημα στη ζωή.

Τόσο για το Ν. Μπελογιάννη όσο και για τον Δ. Μπάτση, ας είναι τα λόγια αυτά ελάχιστη σπονδή στη μνήμη τους.

Αυτός ήταν ο επίλογος στην «Υπόθεση Μπελογιάννη». Τα ερωτήματα ωστόσο μισόν αιώνα τώρα παραμένουν αναπάντητα: Ποια είναι ακριβώς η αλήθεια; Ποιος ήταν ο Βαβούδης; Υπήρχε έστω και κόκκος αλήθειας στην κατηγορία της κατασκοπείας ή ήταν εντελώς «στημένη» υπόθεση; Ποιοι και γιατί την «έστησαν»; Ποιοι και πόσο ευθύνονται;

Ας μου επιτραπεί εδώ, με το χέρι στην καρδιά, χωρίς φόβο αλλά με πάθος για την αλήθεια, να καταθέσω τη γνώμη μου.

Απ' ότι γνωρίζω προσωπικά, απ' ότι έζησα και έμαθα, μπορώ αδίστακτα να βεβαιώσω ότι η «Υπόθεση Μπελογιάννη» ήταν ένα βαρύ πολιτικό και δικαστικό έγκλημα.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο Βαβούδης εκτός από πιστός «μπολσεβίκος», στέλεχος του παράνομου κομματικού μηχανισμού και έμπιστος του Ζαχαριάδη, είχε συγχρόνως μια ειδική σχέση με τους σοβιετικούς, ήταν άνθρωπος των σοβιετικών μυστικών υπηρεσιών. Ήταν το μάτι και το αυτί των σοβιετικών στα άδυτα των αδύτων του ΚΚΕ.

Προσωπικά δεν μπορώ να μεμφθώ τον Βαβούδη για την ιδιότητα του αυτή. Αν την ηρωική εκείνη εποχή είχα σταλεί κι εγώ στη Μόσχα, αν είχα εκπαιδευτεί από τις σοβιετικές μυστικές υπηρεσίες κι αν μου είχε ανατεθεί μια «ειδική αποστολή», βέβαιο είναι ότι θα δεχόμουν. Κι ίσως να ένιωθα ιδιαίτερη τιμή και περηφάνια γιατί το «τιμημένο ΚΚΣΕ», το «ηρωικό κόμμα των μπολσεβίκων» που πραγματοποίησε τη «Μεγάλη Οκτωβριανή Επανάσταση» και άνοιξε το δρόμο για το «θρίαμβο της επανάστασης σ' όλο τον κόσμο», με τιμούσε με τη φροντίδα και την εμπιστοσύνη του.

Δεν ξέρω τι είδους πληροφορίες μετέδιδε στους σοβιετικούς ο Βαβούδης. Απ' ότι προκύπτει από τα δημοσιευθέντα σήματα, πιθανώς να μετέδιδε και μερικές, ασήμαντες και ανόητες καθώς αποδεικνύεται, πληροφορίες που θα μπορούσαν ενδεχομένως να στηρίξουν την κατηγορία της κατασκοπείας. Βέβαιο όμως είναι ότι όπως εγώ, έτσι και όσοι κομμουνιστές συνεργάστηκαν κατά οποιονδήποτε τρόπο με τον Βαβούδη, χωρίς βέβαια να μπορεί να αποκλειστεί κάποια εξαίρεση, αγνοούσαν τη διπλή του ιδιότητα. Πίστευαν ότι συνεργάζονταν και βοηθούσαν τον Βαβούδη στην, παράνομη βέβαια, πάντοτε όμως κομματική του δραστηριότητα. Και αυτή ακριβώς είναι η μεγάλη και βαρύνουσα «λεπτομέρεια» που δεν μπόρεσαν ή δεν θέλησαν να διακρίνουν αυτοί που «έστησαν» και αυτοί που υποστήριξαν την κατηγορία της κατασκοπείας.

Με την ανακάλυψη των ασυρμάτων οι ειδικές αντικομμουνιστικές υπηρεσίες, δικές μας και ξένες, εύρισκαν μία πρώτης τάξεως ευκαιρία να πλουτίσουν και να βελτιώσουν το αντικομμουνιστικό τους οπλοστάσιο. Ο ψυχρός πόλεμος ήταν στο φόρτε του, ο ανταγωνισμός Δύσης-Ανατολής θανάσιμος και οι μυστικές υπηρεσίες, όπως

αποδεικνύεται, δεν διστάζουν να χρησιμοποιήσουν κάθε θεμιτό και αθέμιτο μέσο για την επίτευξη του στόχου. Και ο στόχος ήταν διπλός: Αποφασιστικό πλήγμα κατά του «εγχώριου» αλλά και κατά του «διεθνούς» κομμουνισμού. Να χαρακτηριστεί κατασκοπευτική κάθε παράνομη κομματική δραστηριότητα στο εσωτερικό της χώρας. Στο εξής οι κομμουνιστές δεν θα δικάζονται πλέον με το Ν. 509 αλλά με το Ν. 375/36 «περί κατασκοπείας», πλην όμως ο διεθνής θόρυβος και η κατακραυγή που προκάλεσε η εκτέλεση Μπελογιάννη δεν επέτρεψε τη συνέχιση των εκτελέσεων, εκτός από μεμονωμένες περιπτώσεις.

Διεθνώς θα αποδιδόταν σ' όλα τα ΚΚ η «ρετσινιά» του κατασκοπευτικού μηχανισμού στην υπηρεσία της Μόσχας. Αφού το ΚΚΕ δρούσε «κατασκοπευτικά» προς όφελος του σοβιετικού μπλοκ, κατά «λογική συνέπεια» το ίδιο θα συνέβαινε και με τα ΚΚ στις άλλες χώρες της Δ. Ευρώπης.

Βέβαια δίκες «κατασκοπείας» δεν έγιναν, για τον απλό λόγο ότι τα ΚΚ ήσαν νόμιμα αλλά και, κυρίως, γιατί οι βαθιά ριζωμένες δημοκρατικές παραδόσεις στις χώρες αυτές δεν επέτρεπαν «στημένες» δίκες.

Εξετάζοντας τις διάφορες πτυχές της «Υπόθεσης Μπελογιάννη» νομίζω ότι άνετα μπορεί να καταλήξει κανείς στο συμπέρασμα ότι υπήρχε και ένας τρίτος στόχος: Η υπονόμευση και η πτώση της κυβέρνησης Πλαστήρα. Και ίσως να μην ήταν τυχαία η χρονική στιγμή που βγήκε στο φως η υπόθεση.

Η κεντρών κυβέρνηση Πλαστήρα δεν ενέπνεε εμπιστοσύνη στους Αμερικανούς και στο ΝΑΤΟ. Η αντιμετώπιση του «κομμουνιστικού κινδύνου» επέβαλε την περίοδο εκείνη την άσκηση της εξουσίας από ισχυρές αντικομμουνιστικές κυβερνήσεις. Έπρεπε λοιπόν να πέσει η κυβέρνηση Πλαστήρα. Και πράγματι με την υπόθεση Μπελογιάννη η κυβέρνηση βρέθηκε μπροστά σε σκληρό δίλημμα: Αν επέτρεπε τις εκτελέσεις θα άνοιγε αγεφύρωτο χάσμα ανάμεσα στις «δημοκρατικές δυνάμεις», θα έχανε σημαντικό μέρος της λαϊκής της βάσης και θα επιτάχυνε το τέλος της. Αν τις απέτρεπε, θα φαινόταν καθαρά η ατολμία και η αδυναμία της να αντιμετωπίσει αποφασιστικά τον «κομμουνιστικό κίνδυνο» οπότε και ο «συμμαχικός παράγων» θα προχωρούσε στις αναγκαίες «διορθωτικές» κινήσεις.

Και ακριβώς ο κίνδυνος να χάσει την εμπιστοσύνη του «συμμαχικού παράγοντος» την

εποχή εκείνη της σφοδρής αντιπαράθεσης Ανατολής-Δύσης, έκαμψε την αντίσταση της κυβέρνησης Πλαστήρα. Ο φόβος ενδεχόμενης απώλειας της εξουσίας -και σ' αυτό νομίζω έγκειται η ευθύνη της- ανάγκασε την κυβέρνηση να προχωρήσει στις εκτελέσεις.

Βέβαια, ο ιστορικός μου μέλλοντος θα πρέπει νομίζω να λάβει υπόψη του ένα σοβαρό ελαφρυντικό. Τις μέρες εκείνης της ιδιαίτερης έντασης και της σύγχυσης, ακόμα και για τα μέλη της κυβέρνησης ήταν εξαιρετικά δύσκολο να κάνουν τη διάκριση ανάμεσα στην παράνομη κομματική και στην «κατασκοπευτική» δραστηριότητα που τόσο έντεχνα περιέπλεξαν οι «ειδικές» υπηρεσίες, δικές μας και ξένες.

Στα μέλη του στρατοδικείου δεν νομίζω ότι μπορεί να αποδοθεί οποιαδήποτε ευθύνη. Οι «αρμόδιες υπηρεσίες» φρόντισαν να τους παρουσιάσουν άφθονο «αποδεικτικό υλικό». Κρύπτες, ασυρμάτους, σήματα, χρήματα από το εξωτερικό (τα χρήματα που έστελνε η εξόριστη ηγεσία του ΚΚΕ στις παράνομες κομματικές οργανώσεις του εσωτερικού και προέρχονταν, κυρίως, από τις εισφορές των εργαζομένων πολιτικών προσφύγων).

Έκριναν, πιστεύω, «κατά συνείδησιν», δεδομένου άλλωστε ότι η συνείδησή τους ήταν έντονα φορτισμένη από τις μνήμες του Εμφυλίου που μόλις πριν δυόμισι χρόνια είχε τελειώσει...

Ο αναγκαστικός νόμος 375/36 καταργήθηκε, οι ποινές που επιβλήθηκαν με το νόμο αυτό διαγράφηκαν από τα ποινικά μητρώα. Πρόκειται όμως για ημίμετρο. Τέσσερις Έλληνες πολίτες καταδικάστηκαν και εκτελέστηκαν ως κατάσκοποι χωρίς να είναι κατάσκοποι! Χρέος της Πολιτείας είναι να αποκαταστήσει τη μνήμη τους, να εξαλείψει το στίγμα του κατασκόπου. Είναι ένα χρέος τιμής όχι μόνο απέναντι στην μνήμη τους αλλά και στις οικογένειές τους.

Γράφω τις γραμμές αυτές χωρίς να μνησικακώ» για κανέναν. Αν οι ευθύνες των αντιπάλων μας είναι μεγάλες, πολύ μεγαλύτερες είναι οι δικές μας. Ευθυνόμαστε για το Δεκέμβρη, για τον Εμφύλιο και τις εν συνεχεία ασίγαστες όσο και ηλίθιες προσπάθειες να μπάσουμε την πατρίδα μας στη σοβιετική στρούγκα. Δεν μας πάει λοιπόν ο ρόλος του κήνσορα και του τιμητή. Και στο κάτω-κάτω είναι γελοίο και παράλογο να ζητούμε ευθύνες από κείνους που, στις μεγάλες επιλογές, δικαιώθηκαν

από την Ιστορία. Τώρα πια είναι, νομίζω, καθαρό ότι η δίκη Μπελογιάννη και οι εκτελέσεις δεν θα μπορούσαν να γίνουν αν δεν είχε προηγηθεί ο Εμφύλιος και αν δεν λυσομανούσε ο ψυχρός πόλεμος. Και είναι πλέον βέβαιο ότι για τον Εμφύλιο αλλά και για τον ψυχρό πόλεμο δεν φταίνε οι αντίπαλοί μας...

Γράφω τις γραμμές αυτές, όχι μόνο από χρέος προς την ιστορική αλήθεια. Στο κάτω κάτω η ιστορική αλήθεια θα μπορούσε να περιμένει λίγο ακόμα. Με συνέχει αγωνία, κι όχι βέβαια μόνο εμένα, για τη μοίρα αυτού του τόπου.

Χάσαμε πολύτιμο χρόνο και θυσιάσαμε άσκοπα ακόμα πιο πολύτιμο και αναντικατάστατο ανθρώπινο δυναμικό κυνηγώντας την Ουτοπία, επιδιώκοντας το «σοσιαλιστικό μετασχηματισμό». Και μείναμε απελπιστικά πίσω.

Ξεχάσαμε πως «όποιος δεν διδάσκεται από τα λάθη του είναι καταδικασμένος να τα επαναλάβει». Και δεν διδαχθήκαμε από τα λάθη μας.

Αντί να διδαχθούμε από την ιστορία, την αγνοήσαμε προκλητικά και συχνά την κακοποιήσαμε. Δεν θελήσαμε να ακούσουμε «την οίμωγή, τον επώδυνο βόγκο της ιστορίας». Δεν κατορθώσαμε έτσι «να δημιουργήσουμε μία υψηλή και κοφτερή επίγνωση για το παρόν», δεν μπορέσαμε «να αισθανθούμε το μεγάλο ιστορικό βάρος και να βρούμε τα μέτρα με τα οποία θα ζυγίσουμε το νόημα όσων συμβαίνουν στους καιρούς μας».

Αποποιηθήκαμε τις ευθύνες μας γιατί έτσι μας βόλεψε και με περισσή άνεση τις φορτώσαμε στους άλλους. Μπερδέψαμε εχθρούς και φίλους, και αρμενίζουμε ξένοιαστοι σε μία θάλασσα γεμάτη υφάλους και τυφώνες.

Θα 'θελα οι γραμμές αυτές να ηχήσουν ως «σήμα κινδύνου». Θανάσιμοι κίνδυνοι μας ζώνουν. Η ευρωπαϊκή προοπτική της χώρας μας παραμένει μετέωρη. Η βόρεια Κύπρος έχει σχεδόν τουρκοποιηθεί και η υπόλοιπη αντιμετωπίζει, όσο δε λύνεται το κυπριακό, την μόνιμη απειλή ενός νέου Αττίλα. Και, ο κίνδυνος Ελληνο-τουρκικής σύρραξης στο Αιγαίο με απρόβλεπτες διαστάσεις και τραγικές συνέπειες παραμένει πάντοτε σοβαρός.

Δεν μπορούμε να παραμένουμε άλλο «δειλοί μοιραίοι κι άβουλοι αντάμα». Η πολιτική ηγεσία του τόπου οφείλει να αναλάβει τις ευθύνες της. Να αποδιώξει τολμηρά το

φόβο του «πολιτικού κόστους». Να ακολουθήσει το παράδειγμα του Ελ. Βενιζέλου, να προσαρμόσει την πολιτική της στην πραγματικότητα κι όχι την πραγματικότητα στην πολιτική της. Και, πρωτίστως, να μεταθέσει πάραυτα τον ανταγωνισμό με τους Τούρκους από το πολεμικό πεδίο όπου υπερτερούν, στο πεδίο της ειρηνικής, δημιουργικής άμιλλας όπου η υπεροχή μας είναι συντριπτική.

Η κατάσταση είναι κρίσιμη δεν είναι όμως απελπιστική. Έχει πολλές δυνάμεις και πολλές δυνατότητες αυτός ο λαός. Αρκεί οι «δυνάμεις της λογικής» που είναι πανίσχυρες, να μπορέσουν να ανοίξουν το δρόμο τους, να μπορέσουν να συνενωθούν. Αρκεί να προσγειωθούμε, να δούμε με καθαρή ματιά τη σύγχρονη ελληνική και διεθνή πραγματικότητα. Και σ' αυτό θα μας βοηθήσει αποφασιστικά η Ιστορία αν θελήσουμε να την αντικρίσουμε κατάματα, αν θελήσουμε να διδαχθούμε από τα «απλά» της μαθήματα.

ΑΝΤΙ ΓΙΑ ΕΠΙΛΟΓΟ

Οι ηγέτες της Αριστεράς, οι μεγάλοι ένοχοι για τις αδελφοκτόνες συγκρούσεις που καταμάτωσαν την πατρίδα μας πριν από μισό και πλέον αιώνα, δεν τόλμησαν ποτέ να λαλήσουν την γλώσσα της αλήθειας πάνω στην οποία και μόνο μπορεί να οικοδομηθεί πραγματική εθνική ενότητα και ομοψυχία. Αδίστακτοι και απτόητοι συνεχίζουν ακόμα και σήμερα να πλαστογραφούν την ιστορική αλήθεια και να καπηλεύονται τους αγώνες και τις θυσίες των απλών αγωνιστών της Αριστεράς. Συνεχίζουν την μάταιη όσο και ανίερη προσπάθεια όχι μόνο να διατηρήσουν την *"διαχωριστική γραμμή"* αλλά να την επεκτείνουν και ανάμεσα στους νεκρούς του Εμφυλίου!

Αυτό ακριβώς ήταν και το νόημα της φιέστας που διοργάνωσε στα τέλη του περασμένου Αυγούστου στην Μακρόνησο ο Μίκης Θεοδωράκης, συνεπικουρούμενος αμέριστα από την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ. Ένας υπουργός της οποίας, δεν δίστασε να μιλήσει για *"θρίαμβο της δημοκρατίας και της ελευθερίας πάνω στον δεσποτισμό μιας αυταρχικής εξουσίας"*, προσβάλλοντας ευθέως όχι μόνο την ιστορική αλήθεια αλλά και την μνήμη του αρχηγού των Φιλελευθέρων Θεμ. Σοφούλη που προήδρευε της κυβέρνησης συνασπισμού των δύο μεγάλων κομμάτων. Κυβέρνησης που, στην διάρκεια του Εμφυλίου, εκπροσωπούσε την συντριπτική πλειοψηφία του ελληνικού λαού!

Αντί επιλόγου, ας μου επιτραπεί να παραθέσω εδώ την ανοικτή επιστολή που θεώρησα χρέος μου να απευθύνω τότε στον Μίκη Θεοδωράκη.

* * *

Αγαπητέ Μίκη

Προς αποφυγήν τυχόν παρεξηγήσεων, είμαι υποχρεωμένος ευθύς εξ αρχής να δηλώσω την ταυτότητά μου. Είμαι παλιός συναγωνιστής σου στους αγώνες για "λαϊκή δημοκρατία", "ειρήνη" και "σοσιαλισμό". Καταδικασμένος σε θάνατο μαζί με τον Μπελογιάννη και εν συνεχεία τρόφιμος, επί δεκαπενταετία, των εγκληματικών φυλακών της χώρας. Ο πατέρας μου, ηγετικό στέλεχος του Κ.Κ.Ε., γραμματέας του Εργατικού Ε.Α.Μ. στην κατοχή, καταδικάστηκε για την αντιστασιακή του δράση σε

θάνατο από γερμανικό στρατοδικείο και εκτελέστηκε τον Μάη του '43. Και η μητέρα μου καταδικάστηκε για την αντιστασιακή της δράση σε ισόβια δεσμά από βουλγαρικό στρατοδικείο και στην διάρκεια του Εμφυλίου, πέρασε και αυτή από την Μακρόνησο...

Στην φυλακή, Μίκη, είχα τον χρόνο να διαβάσω αρκετά, να σκεφτώ πολλά και να καταλάβω περισσότερα. Και μετά την φυλακή, διαπιστώνοντας την σκληρή πραγματικότητα στις χώρες του "υπαρκτού σοσιαλισμού", βλέποντας τις αλλεπάλληλες λαϊκές εξεγέρσεις στις χώρες αυτές και τις ισάριθμες επεμβάσεις των σοβιετικών τανκς στους δρόμους της Βουδαπέστης, του Βερολίνου και της Πράγας, κατάλαβα την φοβερή αλήθεια: Ενώ νομίζαμε ότι πολεμούσαμε για τα ανώτερα ιδανικά της "ελευθερίας", της "δημοκρατίας" και του "σοσιαλισμού", στην πραγματικότητα πολεμούσαμε και θυσιαζόμασταν για την επιβολή της στυγνής δικτατορίας των Ζαχαριάδη - Ιωαννίδη, για την μετατροπή της πατρίδας μας σε σοβιετικό προτεκτοράτο. Δεν μπορώ λοιπόν, Μίκη, να σε συγχαρώ για την φιέστα στην Μακρόνησο. Το μόνο που μπορώ να κάνω είναι να σου απευθύνω ειλικρινή συλλυπητήρια. Γιατί ενώ η πατρίδα μας έχει ζωτική ανάγκη από εθνική ενότητα και ομοψυχία, εσύ και όσοι συνεργάστηκαν μαζί σου, επιμένετε να ξύνετε πληγές, επιμένετε να βρυκολακιάζετε ένα παρελθόν για το οποίο μόνο ντροπή μπορούμε να νιώθουμε. Πασχίζετε, για λόγους ευτελούς κομματικής σκοπιμότητας, να δαιωνίσετε ανύπαρκτες, πλέον, "διαχωριστικές γραμμές". Είναι, πράγματι, πρωτοφανείς οι αγριότητες που διέπραξαν οι αντίπαλοί μας στην Μακρόνησο. Όμως, οι αγριότητες, Μίκη, είναι νόμος του Εμφυλίου. Και σε αγριότητες δεν υστερήσαμε κι εμείς. Ας θυμηθούμε την Ελένη Γκατζογιάννη και τις άλλες μαρτυρικές μανάδες της Ηπείρου. Ας θυμηθούμε τον Χρήστο Λαδά. Κι ας μην ξεχνάμε τις βιαίως στρατολογημένες ανήλικες χωριατοπούλες που με το ζόρι βάζαμε να πολεμήσουν, με το ζόρι να σκοτώσουν και να σκοτωθούν!

Το πραγματικό ερώτημα λοιπόν δεν είναι ποιος ευθύνεται για τις αγριότητες του Εμφυλίου, αλλά ποιος ευθύνεται για τον ίδιο τον Εμφύλιο και συνεπώς και για τις αγριότητές του. Και οι μεγάλοι ένοχοι, Μίκη, είμαστε εμείς. Αυτή είναι η οριστική και τελεσίδικη κρίση της Ιστορίας. Και την κρίση αυτή έρχεται να επικυρώσει με τον πιο έγκυρο και αδιαμφισβήτητο τρόπο ο ίδιος ο "μεγάλος αρχηγός", ο Νίκος Ζαχαριάδης.

Στο "Χρονικό" του, που άρχισε να γράφει στην Πρωτομαγιά του 1966 (βλ. "ΤΟ ΒΗΜΑ" 17-8-2003), χαρακτηρίζει "κάλπικη" την άποψη ότι το ελληνικό αριστερό κίνημα παρασύρθηκε στον ένοπλο αγώνα από τους Άγγλους. Και απερίφραστα δηλώνει:

"Στην πραγματικότητα οι Άγγλοι θέλαν να μας παρασύρουν στις δικές τους εκλογές για να επικυρώσουν έτσι κοινοβουλευτικά, "λαϊκά", το καθεστώς που επέβαλαν με την ένοπλη επέμβασή τους και με τη Βάρκιζα".

Δεν μας έσπρωξαν λοιπόν οι Άγγλοι στον Εμφύλιο, Μίκη. Μόνοι μας μπήκαμε στο σφαγείο! "Για να σώσουμε την τιμή του ΚΚΕ", καμαρώνει ο Ζαχαριάδης! Κάποια στιγμή Μίκη, αντί να θρηνούμε για τις αγριότητες του Εμφυλίου και να επιδιώκουμε "ρεβάνς", αντί να παριστάνουμε τους κήνσορες και τους τιμητές, θα πρέπει να κρύψουμε το πρόσωπο από ντροπή και να κλάψουμε πικρά για το αδικοχυμένο αίμα των δικών μας αλλά και των αδελφών μας της άλλης πλευράς. Κι όμως, θα μπορούσες Μίκη να οργανώσεις μια πραγματικά εθνική γιορτή στην Μακρόνησο. Μία γιορτή εθνικής συναδέλφωσης και συμφιλίωσης. Όπου θα καλούσες να παραστούν όλοι. Και οι δικοί μας αλλά και οι "άλλοι". Οι συγγενείς της Ελένης Γκατζογιάννη και του Χρήστου Λαδά. Τα αδέλφια και τα παιδιά όχι μόνο των δικών μας μαχητών αλλά και των χιλιάδων ανδρών και αξιωματικών του ελληνικού στρατού που έπεσαν στον Γράμμο και στο Βίτσι για να παραμείνει η χώρα μας ελεύθερη και δημοκρατική. Σ' αυτή την γιορτή, Μίκη, θα τραγουδούσαμε και θα κλαίγαμε μαζί, θα ταξιδεύαμε σ' έναν κόσμο αγάπης και αδελφοσύνης με τα φτερά της υπέροχης μουσικής σου. Κι όρκο βαρύ θα παίρναμε ότι ποτέ πια δεν θα σηκώναμε όπλα εναντίον αλλήλων. Σ' αυτή την γιορτή, Μίκη, θα μπορούσες να υψωθείς σε εθνική μορφή, σε πανελλήνιο σύμβολο ενότητας και συμφιλίωσης. Δεν το έπραξες. Προτίμησες να περιχαρακωθείς στο ιδεολογικό και πολιτικό γκέτο της χρεωκοπημένης και ανυπόληπτης Αριστεράς, αυτής που τόσες συμφορές προκάλεσε στον τόπο με την ανεύθυνη και τυχοδιωκτική πολιτική της. Δεν είναι κρίμα, Μίκη;

Με βαθύτατη απογοήτευση

Τάκης Λαζαρίδης